

tájkarakter
a természet arcai

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

Kistáj szintű tájkarakter-típusok és tájkarakter-területek azonosítása, lehatárolása és leírása, valamint a tájkarakter-területek védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatai

*I. kötet
Sopron-Fertő mintaterület*

Agrárminisztérium,
Budapest, 2021.

sokszínű zöld
a természetem

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését,
valamint az EU biológiai sokféleség stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű
megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok

*Természeti és táji értékek táji léptékű megőrzésének stratégiai megalapozása
(TÁJKARAKTER) fejlesztési elem
szakmai dokumentációja*

KONZORCIUMVEZETŐ

AGRÁRMINISZTERIUM

A KUTATÁSBAN KÖZREMŰKÖDŐ PARTNER SZERVEZET

Lechner Nonprofit Kft. (LTK)

TOVÁBBI KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEZETEK

Tájműhely Táj- és Környezetkutató és Tanácsadó Kft. (Tájműhely)

Ormos Imre Alapítvány (OIA)

Meridián Táj- és Környezetföldrajzi Alapítvány (Meridián)

A DOKUMENTUM SZERZŐI

Dr. Konkoly-Gyuró Éva

Balázs Pál

tájépítész (Tájműhely, LTK), témavezető

környezetmérnök (Tájműhely)

A DOKUMENTUM KIDOLGOZÁSÁT SEGÍTŐ SZAKÉRTŐK

Csőszi Mónika

Dósa Henrietta

Sain Mátyás

Teleki Mónika

Tirászi Ágnes

tájépítész (LTK)

tájépítész (LTK)

tájépítész (LTK)

tájépítész (LTK)

környezetmérnök (Tájműhely)

A PROJEKT TÁJKARAKTER FEJLESZTÉSI ELEMÉNEK MEGVALÓSÍTÁSÁBAN AZ AGRÁRMINISZTERIUM KÉPVISELETÉBEN RÉSZT VETTEK

Kincses Krisztina

Pádárné Dr. Török Éva

Óhegyi Erzsébet

Tar Gyula

Jelen szakmai dokumentum projekt dokumentációs és szakmai tájékoztatási céllal készült, a további tudományos igényű publikálás jövőbeni szándékával. A projekt konzorciumvezetője, mint kiadó és a szerzők fenntartják maguknak a jogot, hogy a dokumentum felhasználásával tudományos publikációkat jelentessenek meg.

A projekt szakmai dokumentációjának részeként a Kistáj szintű tájkarakter-típusok és tájkarakter-területek azonosítása, lehatárolása és leírása, valamint a tájkarakter-területek védelmi, kezelési és fejlesztési javaslati című dokumentum valamennyi kötete együttvéve az alábbi módon hivatkozható: Agrárminisztérium 2021: Kistáj szintű tájkarakter-típusok és tájkarakter területek azonosítása, lehatárolása és leírása, valamint a tájkarakter területek védelmi, kezelési és fejlesztési javaslati. (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú projekt). Budapest.

Felelősségvállalási nyilatkozat: A konzorciumvezető és a közreműködő további szervezetek semmilyen felelősséget nem vállalnak azoknak a publikációknak a tartalmával kapcsolatban, melyek felhasználják jelen dokumentum szövegét, vagy ábráit.

A KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 "A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok" projekt az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), valamint a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program és a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program támogatásával valósult meg.

A Kistáj szintű tájkarakter-típusok és tájkarakter-területek azonosítása, lehatárolása és leírása, valamint a tájkarakter-területek védelmi, kezelési és fejlesztési javaslati című dokumentum valamennyi kötete együttvéve megfelelhető a projekt „A helyi tájkarakter-területek lehatárolásának, védelmi, kezelési és fejlesztési irányelveinek kidolgozásának módszertani útmutatója” műszaki-szakmai eredményének.

Kapcsolat

Levelezési cím: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 9.

E-mail: tajkarakter@termeszetem.hu

Weboldal: www.termeszetem.hu

tájkarakter
a természet arcai

AGRÁRMINISZTERIUM

LECHNER
TUDÁSKÖZPONT

ORMOS IMRE
ALAPÍTVÁNY

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS.....	1
1. A SOPRON-FERTŐ MINTATERÜLET ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA.....	3
HELYZETFELTÁRÁS.....	3
<i>Lehatárolás, földrajzi fekvés, települések.....</i>	<i>3</i>
<i>Természeti adottságok feltárás.....</i>	<i>4</i>
<i>Nagytérségi, regionális kapcsolatok.....</i>	<i>14</i>
<i>Felszínborítás, területhasználat.....</i>	<i>16</i>
<i>Műszaki infrastruktúra hálózatok.....</i>	<i>17</i>
2. TÁJTÖRTÉNET ÉS FELSZÍNBORÍTÁS VÁLTOZÁS.....	20
SZEMELVÉNYEK A TÁJ LEÍRÓ TÖRTÉNETÉBŐL.....	20
A FELSZÍNBORÍTÁS VÁLTOZÁSA A 18. SZÁZADTÓL NAPJAINKIG.....	21
3. A SOPRON-FERTŐ MINTATERÜLET TÁJKARAKTER ALTÍPUSAINAK AZONOSÍTÁSA, LEHATÁROLÁSA ÉS LEÍRÁSA.....	29
ERDŐS, HOMOGEN KÖZÉPHEGYSÉGI TÁJ.....	33
ERDŐS, KÖZÉPHEGYSÉGI VÖLGYTÁJ KISTELEPÜLÉSEKKEL.....	34
VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HEGYSÉGPEREM KISTELEPÜLÉSSEL.....	36
VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HEGYSÉGPEREM FÉLMEDECÉKKEL ÉS KISTELEPÜLÉSSEL.....	38
VÁROSAS TELEPÜLÉSI TÁJ HEGYSÉGELŐTÉRI MEDENCÉBEN.....	39
SZÁNTÓMŰVELÉSŰ, MOZAIKOS, HULLAMOS MEDENCETÁJ.....	42
AGGLOMERÁLÓDÓ KERTSÉG DOMBSÁGI TELEPÜLÉSPEREMEN.....	43
ERDŐS, MOZAIKOS DOMBSÁGI TÁJ.....	45
GYEP-SZÁNTÓMOZAIKOS MEDENCE ÉS VÖLGYTÁJ.....	46
SZŐLŐ-KERTMŰVELÉSŰ MOZAIKOS DOMBSÁGI TÁJ.....	49
AGGLOMERÁLÓDÓ, FALUSIAS TELEPÜLÉSI TÁJ MEDENCEPEREMEN.....	50
AGGLOMERÁLÓDÓ, VÁROSASODÓ TELEPÜLÉSI TÁJ SÍKSÁGON.....	52
SZŐLŐ-KERT- ÉS ERDŐMOZAIKOS MEDENCEPEREMI TÁJ KISTELEPÜLÉSSEL.....	53
SZÁNTÓMŰVELÉSŰ, MOZAIKOS, HULLAMOS SÍKSÁGI TÁJ.....	56
SZÁNTÓMŰVELÉSŰ, HOMOGEN SÍKSÁGI TÁJ.....	57
ERDŐS, HOMOGEN SÍKSÁGI TÁJ.....	59
NÁDASBORÍTÁSÚ TAVI TÁJ NYÍLT-VIZŰ SZIGETEKKEL.....	60
GYEPES MOZAIKOS ALACSONY SÍKSÁGI TÁJ.....	61
GYEP-VÍZ-SZÁNTÓMOZAIKOS SÍKSÁGI TÁJ ERDŐFOLTOKKAL.....	63
SZÁNTÓMŰVELÉSŰ, ERDŐSÁVOKKAL TAGOLT, ALACSONY SÍKSÁGI TÁJ MAJOROKKAL ÉS KISTELEPÜLÉSEKKEL.....	64
VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ SÍKSÁGI TÁJ MAJORRAL.....	66
4. SOPRON-FERTŐ MINTATERÜLET TÁJKARAKTER TERÜLETEINEK AZONOSÍTÁSA, ÉRTÉKELÉSE, MINŐSÉGI CÉLKITŰZÉSEK, VÉDELMI, KEZELÉSI ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATOK MEGFOGALMAZÁSA.....	68
SOPRONI HEGYSÉG TÁJKARAKTER TERÜLET.....	70
SOPRONI-MEDENCE TÁJKARAKTER TERÜLET.....	72
BALF-RUSZTI DOMBSÁG TÁJKARAKTER TERÜLET.....	74
IKVA-SÍK TÁJKARAKTER TERÜLET.....	76
FERTŐ-HANSÁG MEDENCE TÁJKARAKTER TERÜLET.....	78
MELLÉKLETEK.....	81
WORKSHOPOK SZAKMAI DOKUMENTÁCIÓJA.....	82
ONLINE KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS DOKUMENTÁCIÓJA.....	128
IRODALOMJEGYZÉK.....	170

Ábrajegyzék

1. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület határa és települései.....	3
2. ábra: A mintaterület a földrajzi tájbeosztás szerint. (Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza 2018)	4
3. ábra: A mintaterület éghajlati körzetei (Forrás: OMSZ)	5
4. ábra: Várható átlaghőmérséklet és csapadék változás 2021-2050 között a RegCM klímamodell szerint	5
5. ábra: Digitális terepmodell a mintaterület tágabb környezetében (Forrás: Konkoly-Gyuró et al 2010)	6
6. ábra: Domborzattípusok a mintaterületen (Forrás: LTK).....	6
7. ábra: Földtan (Forrás: Agrotopográfiai térkép összevont, szerkesztett változata LTK 2018)	7
8. ábra: Talajok (Forrás: Agrotopográfiai térkép összevont, szerkesztett változata LTK 2018)	8
9. ábra: A felszíni vizek vázlatos térképe (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)	9
10. ábra: A Fertő-Hanság medence természetes és mesterséges vizek hálózata (Forrás: OVH).....	9
11. ábra: Élőhelyek a NÖSZTÉP alaptérképen (Forrás: Agrárminisztérium 2019)	10
12. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület védett természeti területei (Forrás: OKIR)	11
13. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület Natura2000 védeltség alá eső területei (Forrás: OKIR).....	12
14. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület világörökségi területei (Forrás: Miniszterelnökség).....	12
15. ábra: Ökológiai hálózat övezete Győr-Moson-Sopron megye területrendezési tervében (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet).....	13
16. ábra: Nagytérségi kapcsolatok térkép (Forrás: Pope 2017)	14
17. ábra: Járások és járási központok a mintaterületen (Forrás: OpenStreetMap)	15
18. ábra: A mintaterület állandó népességének változása településként 1980 és 2018 között (Forrás: KSH)	15
19. ábra: Felszínborítási kategóriák arányai 2018 (Forrás: CLC 2018).....	17
20. ábra: Térségi területfelhasználási kategóriák (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)	17
21. ábra: A közlekedési hálózat országos elemei a mintaterületen (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)	18
22. ábra: Az energetikai infrastruktúra-hálózat országos és térségi elemei (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet).....	19
23. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület az I.Katonai felmérésen (1784-1785)	22
24. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület a II.Katonai felmérésen (1845-1846)	22
25. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület a III. Katonai felmérésen (1872-1880)	22
26. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása az I Katonai felmérés alapján (1784-1785) (Forrás: TransEcoNet).....	23
27. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása a II. Katonai felmérés alapján (1845-1846) (Forrás: TransEcoNet).....	23
28. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása a III. Katonai felmérés alapján (1872-1880) (Forrás: TransEcoNet).....	23
29. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása a CORINE 1:50 000-es felszínborítási adatbázis alapján (CLC 1998-99)	24
30. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása CORINE 1:100000-es adatbázis alapján (CLC 2018).....	24
31. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása (1784-2018) (Forrás: TransEcoNet)	24
32. ábra: A szántók állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: III. Katonai felmérés és CLC 1998-99).....	26
33. ábra: A szőlők, gyümölcsösök és kertek állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99)10.....	26
34. ábra: A nyílt vízfelszínek állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99) 10	27
35. ábra: A vízhatású területek állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99) 10	27
36. ábra: Az erdők állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99) 10.....	28
37. ábra: Az országos tájkarakter-térkép (2020. 10. 02. változat) Sopron-Fertő mintaterületi kivágata.....	29
38. ábra: Országos tájkarakter főtipusok megoszlása a Sopron-Fertő mintaterületen	30
39. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter-altípusai	31
40. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter területei	68

41. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter területei és magassági metszetei. A-B: kelet-nyugat irányú és C-D: észak-dél irányú metszet a tengerszint feletti magasságról a Google Earth alapján.....	69
---	----

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A mintaterület gyakori élőhelytípusai	11
2. táblázat: Felszínborítási kategóriák a Sopron-Fertő mintaterületen (Forrás: CLC 2018).....	16
3. táblázat: Felszínborítás átalakulások a 19. század végétől a 20. század végéig terjedő időszakban a digitalizált történeti térképek és a CLC 1998-99-s állományai alapján.....	25
4. táblázat: Az országos tájkarakter-típusok előfordulása a Sopron-Fertő mintaterületen.....	30
5. táblázat: A tájkarakter-típusok és altípusok előfordulási statisztikája a Sopron-Fertő mintaterületen	32

Táblajegyzék

1. tábla: Erdős, jellemzően homogén középhegységi táj	34
2. tábla: Erdős, középhegységi völgytáj kistelepülésekkel	36
3. tábla: Változatos felszínborítású hegységperem kistelepüléssel	37
4. tábla: Változatos felszínborítású hegységperem félmedencékkel és kistelepüléssel	39
5. tábla: Települési táj hegységelőtéri medencében	41
6. tábla: Szántóművelésű mozaikos hullámos medencetáj	43
7. tábla: Agglomerálódó kertség dombsági településperemen	44
8. tábla: Erdős, mozaikos dombsági táj.....	46
9. tábla: Gyep-szántómozaikos medence és völgy	48
10. tábla: Szőlő-kertművelésű mozaikos dombsági táj.....	50
11. tábla: Agglomerálódó, falusias települési táj medenceperemen	51
12. tábla: Agglomerálódó, városiasodó települési táj síkságon.....	53
13. tábla: Szőlő-kert- és erdőmozaikos medenceperemi táj kistelepüléssel	55
14. tábla: Szántóművelésű, mozaikos, hullámos síksági táj	57
15. tábla: Szántóművelésű, homogén síksági táj	58
16. tábla: Erdős, homogén síksági táj	59
17. tábla: Nádasborítású tavi táj nyíltvízű szigetekkel.....	61
18. tábla: Gyepes mozaikos alacsony síksági táj.....	62
19. tábla: Gyep-víz-szántómozaikos síksági táj erdőfoltokkal.....	64
20. tábla: Szántóművelésű, erdősávokkal tagolt alacsony síksági táj majorokkal és kistelepülésekkel.....	65
21. tábla: Változatos felszínborítású síksági táj	67
22. tábla: A Soproni hegység tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok	71
23. tábla: A Soproni-medence tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok	73
24. tábla: A Balf-Ruszti dombság tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok	75
25. tábla: Az Ikva-sík tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok	77
26. tábla: A Fertő-Hanság medence tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok.....	80

Bevezetés, célkitűzés

A, „Közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” címmel, 2016-2021 között, átfogó, országos kutatási projekt folyik a Földművelésügyi Minisztérium (ma Agrárminisztérium) vezetésével. A kutatás négy fejlesztési elemből áll:

- Nemzeti ökoszisztémaszolgáltatás-térképezés és -értékelés (NÖSZTÉP)
- A közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek megőrzését szolgáló tudásbázis fejlesztése (NATURA)
- A tájkarakter-alapú tájtipizálási rendszer hazai megalapozását szolgáló módszertani kutatás és tervezés-módszertani fejlesztés (TÁJKARAKTER)
- A hazai zöldinfrastruktúra megőrzését és fejlesztését megalapozó stratégiai keretek meghatározása (ZÖLDINFRASTRUKTÚRA).

A Tájkarakter projektelelem horizontálisan fogja át az Ökoszisztéma szolgáltatások, a Zöldinfrastruktúra és a Natura 2000 kutatásokat. A táj az a térbeli keret, amelynek egyedi mintázatában, sajátos együttesben fordulnak elő az élőhelyek, meghatározva az általuk nyújtott ökoszisztéma szolgáltatásokat. Ugyanígy a Zöldinfrastruktúra és a Natura 2000 területek is kölcsönhatásban állnak a táj egészével és alakítják a táj karakterét, de függnek is attól. Ez a kölcsönhatás az egyik lényege az Európa Tanács Táj Egyezménye tájértelmezésének, amely szerint „a táj az emberek által érzékelt terület, amelynek karaktere/jellege a természeti és az emberi hatások és kölcsönhatások által formálódik”¹.

A másik kulcsfogalom a definícióban a karakter, aminek az elemzésére jelen kutatás vállalkozik. Ezáltal megvalósítja a Tájegyezményhez csatlakozott országok kötelezettségét a tájak számbavételére és értékelésére. A tájkarakter a tájak azon lényegét jelenti, amely egyediségüket adja, ami által megkülönböztethetők egymástól és amely egyediség elemeik sajátos kombinációja által jön létre. A tájkarakter meghatározása, lehatárolása, leírása és értékelése alapul szolgálhat mind a rendszerszemléletű természet- és kulturális örökségvédelmi munkának, mint a település- és területfejlesztésnek, de különösen ezek harmonizációjának.

A Tájkarakter kutatás 2017-ben befejeződött első fázisában megalapozó, nemzetközi gyakorlatot áttekintő tanulmány készült². Ennek lényegi tapasztalata volt, hogy a tájkarakter elemzésben mind a kvantitatív, parametrikus, térinformatikán alapuló, mind a kvalitatív, percpionális, terepi felméréseken alapuló elemzésnek helye és szerepe van. A megalapozó tanulmány elkészítését követően országos tájkarakter elemzési módszertan kidolgozása történt 2018-2019 év folyamán az Agrárminisztérium partnerintézménye, a Lechner Tudásközpont által koordináltan. E munka során szakértők által meghatározott és egyeztetett módon sokrétű adatállomány térinformatikai feldolgozása történt több megoldási variáns által, amelynek eredményeként megszületett az ország tájkarakter típusainak és tájkarakter területeinek indikatív lehatárolása³.

A 2019-ben kezdődött mintaterületi kutatási fázisban az ország négy táján, a Sopron-Fertőtáj, a Gerecse, a Tápióság és a Tiszazug térségében helyi, illetve kistáj szintű tájkarakter elemzést végeztek a kutatók. Ennek a munkának a célja volt egyrészt a parametrikus elemzés mellett a percpionális tényezők vizsgálatba vonása és ezáltal a táj emberi érzékelés által megragadható valójának feltárása és bemutatása, a Tájegyezmény definíciója alapján. Így a mintaterületi elemzésnek két lényeges módszertani többlete volt: a *szakértői terepi felmérés* és a *helyi érintettek bevonása*. Az ezáltal nyert információk felhasználásával az indikatív országos tájkarakter típus határokat ellenőriztük, módosítottuk, és a léptékváltásból fakadó nagyobb részletességnek megfelelően bontottuk altípusokra. A helyiek bevonása által pedig értékeltük a tájkarakter típusok sajátos együtteseiből azonosított a tájkarakter területeket. Utóbbiak lehatárolásánál a földrajzi kistájbeosztás megnevezéseit vettük alapul, azok határait módosítottuk a tájkarakter típusok határai alapján. A tájkarakter területekre minőségi célkitűzéseket és

¹ Európa Tanács 2000. Táj Egyezmény. Firenze

² Kollányi et al. 2017.

³ Konkoly-Gyuró szerk. 2021.

védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatokat fogalmaztunk meg. Ehhez további elemzéseket végeztünk a tájban zajló változási folyamatok feltárása érdekében. Táj történeti, elsősorban felszínborítás-átalakulás elemzést végeztünk és a jövőre vonatkozó lehetséges felszínborítás-változási forgatókönyvek modellezése is megkezdődött. Elindult az agrártámogatási rendszerek összevetése a megfogalmazott célkitűzésekkel és javaslatokkal.

Cél volt továbbá a hierarchikus tájkarakter-térrendszer megalkotása, azaz a kistáj és helyi szintű, valamint az országosan középtáj szinten lehatárolt tájkarakter egységek harmonizációja, fő típusok, típusok és altípusok rendszerének kialakítása, valamint a középtáj és a kistáj szintű tájkarakter területek azonosítása.

A mintaterületi kutatás eredményeként négy tanulmánykötet készült. 1) A tájkarakter elemzés módszertani ismertetése (Lechner tudásközpont⁴), 2) A Gerecse és a Tápíó mintaterületek tájkarakter módszertani és elemzési és javaslati kötete (Ormos Imre Alapítvány⁵), 3) A Tiszazug tájkarakter elemzése és javaslati (Meridián Alapítvány⁶) és 4) jelen kötet, amely a Sopron-Fertőtáj karakterelemzésének eredményeit és a célkitűzéseket, javaslatokat tartalmazza.

Jelen tanulmány metodikai fejezeteket nem tartalmaz. Az alkalmazott módszereket a *„Helyi szintű tájkarakter típusok és tájkarakter területek azonosításának, lehatárolásának, leírásának, valamint a tájkarakter területek védelmi, kezelési és fejlesztési irányelvei kidolgozásának módszertani útmutatója”* című kötet tartalmazza. Jelen tanulmányban a Sopron-Fertő mintaterület általános bemutatása történik, majd a táj történeti elemzés, a felszínborítás-változás elemzését ismertetjük. A további fejezetek az azonosított és lehatárolt tájkarakter típusok bemutatását, majd a tájkarakter területekre vonatkozó tájértékelést, minőségi célkitűzések és a védelmi kezelési és fejlesztési javaslatok megfogalmazását tartalmazzák. A mellékletekben a helyi érintettek bevonásának eredményeit, a workshopok dokumentációját és az online kérdőív értékelését adjuk közre.

---

⁴ Konkoly-Gyuró szerk. 2020.

⁵ Boromisza - Jombach et al. 2020.

⁶ Csorba et al. 2020.

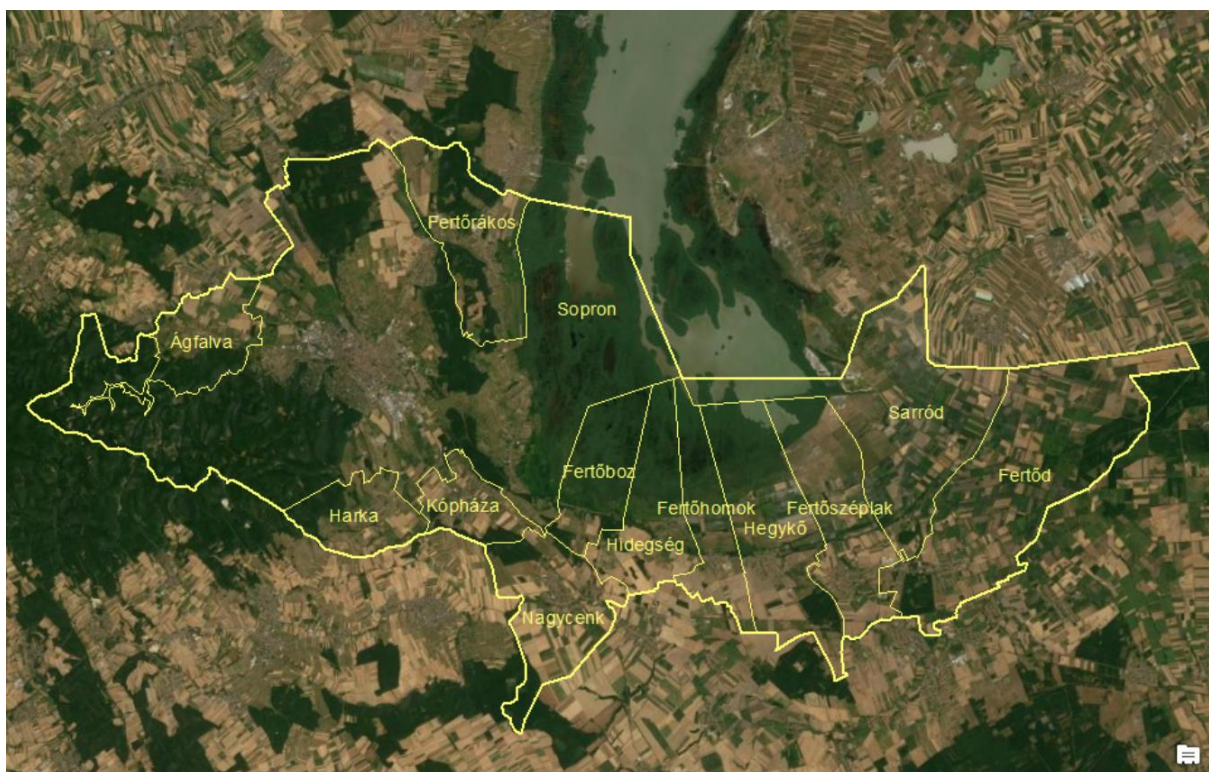
1. A Sopron-Fertő mintaterület általános bemutatása

Helyzetfeltárás

Lehatárolás, földrajzi fekvés, települések

A mintaterület Magyarország északnyugati térségében helyezkedik el, a Nyugat-Dunántúli régióban, Győr-Moson-Sopron megyében és összesen 13 települést fed le, melyek a következők: Ágfalva, Fertőboz, Fertőd, Fertőhomok, Fertőrákos, Fertőszéplak, Harka, Hegykő, Hidegség, Kópháza, Nagycenk, Sarród, Sopron (1.ábra). A 13 településből Sopron és Fertőd város, a többi település községeként nyilvántartott.

A mintaterület kiterjedése 42.327 hektár, azaz 423 km², ami Magyarország területének 0,45%-a, a Nyugat-Dunántúli régió 3,77%-a, Győr-Moson-Sopron megye területének 10,05%-a. Külső határát a mintaterület alkotó települések közigazgatási határai mentén jelöltük ki.

1. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület határa és települései

Földrajzi értelemben a mintaterület az Alpokalja és a Kisalföld, a 2018-ban kiadott Nemzeti Atlasz ⁷ tájbeosztása szerint pedig a Keleti Alpok és a Duna-Morva-Rába medence határán fekszik, döntő többsége utóbbihoz tartozik. A középtájak és a kistájak megoszlása ezen belül az alábbi:

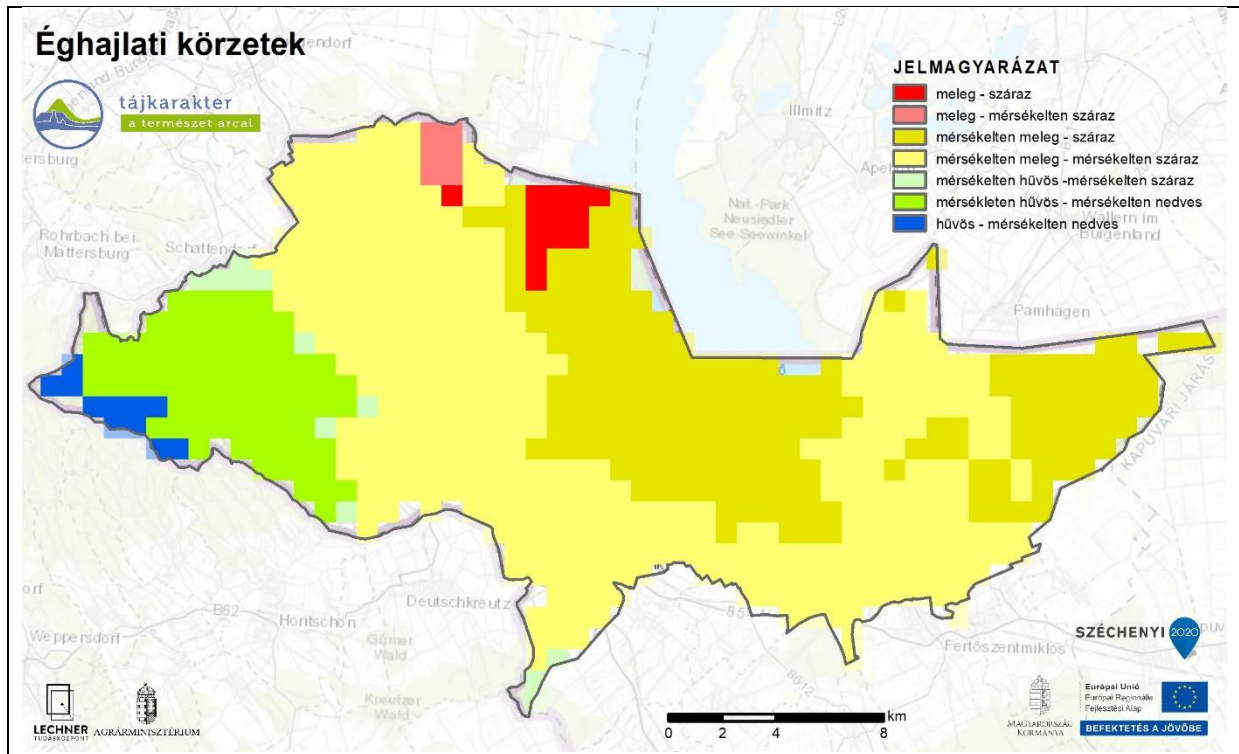
Keleti Alpok:

- Stájer Elő-Alpok
  - o Soproni-hegység

⁷ Kocsis K. főszerk. 2018

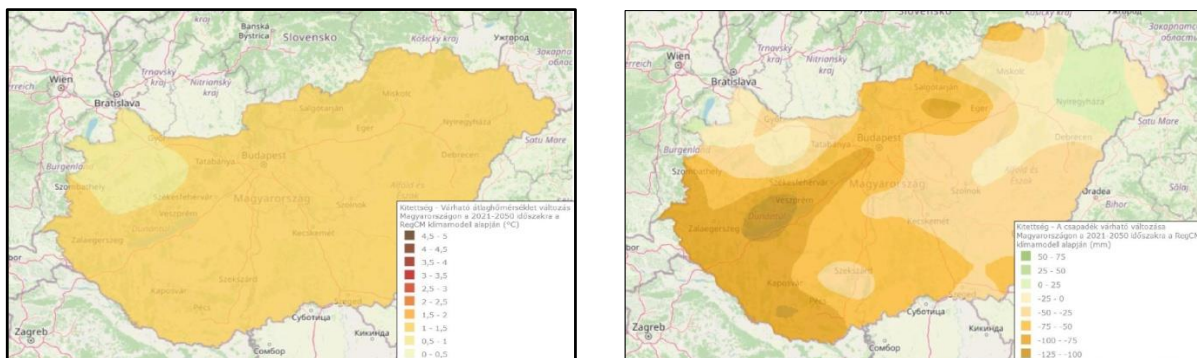

3. ábra: A mintaterület éghajlati körzetei (Forrás: OMSZ)

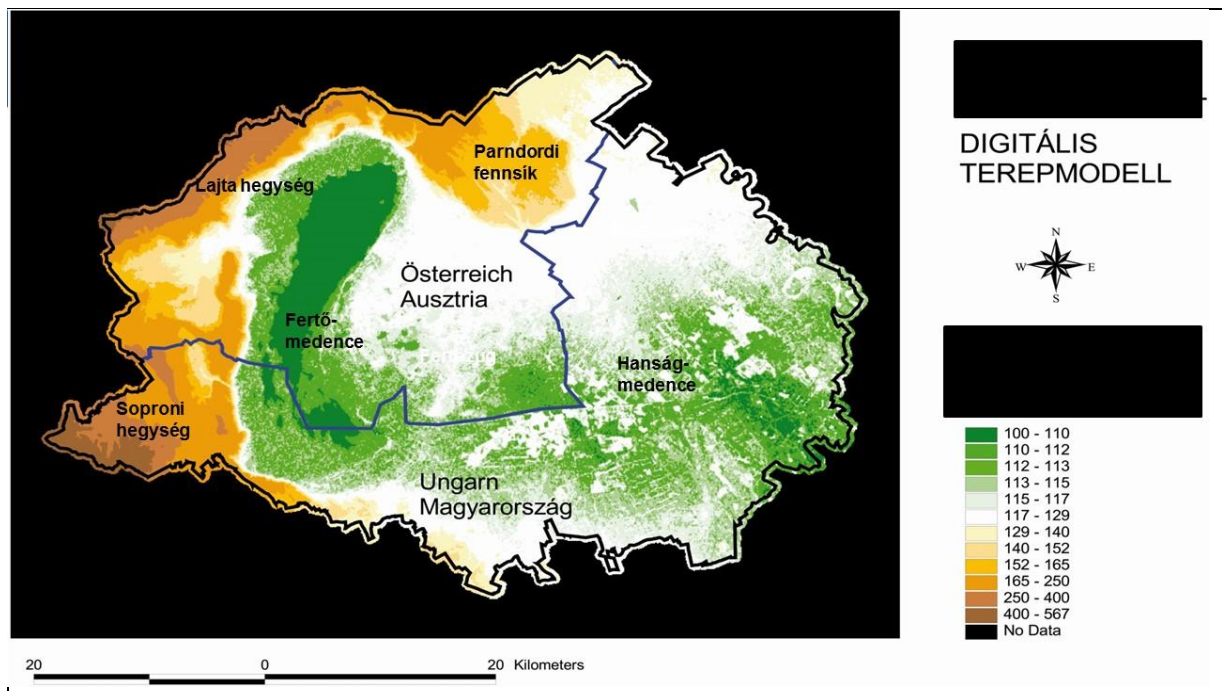
A RegCM klímamodell alapján az 1961-1990-es adatokhoz képest 2021-2050 közé eső időszakban az évi középhőmérséklet 0,5-1°C-t fog növekedni, ami az országban az alacsonyabb érték (4. ábra), míg az éves csapadék 2-25 mm közötti várható csökkenése szintén alacsony érték (5. ábra). A klímaváltozás előrejelzések itt tehát nem mutatnak lényeges várható különbségeket a jelen állapothoz képest. A térségben élő természetvédelmi szakemberek helyi tapasztalatai azonban a szárazodás érzékelhető jeleire mutatnak rá.

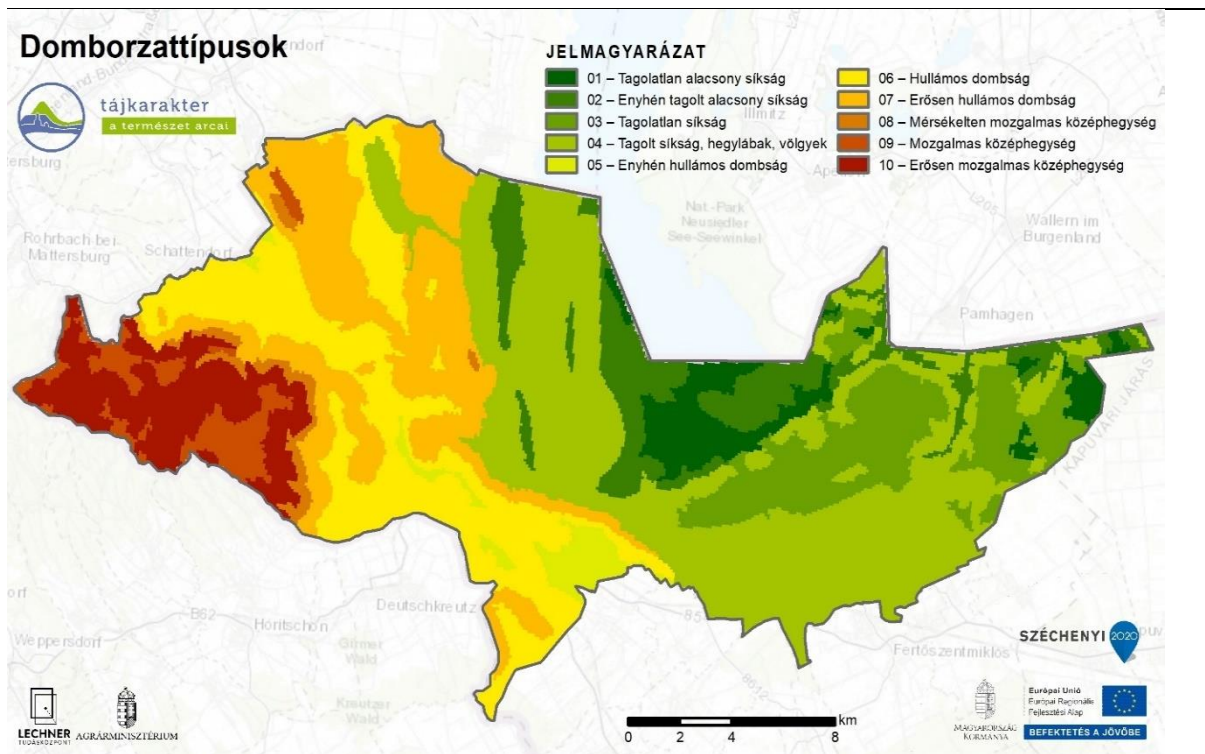
4. ábra: Várható átlaghőmérséklet és csapadék változás 2021-2050 között a RegCM klímamodell szerint

Domborzat, földtan, talaj

Sopron környéke és a Fertő-táj magyar és osztrák oldali domborzatát a digitális terepmodell (5. ábra) mutatja, amelyből látható, hogy a térséget nyugaton az Alpok előhegyei, a Soproni-hegység határolja, ezek adnak védelmet az uralkodó északnyugati szelekkel szemben. Északon a Parndorfi-plató és a Mosoni-sík, délen és keleten a nyugati Hanság és a Rábaköz határolja a területet. A legalacsonyabban, 100-110 m tfsz-n, a Fertő nyílt vízfelszíne és a Hanság egy-egy mélyfekvésű térsége fekszik. A síkságok 130 m-ig emelkednek míg a környező hegyek közel 500 m fölé magasodnak.

5. ábra: Digitális terepmodell a mintaterület tágabb környezetében (Forrás: Konkoly-Gyuró et al. 2010)

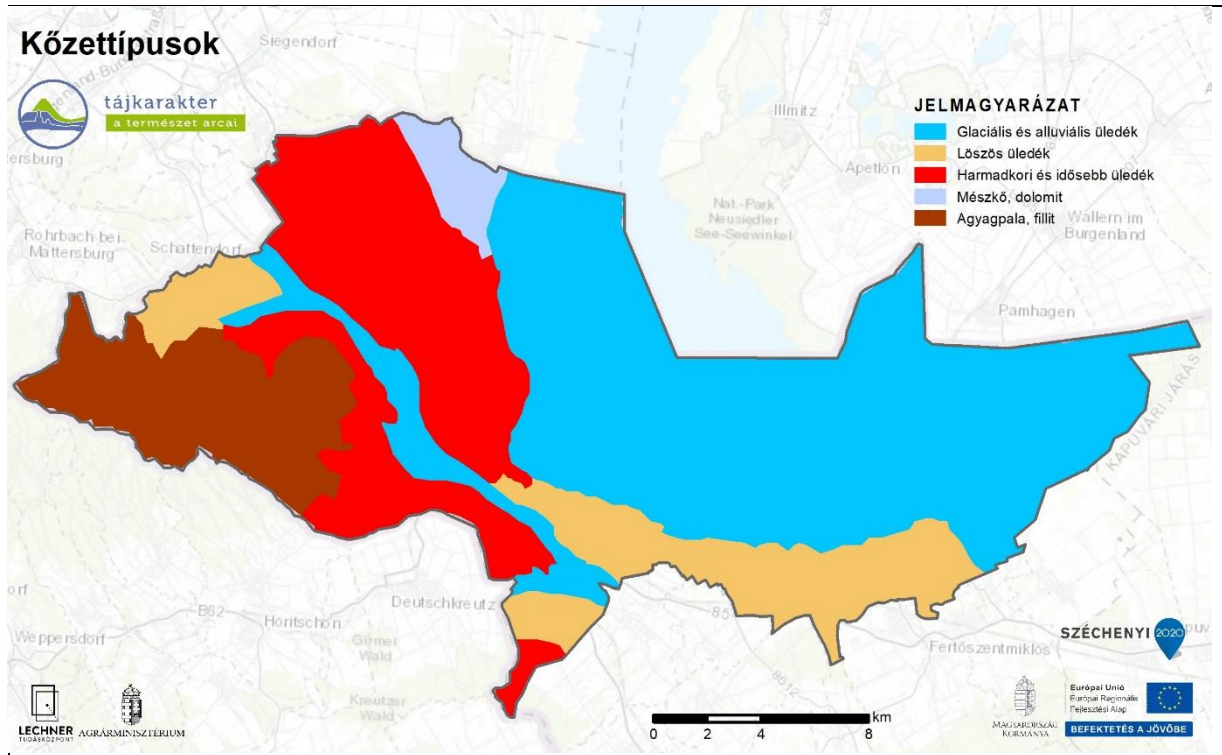

6. ábra: Domborzattípusok a mintaterületen (Forrás: LTK)

A kristályos Soproni-hegység a Keleti-Központi Alpok legkeletibb nyúlványa, a Rozália-hegység folytatása. A középső része szilikátos kőzet. A legmagasabb pontja közel 600 méteres, amely nagy tereplépcsőkkel ereszkedik alá Sopron városáig, a mintegy 200 méter tengerszint feletti magasságig. A Soproni medence a Lőverek és a Fertő-melléki dombosság (ma Balf-Ruszti dombsor) között észak-dél irányban húzódik és az Ikva

síkságban folytatódik kelet felé. A dombor és a síkság erőteljes tereplépcsői ereszkednek alá a Fertő medencébe, amely a Hansággal összefüggő alacsony medencesíkságot alkot.

Az Ikva-sík a dombor ellaposodása után, Fertőszéplaktól keletre, fokozatos lejtéssel simul össze a Fertő-Hanság medenceperemi területével (6. ábra).

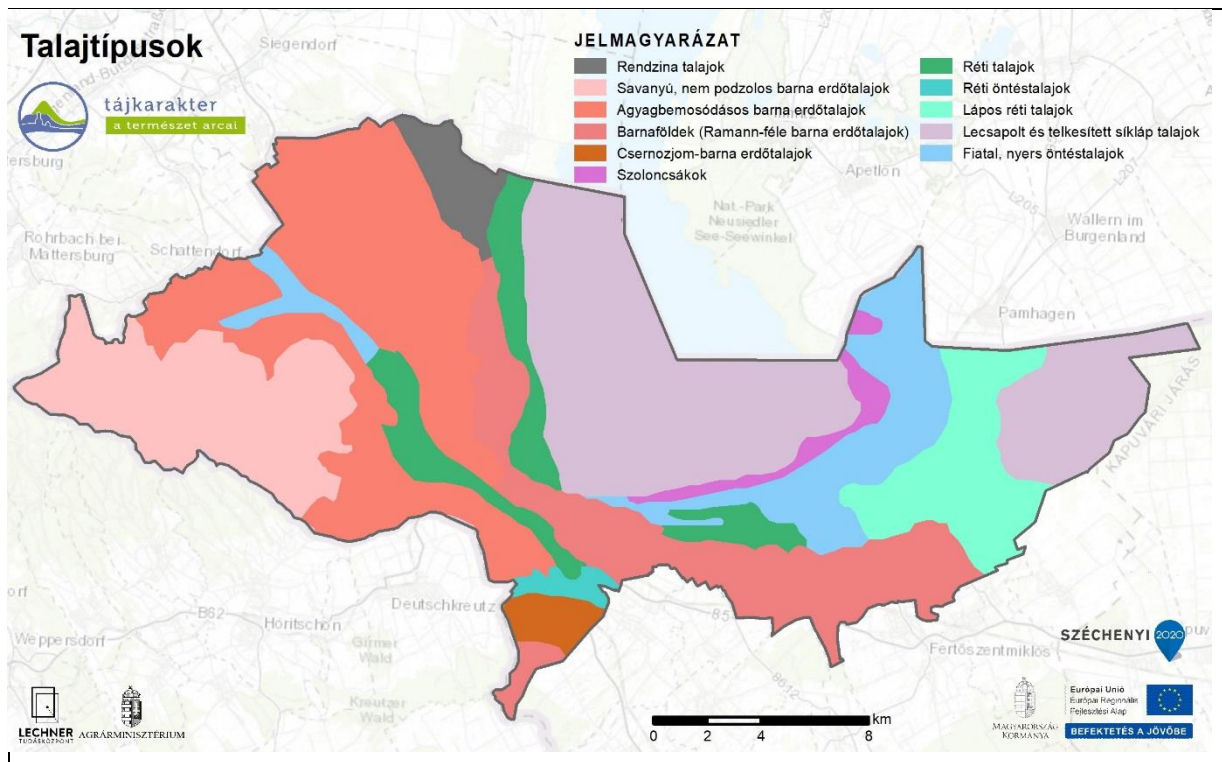

7. ábra: Földtan (Forrás: Agrotopográfiai térkép összevont, szerkesztett változata LTK 2018)

Földtanilag a Soproni-hegységet döntően metamorf kőzetek alkotják, a peremterületeken üledékekkel. A Brenneri-völgy Magyarország egyik első feketészen bányavidéke volt a 19. században. A bányászatot a 20. század közepéig folytatták. Üledék, illetve mészkő alkotja a Balf-Ruszti dombort, ahol a Lajta mészkő a római kortól fontos építőanyagul szolgált a környéken. Ma is vannak működő kőfejtők. Glaciális és alluviális üledéket találunk a medencékben. A Hansági területen tőzegbányászat folyt (7. ábra).

A hegységterületen savanyú, nem podzolos erdőtalajok találhatók, így az országnak azon kevés területéhez tartozik, ahol nem meszes talajtípusok fordulnak elő és ez nagyban befolyásolja a potenciális vegetációt. A Soproni medencét agyagbemosódásos barna erdőtalajok fedik, a vízfolyások mentén öntésekkel és réti talajokkal. A Fertő-medence peremén is réti talajok, valamint keleten szikesek húzódnak. Az Ikva-síkon és a domboron a Barnaföldek jellemzők. A Dudlesz erdő tömbje alatt rendzina található. A Fertő keleti medencéjében és a Hanságban fiatal nyers öntések, lápos réti talajok és telkesített síkláp talajok fordulnak elő (8. ábra).

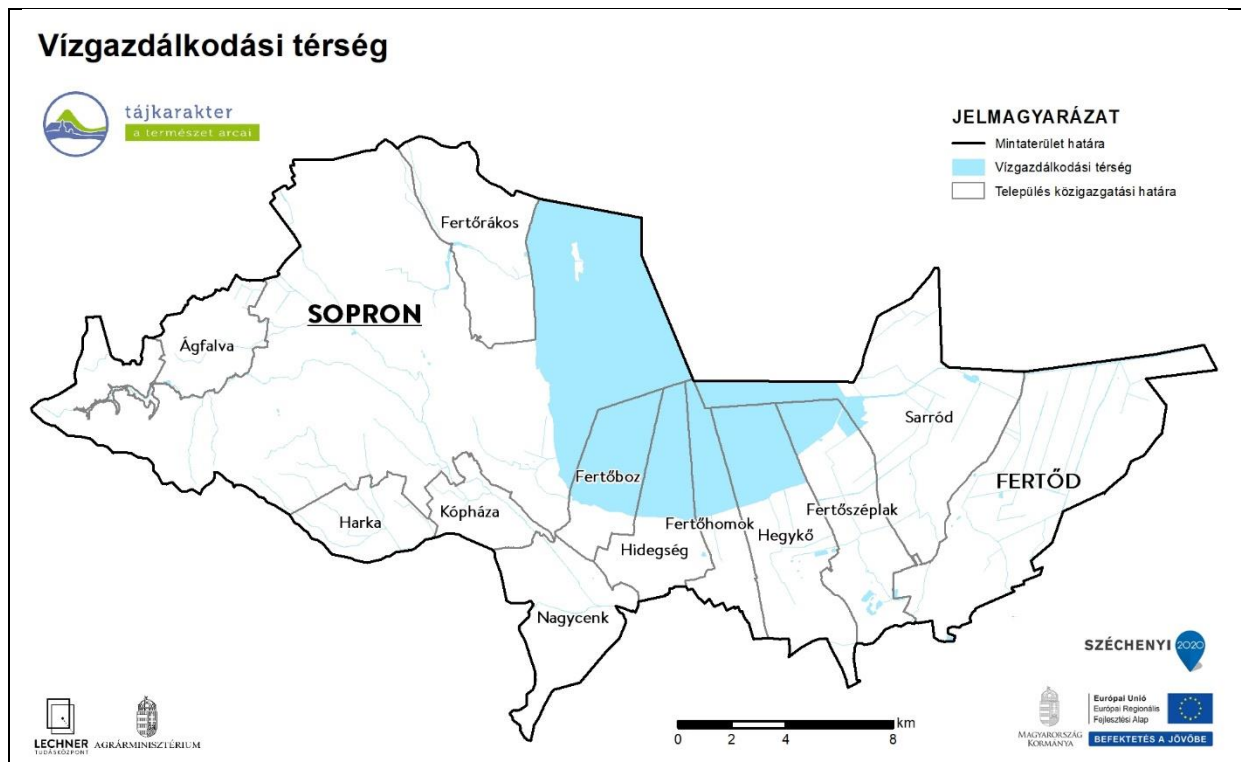
8. ábra: Talajok (Forrás: Agrotopográfiai térkép összevont, szerkesztett változata LTK 2018)

Vízrajz

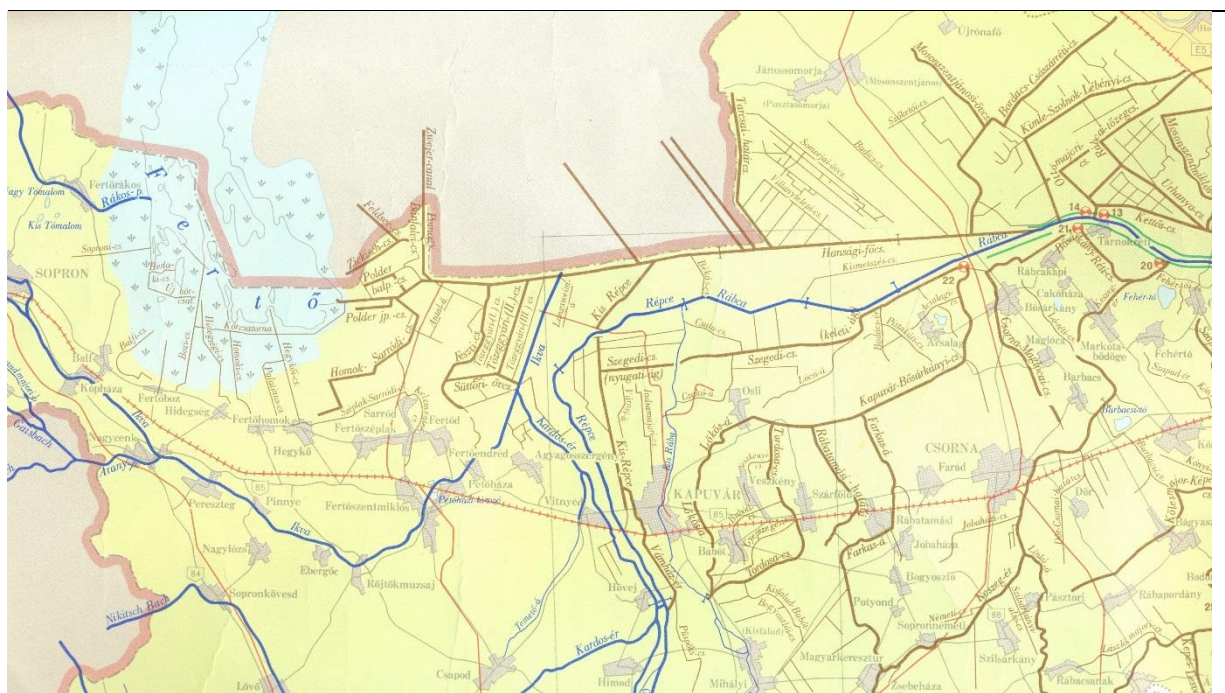
A mintaterület alakulásában meghatározó a vízrajz, mind álló-, és folyóvizek, mind természetes és mesterséges vízfolyások tekintetében. A Lőverek legfontosabb vízfolyása a Sopronba érkező, vízben gazdag Rák-patak, amely az Ikvába torkollik; egykoron számos malmot táplált. A Rákos-patak Fertőrákostól északnyugatra ered, a forrásától kezdve délkeleti-keleti irányban halad, végül Fertőrákosnál éri el a Fertőt. A Rákos patakon létesült Tómalom egyes leírások szerint már a római korban létezett. Ma a tavat töltés osztja két részre, egyik fele nádassal övezett horgásztó, a másik strandfűrdőként működik.

Az Ikva a Soproni-hegységben Fraknónádasdtól délre Ausztria területén ered, Sopron városán nagyrészt fedetten folyik keresztül, majd kilép a síkságra. Tovább kelet felé halad Nagycenk alatt, majd Rőjtökmuzsajnál ÉK-re fordulva, Fertőendréd után, Tőzeggyármajomnál torkollik a Hanság-főcsatornába. A 15/2006(III.21) KvVM rendelet védetté nyilvánította az Ikva melletti öntésterületeket, üde réteket, lápréteket és kiszáradó lápréteket.

A Fertő-Hanság lefolyástalan medencéjéből ma hazai oldalon a Fertő-tóban kis szigetek maradtak meg nyílt vízfelszínként, a terjedő nádtengerben. A Rába szabályozás és a Hanság lecsapolása következtében a tőzegtalajok kiszáradtak, művelésre alkalmatlanná váltak. A talajvízszint emelése és a Fertő vízszintjének maximálizálása érdekében kezdték meg a 20. század első felében a csatornák létesítését. A hansági belvízelvezető és talajvízszint szabályozó csatornahálózat döntően észak-déli irányú. A Hanság főcsatorna a Mexikópusztai zsilipnél a Fertőből indul és az országhatáron húzódik kelet felé. Az Ikva mellett befogadja a Kis-Rába és a Répce összefolyásából létrejövő Rábcának és számos csatornának (9-10. ábra).

9. ábra: A felszíni vizek vázlatos térképe (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)

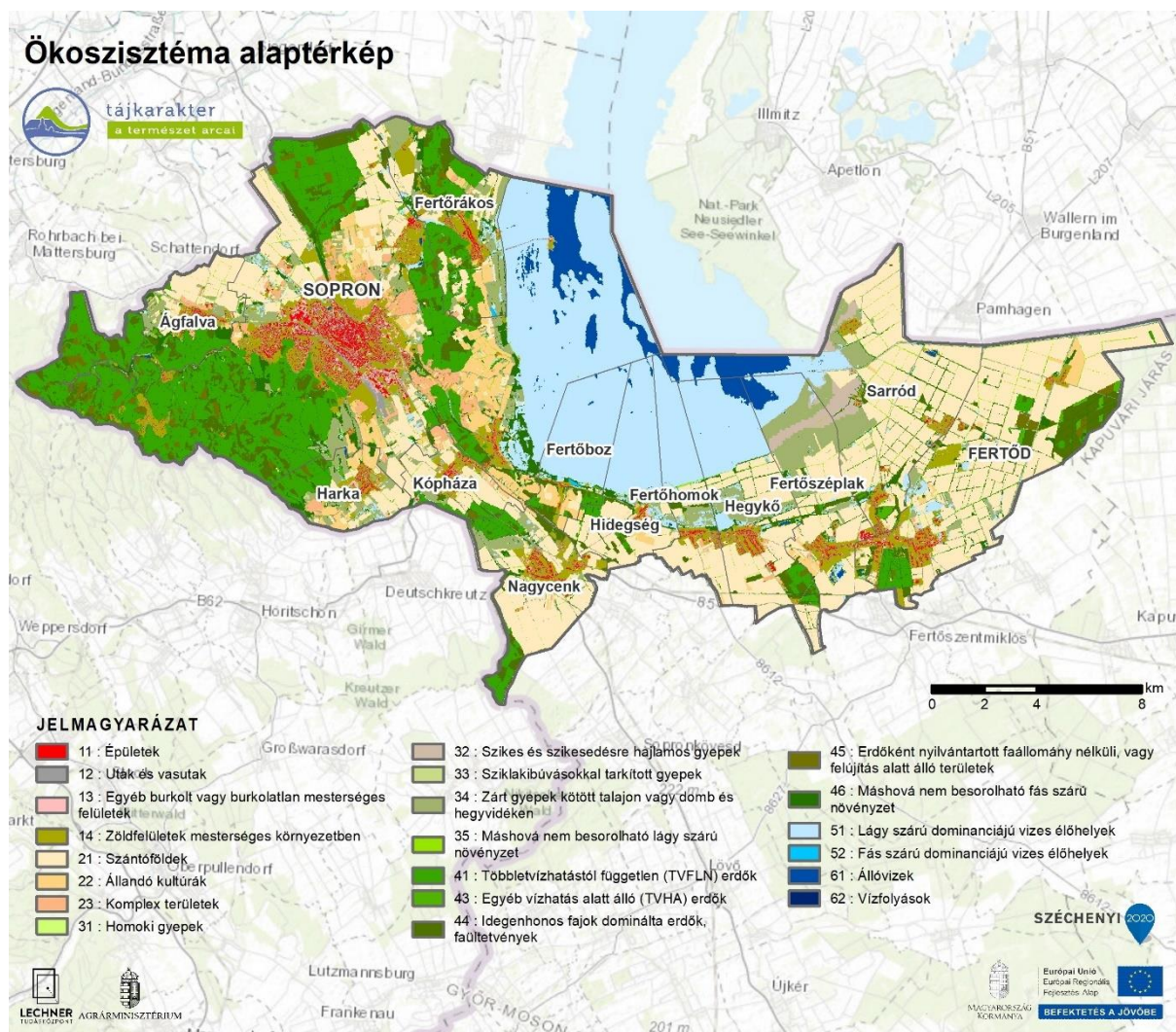
10. ábra: A Fertő-Hanság medence természetes és mesterséges vizek hálózata (Forrás: OVH)

Élőhelyek, növényzet

A biogeográfiai határhelyzetből és a domborzat változatosságából, valamint a sokrétű védettségéből adódóan a természetes élőhelyek jelentős diverzitása figyelhető meg a területen. A hegyvidék montán bükköseitől, a tölgyeseken át az alacsony síkságok vizes élőhelyein át a száraz, szikes szeptei vegetációig igen változatos élőhelystruktúrát találhatunk itt.

Jelen projekt keretében készült az ökoszisztéma szolgáltatások alaptérképe. A 20x20,-s rasztercellákból álló térkép, ami 56 élőhelytípust rögzít az országban. Ebből a mintaterületen 51 található meg (11. ábra).

11. ábra: Élőhelyek a NÖSZTÉP alaptérképen (Forrás: Agrárminisztérium 2019)

Gyakori élőhelytípusok		
Elhelyezkedés	Kód	Megnevezés
Soproni-hegység	K2	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek
	K5	Bükkösök
	K7b	Mészkerülő gyertyános-tölgyesek
	L4a	Zárt mézskerülő tölgyesek
Soproni-medence	OB	Jellegtelen üde gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
Fertőmelléki-dombság	K2	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek
	L2a	Cseres-kocsánytalan tölgyesek
Fertő-medence	B1a	Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
	F2	Szikes rétek
	OB	Jellegtelen üde gyepek
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
Ikva-sík	OB	Jellegtelen üde gyepek

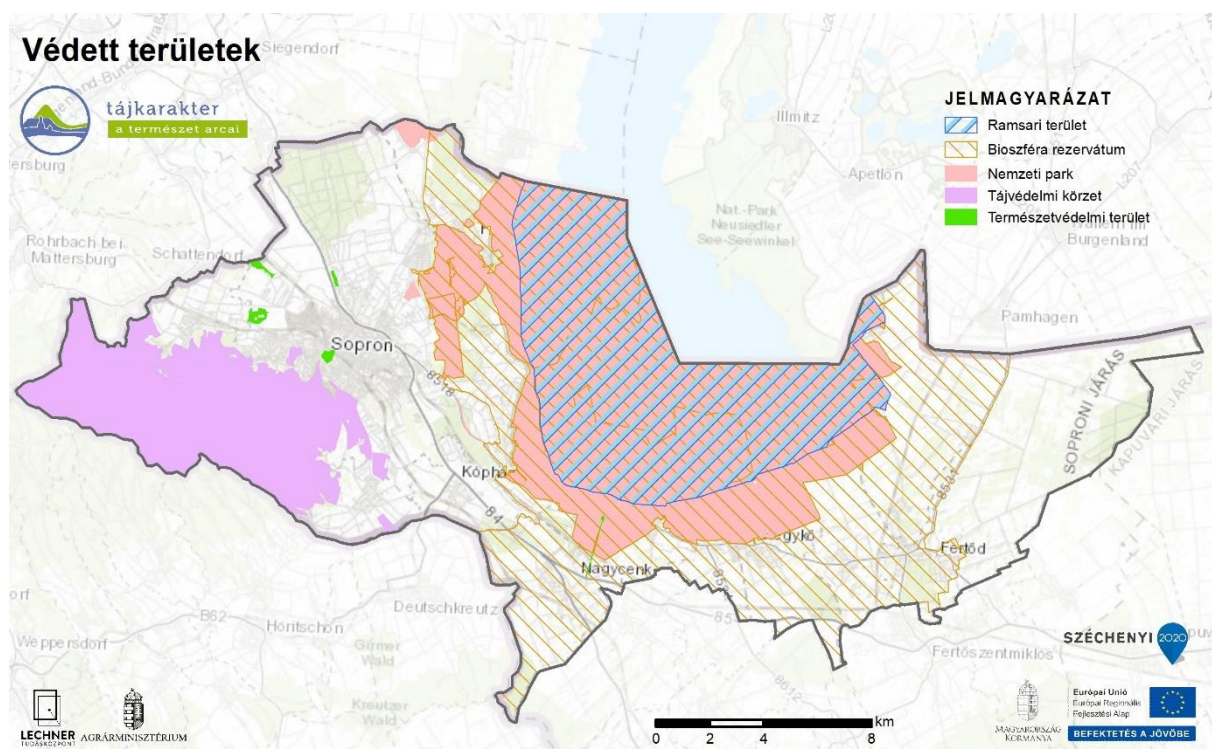
	L2a	Cseres-kocsánytalan tölgyesek
	RC	Óshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
	OC	Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
Hanság	RB	Óshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
	OB	Jellegtelen üde gyepek
	RC	Óshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők
	B5	Nem zombékoló magasságrétek

1. táblázat: A mintaterület gyakori élőhelytípusai⁸

Védett természeti területek

A biológiai és a tájdiverzitás védelmében Soproni-hegységben tájvédelmi körzet, a síkon, a Fertő-Hanság medencében pedig nemzeti park létesült. A Soproni-hegységet és szűkebb környékét 1977-ben nyilvánították tájvédelmi körzetté. A védett terület 4891ha, amiből 734 ha fokozottan védett és Ágfalva, Harka, Sopron településeket érinti. Az elsődleges cél az erdők megőrzése volt, így kimaradt a tájvédelmi körzetből számos természetvédelmi és tájvédelmi szempontból értékes kisebb gyepterület (Arbesz-rét, Harkai fás legelő, Harkai láprét, Istenszéke és környéke). Ezek védelmére több kezdeményezés indult, de a védetté nyilvánítási eljárások még folyamatban vannak⁹.” (12. ábra).

A Fertő-Hanság nemzeti park két korábbi tájvédelmi körzet (Fertő 1977-től, Hanság 1976) egyesítésével létesült 23731 ha-n 1991-ben. A nemzeti park Fertő tavi térsége, amely mintaterületünk része, Bioszféra rezervátumként és Ramsari területként, nemzetközi szinten is elismert védett természeti terület.

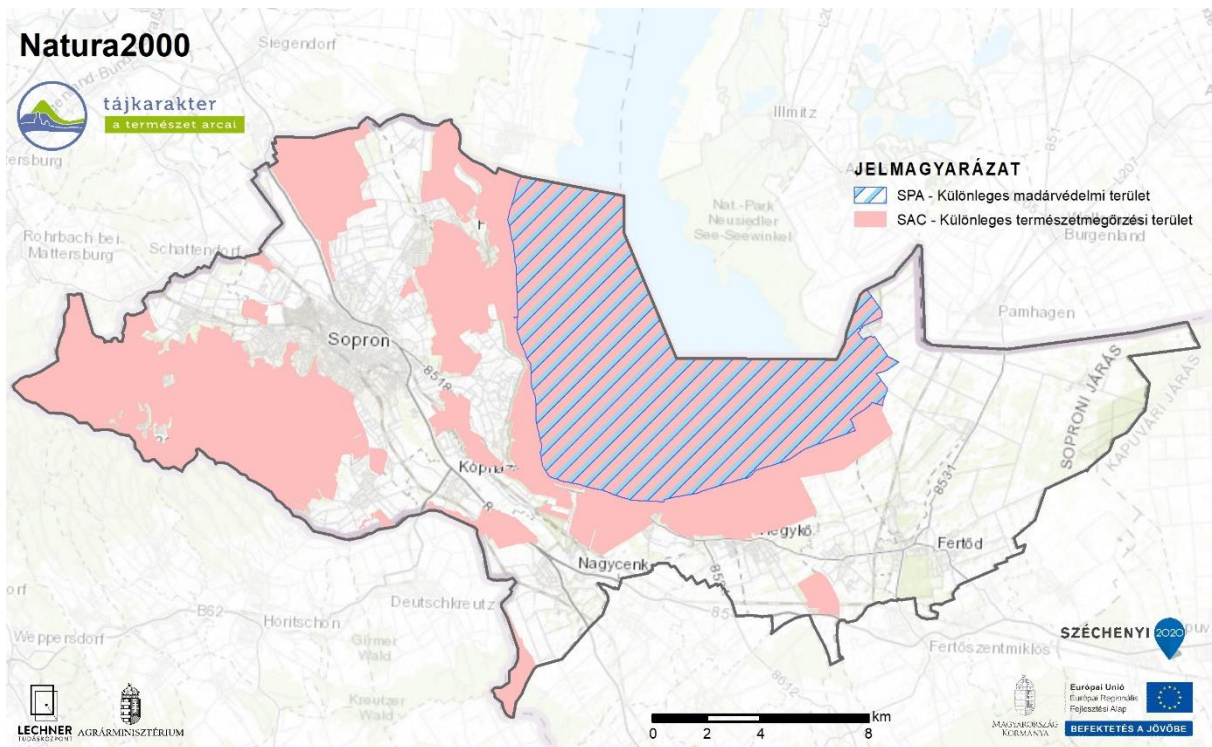

12. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület védett természeti területei (Forrás: OKIR)

⁸ KIRÁLY et al. 2008

⁹ <https://www.ferto-hansag.hu/hu/termeszetvedelem/termeszetvedelmi-teruletek/tajvedelmi-korzetek/soproni-tk.html>

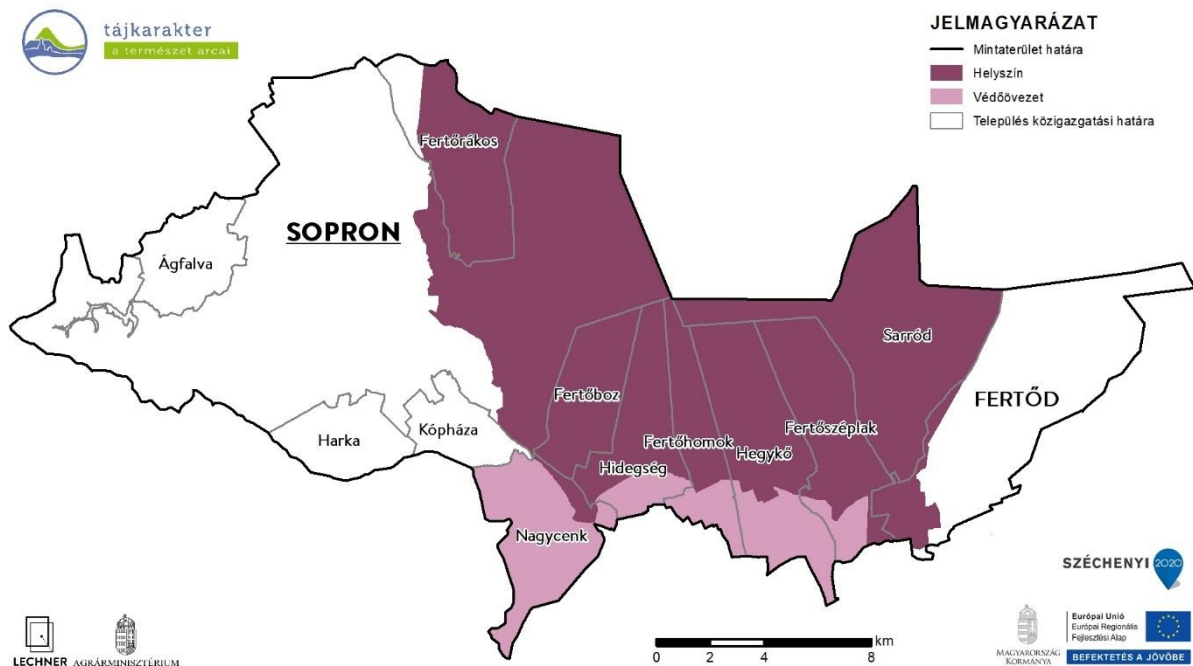

13. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület Natura2000 védetség alá eső területei (Forrás: OKIR)

Natura 2000 védetség alatt is igen nagy kiterjedésű területek találhatók, az erdők és a gyepek a különleges természetmegőrzési terület részei, ahol az élőhelyek védelme az elsődleges. A Fertő náddal borított térségét pedig ezen felül madárvédelmi területként is kijelölték, a különlegesen gazdag vízimadárfauna okán (13. ábra).

Fertő / Neusiedlersee kultúrtáj világörökségi terület

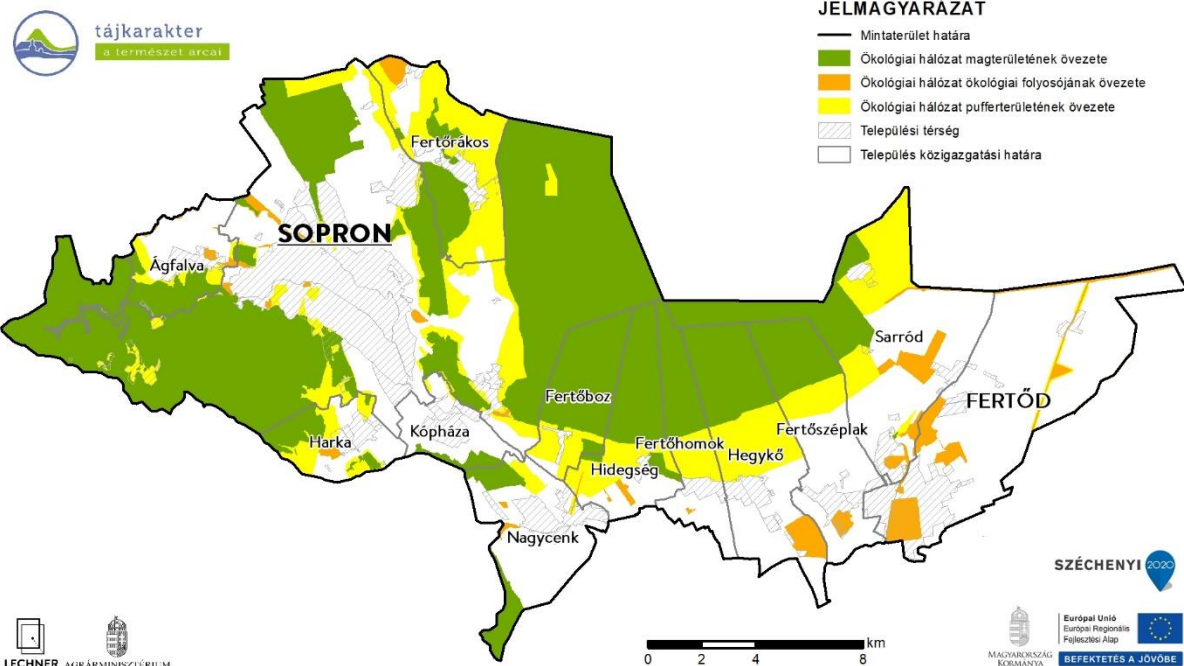

14. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület világörökségi területei (Forrás: Miniszterelnökség)

A Fertő és a környező települések kultúrtáj kategóriában felkerültek a világörökség helyszínek listájára (14. ábra). Az emberiség közös, megőrzendő örökségének tekintett területek és objektumok között a kultúrtájak, azok a művelt tájak, ahol az ember és a természet együttélésének évszázados hagyománya alapvetően fennmaradt és így a fenntartható, harmonikus fejlődés követendő példái. A határon átnyúló Fertő világörökség helyszín esetében a tájkarakter megőrzésének elsődleges jelentősége van.

A kiemelkedő egyetemes értéket rögzítő dokumentumban ezt olvashatjuk: „Az Eurázsia legnyugatibb sztyepptavát magában foglaló Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj kiemelkedő természeti értékekkel és olyan táji változatossággal rendelkező terület, amelynek létrejöttét és fennmaradását az eltérő tájformák találkozásának köszönheti. A helyszín különböző állat- és növényföldrajzi területek és vizes élőhelyek átfedésében fekszik, amelyet alpokaljai hegységek, szubmediterrán domság, időszakosan kiszáradó szikes vízlencsék és szikes talajok, nádasok és tóparti síkságok egyaránt jellemeznek. A bioszféra rezervátumként és génbankként kiemelkedő értéket képviselő, rendkívül gazdag állat- és növényvilágnak otthont adó területet az itt megtelepedett embercsoportok és a változatos etnikai összetételű lakosság nyolc évezred során harmonikusan és a táji értékekkel összhangban formálta. A táj jelenlegi arcát az állattartáson és a szőlő-bor kultúrán alapuló évezredek tájhasználat alakította ki olyan léptékben, amely Európa más tóparti területein nem található meg. Ez a kölcsönhatás nyilvánul meg az települési és építészeti hagyományok, valamint a föld- és tóhasználatok kapcsolódó változatos, hagyományos művelési formák évszázados folytonosságában is. A Fertő-tó-Neusiedlersee körül a belső gyűrűben 16, a külső gyűrűben 20 település található.”

Ökológiai hálózat

15. ábra: Ökológiai hálózat övezete Győr-Moson-Sopron megye területrendezési tervében (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)

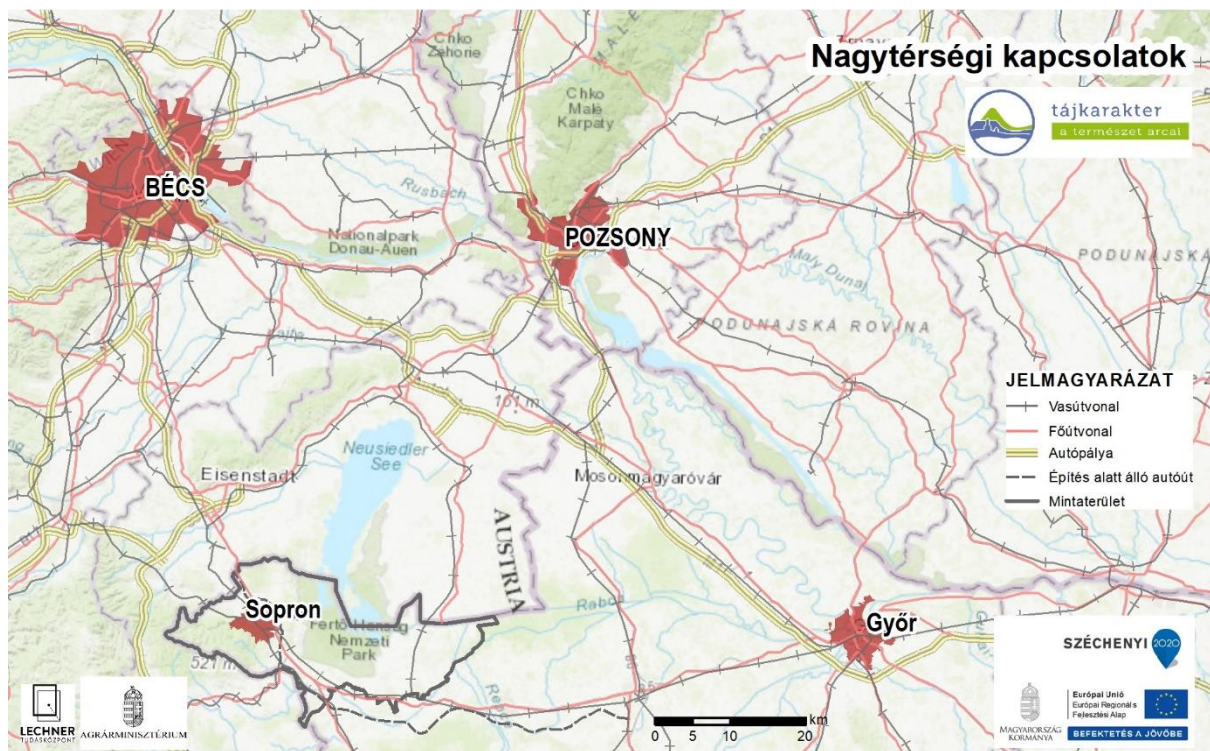
A megyei ökológiai hálózat magterületének részét képezik a fenti védettség alatt álló területek kivéve a világörökségi pufferzóna és a pusztán Natura 2000 védettség alá tartozó Madárvédelmi területek egy részét, de a hálózat kiegészül a nem védett erdőkkel és az ökológiai folyosókkal és a pufferterületekkel, amelyekbe szőlők, kertek és szántók is beletartoznak. (15. ábra).

Nagytérégi, regionális kapcsolatok

A mintaterület a Nyugat-Dunántúl régióban, Győr-Moson-Sopron megyében, az osztrák határ mentén helyezkedik el. Távolsága Burgenland mai központjától Eisenstadt-tól (Kismarton) 30 km, Béctől 60 km, mindkettő közúton és vasúton is jól elérhető. Az 1990. évi határyitítás óta élő kapcsolat van az osztrák városokkal, a földrajzi fekvésből adódóan pedig a Fertő-menti és a Soproni-hegység ausztriai településeivel is, amelyek korábban Sopron megye részét képezték. Magyarországon a 80 km-re található megyeközpont, Győr felé találunk jó összeköttetést vasúton és a 85-s közúton. Ez a kapcsolat az épülő M85-s autópálya révén még szorosabb lesz. Mosonmagyaróvár csak közúton, a jelen országhatár miatt legrövidebben Ausztrián keresztül, Magyarországon kerülővel, Csornán át érhető el. Ezért a Pozsony felé, a korábban közvetlen, Fertőd-Pomogy útvonalon haladó észak-déli összeköttetés kevésbé élő. A térség délkeleti kapcsolódásai a 86-s főút mentén Sárvár és délebbre a Balaton felé mutatnak.

Sopron vasútállomása kamion-terminál. Itt érkeznek meg Ausztria felől vasúton a kamionok, amik innen közúton folytatják útjukat a hazai területen.

16. ábra: Nagytérégi kapcsolatok térkép (Forrás: Pope 2017)

Alközpontok, kisebb regionális téregységek, szervezetek

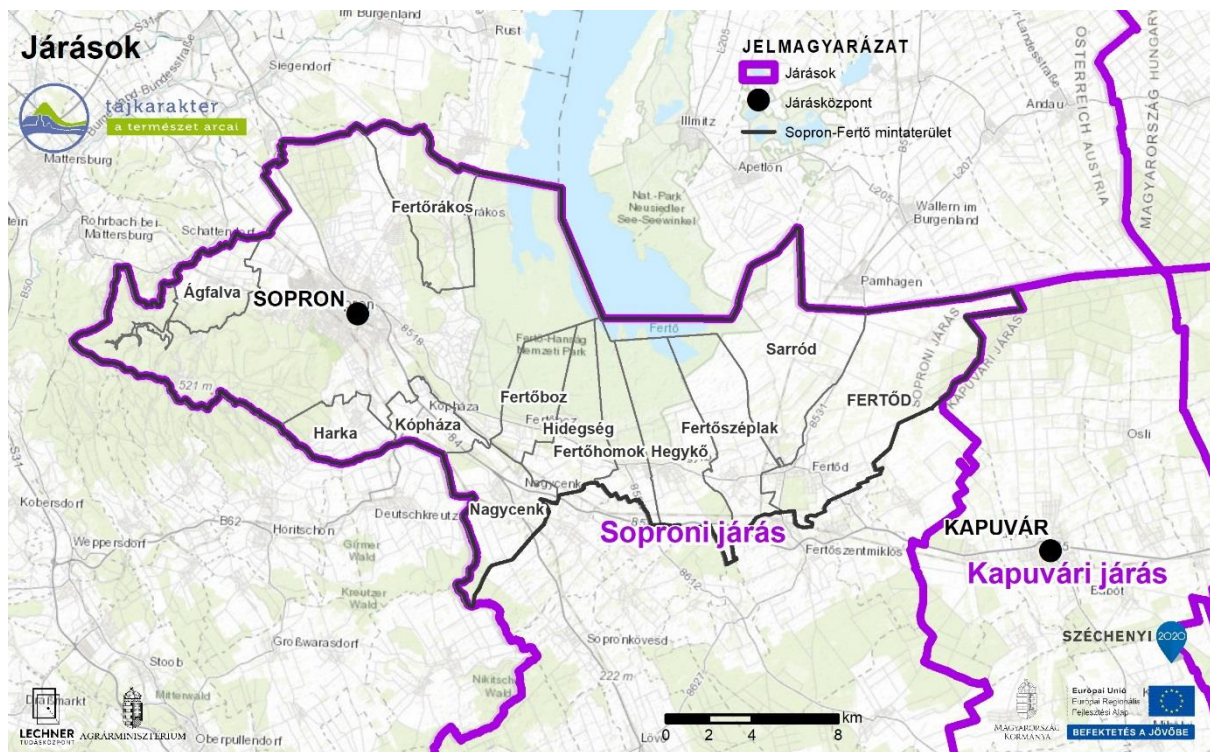
A mintaterület egésze a Soproni járáshoz tartozik (17. ábra). Sopron és a Fertő-táj térségében az Alpokalja-Fertő táj Vidékfejlesztési Társulás működik. A Leader egyesületek sorában említendő az Alpokalja-Ikva mente csoport. A világörökség kezelést a Fertő Világörökség Egyesült, mint gondnok fogja össze. A területen fontos szerepet tölt be az Eszterháza-központ, amely az alközponti szerepet betöltő Fertődön székel.

Népesség

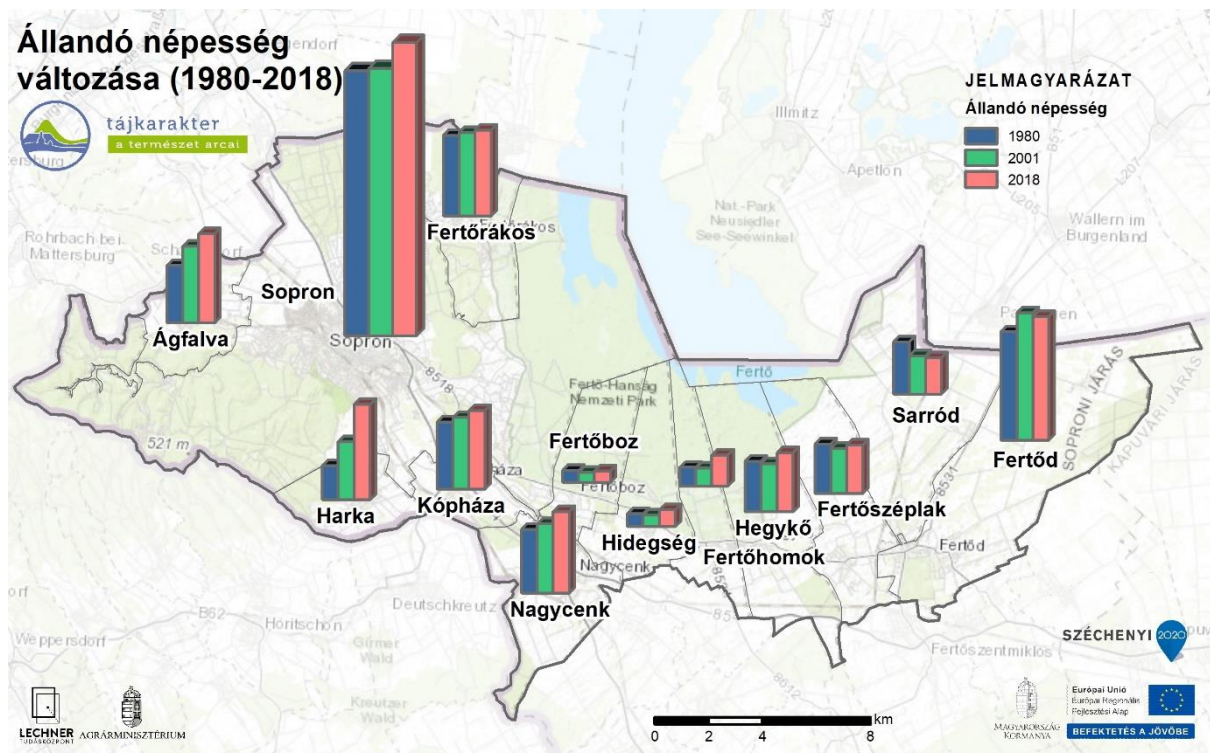
A területen a népesség folyamatos növekedése figyelhető meg, ami belső, országon belüli bevándorlásból ered és elsősorban Sopront és közvetlen környékén mutatkozik, főként az ezredforduló óta. A betelepülő népesség

jelentős része napi ausztriai ingázó, akik a határ menti osztrák településeken vállalnak munkát. Ez a hatás a mintaterület keleti oldalán már kevésbé érzékelhető. Fertődön és Sarródon 2000 óta kismértékű csökkenés tapasztalható (19. ábra).

17. ábra: Járások és járási központok a mintaterületen (Forrás: OpenStreetMap)

18. ábra: A mintaterület állandó népességének változása településenként 1980 és 2018 között (Forrás: KSH)

Felszínborítás, területhasználat

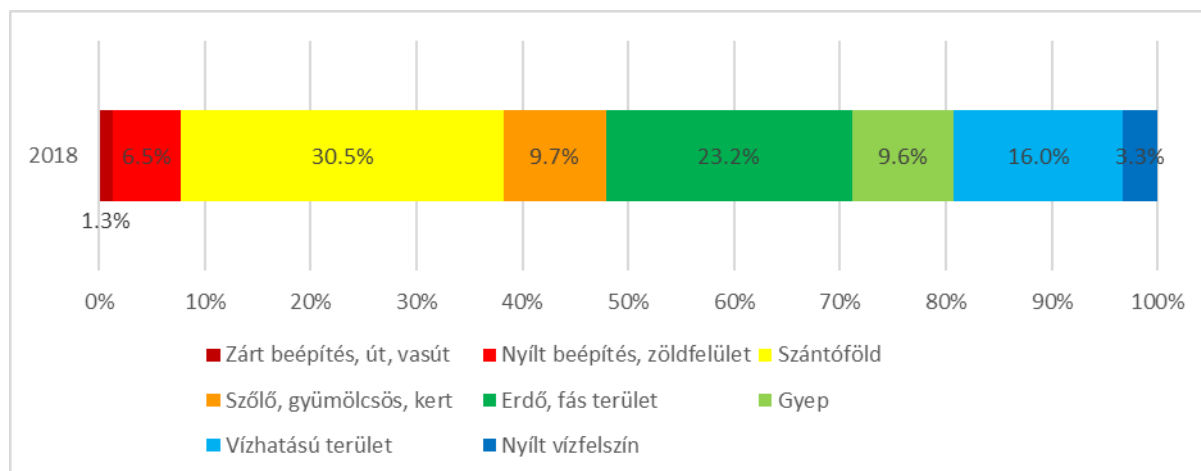
A jelen felszínborítást a CORINE felszínborítási adatbázist 2018-as állományai alapján mutatjuk be. A területhasználat vizsgálatához Győr-Moson-Sopron megye 2020 évi területrendezési tervét használtuk fel.

Felszínborítási kategóriák és arányok

Az adatbázis 44 felszínborítási kategóriája közül mintaterületünkön 23 kategória fordul elő, amelyekből 9 összevont felszínborítási kategóriát képeztünk. (2. táblázat, 19. ábra).

CLC100 felszínborítási kategória		Összevont kategóriák
111	Összefüggő település szerkezet	Zárt beépítés, út, vasút
121	Ipari vagy kereskedelmi terület	
122	Út- és vasúthálózat és csatlakozó terület	
132	Lerakóhely, meddőhányó	
133	Építési munkahely	
112	Nem összefüggő település szerkezet	Nyílt beépítés, zöldfelület
141	Városi zöldterület	
142	Sport-, szabadidő- és üdülő terület	
211	Nem öntözött szántóföld	Szántóföld
221	Szőlő	Szőlő, gyümölcsös, kert
222	Gyümölcsös, bogycs	
242	Komplex művelési szerkezet	
243	Elsődlegesen mezőgazdasági terület jelentős természetes növényzettel	
311	Lomblevelű erdő	Erdő, fás terület
312	Tülevelű erdő	
313	Vegyes erdő	
231	Intenzív legelő, erősen degradált gyepterület	Gyep
321	Természetes gyep, természetközeli rét	
324	Átmeneti erdő-cserjés terület	Erdő, fás terület
411	Szárazföldi mocsár	Vízhatású terület
511	Folyóvíz, vízi út	Nyílt vízfelszín
512	Állóvíz	

2. táblázat: Felszínborítási kategóriák a Sopron-Fertő mintaterületen (Forrás: CLC 2018)

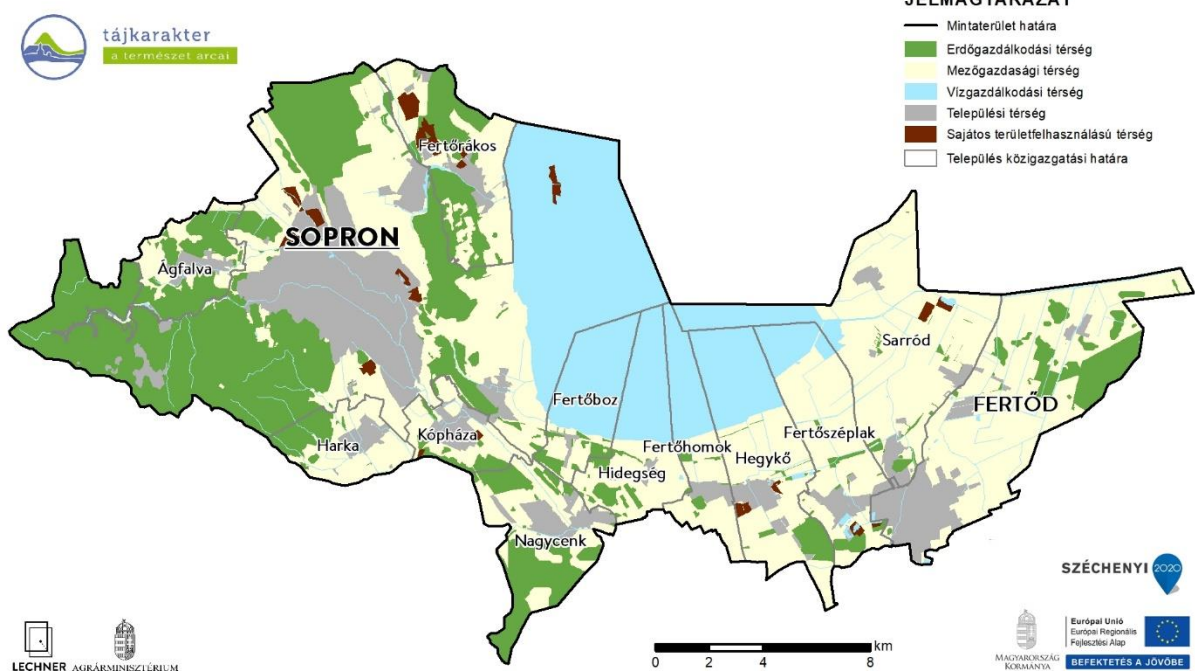
19. ábra: Felszínborítási kategóriák arányai 2018 (Forrás: CLC 2018)

A mintaterület egészének felszínborításában a szántók és az erdők, valamint a vizes területek dominanciája jellemző, jóllehet a felszínborítási arányok az egyes tájkarakter típusokban igen eltérő szerkezetben és arányokban fordulnak elő. A vizsgált kilenc felszínborítás kategória mintaterületi megoszlását a 2. táblázat és a 19-20. ábrák mutatják. Részletesebb elemzésre a 2. Tájégtörténet c. fejezetben és az azonosított tájkarakter területek leírásánál a felszínborítás történeti változásának elemzésénél kerül sor.

A mintaterület területhasználata

Győr-Moson-Sopron Megye Területrendezési Terve öt területhasználati kategóriát különböztet meg, a mezőgazdasági, az erdőgazdálkodási, a vízgazdálkodási, a települési és a sajátos területfelhasználású térséget. Utóbbiba tartoznak többek között a bányák. Látható a települések nagysárendje területileg is, megfigyelhető Sopron jelentős térfoglalása és az agglomerálódó falvak sora is. Az erdők többsége a mintaterület nyugati térégében található, amely erdőtömböket Sopron és a kapcsolódó településsáv kettéoszt. A középső, északi területegységben található a Fertő kiterjedt vizes-nádas tömbje és délen, valamint keleten a mezőgazdaság és a változatos méretű, esetenként összeépülő falvak és kisvárosok által dominált térség.

Térségi területfelhasználási kategóriák

20. ábra: Térségi területfelhasználási kategóriák (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)

Műszaki infrastruktúra hálózatok

A közlekedési és a közműellátási, műszaki infrastruktúra hálózatok között a tájkaraktert az út- és vasút, valamint az energetikai hálózatok érintik leginkább. Ezeket szintén a megyei rendezési tervből készült térképvázlat ábrázolja (21., 22. ábra).

Közlekedési infrastruktúra (út, vasút, vízi)

A legfőbb hatást az épülő M85-s gyorsforgalmú autópályát gyakorolja a táj működésére és karakterére Nagycenk-Sopron térségében. Az előidézett átalakulás folyamatban van és a jövőben egyre erősödni fog, amit monitoringgal szükséges lesz követni. A hatás várhatóan a Sopront elkerülő útpályához lesz hasonlós, amely kereskedelmi létesítmények sokaságának telepítését és ipari parkok létesítését idézte elő. Ezzel Sopron város Balf-Ruszt dombor felé eső településterülete méginkább terjeszkedni fog, jelentős technizálódással egyetemben. A kereskedelmi objektumok körül létesülő parkolók jelentős kiterjedésük miatt is növekvő tájképi hatást fejtenek ki.

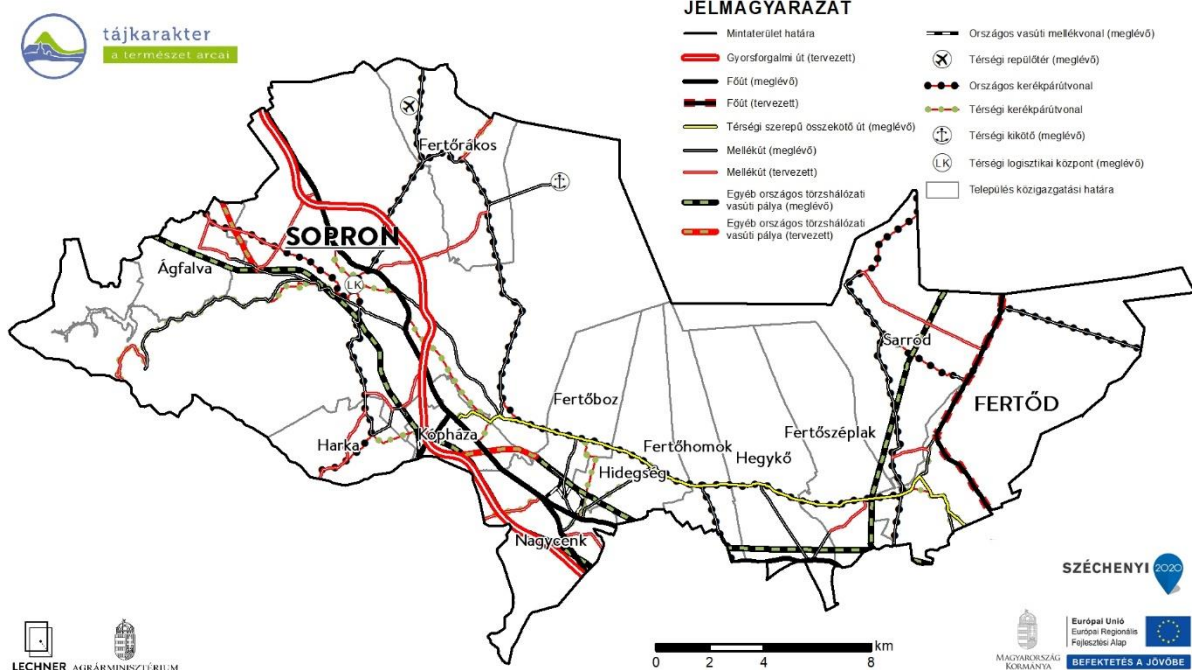
A hagyományos közúti összeköttetés a Győr-Sopron közötti 85-s főút bizonyára veszít forgalmából, ami a környező területeken és településeken jótékony hatású lesz a zaj és légszennyezés terhelés tekintetében. Az alacsonyabb rendű közutak jelentős táji hatást nem fejtenek ki, még a Fertőd-Pomogy közötti, határátkelőhöz vezető közút sem. Jóllehet ez utóbbi annak a töltésnek a nyomvonalán halad, amelyet a 17. században épített Nádasdy grófné a Fertő és a Hanság medence között kialakult természetes turzáson, azért, hogy Pozsonyba vezető utat lerövidítse.

A települési utak mentén a felszíni vízelvezetés nyílt árcai és a beton átjárók helyenként kedvezőtlen hatásúak és az egységes zöldfelületrendezés is hiányzik sok helyütt.

A vasúti nyomvonal Győr-Sopron között halad és ebből ágazik ki Nagycenknél a Szombathely felé vezető vonal. Nagycenknél a vasút és az autópályák környezetében közlekedési csomóponti térség alakul ki.

A kerékpáros közlekedésben elsősorban a Hanság felé folytatódó Fertő körüli nemzetközi kerékpárútnak és a szintén határon áthaladó Sopron- Harka közötti országos kerékpárútnak, valamint a város bővülő kerékpáros hálózatának van jelentősége. Vízi közlekedés tekintetében említendő a Fertőrákos és Ruszt között közlekedő sétahajó járat, amely főként turisztikai célokat szolgál.

Közlekedési hálózatok és egyedi építmények

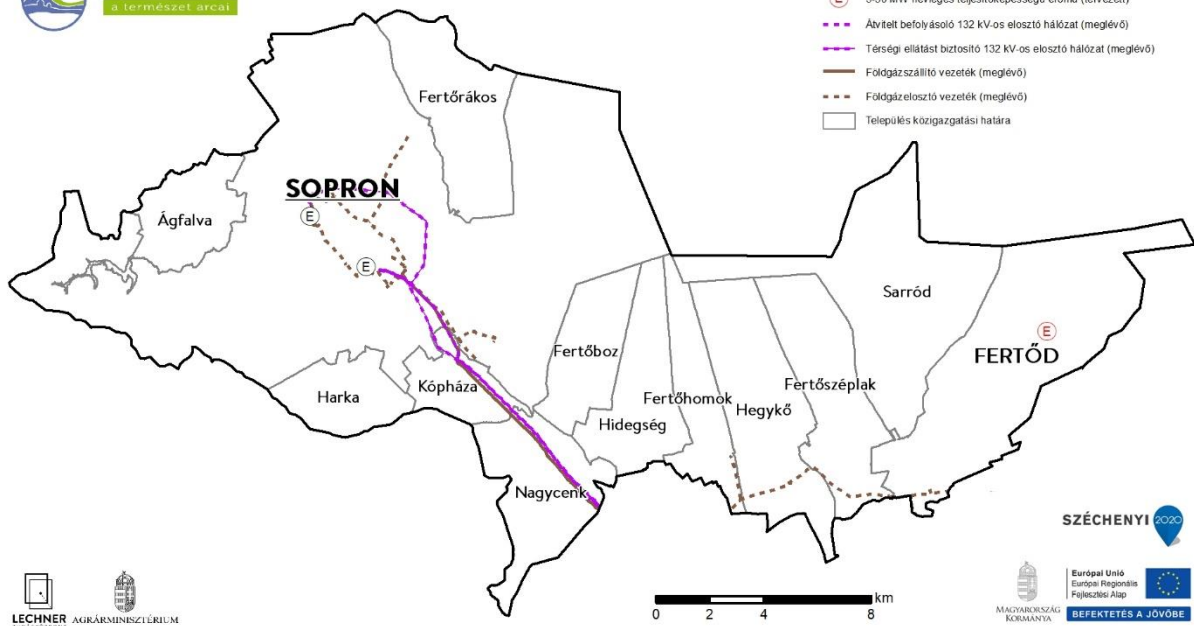

21. ábra: A közlekedési hálózat országos elemei a mintaterületen (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)

Energetikai infrastruktúra (vezetékek, erőművel, kőolaj, földgáz)

Nagyfeszültségű energetikai vezeték és földgázszállító pálya Nagycenk és Sopron között húzódik, a mintaterület többi része nem érintett. Erőmű Sopron és Fertőd területén található. A távhőellátás Sopronban és a sűrű helyi elektromos, illetve telefonhálózat vezetékai sok település esetében településképet rontó hatásúak.

Energetikai hálózatok és egyedi építmények

22. ábra: Az energetikai infrastruktúra-hálózat országos és térségi elemei (Forrás: Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet)

2. Tájérténet és felszínborítás változás

A tájak eltérő intenzitással, de folyamatosan változó térségek, amelyeknél a jelenlegi karakter megértéséhez, a kistáji és a helyi tájkarakter-területek azonosításához és lehatárolásához fontos lépés a múltbéli folyamatok és ezek irányainak megismerése.

A tájérténeti elemzést három szakaszra bonthatjuk, amelyek a következők:

1. Az ún. prehisztórikum, az írott források megjelenése előtti időszak, amelyről régészeti feltárások leleteiből kaphatunk egy-egy momentumra, de nem a táj egészére vonatkozó képet.
2. A történelmi idők első periódusa az újkorig, a rendszeres térképezés megjelenéséig tartó időszak, amely írott és tárgyi emlékek alapján ismerhető meg.
3. Az újkortól kezdődően a napjainkig tartó 250 év, a rendszeres és összehasonlítható térképezés időszaka, amelynél a térképművek szolgálnak alapvető forrásul. Ezek már lehetővé teszik a tájhasználat részletes összehasonlító elemzését a felszínborítási információk által.

Szemelvények a táj leíró történetéből

Mintaterületünk történelmére vonatkozóan a Kr. e. 6. évezredtől vannak adataink. A prehisztórikum idején, de különösen kora vaskori Hallstatt-i kultúrában, majd az őskor késői szakaszából származó leletek arról tanúskodnak, hogy sűrűn lakták a tópartot.

A történelmi időkben az ókor folyamán, Pannonia római tartományban alakult ki virágzó kultúra a térségben. Sopron a Borostyánkő úton fekszik, így az észak-déli európai távkereskedelem fontos állomása volt. Ezen túl a Fertő part szinte minden mai települése határában előbukkannak a római villagazdaságok nyomai. A Fertőrákost Meggyessel (Mörbisch) összekötő kerékpárút mentén ma is áll a római Mithras szentéj rekonstruált maradványa.

„A jelenlegi falvak és városok hálózatának alapja a XII-XIII. sz. folyamán alakult ki, piacaik 1277-től virágoztak. A XIII. sz. közepén a tatárjárás megkímélte ezt a térséget, amely töretlenül fejlődhetett a középkoron át a XVI. sz. második felében bekövetkezett török megszállásig. Gazdaságának alapja az állatexport mellett a borexport volt.”

10

Sopron vármegyszékhely volt az első világháborúig, majd az 1920-s Trianoni békeszerződés után Sopron vármegye jelentős része Ausztriához került és ma Burgenland része. A Fertő tó mintegy 4/5-e szintén a határon kívül került. A II. Világháborút követően pedig az Európa keleti és nyugati felét elválasztó Vasfüggöny kiépülésével a város és a Fertő menti települések határ-menti periférikus helyzetbe kerültek. A magyar oldalon mindez azt jelentette, hogy Sopron környéke és Fertő-Hanság periférikus vidékké vált, amely megmenekült az erőltetett iparosítástól és a mezőgazdasági intenzifikációtól. A 20. század második felében a térség lakosságát részben elvesztő, alvó tájjá vált, ami viszont kedvezett a természeti értékek és a hagyományos tájhasználati formák megmaradásának, illetve a természetközeli élőhelyek regenerálódásának¹¹. Az 1989 után bekövetkező rendszerváltoztatás és határnyitás után ismét kiépültek az osztrák-magyar kapcsolatok a térségben és mind Sopron városa, mint a Fertő-táj a fellendülés és a dinamikus változás jeleit mutatja.

A tájérténetben a felszínborítás változásának elemzésére kerül a fő hangsúly, hiszen ez a legalkalmasabb indikátora a táj-, illetve területhasználat változásának. A 18. század végétől rendelkezésünkre álló Habsburg, majd az Osztrák-Magyar Monarchia katonai felmérései megteremtik a lehetőségét a felszínborítás elmúlt 250 évre visszatekintő változáselemzésének. Ez azért is fontos, mert a jelen tájállapot kialakulását eredményező folyamatok ebben az időszakban mentek végbe. Ezek között alapvető szerepe van a természeti potenciálokat, különösen a vízrendszert jelentősen módosító emberi beavatkozásoknak. Köztudottan a 18. század végi vízállapotok még az adaptív tájhasználat eredményeként az középkori hagyományokhoz közelállóak voltak. Az elmúlt két évszázadban mentek végbe azok a jelentős gazdaság-, társadalom- és geopolitikai változások is,

¹⁰ Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj Ref.sz.: 772 rev. 2001

¹¹ KONKOLY-GYURÓ et al 2014

többek között a kapitalizálódás és a Trianon utáni új országhatár megvonás is, amelyek a terület hasznosítását, funkcióit és a centrum-periféria viszonyokat is jelentősen megváltoztatták.

A terület a felszínborítás szempontjából eltérő változásdinamikát mutat a Balf-Ruszti dombságtól nyugatra és az attól keletre eső oldalon. A nyugati dombos, hegyes vidék nagyobb állandóságot mutat, míg a Fertő-Hanság síkvidékén az átalakulás lényegesen szembeötlőbb.

„A XVIII. század végéig a Fertő-tó és a Hanság, valamint a Tóköz medencetája összefüggő tó és lápvidék, befogadója a Rába vízgyűjtőjében a D- és D-NY-ról, É-ÉK-re folyó vizeknek (Ikva, Répce, Kis-Rába, Rábca). A Fertő-tó a Hanságból ÉK-en kifolyó Rábcán keresztül közvetlenül kapcsolódott a Duna vízrendszeréhez. A medenceperemi hordalékkúpok megakadályozták a víz lefolyását és számos tó keletkezett (Seewinckel, Tóköz), amelyek nagysága a vízállástól függött. Többségük a vízrendezések után kiszáradt.

A Fertő-Hanság medence a Duna-Rába természetes árapasztója volt. A Fertő tóban szeszélyesen változó vízfelszín volt jellemző. A 18-19. századi földrajzi leírások beszámolnak a sekély, sós vizű tóról, a partvonal változékonyságáról, a kiterjedt nádasok dús madárvilágáról és a Fertőhöz délkeleten kapcsolódó lápvidékről, a Hanságról, ahol a falvak 'gorondokon', többnyire ármentes lapos földhátakon települtek.

A XVIII. század végétől kezdődően a helyi vízrendezések hatása mind jelentősebb, de a mai vízrendszert kialakító jelentősebb szabályozási és lecsapolási munkákra a XIX. század végétől kezdődően került sor. 1777-80 között Eszterházy Fényes Miklós Pomogy és Eszterháza között építtetett töltést. A XIX. sz. első felében több csatorna, pl. a Kardos, a Szegedi és a Hanság csatorna egy részének megépítése, az Ikva patak mederrendezése történt meg. Majd az 1880-90-es években a Rába szabályozása és a folyó menti töltések kiépítése, valamint a Mosoni-Duna jobb partjának töltésezése elzárta a külső vizek útját és ezzel megnyílt az út a Hanság végleges lecsapolása és a Fertő vízszintjének állandósítása felé. A Hanság-csatornát a XIX. század során több szakaszban ásták ki, 1895-re Pomogyig, majd 1908-ra a Fertőig kiépítették, összekötve ezzel a Fertő-tavat a Rábcán és a Rábán át a Dunával. Ekkor 70 cm-t esett a tó vízszintje, amelyet a Fertőszéli (ma Mexikópusztai) zsilippel szabályoztak. Az ötvenes évektől tovább folytatódott a csatornahálózat kiépítése, a műtárgyak és a korábban épült csatornák helyreállítása.”¹²

A felszínborítás változása a 18. századtól napjainkig

A felszínborítás-változás elemzését öt időmetszetben végeztük el, amelyhez a katonai felmérések térképszelvényeit, valamint a jelenkori térképeket használtuk. A történeti térképek digitalizált állományai adták az első három idősíkot: I. Katonai felmérés, 1:28800 (1784); II. Katonai felmérés, 1:28800 (1840-47); III. Katonai felmérés, 1:25000 (1872-80) (23. ábra25. ábra). A jelenkori összehasonlításra pedig a CORINE felszínborítás adatok (1998-99, 2018) (29. ábra30. ábra) adtak lehetőséget. A felszínborítás változás elemzésénél 9 kategóriát vettünk figyelembe: 1) Zárt beépítés, út, vasút; 2) Nyílt beépítés, települési zöldfelület; 3) Szántó; 4) Szőlő, gyümölcs, kert; 5) Erdő, fás terület; 6) Gyep; 7) Vizes terület; 8) Nyílt vízfelszín. Az öt időmetszet térképeit a következő ábrák mutatják. A digitális térképek alapján átalakulási mátrixokat készítettünk, amelyek pontosan mutatják a felszínborítás konverziókat.

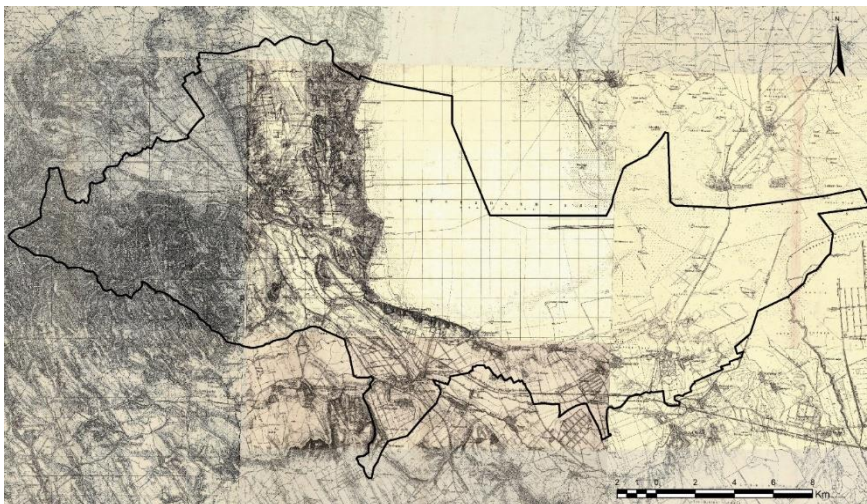
¹² KONKOLY-GYURÓ É. 2003

23. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület az I. Katonai felmérésen (1784-1785)¹³

24. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület a II. Katonai felmérésen (1845-1846)¹⁴

25. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület a III. Katonai felmérésen (1872-1880)¹⁵

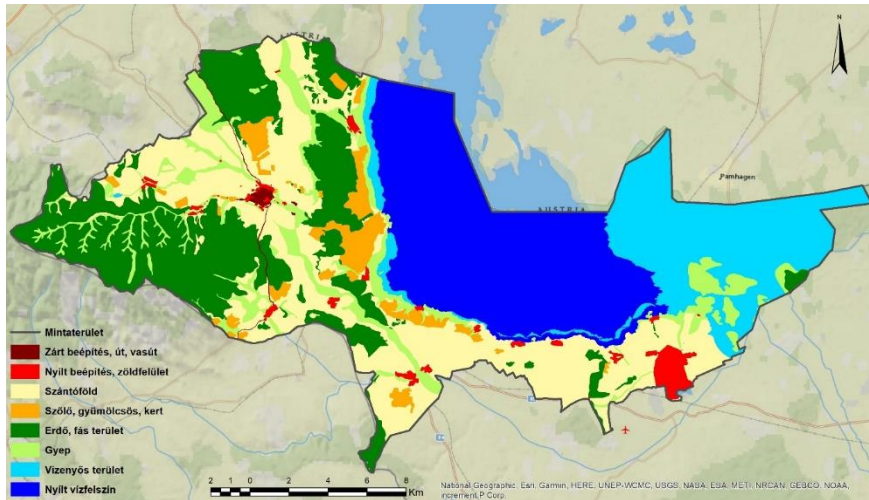
---

¹³ Arcanum 2004

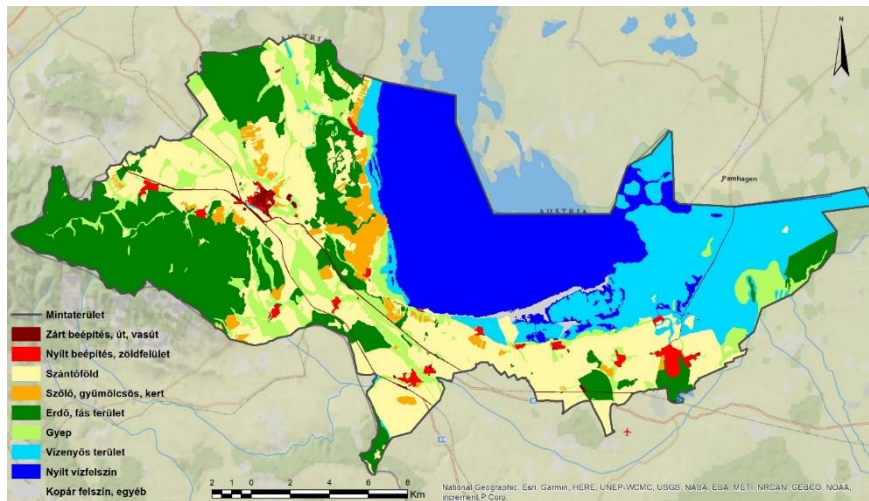
¹⁴ Arcanum 2005

¹⁵ Arcanum 2007

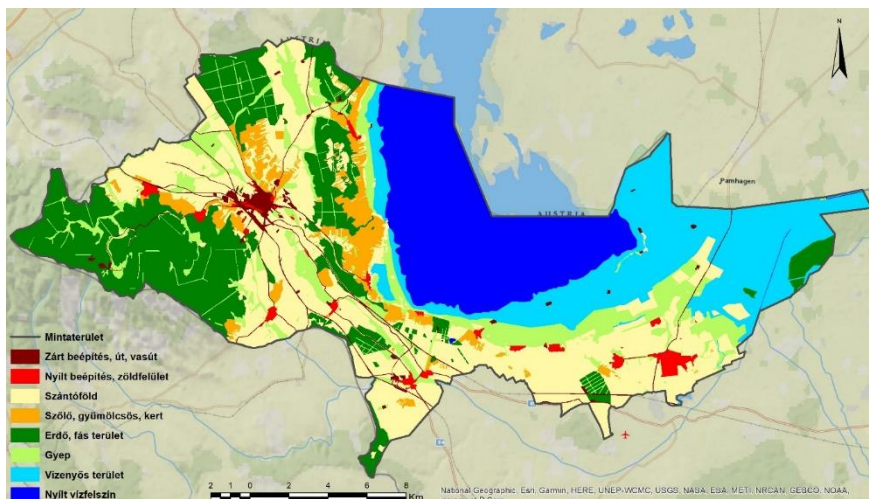

26. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása az I. Katonai felmérés alapján (1784-1785) (Forrás: TransEcoNet¹⁶)

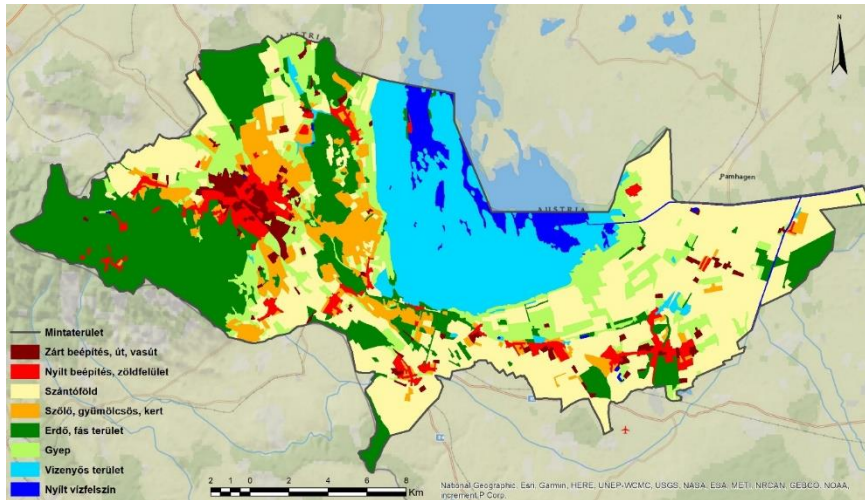
27. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása a II. Katonai felmérés alapján (1845-1846) (Forrás: TransEcoNet)

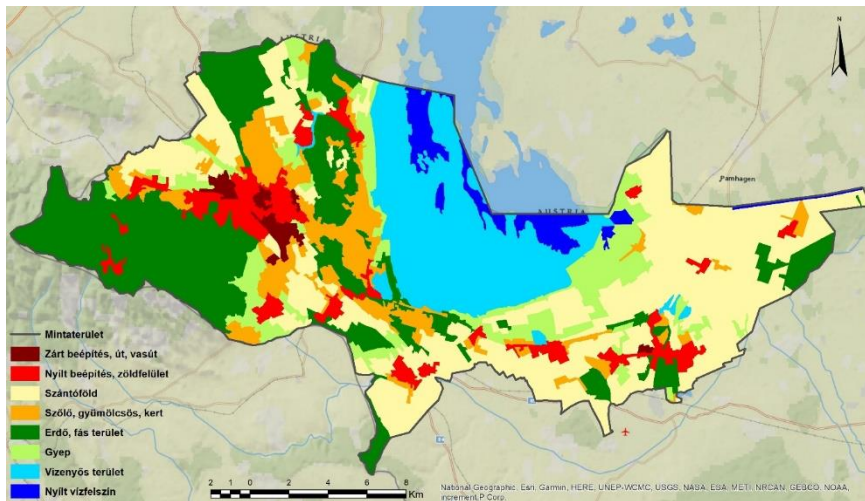
28. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása a III. Katonai felmérés alapján (1872-1880) (Forrás: TransEcoNet)

¹⁶ KONKOLY-GYURÓ et al 2017.

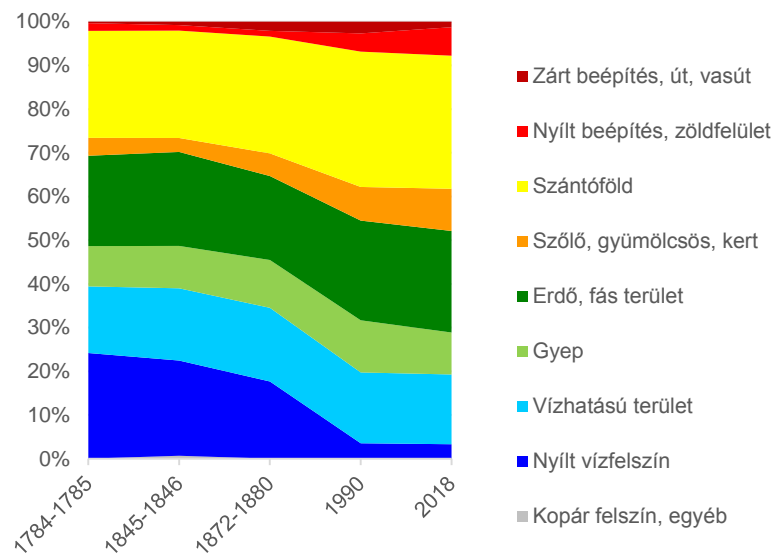

29. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása a CORINE 1:50 000-es felszínborítási adatbázis alapján (CLC 1998-99)

30. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása CORINE 1:100000-es adatbázis alapján (CLC 2018)

31. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület felszínborítása (1784-2018) (Forrás: TransEcoNet)

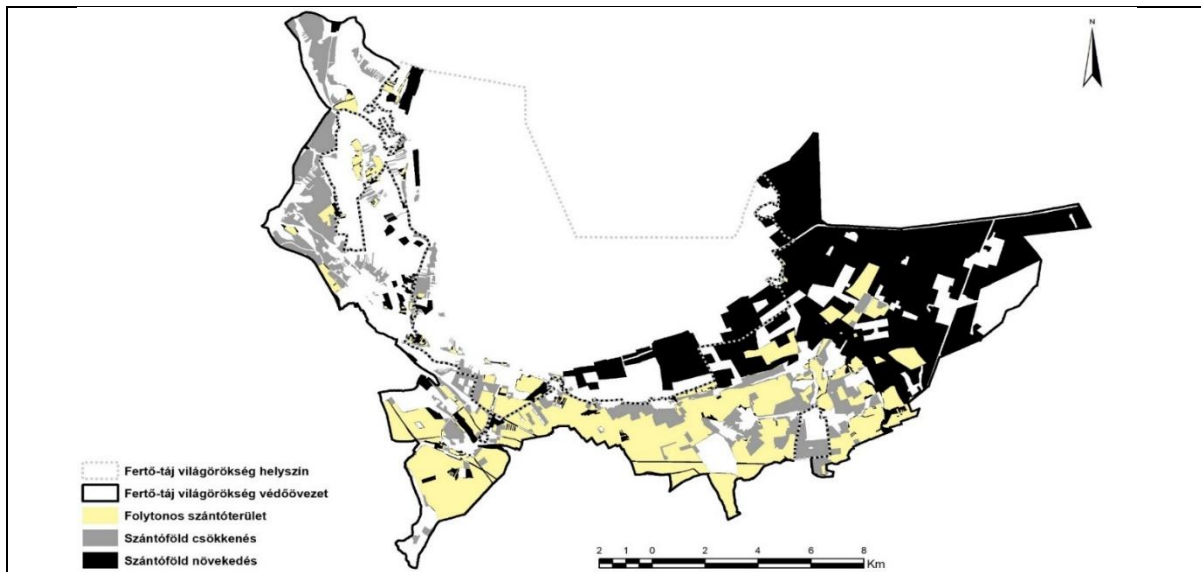
A 18. század végétől a 19. század közepéig terjedő időszakban lényegében állandó volt a tájhasználat és a felszínborítás. Csak kisebb vízrendezési beavatkozások történtek pl. 1777-80 között Eszterházy Fényes Miklós Pomogy és Eszterháza között építettett töltést. A 19. század közepétől kezdődik a jelentősebb átalakulás, amikortól több csatorna, pl. a Kardos, és a Hanság csatorna egy részének megépítése, az Ikva patak mederrendezése történt meg. Majd az 1880-90-es években a Rába szabályozása és a folyó menti töltések kiépítése, valamint a Mosoni-Duna jobb partjának töltése elzárta a külső vizek útját és ezzel megnyílt az út a Hanság végleges lecsapolása és a Fertő vízszintjének állandósítása felé. A Hanság-csatornát a 19. század során több szakaszban ásták ki, 1895-re Pomogyig, majd 1908-ra a Fertőig kiépítették, összekötve ezzel a Fertő-tavat a Rábcán és a Rábán át a Dunával. Ekkor 70 cm-t esett a tó vízszintje, amelyet a Fertőszéli (ma Mexikópusztai) zsilippel szabályoztak. A Fertőn ettől kezdve megindult a feltöltődés és az erőteljes elnadásodás. Ez köszönhető a mederanyag délkeleti irányú mozgásának az uralkodó szélirányból és a sekély vízfelszínből adódóan.

A vizsgált területen a 18. század végétől előforduló fő felszínborítás konverziók alapvetően a szárazodás és az intenzifikáció irányába mutatnak (3. táblázat). Legjelentősebb a nyílt vízfelszín vizes területté válása, ami azok 78%-t érinti, az összterület 14%-n. A vízhatású területek azonban szintén jelentős arányban, 65%-ban váltak szántóvá, illetve 16%-ban gyeppé. A gyepek szántóvá alakulása összességében 29%-t érint, az összeterület 3%-n. A beépítések növekedése kisebb részarányt mutat összességében, de majd minden településkörnyéki szántóból, gyepből, illetve kertségből alakultak át területek nyílt, vagy zárt beépítésűvé. A szőlők, gyümölcsösök és kertek növekedése és csökkenése összességében pozitív mérleget mutat, csakúgy, mint az erdőterület részesedése. Az egyes tájkarakter területek specifikus változási tendenciáit azok bemutatásánál ismertetjük a 6. fejezetben.

3k-clc50 (%)	Zárt beépítés, út, vasút		Nyílt beépítés, zöldfelület		Szántó föld		Szőlő, gyümölcsös, kert		Erdő, fás terület		Gyep		Vízhatású terület		Nyílt vízfelszín		Kopár felszín, egyéb		3k
	0.5	25.8	0.5	21.6	0.4	21.1	0.2	8.1	0.2	11.3	0.3	11.9	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	
Zárt beépítés, út, vasút	0.5	25.8	0.5	21.6	0.4	21.1	0.2	8.1	0.2	11.3	0.3	11.9	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	2.1
Nyílt beépítés, zöldfelület	0.1	7.7	0.8	64.4	0.0	3.1	0.2	11.6	0.1	11.4	0.0	1.4	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3
Szántó föld	1.5	5.5	1.7	6.3	15.1	56.6	3.3	12.2	1.3	4.8	3.7	13.9	0.2	0.6	0.0	0.2	0.0	0.0	26.7
Szőlő, gyümölcsös, kert	0.1	2.7	0.5	10.6	0.6	12.5	2.9	55.9	0.4	7.4	0.6	10.7	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.0	5.2
Erdő, fás terület	0.1	0.3	0.2	0.8	0.4	2.2	0.4	1.9	18.0	93.7	0.2	1.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	19.2
Gyep	0.3	2.4	0.4	3.3	3.2	29.3	0.6	5.8	2.1	19.5	3.8	34.4	0.6	5.0	0.0	0.3	0.0	0.0	10.9
Vízhatású terület	0.1	0.7	0.1	0.6	11.1	65.8	0.2	1.4	0.5	3.2	2.7	16.2	1.7	10.2	0.3	1.9	0.0	0.0	16.9
Nyílt vízfelszín	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.1	0.0	0.0	0.1	0.5	0.7	3.7	13.8	77.9	3.1	17.6	0.0	0.0	17.7
Kopár felszín, egyéb	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
CLC50	2.7		4.2		31.0		7.7		22.8		11.9		16.2		3.5		0.0		100

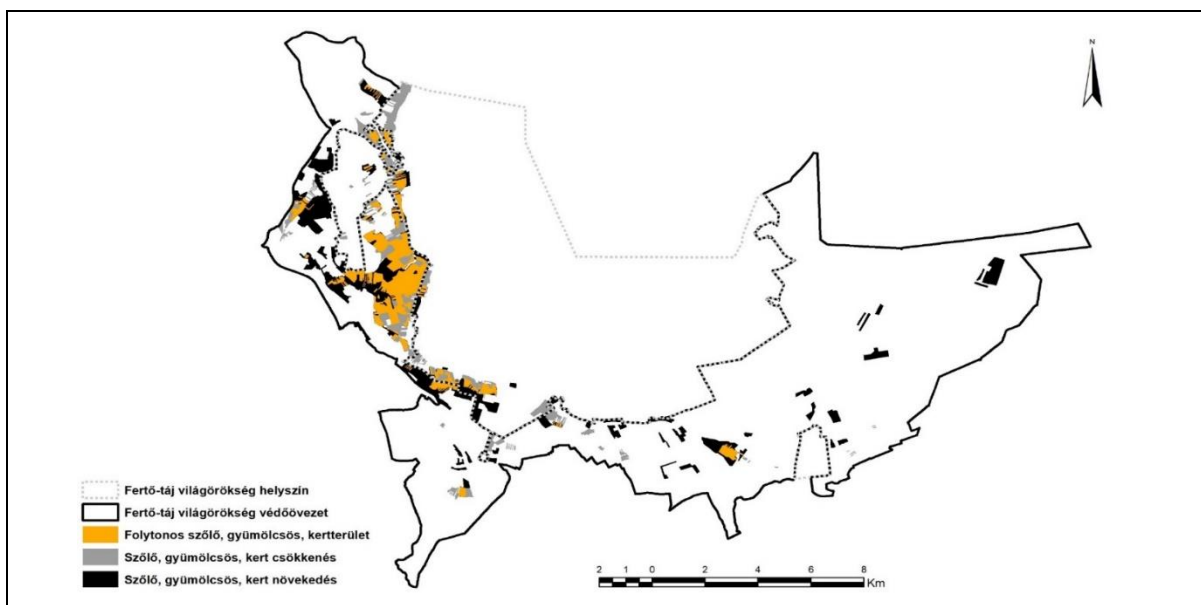
3. táblázat: Felszínborítás átalakulások a 19. század végétől a 20. század végéig terjedő időszakban a digitalizált történeti térképek és a CLC 1998-99-s állományai alapján. (Az oszlopok első száma a sorban megjelölt felszínborítás kategóriának az oszlopban szereplő kategóriájává alakulását mutatja az összterület %arányában, a második oszlop pedig a saját kategória összterületének %arányában)

A következőkben a fő felszínborítás típusok változásait mutatjuk be térképeken a Fertő-táj Világörökség területre vonatkozóan, ami nem tartalmazza a Soproni-hegység erdős tömbjét. Itt azonban nem történt érdemi változás, maradt a zárt erdőborítás a 20. században, Ezért az alábbi térképek relevánsak és ténylegesen mutatják az állandó és változó felszínborítású területeket a Sopron-Fertő mintaterület Soproni-hegységen kívül eső térségére.

32. ábra: A szántók állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: III. Katonai felmérés és CLC 1998-99)¹⁷

A szántók jelentős mértékben változtak a nyugaton, a Soproni-medencében, ahol részben Sopron város településnövekedésének estek áldozatul, részben felhagyás által gyepökké alakultak. A déli Ikva síkra eső területen szintén történt településterjeszkedés, erdősítés, illetve felhagyás. A jelentős területnövekedés a Hanságot érinti, ahol a lecsapolásokat követően a gyepes szántóművelésbe vonása történt. Ez volt a legjelentősebb hatással a tájkarakter alakulására a mintaterületen.

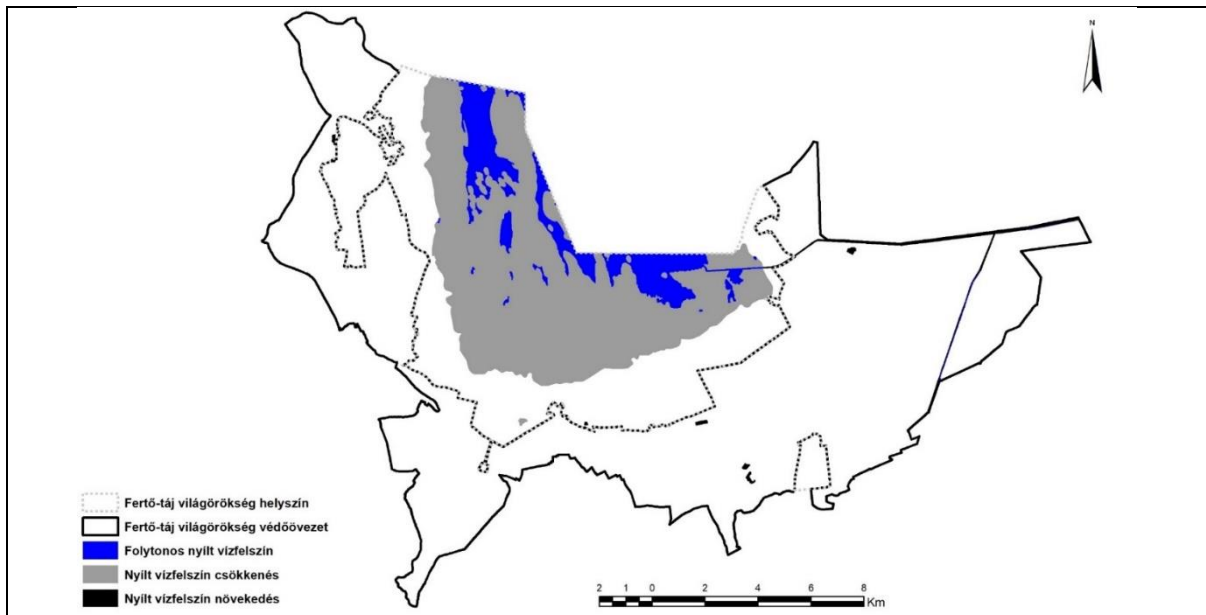

33. ábra: A szőlők, gyümölcsösök és kertek állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99)¹¹

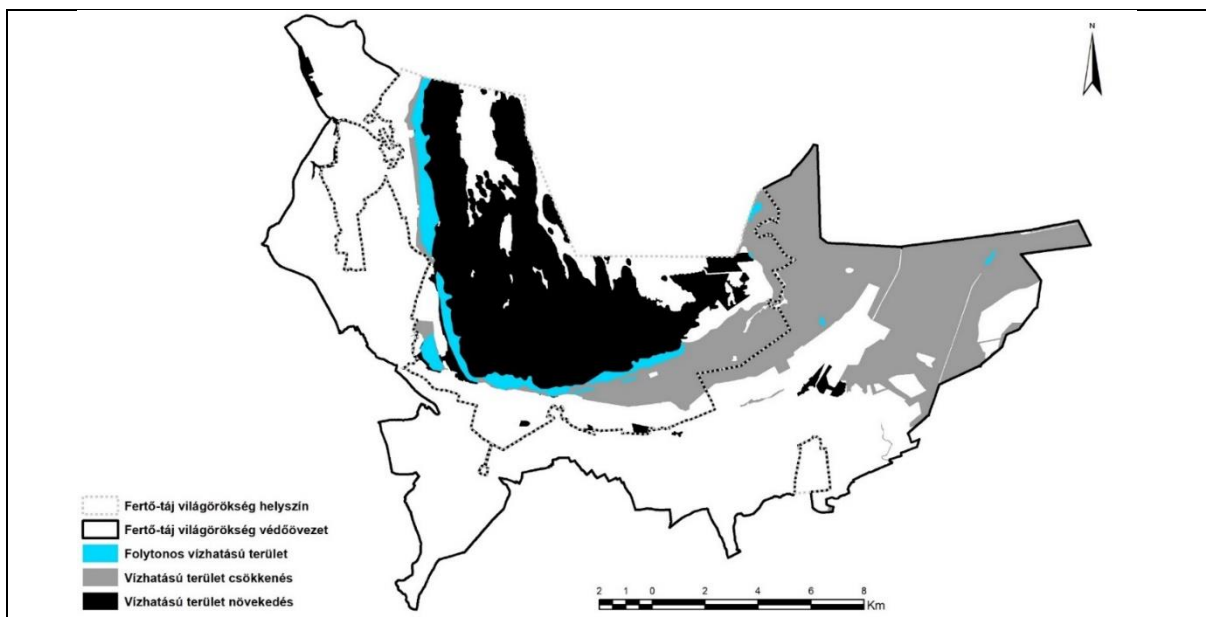
A szőlő- és kertművelésű területek Sopron környékén és a Balf-Ruszti dombság területén növekedtek, illetve egy-egy szórványos foltban a mintaterület déli és keleti térségében is.

¹⁷ KONKOLY-GYURÓ et al 2019.

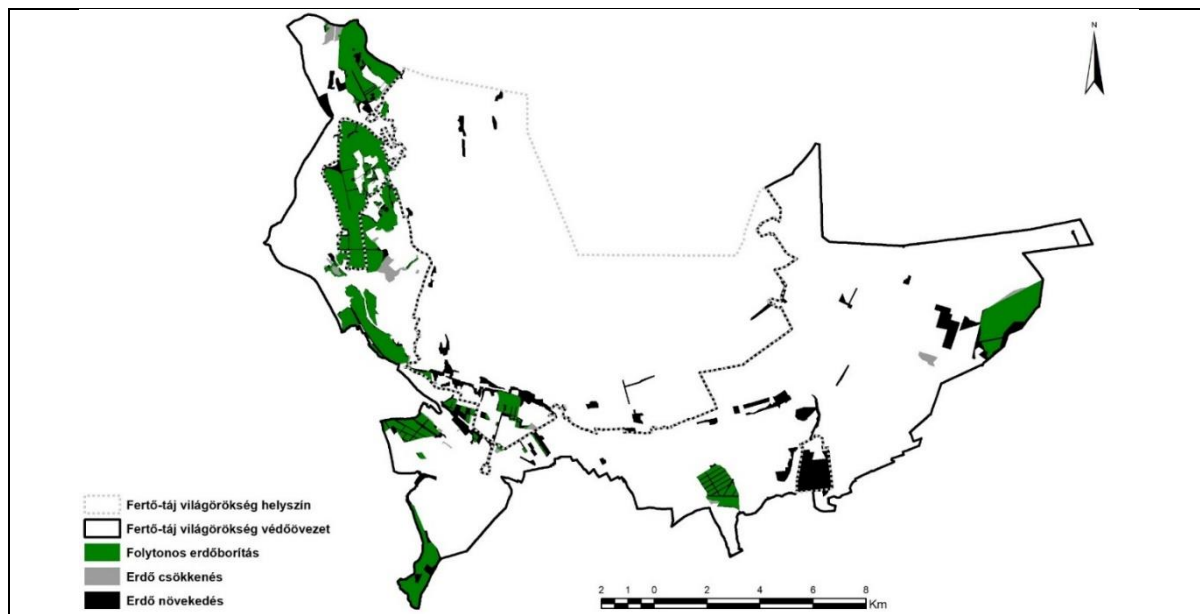

34. ábra: A nyílt vízfelszínek állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99)¹¹

35. ábra: A vízhatású területek állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99)¹¹

A fenti két térkép jól szemlélteti a nyílt vízfelszín elnádásodását, ami a legjelentősebb tájkarakter-formáló tényező a területen.

36. ábra: Az erdők állandó és változó területei a 19. század végétől a 20. század végéig. (Forrás: 3. katonai felmérés és CLC 1998-99) ¹⁷

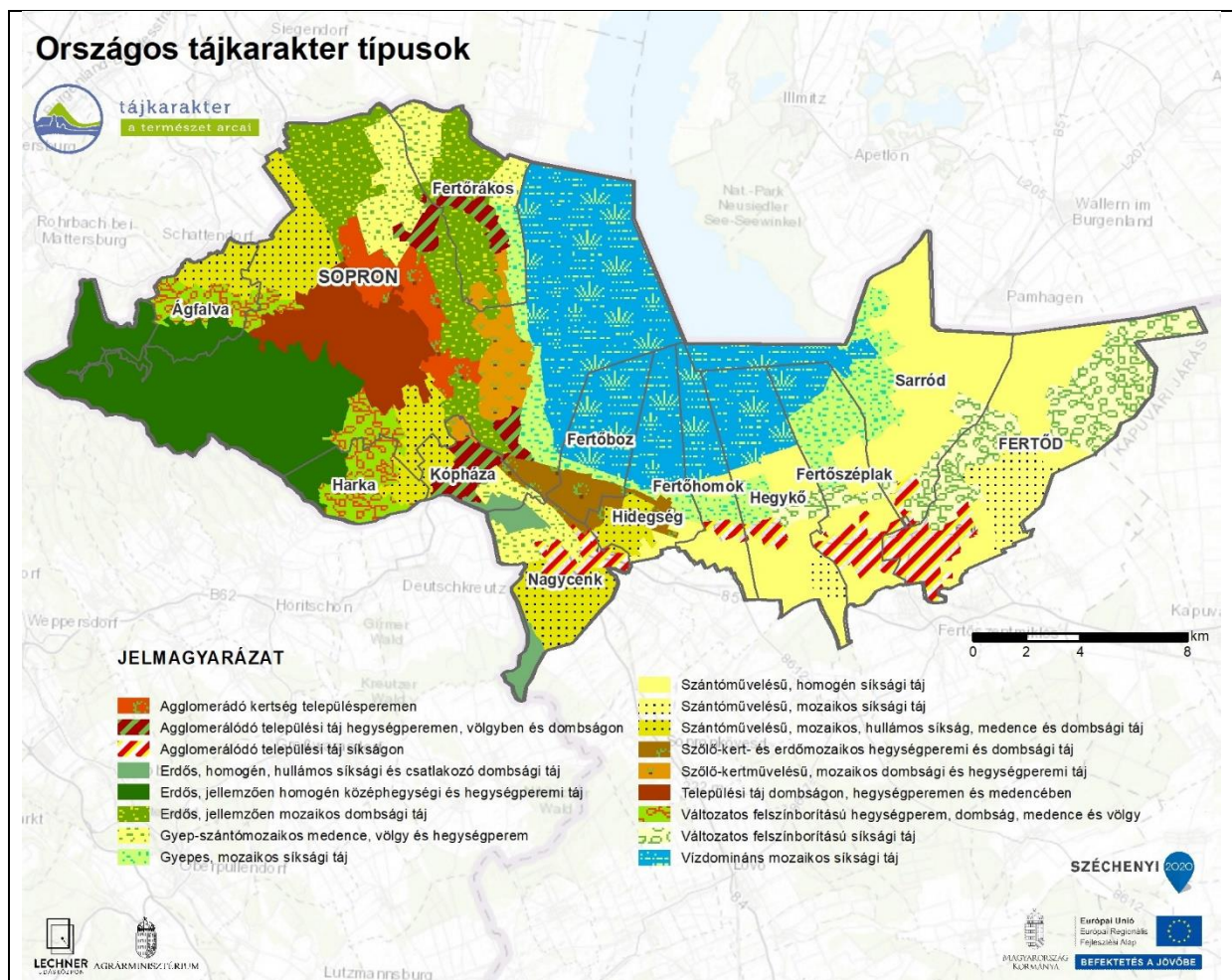
Jóllehet a térképkivágat nem mutatja a Lőverek erdős tömbjét, azt láthatjuk, hogy a mintaterület egészen állandó az erdőborítás.

3. A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter altípusainak azonosítása, lehatárolása és leírása

Ebben a fejezetben a helyi szinten azonosított tájkarakter egységeket mutatjuk be a Sopron-Fertő mintaterületre. Kiindulásként felhasználtuk az országos tájkarakter-típusok lehatárolását, mint jelen projekt keretében készült előzményt (37. ábra). Majd a térképi adatbázisok nagyobb felbontású vizsgálata és a terepi felmérések eredményei alapján altípusokat határoztunk le. A kistáj és helyi léptéket az 1:25.000-s vizsgálati részletességben határoztuk meg. Arra törekedtünk, hogy azokat a kulcsjellemzőket azonosítsuk, amelyek alapján az altípus a szomszédos tájaktól tájrészletektől elkülöníthető. A tájkarakter-altípusok meghatározásánál lényegében geometriai és tartalmi pontosítás is történt.

Az országos tájkarakter lehatárolás eredményei a Sopron-Fertő mintaterületen

Az országos tájkarakter lehatárolás eredményei alapján a Sopron-Fertő mintaterület 423 km² területén összesen 19 országos tájkarakter típus fordul elő. 37-38. ábra és 4. táblázat

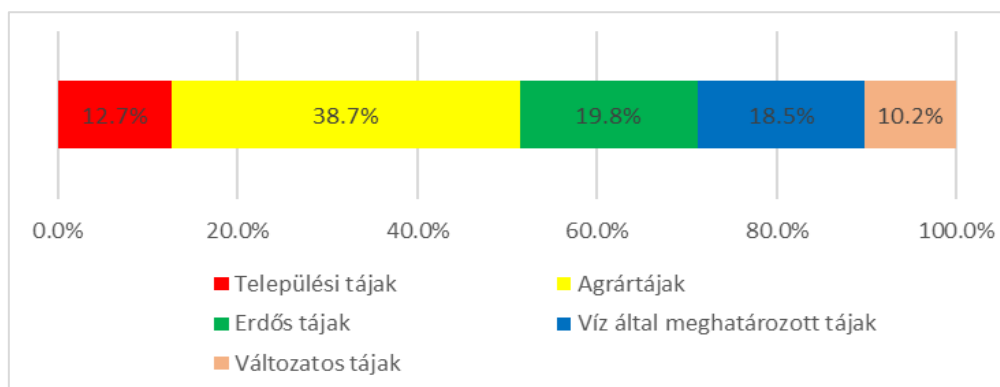
37. ábra: Az országos tájkarakter-térkép (2020. 10. 02. változat) Sopron-Fertő mintaterületi kivágata

A térkép és a táblázat, valamint a diagramm mutatja, hogy a főtípusok mindegyike megtalálható a mintaterületen és ezek kiegyensúlyozottan képviselik a domborzati típusokat is. A települési tájak négy típusa van jelen, ezen túl megtalálhatók a homogén és a mozaikos szántóművelésű tájak, a gyepes, szőlő-kertművelésű agrártájak. Jelen vannak továbbá a víz és az erdők által dominált tájkarakter-típusok is.

Országos tájkarakter típus neve	Terület (km ²)	Százalék (%)
Települési tájak	53.7	12.7%
Települési táj dombságon, hegységperemen és medencében	17.9	4.2%
Agglomerálódó kertség településperemen	9.6	2.3%
Agglomerálódó települési táj hegységperemen, völgyben és dombságon	9.2	2.2%
Agglomerálódó települési táj síkságon	16.9	4.0%
Agrártájak	163.9	38.7%
Szántóművelésű, homogén síksági táj	62.0	14.7%
Szántóművelésű, mozaikos síksági táj	8.8	2.1%
Szántóművelésű, mozaikos, hullámos síkság, medence és dombsági táj	31.6	7.5%
Szőlő-kert- és erdőmozaikos hegységperemi és dombsági táj	7.9	1.9%
Szőlő-kertművelésű, mozaikos dombsági és hegységperemi táj	8.4	2.0%
Gyepes, mozaikos síksági táj	26.4	6.2%
Gyep-szántómozaikos medence, völgy és hegységperem	19.0	4.5%
Erdős tájak	84.0	19.8%
Erdős, jellemzően homogén középhegységi és hegységperemi táj	49.3	11.7%
Erdős, jellemzően mozaikos dombsági táj	30.3	7.2%
Erdős, homogén, hullámos síksági és csatlakozó dombsági táj	4.3	1.0%
Víz által meghatározott tájak	78.3	18.5%
Vízdomináns mozaikos síksági táj	78.3	18.5%
Változatos tájak	43.3	10.2%
Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy	16.3	3.8%
Változatos felszínborítású síksági táj	27.0	6.4%

4. táblázat: Az országos tájkarakter-típusok előfordulása a Sopron-Fertő mintaterületen

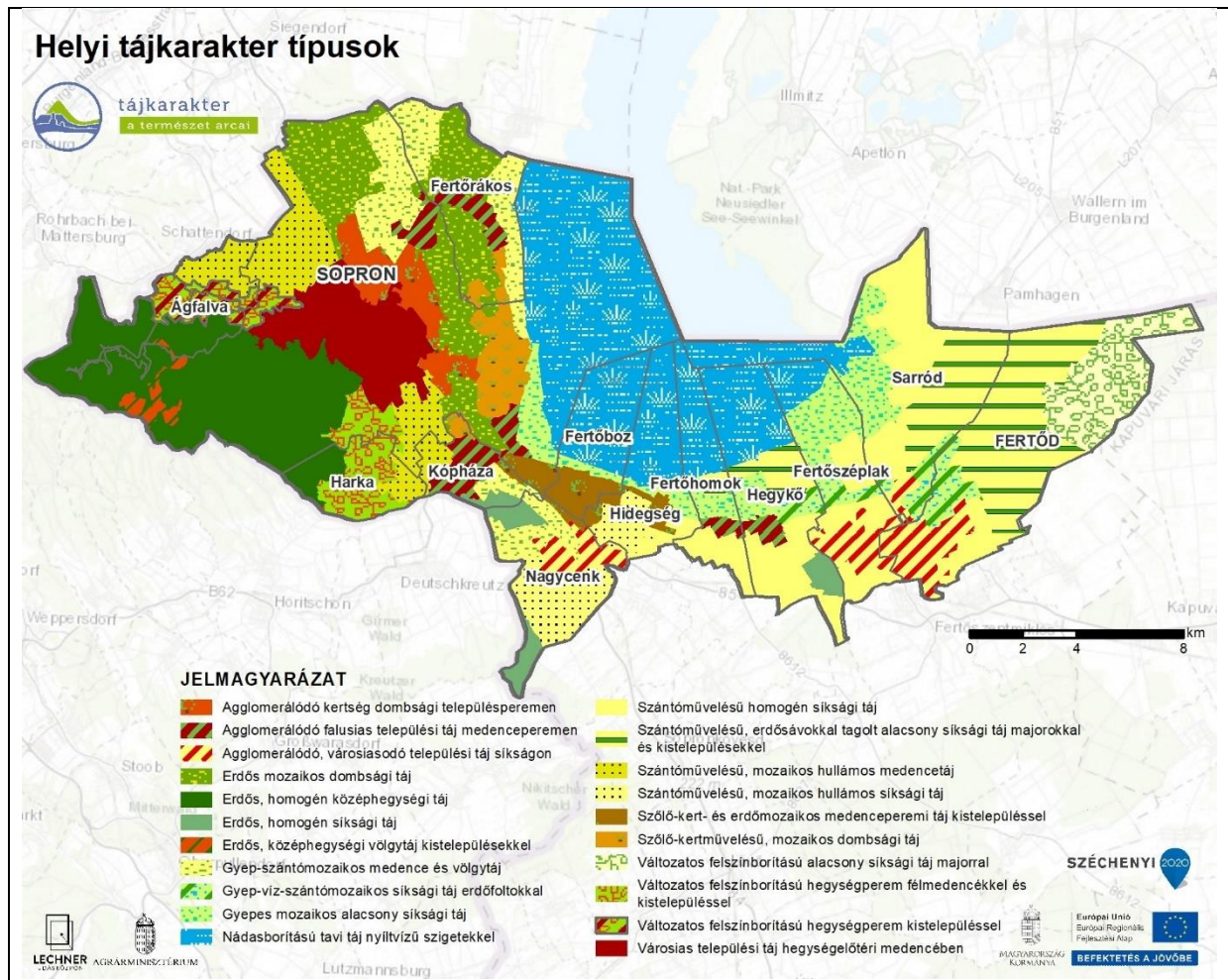
38. ábra: Országos tájkarakter főtipusok megoszlása a Sopron-Fertő mintaterületen

Tájkarakter-altípusok

Az országos szinten azonosított tájkarakter-típusok és a kistáji és helyi altípusok hierarchikus rendszert alkotnak. Az altípusok azonosításánál a következő fő jellemzőket vettük figyelembe:

- Települési tájak esetében a városias, illetve falusias jelleg, a városiasodás, illetve a speciális felszínformákhoz kötődő előfordulás (pl. medenceperem).

- Az agrártájak és a változatos felszínborítású tájak esetében a domborzati formákat pontosítottuk, illetve a települések, vagy a speciális külterületi objektumok (pl. majorok) és az erdősávok, mint kulcsjellemzők előfordulását jeleztük
- Az erdős tájak esetében a nagy összefüggő erdőtömbökön belül a lakott völgyeket határoltuk le önálló altípusként.
- A vízdomináns táj esetében a fő jellegzetességet adó nádasborítást szerepeltettük a megnevezésben (39. ábra).

39. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter-altípusai

Az altípusok esetében az ország más tájain eltérő sajátosságok emelendők ki, mindig az adott térség kulcsjellemzőinek megfelelően. A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter-altípusait, az országos típusokba besoroltan az alábbi 5. táblázat mutatja.

Országos tájkarakter típusok és kistérségi, helyi tájkarakter altípusok	Terület (km ² P)	Százalék (%)
Települési tájak	53.6	12.7%
Települési táj domszágon, hegységperemen és medencében	17.9	4.2%
Városias települési táj hegységelőtéri medencében	17.9	4.2%
Agglomerálódó települési táj hegységperemen, völgyben és domszágon	20.9	4.9%
Agglomerálódó, falusias települési táj medenceperemen	11.3	2.7%
Agglomerálódó kertéségi domszági településperemen	9.6	2.3%

Agglomerálódó települési táj síkságon	14.8	3.5%
Agglomerálódó, városiasodó települési táj síkságon	14.8	3.5%
Agrártájak	166.8	39.4%
Szántóművelésű, homogén síksági táj	73.5	17.4%
Szántóművelésű homogén síksági táj	35.7	8.4%
Szántóművelésű, erdősávokkal tagolt, alacsony síksági táj majorokkal és kistelepülésekkel	37.8	8.9%
Szántóművelésű, mozaikos síksági táj	10.7	2.5%
Szántóművelésű, mozaikos hullámos síksági táj	10.7	2.5%
Szántóművelésű, mozaikos, hullámos síkság, medence és dombsági táj	20.9	4.9%
Szántóművelésű, mozaikos hullámos medencetáj	20.9	4.9%
Szőlő-kert- és erdőmozaikos hegységperemi és dombsági táj	7.9	1.9%
Szőlő-kert- és erdőmozaikos medenceperemi táj kistelepüléssel	7.9	1.9%
Szőlő-kertművelésű, mozaikos dombsági és hegységperemi táj	8.4	2.0%
Szőlő-kertművelésű, mozaikos dombsági táj	8.4	2.0%
Gyepes, mozaikos síksági táj	23.2	5.5%
Gyepes, mozaikos alacsony síksági táj	23.2	5.5%
Gyep-szántómozaikos medence, völgy és hegységperem	22.2	5.2%
Gyep-szántómozaikos medence és völgytáj	22.2	5.2%
Erdős tájak	85.6	20.2%
Erdős, jellemzően homogén közephegységi és hegységperemi táj	79.6	18.8%
Erdős, homogén közephegységi táj	47.1	11.1%
Erdős, közephegységi völgytáj kistelepülésekkel	2.2	0.5%
Erdős, mozaikos dombsági táj	30.3	7.2%
Erdős, homogén, hullámos síksági és csatlakozó dombsági táj	6	1.4%
Erdős, homogén síksági táj	6	1.4%
Víz által meghatározott tájak	78.3	18.5%
Vízdomináns mozaikos síksági táj	78.3	18.5%
Nádasborítású tavi táj nyíltvízű szigetekkel	78.3	18.5%
Változatos tájak	38.8	9.2%
Változatos felszínborítású hegységperem, dombság, medence és völgy	16.2	3.8%
Változatos felszínborítású hegységperem kistelepüléssel	6.3	1.5%
Változatos felszínborítású hegységperem félmedencékkel és kistelepüléssel	9.9	2.3%
Változatos felszínborítású síksági táj	22.6	5.3%
Gyep-víz-szántómozaikos síksági táj erdőfoltokkal	8.6	2.0%
Változatos felszínborítású alacsony síksági táj majorral	14	3.3%

5. táblázat: A tájkarakter-típusok és altípusok előfordulási statisztikája a Sopron-Fertő mintaterületen (A vastagon szedettek az országos típusok)

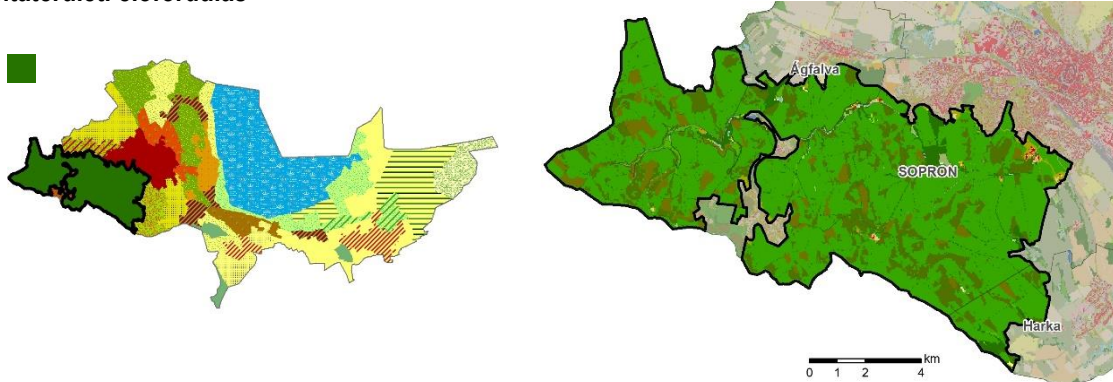
A következőkben az egyes tájkarakter-altípusokat ismertetjük. Területi előfordulásuk térképi ábrázolása mellett bemutatjuk legfontosabb jellemzőiket. Úrfelvételek kivágataival láthatóvá tesszük a jellemző térszerkezetüket és fotókkal illusztráljuk tipikus vizuális megjelenésüket.

Tájkarakter-altípus megnevezése

Erdős, homogén középhegységi táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Soproni-hegységben, egy tömbben előforduló tájkarakter altípus. A tengerszint feletti magasság 200-550 m közötti, a felszín szabdalt, meredek lejtők, szűk völgyek jellemzik. A zárt erdőket vágásterületek tarkítják. Az erdőállomány változatos korú lombos és fenyves tömbökből áll. A területen számos forrás fakad. Turistautak hálózata szövi át a területet és kevés közút halad a szűk völgyekben. Kilátás többnyire csak a vágásterületeken adódik és a kilátókból. A területen a nagy kiterjedésű zárt erdők nyugalmat árasztanak, gyógyüdülő-klimát hoznak létre a településperemen.

Jellemző példa úrfelvételen (2012-2017)

Karakteradó tájlemek

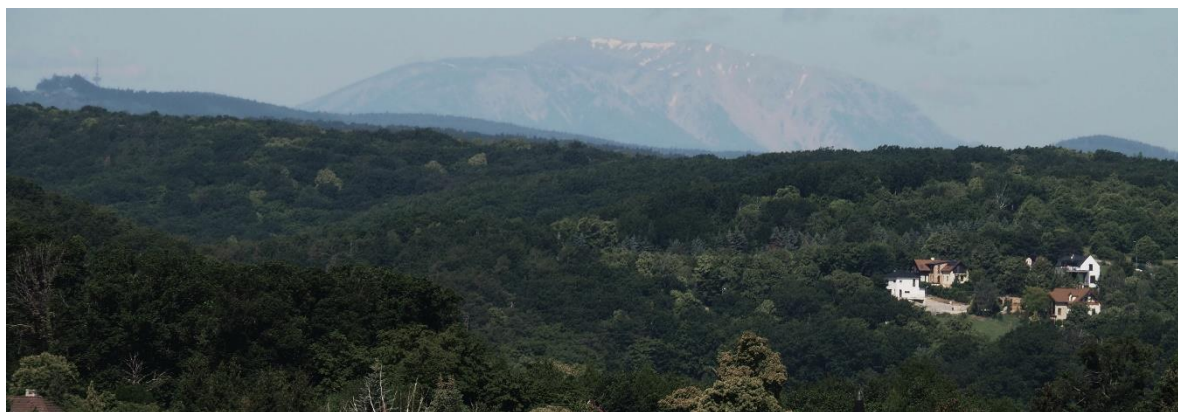
- jelentős felszínmozgalmasság
- sűrű, zárt erdők, vegyes, fenyves és lombos (tölgyes, gyertyános tölgyes és bükkös) állományok
- kevés nyitott terület
- kilátók, a TV adótorony sajátos ismertetőjegye a hegységnek,
- túraútvonalak, pihenőhelyek,
- kevés épített tájelem
- országhatár – a Vasfüggöny maradványai és helyén túraútvonal
- emblematikus növény az erdei ciklámen
- a karakteradó fenyvesek mind kisebb területen fordulnak elő

Tipikus terepi megjelenés fényképeken (2019)

Fő tájfunkciók és ökoszisztéma szolgáltatások a biomassza termelés, a klímaszabályozás, a talaj és a vízvédelem, a gyógyászat, az üdülés és a vadászat.

Jellemző panorámaképek

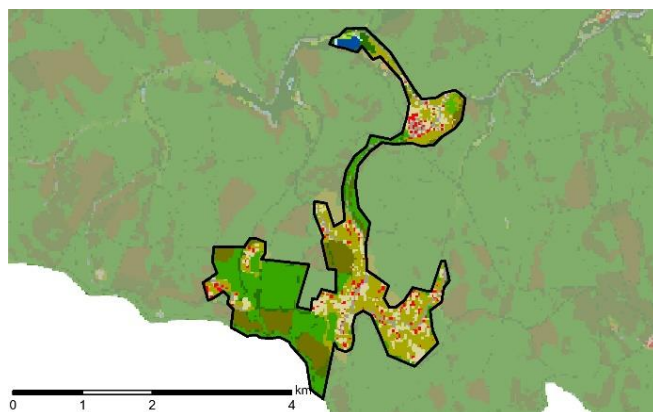
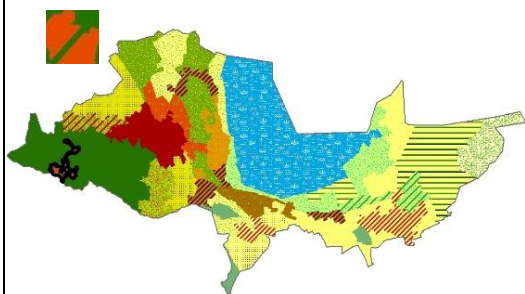

1. tábla: Erdős, jellemzően homogén középhegységi táj¹⁸

Tájkarakter-altípus megnevezése

Erdős, középhegységi völgytáj kistelepülésekkel

Mintaterületi előfordulás

¹⁸ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019, 2020

Leírás

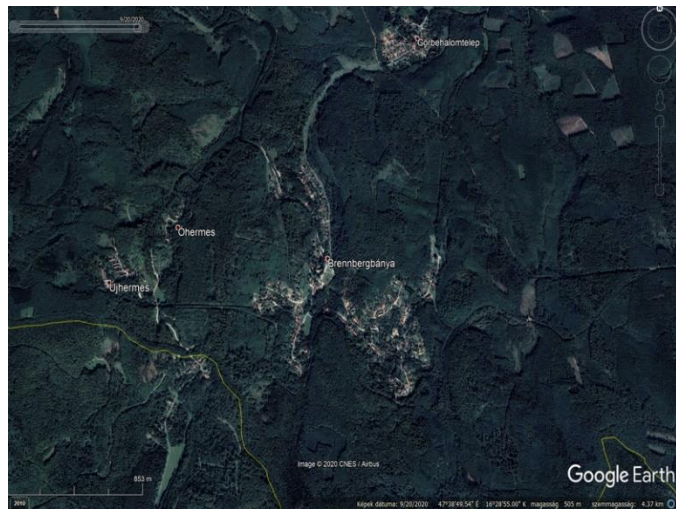
A Soproni-hegység völgyhálózatának közöttal feltárt területe, bányásztelepek és bányaművek maradványaival üdülőtelepekkel, új lakónegyedekkel valamint egyedi építményekkel, tavakkal.

A meredek lejtőoldalú, szűk völgyek oldalai erdővel borítottak. A völgyaljakban és a szivárgóvizes völgyfőkben égerligeteket is találunk.

Az építmények jellemzően a völgytalpakon, illetve egy-egy tereplépcsőn találhatóak. A 19. századi bányászkolóniák megmaradt jellegzetes épületei mellett modern lakótömbök is kialakulóban vannak.

Szűk látványterek jellemzőek, a sűrű erdőségek erős árnyékoló hatása érvényesül a völgyekben. A terület nyugodt, békés gyógyüdülő-klimájú.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájjelemek

- nagy felszínmozgalmasság
- mély völgyek, tavak, források
- kevés tisztásolt a beépítések környezetében
- 19. századi bányászkolóniák épületei és bányaművelés emlékei
- üdülőtelepek
- új lakónegyedek és egyedi közcélú építmények (iskola, nyugdíjas-otthon) erdővel körülzártan

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkciók és ökoszisztéma szolgáltatások az üdülés, a vízvédelem és a kulturális információ szolgáltatás. Másodlagosan a lakófunkció, a biomassza termelés és a klímaszabályozás is jelen van.

Jellemző panorámaképek

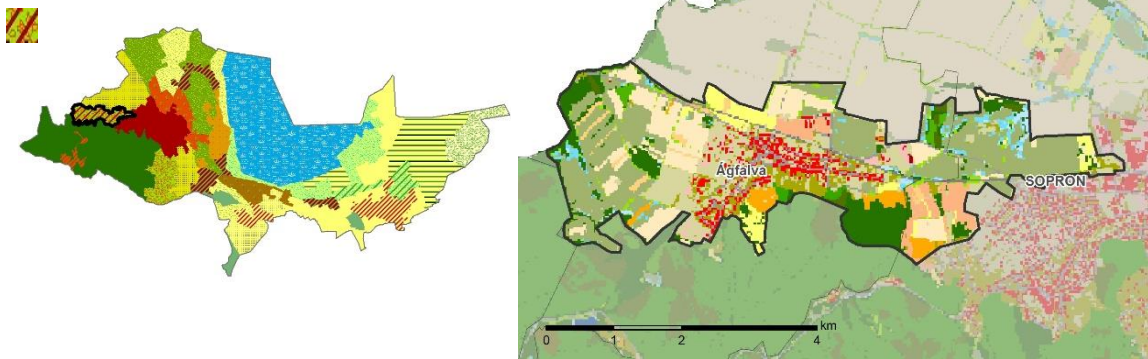

2. tábla: Erdős, közephegységi völgytáj kistelepülésekkel¹⁹

Tájkarakter-altípus megnevezése

Változatos felszínborítású hegységperem kistelepüléssel

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Soprontól északnyugatra Ágfalva térségben található a zárt erdővel borított hegység alsó peremterülete, amely az enyhén hullámos medencetáj felé lejtő, változatos területeket foglalja magában. Az egykoron falusias település új családi házas lakóterületei a városi vonzaskörzetben a hegy felé terjeszkednek, míg iparterületei a sík felé. A kisparcellás kertművelés felhagyása miatt a kertek részben beerdősültek. A hagyásfás legelő idős fáinak egy része még fellelhető.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

¹⁹ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2020

Karakteradó tájelemek

- a domborzati formákat a hegységperem ellaposodó lejtői és a csatlakozó medence hullámos síksága adja
- a település az erdő és a síkság felé egyaránt terjeszkedik
- modernizálódó, falusias, egységes képet adó lakóterület
- részben felhagyott kertek
- új ipari létesítmények az alsóbb térségekben
- a hegységperemi lejtőiről tágas panoráma tárul fel

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkciók és ökoszisztéma szolgáltatások a lakófunkció a mezőgazdasági termelés és másodlagosan az erózióvédelem, a kertészet és ipari termelés.

Jellemző panorámaképek

3. tábla: Változatos felszínborítású hegységperem kistelepüléssel ²⁰

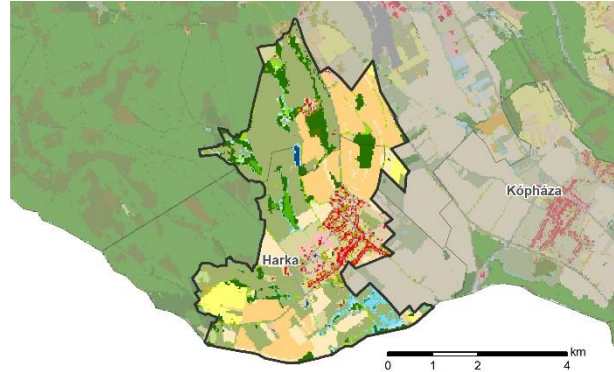
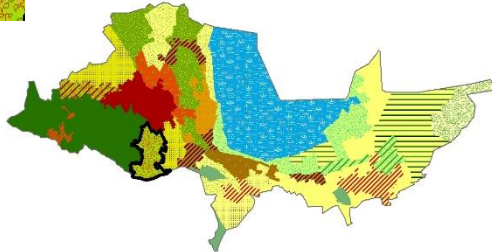
²⁰ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2020

Tájkarakter-altípus megnevezése

Változatos felszínborítású hegységperem félmedencékkel és kistelepüléssel

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Soprontól délkeletre Harka térségében található a zárt erdővel borított hegység változatos domborzatú és felszínborítású. Ez az altípus változatos domborzatú és felszínborítású. Tagolt felszínű, a hegység tömbjébe benyúló félmedencék és a tág, hullámos hegységelőtéri medencéből kiemelkedő vulkáni tönk egyaránt megtalálható itt. Gyepes, hagyásfás legelőket, zártkerti kisparcellás és nagytáblás szőlő- és kertművelésű területeket, horgásztavat és üdülőtelepet egyaránt magában foglal. Az egységes településképet mutató, falusias település új családi házas lakóterületei dinamikus fejlődnek a város vonzáskörzetében, csakúgy, mint a környezetében található üdülőterületek. Természetközeli és intenzíven hasznosított térségek egyaránt előfordulnak. Infrastruktúra elemek nem jellemzőek.

Jellemző példa űrfelvételen (2012)

Karakteradó tájelemek

- változatos hegységperemi domborzati formák
- egységes képet adó, a medence felé terjeszkedő modernizálódó és növekedő település
- szőlő és kertművelés jelentős kiterjedésű területei
- sokrétű üdülési formák (lovas, horgásztanya)
- erdőfoltok és erdős hegységkeret
- tágas panoráma a magasabban fekvő területekről
- harmonikus, változatos tájkép

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkciók és ökoszisztéma szolgáltatások a lakófunkció a mezőgazdasági termelés (állattartás, szőlőművelés, kertészet) és másodlagosan az üdülés.

Jellemző panorámakép

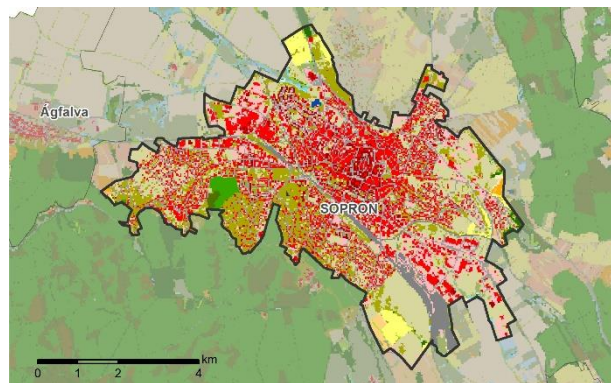
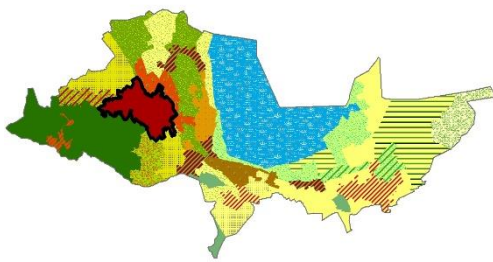

4. tábla: Változatos felszínborítású hegységperem félmedencékkel és kistelepüléssel²¹

Tájkarakter-altípus megnevezése

Városias települési táj hegységelőteri medencében

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A tájkarakter altípust mintaterületünkön Sopron képviseli, amely a hegység lábánál medencét formáló hullámos felszínű területen, patak mentén települt város. A városfal-maradványokkal övezett, középkori és barokk városmag őrzi a korabeli épületeket és térszerkezetet. A belvárost számos

Jellemző példa úrfelvételen (2010)

²¹ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019, 2020

városi és városperemi negyed mozaikja veszi körül. Elsőként a 19-20. században kiépült, parkokkal átszőtt lakó- és intézményterületek. További lakóterületek fokozatosan ékelődnek be a hegylábi erdőségek üdülő-területeibe. Közöttük az 1970-es évek többszintes, lakótelepi blokkházai. A legújabb fejlődés eredményeként a környező kertek és szőlőterületek válnak átalakuló városperemi területté, ahol új lakónegyedek épülnek. Új kereskedelmi és ipartelepek növekednek a városkörnyéken a főutak mentén.

Karakteradó tájjelemek

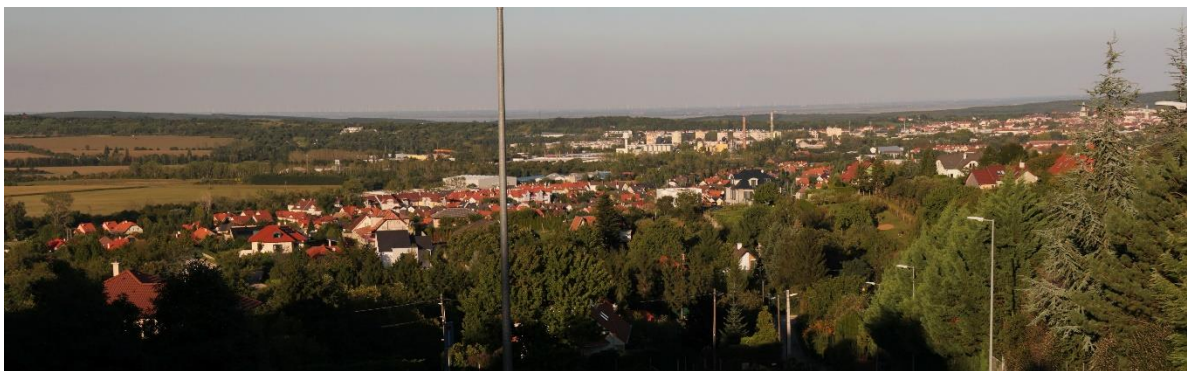
- több történelmi időrétegben települt városnegyedek
- jelentős középkori és barokk világi és szakrális örökség
- átalakulóban lévő városperemen új lakónegyedekkel
- az erdős hegységperem üdülő- és lakóterületek ötvözet
- síkság felé terjeszkedő ipari és kereskedelmi zónák
- bővülő úthálózat (elkerülő út és épülő autópálya) amely meghatározó arculatformáló
- összességében dinamikusan terjeszkedő települési szövet

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció települési lakó-, kereskedelmi, szolgáltató- és központi szerep. Megjelenik a hegységperemi településrészekben az üdülési és rekreációs funkció is.

Jellemző panorámaképek

5. tábla: Települési táj hegységelőtéri medencében²²

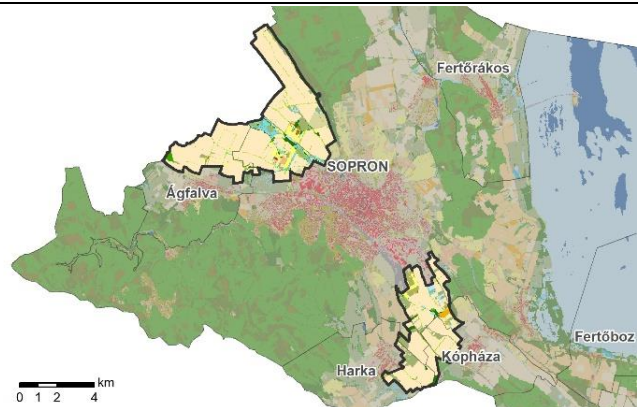
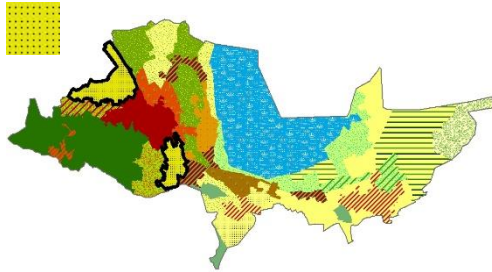
²² Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019, 2020

Tájkarakter-altípus megnevezése

Szántóművelésű, mozaikos, hullámos medencetáj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Az Ikva mentén Soprontól északnyugatra, illetve délkeletre elterülő két területegységben fordul elő. A tájkarakter típusban a hullámos domborzaton a szántóföldi művelés domináns. A nagy kiterjedésű szántóterületeket egy-egy erdősáv, fasor, major, kertek és esetenként parlagok tagolják. Találunk azonban mezsgyék nélküli intenzív művelésű területeket is. A tájkarakter altípusban megjelenő vízfolyás(ok) mentén a fás vegetációsáv nem folyamatos. Intenzíven hasznosított, alacsony természetességű térség, jelenlévő, de nem domináns infrastruktúra elemekkel. Látványváltozatosságot és biodiverzitást a zöldfolyosók és a kertek, majorok adnak

Jellemző példa úrfelvételen (2015)

Karakteradó tájjelemek

- hullámos és tagolatlan sík felszín
- nagytáblás szántóterületek
- mezőgazdasági és ipari gazdasági épületek
- kisparcellás kertek, majorok és települések környezetében
- parlagok megjelenése
- közlekedési létesítmények (épülő autópálya, főút)
- egyéb vonalas infrastruktúra (elektromos és egyéb közmű-vezetékek)
- természetes vízfolyás részben fás vegetációval kísért
- útmenti fasorok, erdősávok

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció az agrártermelés (főként a szántóföldi növénytermesztés, kisebb jelentőséggel a kertészet) és a közlekedés. A mozaikosságot adó természetközeli élőhelysávok és élőhelyfoltok szerepet játszanak a zöld infrastruktúra hálózatban, így az ökológiai összeköttetések megteremtésében is.

Jellemző panorámaképek

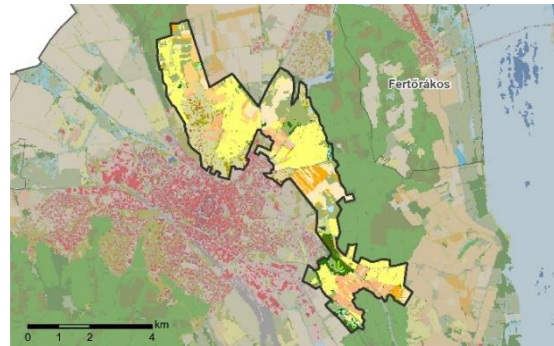
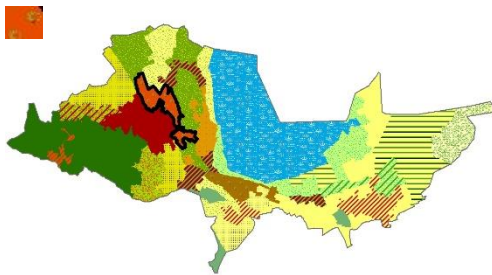

6. tábla: Szántóművelésű mozaikos hullámos medencetáj²³

Tájkarakter-altípus megnevezése

Agglomerálódó kertség dombsági településperemen

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Virág völgy területén és a Balfi kertésgekben megjelenő tájkarakter-típus, amely a városkörnyék egykori zöldséges és gyümölcsös-kertjeinek erőteljes átalakulását, lakóterületté válását mutató térsége. A jelenleg még fennmaradt, hosszan elnyúló kertek adta mintázat organikus jelleget ad a területnek. Ebben az altípusban az átalakuló karakter az egyik legfontosabb vonás. A korábbi haszonkert művelést felváltja a családi házas beépítés, amelynél többnyire a díszkertek létesítése válik uralkodóvá.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

²³ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019, 2020

Karakteradó tájelemek

- lankás völgy
- uralkodó lombos fás vegetáció
- új lakóházak (családi házak) és sorházak megjelenése
- a haszonkertek és díszkertek dús fás vegetációja nagyrészt takarja az épületeket

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció az üdülés és a kertészeti termelés, ami fokozatosan adja át a helyét a lakófunkciónak. Az ökoszisztéma szolgáltatások között a pollináció, a talajvédelem és a kultúrfaj diverzitás megőrzés kap szerepet.

Jellemző panorámaképek

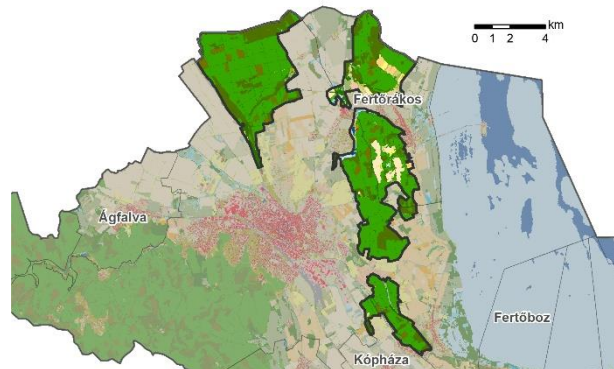
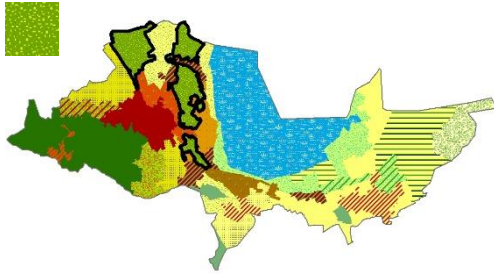
7. tábla: Agglomerálódó kertség dombosági településperemen²⁴

²⁴ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2018, 2020

Tájkarakter-altípus megnevezése

Erdős, mozaikos dombosági táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Balf-Rusztói dombosoron több különálló területességben előforduló tájkarakter típusban a melegkedvelő tölgyesek és a telepített fenyvesek jellemzők, amelyek közé külszíni kőbányák, kertek és üdülők ékelődnek. A bányák egy része még működő, és vannak olyanok, amelyeket már korábban rekultiváltak. A Szárhalom kilátója felé tanösvény vezet, amely a természeti értékeket mutatja be. A dombalján a patak-duzzasztással létrehozott tó üdülési célokat is szolgál. Esetenként az erdők a település lakóterületével, illetve zártkertekkel határosak. Dominánsan természetközeli térség, amely részben a bányászat által bolygatott.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- dombosági, lankás domborzat, mérsékelt felszínmozgalmasság 150-320m közötti tengerszint feletti magasságon
- döntően lombos, tölgyes erdőborítás
- a rekultivált bányák helyén fekete-fenyvesek
- kilátó, túraútvonalak, információs táblák
- beékelődött mészkőbányák, vágásterületek, kertek és üdülőépületek fordulnak elő
- többségében földutak és kevés rossz minőségű aszfaltút szeli át
- a művi infrastruktúra jelenléte elenyésző

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2020)

Fő tájfunkció az erdőgazdasági termelés, a nyersanyag kitermelés és az üdülés a beékelődött zártkeretekben és a túraútvonalakon. Az ökoszisztéma szolgáltatások között elsődleges az élőhelyvédelem. A bányák helyén a kopár felszíneken elindult szukcesszió egyedi, értékes növények élőhelye is.

Jellemző panorámaképek

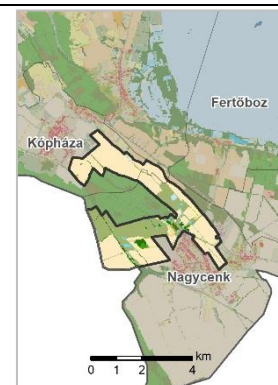
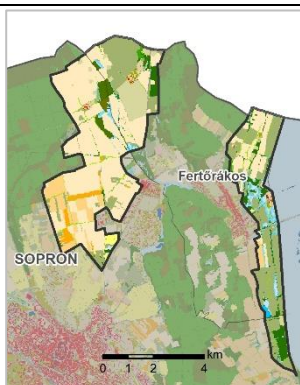
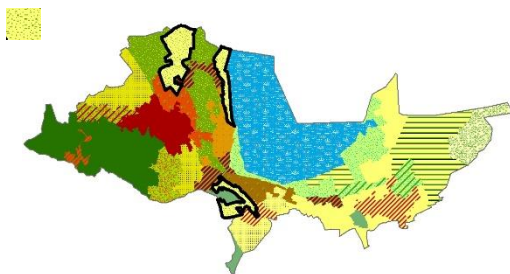

8. tábla: Erdős, mozaikos dombsági táj²⁵

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Gyep-szántómozaikos medence- és völgytáj

Mintaterületi előfordulás:

Leírás

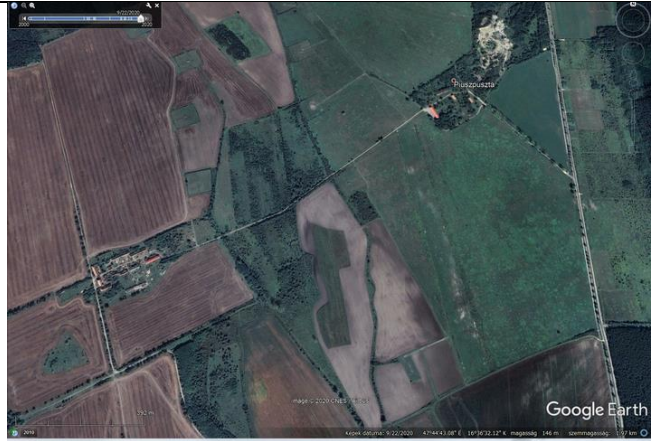
A Balf-Ruszti dombsor keleti és nyugati oldalán húzódó tájkarakter-altípusban a hullámos medencévé táguló völgyben a szántóföldi művelés és a gyepes, ligetes vegetáció domináns. A változatos méretű szántóterületeket egy-egy cserjesáv, fasor, és parlagok tagolják. A Rákos patak vízfolyását nedves gyepek és ligetes fás növényzet kíséri. Vegyes intenzív és extenzív hasznosítású, változatos természetességű térség. Település nem, de major és emlékpark található ebben az altípusban. Az infrastruktúra elemek alárendeltek. Látványváltozatosságot és biodiverzitást a

Jellemző példa úrfelvételen (2015)

²⁵ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

tájszerkezet és a ligetes fás vegetáció, valamint a fasorok és adnak.

Karakteradó tájelemek

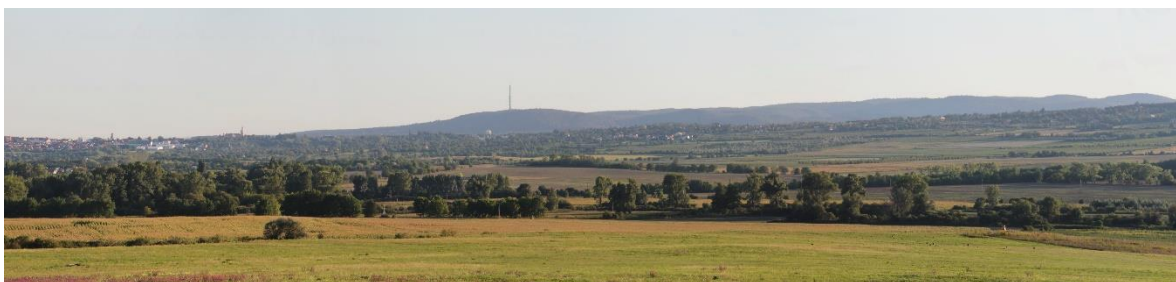
- hullámos medencefelszín
- változatos méretű szántóterületek fás táblahatárokkal
- parlagok esetenkénti megjelenése
- fátlan és fás gyepterületek
- ligetes kulturális örökségi emlékhely
- fás major
- természetes vízfolyás gyepes, ligetes vegetációval kísért
- útementi fasorok, erdősávok

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2020)

Fő tájfunkció az agrártermelés és a kulturális örökségvédelem (Piuszpuszta az 1989 évi határnyitással a Vasfüggöny lebomlásának nyitányát jelentő esemény emlékhelye). Az ökoszisztéma szolgáltatások között az élőhelyvédelem és a kulturális örökségvédelem elsődleges.

Jellemző panorámaképek

9. tábla: Gyep-szántómozaikos medence és völgy²⁶

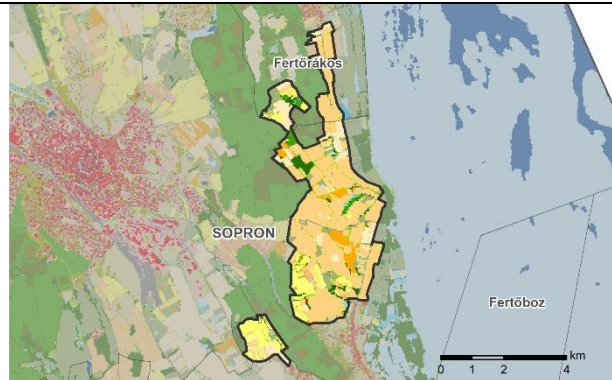
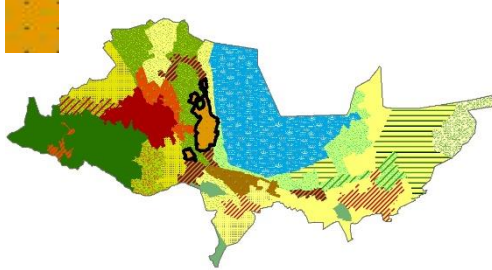
---

²⁶ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

Tájkarakter-altípus megnevezése

Szőlő-kertművelésű, mozaikos dombsági táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Balf-Ruszti domboság, korábbi nevén a Fertő melletti domboság szelíd lankáin megjelenő tájkarakter altípus, amely uralkodóan szőlőműveléssel hasznosított. A 200-260 m közötti tengerszint feletti magasságú területen megtalálhatók kisparcellás szőlők, amelyekben gyümölcsfák, gyepek és parlagok is előfordulnak, de vannak intenzív nagyüzemi művelésű parcellák is. Utóbbiak között mind több az új telepítés. Épületek egy-egy üdülőterületre alakuló dűlőben, illetve nagyüzemi pincészetként jelennek meg. A földutak egy részét aszfaltolták, ezek kerékpárútként is szolgálnak. A területről a Fertő nád-tengerének tágas panorámája tárul fel.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- lankás felszínformák, határozott dombvonulati irány
- változatos parcellaméretű szőlőültetvények
- gyümölcsfák és parlagok szórvány előfordulása
- kevés épített elem (egy-egy gazdasági, illetve üdülőépület)
- föld és keskeny aszfaltút-hálózat
- vadlesek
- tágas, különleges panoráma

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2020)

Fő tájfunkciók az agrártermelés (szőlőtermesztés) és üdülés. Az ökoszisztéma szolgáltatások között a pollináció és a kulturális szolgáltatás elsődleges.

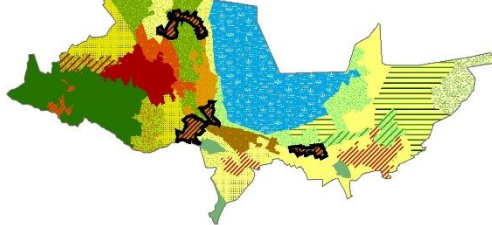
Jellemző panorámaképek

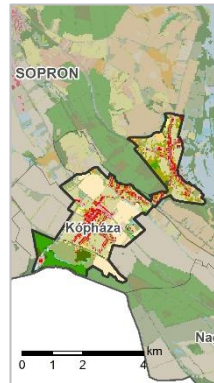
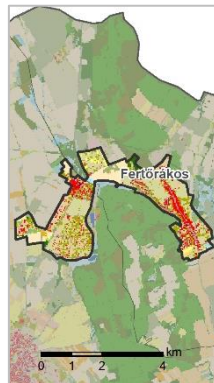
10. tábla: Szőlő-kertművelésű mozaikos dombsági táj²⁷

Tájkarakter-altípus megnevezése

Agglomerálódó, falusias települési táj medenceperemen

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Soproni medence és a Fertő medence peremén megjelenő tájkarakter típus, dinamikusan fejlődő falvak összenövésével jött létre Sopron vonzáskörzetében, földrajzi kistájak határain is átnyúlóan. Uralkodóan falusias, kertés, családi házas település- és üdülőterület, egy-egy emblematikus épülettel, illetve gyógyüdülő-komplexummal. Domborzatában a hullámos síkság, a lankás domboldalak és a mély völgyek egyaránt előfordulnak. Gazdag kultúrtörténeti örökséget és jellegzetes utcaképet őrző településrészek valamint modern települési tömbök egyaránt

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

²⁷ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva, Tirászi Ágnes 2019

megtalálhatók itt.

Karakteradó tájelemek

- változatos domborzat
- domborzathoz igazodó úthálózat és településszövet a dombra felkapaszkodóan és a mélyfekvésű szomszédos síkságba benyúlóan
- hagyományos és modern családi házas beépítés haszon és díszkertekkel övezetten
- településszegélyen megjelenő kertségek, szőlők, tó és erdők
- légvezetékek hálózata
- egyedi építmények (kastélyok, fürdő, kőfejtő bemutatóhely és barlangszínház)

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Jellemző panorámaképek

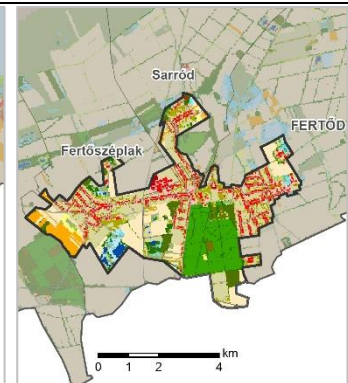
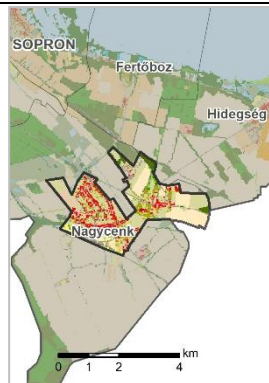
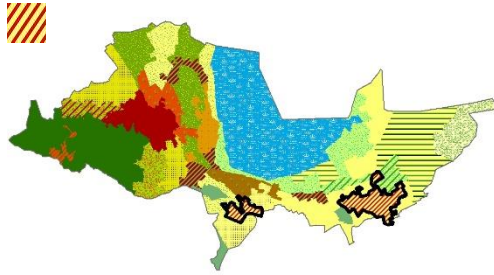
11. tábla: Agglomerálódó, falusias települési táj medenceperemen

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Agglomerálódó, városiasodó települési táj síkságon

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Fertő-medence déli peremterületén és a magasabban fekvő Ikva síkon terjeszkedő településterület több község, illetve kisváros (Fertőd) összenövéséből alakul ki. Ezáltal a tájkarakter típus vonalasan, illetve sugarasan szétterjedő, kevésbé kompakt téregységet alkot. A falusias és városias beépítés egyaránt jelen van, a települések szegélyén ipari telephelyekkel, illetve logisztikai létesítményekkel. Történelmi településegységek, kastélyokkal és parkokkal, valamint modern lakóterületek egyaránt megtalálhatók. A barokk kastélyok a barokk térszerveződés központját alkotják.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- hullámos és tagolatlan síksági felszín
- több, eltérő arculatú települési egységből összetevődő beépített szövet
- főútvonalak és alsóbbrendű utak
- kevés egységes, harmonikus utcakép
- az utcákon légyzetékek sokasága
- utcák zöldsávjai kevésbé rendezettek
- értékes világi és szakrális kultúrtörténeti örökség: kastélyok és parkok
- templomok
- ipari és intenzív szántóművelésű településszegélyek, ritkán erdősávokkal és terjeszkedő lakóterülettel

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció az agrár-, a közlekedési és a települési funkció. Utóbbi magában foglalja a lakó, a központi, az ipari termelési, a szolgáltató, a kulturális örökségvédelmi és a rekreációs rendeltetést.

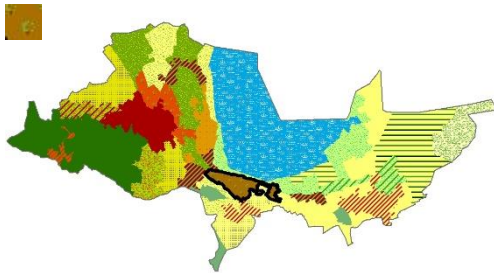
Jellemző panorámaképek

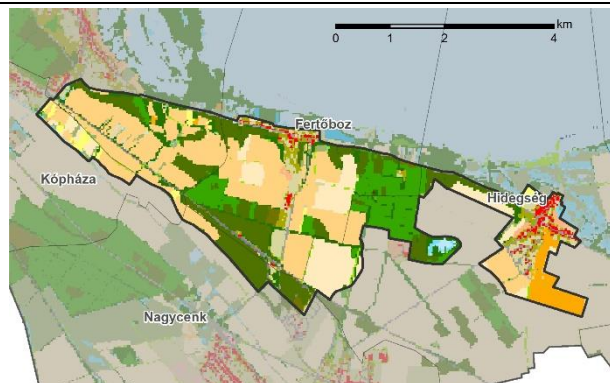
12. tábla: Agglomerálódó, városiasodó települési táj síkságon²⁸

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Szőlő-kert- és erdőmozaikos, medenceperemi táj kisteleppüléssel

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Az Ikva sík és a Fertő medence átmenetében található tájkarakter-altípus részben hullámos síkon, részben a peremlépcső meredek alsó része felé terjed ki.
Szőlők, kertek és erdőfoltok, valamint

Jellemző példa űrfelvételen (2020)

²⁸ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

kistelepülések előfordulása jellemző. Az erdők a változatosabb domborzaton, a meredek lejtőket foglalják el, míg a szőlők a síkokat. A települések átnyúlnak a medencéből a magasabban fekvő síkság felé és mindkét irányban találunk kertségeket a szegélyterületeken. Változatos közepes és tágas látványterek tárulnak fel a medenceperemi fekvésből és a hullámos domborzatból és adódóan.

Karakteradó tájelemek

- jellemzően hullámos síkság keskeny meredek peremfelszínekkal határolt uralkodóan intenzív, nagytáblás szőlőültetvények erdőkkel övezetten átalakuló zöldséges- és gyümölcsöskertek a beépített terület szegélyén
- mezőgazdasági telephelyek
- kultúrtörténeti örökséget hordozó, falusias településarculat, a településmag körül modern igényes beépítésekkel

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció a szőlészeti-, kertészeti és az erdőgazdasági termelés valamint a lakófunkció és alárendelten megjelenik a kulturális örökségvédelem. Az ökoszisztéma szolgáltatások között az erózióvédelem, a pollináció és a kultúrfa-diverzitás megőrzése is megemlíthető.

Jellemző panorámaképek

13. tábla: Szőlő-kert- és erdőmozaikos medenceperemi táj kistelepüléssel²⁹

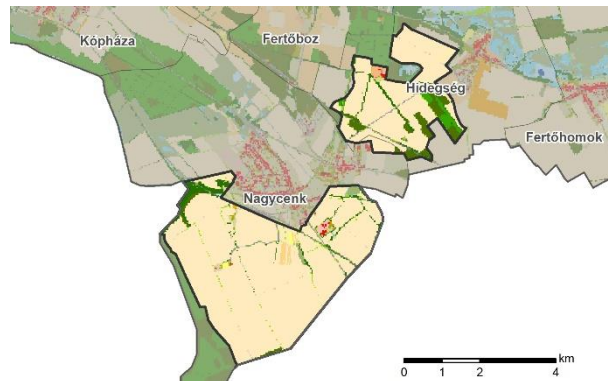
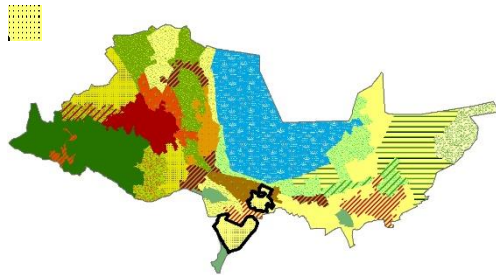
²⁹ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Szántóművelésű, mozaikos, hullámos síksági táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Az Ikva síkon a Fertő irányába terjedő tájkarakter-altípust a patak tágas völgyének hullámos domborzata jellemzi, ahol az intenzív, nagytáblás szántókat erdőfoltok és majorok tagolják. Az utak mentén hézagos, döntően idős fasorok húzódnak. Kevés közút, dűlőút és légvzetékek szelik át a teret, ugyanakkor az épülő autópálya a tájkarakter-altípus szegélyén jelentős átalakulást eredményez.

A tájra a szelíd hajlatok és a mérsékelt változatosság, a közepes és tágas látóhatár jellemző.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- hullámos síksági felszín
- nagytáblás szántók
- erdőfoltok, erdősávok
- légvzetékek, közutak és földutak, épülő autópálya
- a vízfolyás mentén kevés természetközeli vegetáció
- a települések szegélyzónáiban kertek és erdők lombos és örökzöld fás vegetációja takarja a beépítést, valamint a mezőgazdasági üzemeket, telephelyeket

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2020)

Fő tájfunkció a mezőgazdasági termelés, ami a vezető ökoszisztéma szolgáltatás is, emellett a defláció védelem, a pollináció említendő.

Jellemző panorámaképek

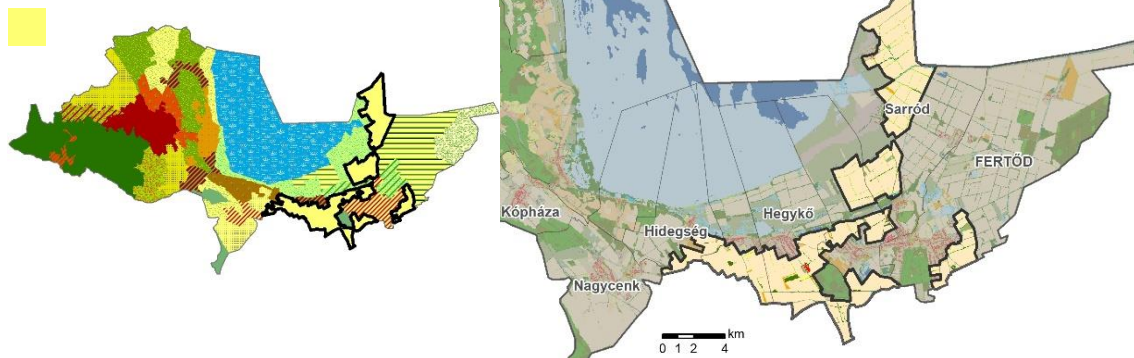

14. tábla: Szántóművelésű, mozaikos, hullámos síksági táj³⁰

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Szántóművelésű, homogén síksági táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Fertő mentén délen és keleten előforduló tájkarakter-altípust homogén, nagytáblás szántók jellemzik. A táblahatárokon többnyire nem találunk fasorokat sem gyepek természetközeli vegetációt. Az intenzív művelésű agrártájban mezőgazdasági telephelyek találhatóak. A tágas látványteret csak a messzi távolban szűkítik fasorok, vagy település-szegélyek. Kevés közút, dűlőút és légvetetékek szelik át a teret. A tájra az üresség és a monotonitás, esetenként a technizáltság jellemző.

Jellemző példa űrfelvételen (2020)

³⁰ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

Karakteradó tájelemek

- alacsony tagolatlan síksági felszín
- nagytáblás szántók
- távoli fasorok, erdősávok
- alsóbbrendű közutak, kerékpárút
- épített látványelemek a települések szegélyzónái, lakó, illetve iparterületei
- mezőgazdasági üzemek, telephelyek

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció a mezőgazdasági termelés, ami a vezető ökoszisztéma szolgáltatás is.

Jellemző panorámaképek

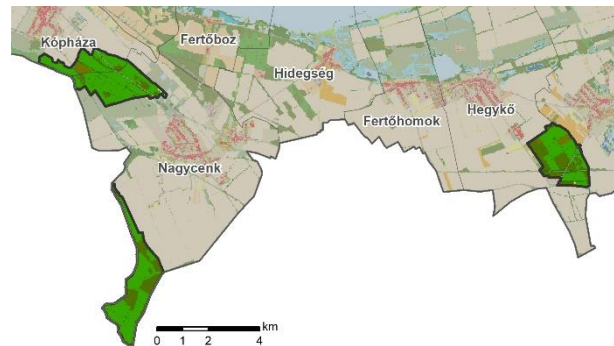
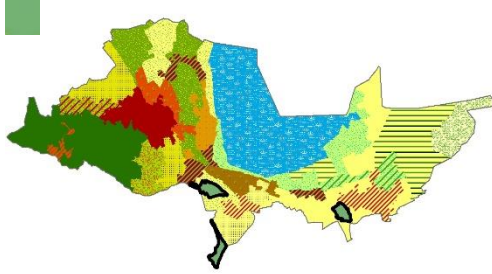
15. tábla: Szántóművelésű, homogén síksági táj³¹

³¹ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Erdős, homogén síksági táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Nagycenk határában található erdőtömbök reprezentálják az enyhén hullámos síksági homogén erdők tájkarakter-altípusát. Ez az altípus zárt, fatermesztési célokat szolgáló, lombos erdőrészekből áll, egy-egy fiatal tömbbel, ahol újulat borítja a felszínt. Az erdőket főforgalmi közút és vasút is átszeli. Rekreációs hasznosítása alárendelt. A szegélyeken szántók és gyepek fordulnak elő.

Jellemző példa űrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- hullámos síksági felszín
- zárt lombos erdőtömbök
- közlekedési infrastruktúra

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

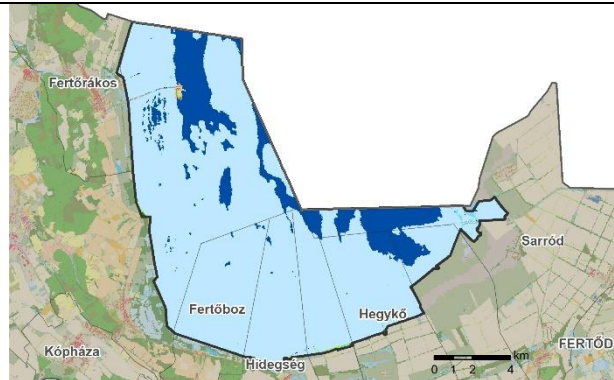
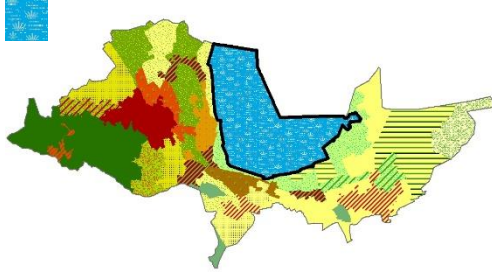
Fő tájfunkció az erdészeti fatermesztés, így a biomassza termelés a vezető ökoszisztéma szolgáltatás is.

16. tábla: Erdős, homogén síksági táj

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Nádasborítású tavi táj nyílt-vizű szigetekkel

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Fertő elnádásodott területére és a nyílt vizű Fertőrákosi öbölre kiterjedő tájkarakter típus. A tó feltöltődése révén létrejött vizes élőhelyekből álló térségben nyílt vizű csatornák és olyan kiemelkedések is találhatóak, ahol már a fás vegetáció is kezd megjelenni. A nyílt-vizű öbölben kikötő és turisztikai létesítmények találhatóak, amelyek fejlesztése most van folyamatban.

A természetközeli táj egynemű, változatosságot elsősorban az élővilág, főként a madárvilág hordoz, amelynek megfigyelése alkalmat ad ennek az egyedi arculatú tájnak a megtapasztalására.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- sík tófelszín
- sekély szikes tó, szabálytalan partvonallal.
- nádasborítás dominanciája
- nyílt-vizű öblözetek és csatornák
- vízi élővilág gazdasága
- kevés üdülési létesítmény
- vitorlás és motorhajó kikötő
- nagyívű fejlesztések miatt átalakuló üdülőterület.
- jelenleg békés, nyugodt táj, tágas látványterekkel, a természet hangjaival

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

Fő tájfunkció a természetvédelem és emellett alárendelt az üdülés. Az ökoszisztéma szolgáltatások között az élőhely- és a vízimadár fauna védelme elsődleges. A folyamatban lévő beruházás az ökoközpont létesítésével az üdülési és az információs szolgáltató szerepet is növeli.

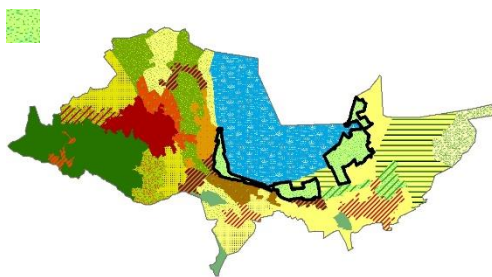
Jellemző panorámaképek

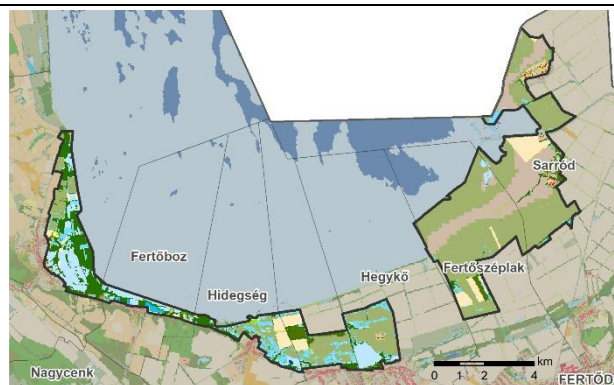
17. tábla: Nádasborítású tavi táj nyíltvízű szigetekkel³²

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Gyepes, mozaikos alacsony síksági táj

Mintaterületi előfordulás

Leírás

Értékes élőhely-együttes, amelyet döntően

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

A Fertőt délen és keleten övező térségben előforduló tájkarakter

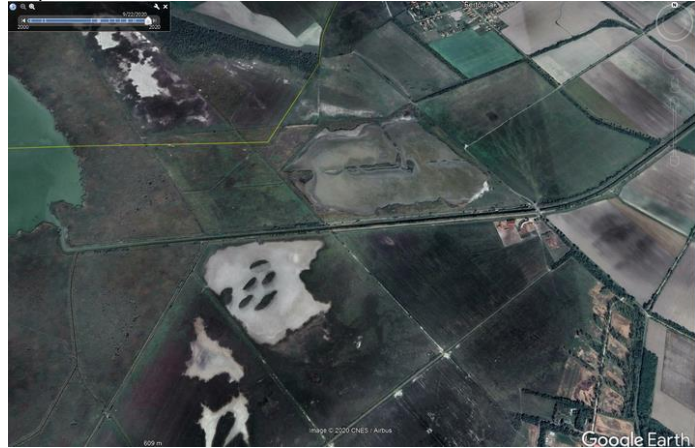
³² Fotók: Tirászi Ágnes, Konkoly-Gyuró Éva 2019

szikes gyepek borítanak és legeltetéssel hasznosítanak a tómedencében a víz visszahúzódásával szárazra került területeken fordul elő.

A természetközeli táj délen a cserjésedés következtében mind mozaikosabbá válik. Keleti térségében egy-egy erdősáv, továbbá az élőhelyrekonstrukciók vizes területei adnak változatosságot. Építmény és infrastruktúra elem kevés található itt. Az állattartás és az ökoturizmus létesítményei körül legelő állatokat figyelhetünk meg. A tanösvények és a madármegfigyelő helyek alkalmat adnak a keleti szikes puszták e Nyugat-Európa határán előforduló hírnökének a megtapasztalására.

altípus.

Karakteradó tájelemek

- alacsony síkság és enyhén hullámos, egykoron vízborította, mára kiszáradt tómeder,
- kiterjedt homogén gyepfelszínek, pusztai jelleget hordozva, erdősávokkal, cserjefoltokkal tagoltan mozaikos előfordulással
- hagyományos legeltetési állattartás építményei
- ökoturisztikai létesítmények
- rekonstruált vizes élőhelyek

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2010)

Fő tájfunkció a természetvédelem és emellett megjelenik az öko- és a kerékpáros turizmus. Ökoszisztéma szolgáltatásban az élőhely- és a kultúrfaj-diverzitás megőrzés elsődleges.

Jellemző panorámaképek

18. tábla: Gyepes mozaikos alacsony síksági táj³³

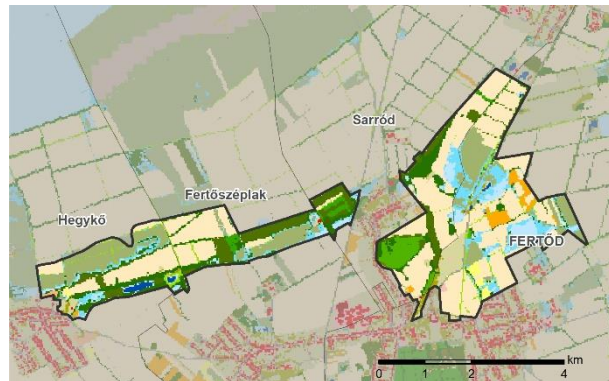
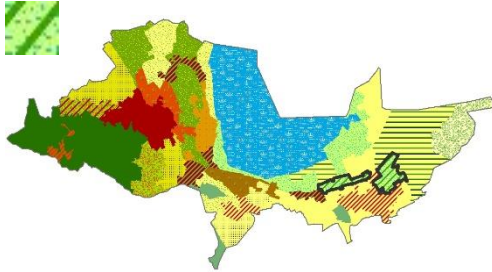
³³ Fotók: Tirászi Ágnes, Konkoly-Gyuró Éva 2019

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Gyep-víz-szántómozaikos síksági táj erdőfoltokkal

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Fertő-medence és az Ikva sík határán, az agglomerálódó települések környezetében kialakult síksági tájkarakter-altípus, amelyet a természetközeli és a mesterséges felszín mozaikja alkot. Gyepfoltok, szántó- és kertparcellák, kavicsbányatavak üdülési (horgász) létesítményekkel, valamint erdőfoltok jelennek meg itt. A fás vegetáció által többnyire zárt, kisléptékű táj változatos, hosszan elnyúló átmeneti zónát képez a tájkarakter területek határán.

Jellemző példa űrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- alacsony tagolatlan síksági felszín
- változatos természetességű területek mozaikja
- fás vegetáció előfordulása szórvány fák, sávok és kisebb erdőfoltok formájában
- épített kulturális örökség megjelenése (Sírdomb)
- üdülési hasznosítású kavicsbányatavak
- döntően zárt látványterek

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

A tájfunkció között a mezőgazdasági termelés, a természetvédelem és a kulturális örökség védelme, valamint az üdülés is jelen van.

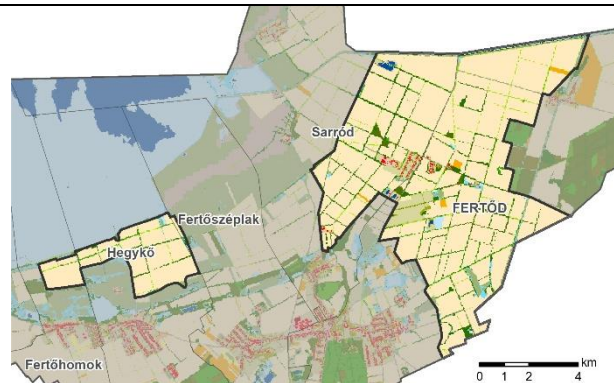
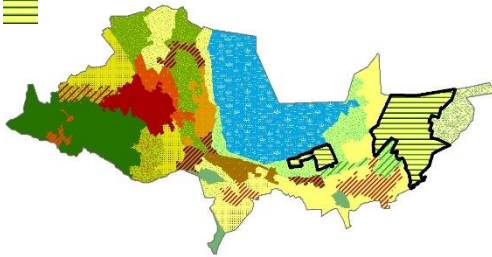

19. tábla: Gyep-víz-szántómozaikos síksági táj erdőfoltokkal³⁴

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Szántóművelésű, erdősávokkal tagolt, alacsony síksági táj majorokkal és kistelepülésekkel

Mintaterületi előfordulás

Leírás

A Fertő mentén délkeleten és a Hanságban előforduló tájkarakter-altípust homogén, nagytáblás szántók jellemzik. A táblahatárokon fasorokat és erdősávokat találunk és egy-egy kisebb telepített ültetvényerdő foltja ad valamely változatosságot. A tájat átszövik a belvízelvezetésre és a talajvízszint szabályozásra szolgáló csatornák. Az intenzív művelésű agrártájban majorok és falusias kistelepülések találhatóak. Az infrastruktúra elemek nem jellemzőek, fasorokkal kísért alsórendű közutakat és földutakat találhatunk itt. Merev, mértani struktúra, kazettás tájszerkezet jellemző. A tágas látványteret a fás vegetáció által képzett határok szűkítik be.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- alacsony tagolatlan síksági felszín
- nagytáblás szántók

Tipikus terepi megjelenés fényképen (2019)

³⁴ Fotók: Tirászi Ágnes, Konkoly-Gyuró Éva 2019

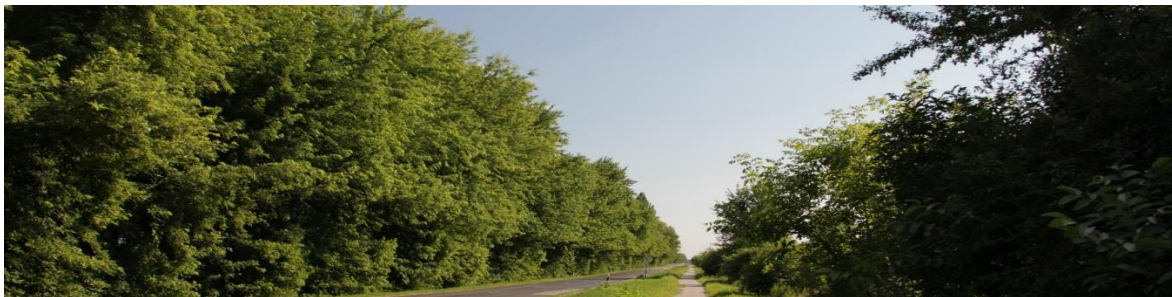

- fasorok, erdősávok
- kisebb nyár ültetvényfoltok
- alsóbbrendű közutak, kerékpárút
- majorok, kultúrtörténeti értéket jelentő épületekkel
- csatornák hálózata

Fő tájfunkció a mezőgazdasági termelés, ami a vezető ökoszisztéma szolgáltatás is. Emellett a majorok kulturális örökség hordozói is.

Jellemző panorámaképek

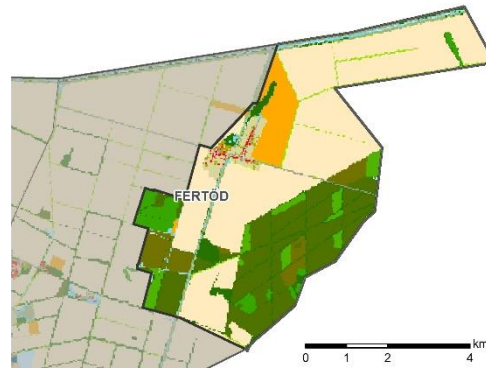
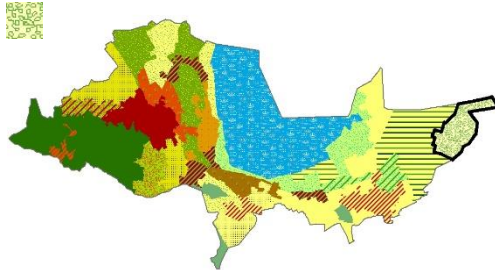
20. tábla: Szántóművelésű, erdősávokkal tagolt alacsony síksági táj majorokkal és kistelepülésekkel³⁵

³⁵ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

Tájkarakter-altípus megnevezése:

Változatos felszínborítású alacsony síksági táj majorral

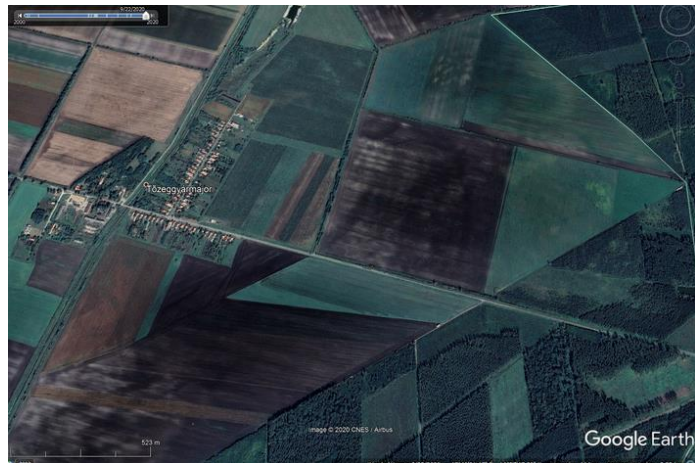
Mintaterületi előfordulás

Leírás

A mintaterület ÉK-i peremén, a Hanságban megjelenő tájkarakter típus, amelyben történelmi major épületegyüttese, kertek, gyümölcsös-ültetvény, gyepek, szántók és erdőterület található. Utóbbi a szomszédos erdő-vízmozaikos térség részlete. A szántók pedig a határon túli, ausztriai nagytáblás homogén táblák folytatásaként jelennek meg. Ezért ez a típus a 18. századtól létesített uradalmi majorok és környékük jellemző típusát reprezentálja alapvetően. Itt az egykori tőzegkitermelés és a kertészet jelentette a fő tájhasználatot, aminek emlékeit őrzik az épületek és a tőzegkitermelés befejezése után telepített gyümölcsös.

Jellemző példa úrfelvételen (2020)

Karakteradó tájelemek

- tagolatlan alacsony síksági felszín
- kertek, gyümölcsös-ültetvény gyepekkel, szántókkal és ültetvényerdővel övezetten
- elhanyagolt 18-19- századi majorépületek
- elnádásodott vízelvezető és talajvízszintszabályozó csatorna
- szántók, gyepek szegélyén megjelenő változatos fás vegetációsáv

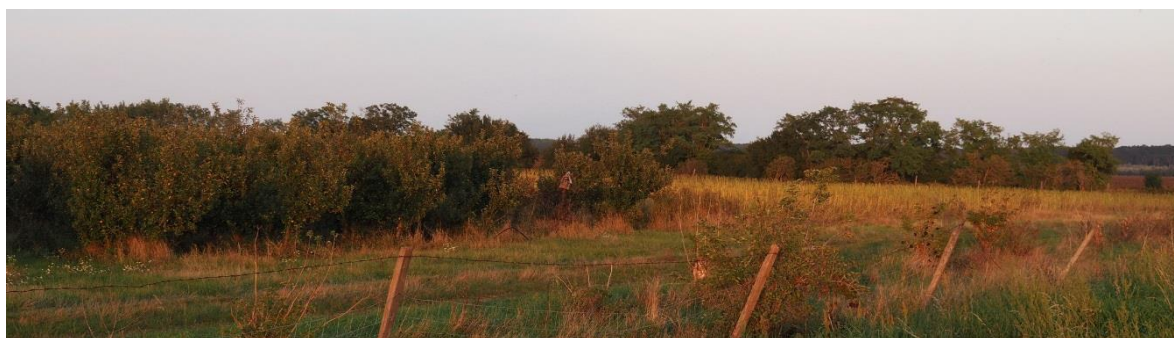
Tipikus terepi megjelenés fényképen (2020)

Fő tájfunkció a kertészeti és erdőgazdasági termelés, ami a vezető ökoszisztéma szolgáltatás is. Említendő az egykori tájhasználatához (tőzégbányászat) kötődő kulturális örökség megőrzés is.

Jellemző panorámaképek

21. tábla: Változatos felszínborítású síksági táj³⁶

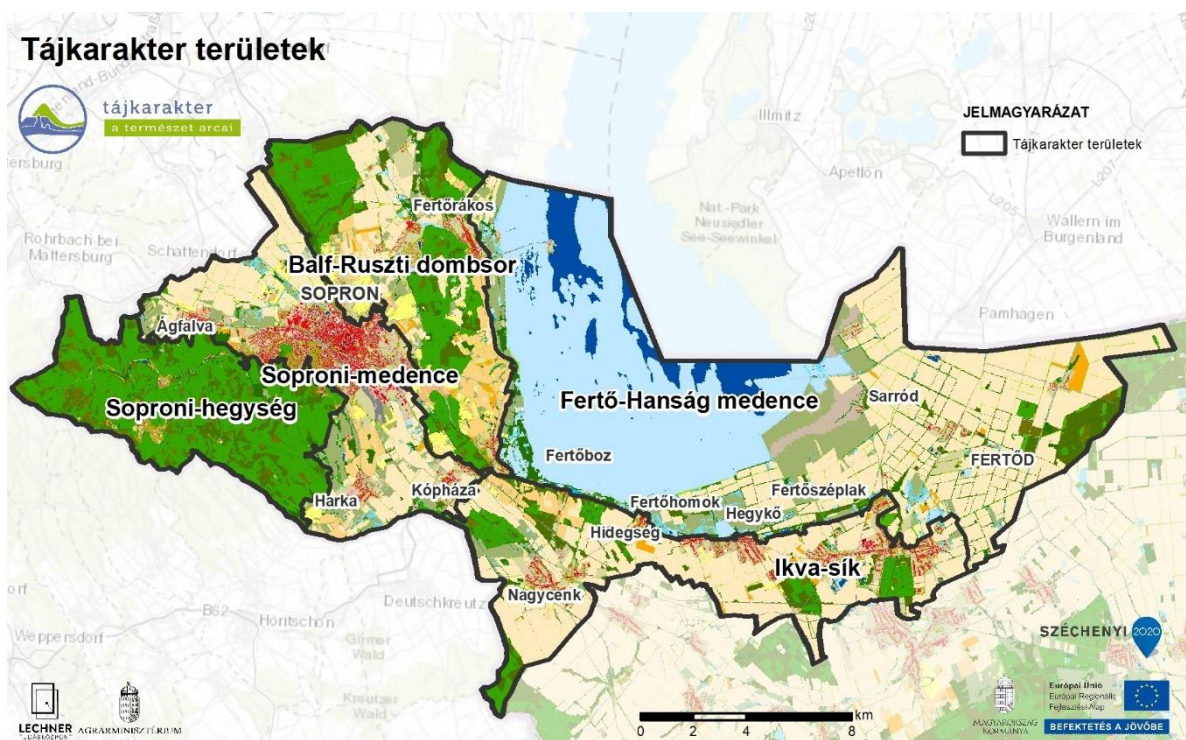
³⁶ Fotók: Konkoly-Gyuró Éva 2019

4. Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter területeinek azonosítása, értékelése, minőségi célkitűzések, védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatok megfogalmazása

Mintaterületünkön öt tájkarakter területet különítettünk el az előforduló tájkarakter típusok együttese és a földrajzi kistájak, valamint a terepi felméréseink és a helyi érintettek megítélése alapján. A tájkarakter területeket a földrajzi kistájak némiképp módosított határai mentén jelöltük ki, oly módon, hogy azokat a tájkarakter típusok határaihoz igazítottuk. A Fertő medence és a Hanság medence a földrajzi kistájak beosztásában külön szerepel, de jelen tanulmányban összevontuk ezeket tekintettel a vízháztartási kapcsolataikra. Indokolta ezt továbbá a mintaterületi lehatárolásunk is, amely a Hanság medencének csak mintegy 15%-20%-t foglalja magában, és ez a területsáv átmeneti zónának tekinthető, nem a Hanság egészét reprezentáló térségnek.

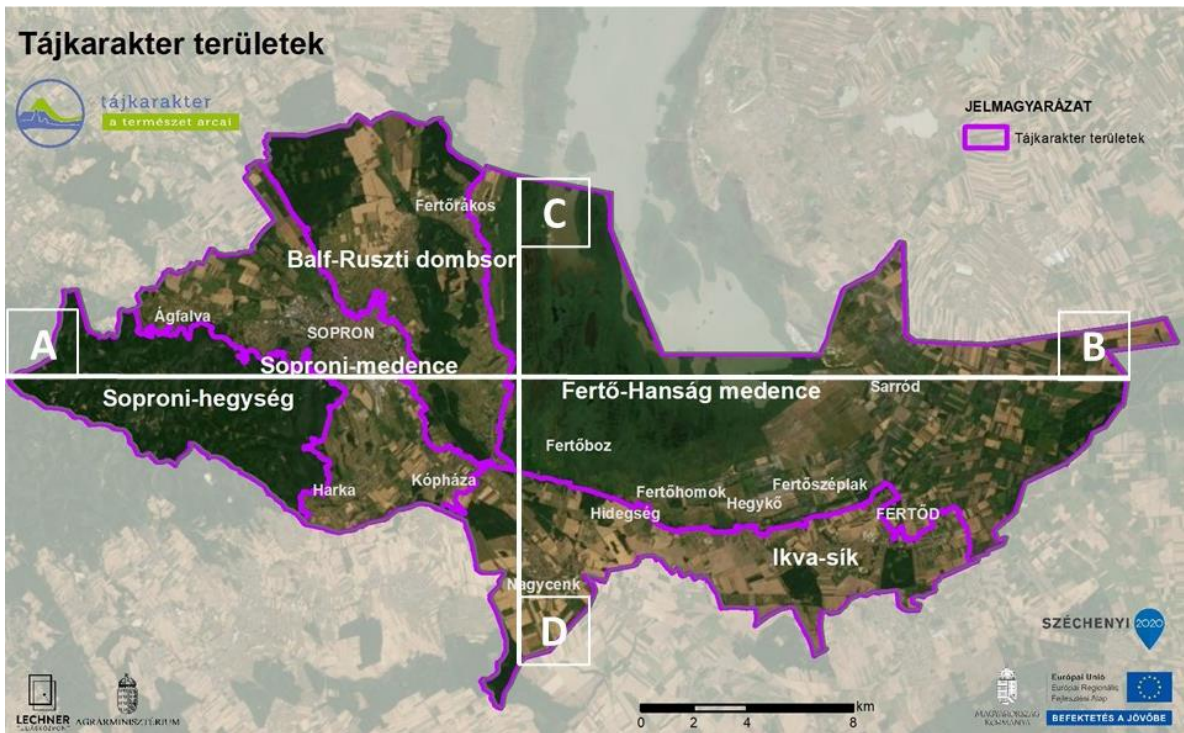
A lehatárolt tájkarakter területek:

- Soproni hegység
- Soproni-medence
- Balf-Ruszti dombor
- Ikva sík
- Fertő-Hanság medence

40. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter területei

41. ábra: A Sopron-Fertő mintaterület tájkarakter területei és magassági metszetei. A-B: kelet-nyugat irányú és C-D: észak-dél irányú magassági metszet Forrás Google Earth

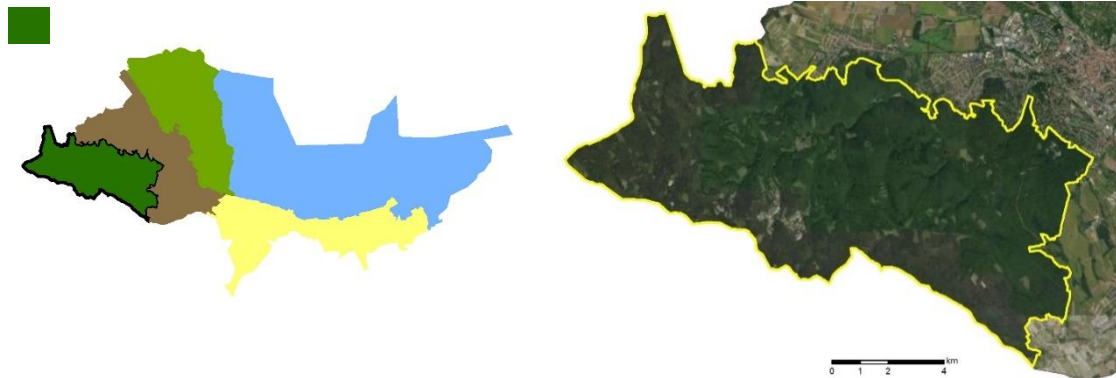
Tájkarakter-terület megnevezése:

Soproni-hegység tájkarakter terület

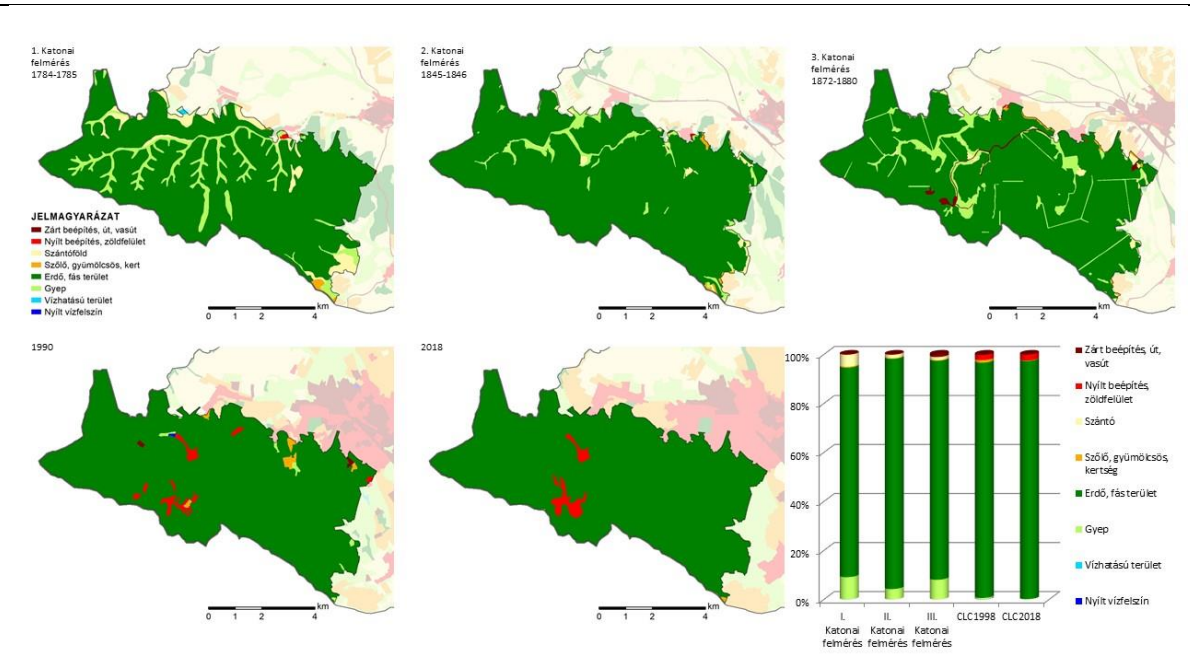
Az előforduló tájkarakter altípusok:

- Erdős, homogén középhegységi táj
- Erdős, középhegységi völgytáj kistelepülésekkel

Mintaterületi előfordulás, áttekintő űrfelvétel (2016-2017)

Felszínborítás változás a 18. század végétől napjainkig³⁷

A csekély változások a hegyvidék völgyeiben mutatkozik, ahol a gyepek beerdülését és a településterület növekedését láthatjuk. A kis bányásztelepek a bányaművelés befejezése után részben üdülőteleppé, részben lakóterületté növekedtek. A lakóterület terjeszkedése a legutóbbi évtizedekben különösen észrevehető.

Tájértékek, pozitív változások

- Erdők: nagy összefüggő erdőtömb, amelynek folyamatosságát mutatják a történeti térképek.
- Kilátók: több kilátó található a területen, legismertebb és leginkább látogatott a Károly kilátó. A hegység és a város kapcsolata a Sopron Lőverek településszegélyen található Sörházdombi kilátóból és a Nádor-magaslatról tekinthető

³⁷ A térképek a tájtörténeti fejezetben bemutatott térképek kivágatai itt és a további tájkarakter területeknél is.

át leginkább.

- A TV torony emblemikus tájjelem, távolból látható.
- Források: számos forrás fakad a hegyvidéken, a Ferenc-forrás, a Deákkút, a Hármaskút, a Szent György-, a Fehér Dániel, a Hidegvíz-, a Természetbarát-, a Bűdös-kút források.
- Jellegzetes egyedi építmények: a Bánfalvi patak mentén az Erdei malom, a Brennbergi völgyben a legnagyobb összefüggő települési tömb Brennbergbánya őrzi az egykori bányászkolónia épületeit és a bányaművelés emlékeit (Hermes akna). Különleges érték a templom és a Szent Borbála temető.
- Földvárak maradványai az erdőben.
- Tavak (Pisztrángos tó, Fehér úti tó) és a völgytalpak vizes élőhelyei.
- Peremterületekről és a kilátókból különleges panoráma (Schneeberg)
- Szakrális kultúrtörténeti emlékek a településszegélyen az erdőségekbe ágyazódva (Sopronbánfalva templom és kolostor).

Ökoszisztéma szolgáltatásra utaló állítások a műhelybeszélgetésen:³⁸

- „Nagy tömb erdő szimbiózisban a településsel”
- „Élő, működő táj/természet”

Észlelt minőségi jellemzők:

- „változatos, vonzó, nyugalmas, madárcsicsergős, jó levegőjű terület. Sokak kedvenc helye a Sopron környéki tájon.”

Negatív változási folyamatok, konfliktusok, degradációk, veszélyek

- Az Alpokalja fő jellegzetességének tartott fenyvesek visszaszorulása.
- Fenyvesek egészségkárosodása és letermelése szűkítés és szárazodás miatt.
- Tisztások, nyitott területek eltűnése.
- Jelentős turisztikai látogatottság miatt taposás, rongálás és erdőtüzek veszélye.
- Sopron város lakóterületének jelentős terjeszkedése.

Konfliktusra utaló állítások a műhelybeszélgetésen:

- erdőirtás: „szűkítésre fogják, de nem azokat vágják”
- erdőgazdálkodási problémák, fakitermelés ausztriai eladásra
- élőhelydegradáló motoros sportok terjedése (quadok)

Minőségi célkitűzések:

- Változatos, a változó klímához alkalmazkodó, reziliens erdőállományok létrehozása.
- Az üdülési, rekreációs potenciál növelése a város lakói és az üdülők, turisták számára.
- Tudományos, kulturális örökségvédelmi és oktatási funkció erősítése.

Védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatok:

- Szűkített erdőállományok fajokcseréje, változatos fajú és korösszetételű állományokkal történő helyettesítése.
- Üdülési szolgáltatás erősítése (pihenők, túraútvonalak, információs táblák, kilátók, szálláshelyek, karbantartása, fejlesztése).
- Tisztások, nyitott, rálátásokat, átlátásokat nyújtó területek létrehozása.
- Vízfelszínek, források patakok védelme.
- Az egykori bányászati örökség és az erdőben található kultúrtörténeti emlékek gondozása.
- Oktatási és ismeretterjesztő létesítmények (tanösvények, bemutatóhelyek, kísérleti terek és állomások) kialakítása, meglévők fenntartása, fejlesztése.

22. tábla: A Soproni-hegység tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok

³⁸ A dőlt szedett, idézőjeles szövegrészek a műhelybeszélgetéseken elhangzottak, illetve az online kérdőívből származó információk”

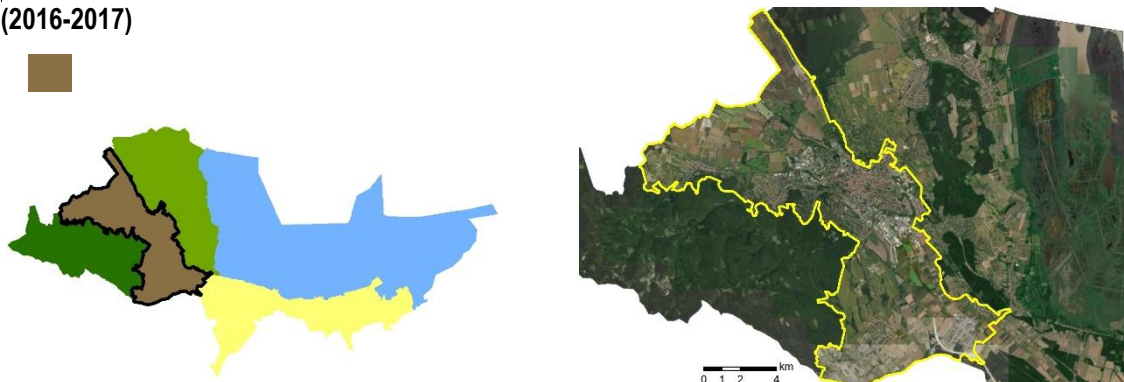
Tájkarakter-terület megnevezése:

Soproni-medence tájkarakter terület

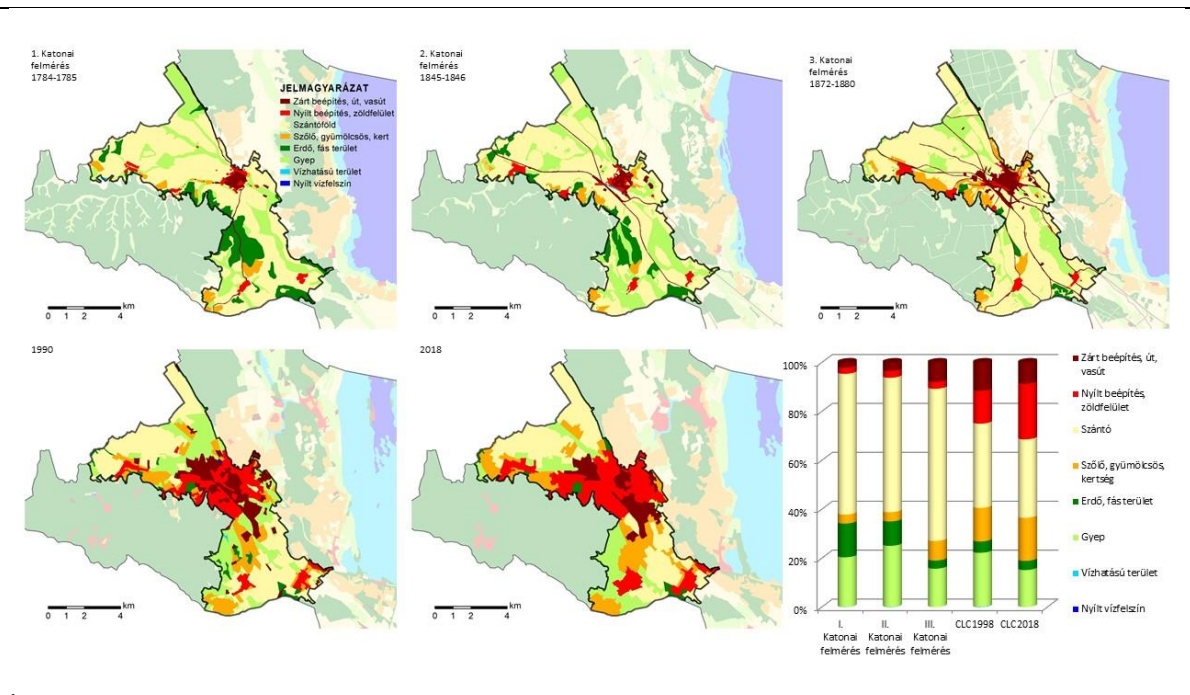
Az előforduló tájkarakter-altípusok:

- Városias települési táj hegységelőtéri medencében
- Változatos felszínborítású hegységperem kistelepüléssel
- Változatos felszínborítású hegységperem félmedencékkel és kistelepüléssel
- Szántóművelésű, mozaikos, hullámos medencetáj

Mintaterületi előfordulás, áttekintő űrfelvétel (2016-2017)

Felszínborítás változás a 18. század végétől napjainkig

A térségben a városiasodás a legszembeötlőbb folyamat, amely döntően a szántók rovására történt. Emellett a szőlő- és kertterületek kiterjedése tapasztalható, amely a Harkai plató környékén, nagyrészt intenzív művelésű ültetvények létrehozásában mutatkozik, miközben a hegláb hagyományos szőlőterületei megfogyatkoztak. Emellett az erdők is csaknem teljesen eltűntek a medencéből.

Tájértékek, pozitív változások

- Hegyekkel övezett történelmi város, gazdag természeti és kultúrtörténeti örökség hordozója, magas esztétikai értéket képvisel.
  - o „Nagy tömberdő szimbiózisban a településsel”.
- Változatos felszínek és hasznosítás, emblemikus látványelemekkel.
  - o „A hegylábakon (Ágfalva) régen kiterjedt szőlőművelés volt, most a település terjeszkedik erre, de itt nem probléma.
  - o Szerencsés, hogy körkörösén terjedt kifelé a város, nem alakítottak ki nagy összefüggő lakótelepeket, hanem több kisebbet.”
- A gazdálkodási hagyományok modern újjáéledése.
  - o „Harkán egy újfajta kertművelés terjedt el. Gyümölcsfákat ültetnek, gazdálkodnak.”
- Természetközeli gazdálkodás által fenntartott értékes élőhelyek.
  - o „Értékek a rétek és az extenzív gyümölcsösök, Ágfalván megvannak ennek a maradványai.”

Észlelt minőségi jellemzők:

- „Változatos, a város a medencefekvésből adódóan fészekszerű, hegyekkel körülfogott, ami védettséget ad. Tűzásoktól mentes. A Jereván szelíd, a széles, fás utcákkal”

Negatív változási folyamatok, konfliktusok, degradációk, veszélyek

- Az autópályaépítés átalakítja a Soproni-medence egész karakterét.
- Sopron város terjeszkedése.
- A zöldterületek, a szabad, rekreációra szánt terek hiányoznak az új beépítéseknél
- „Sopron terjeszkedésével összenőnek a települések, az új lakónegyedekben pl Aranyhegyen szűk utcák, kis szabad terek.
- A Harkai plató gyepeit veszélyeztetheti a település terjeszkedése és a Volt fesztivál”.

Minőségi célkitűzések:

- Természeti és kulturális örökség fennmaradása, igényes bemutatása.
- Az autópálya negatív ökológiai, esztétikai hatásának mérséklése.
- Jelen településkarakter fennmaradása.
  - o „Az lenne szerencsés, ha meghagynák a településszerkezetet, a beépítési magasságot, a hagyományos, kis tömegű beépítés megtartása volna jó.”
- A Sopron környéki települések térbeli különállásának és vidéki karakterének megőrzése, ennek pozitív környezetminőséget hordozó mivoltával.
- A kertművelés fenntartása, fejlesztése.
- A természetközeli gazdálkodás és az általa létrejött élőhelyek távlati fennmaradása.
- Az Ikva patak mentén a meglévő természetközeli fás vegetáció megőrzése és bővítése azokon a területeken, ahol jelenleg intenzív agrárfelszínek határolják a vízfolyást.
- Az intenzív szántóművelés alatt álló területek tagolása az ökológiai barrierhatás csökkentése, talaj, és vízvédelmi szempontból, valamint esztétikai érték növelés érdekében.
- Az üdülési létesítmények igényes kialakítása.
- Gondozott művelt területek, jól karbantartott antropogén elemek.

Védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatok:

- Az infrastruktúra, az ipari és kereskedelmi területek takarása fás vegetációval, terjeszkedésük korlátok között tartása.
- A zöldsávok megőrzése, fejlesztése utak mentén, szántótáblák határán.
- „A Harkai platót és az ágfalvi extenzív gyümölcsösöket mindenképpen meg kell őrizni!”
- Sopron város településterjeszkedésének oly módon történő szabályozása, hogy az ne alakítsa át a jelen karaktert.
- A szomszédos települések agglomerálódásának megakadályozása szabályozással.
- Az üdülés-idegenforgalom szelíd, környezetbarát formáinak támogatása.
- Művelt területek kezelésének támogatása, különös tekintettel a hagyományos kertkultúrára.

23. tábla: A Soproni-medence tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok

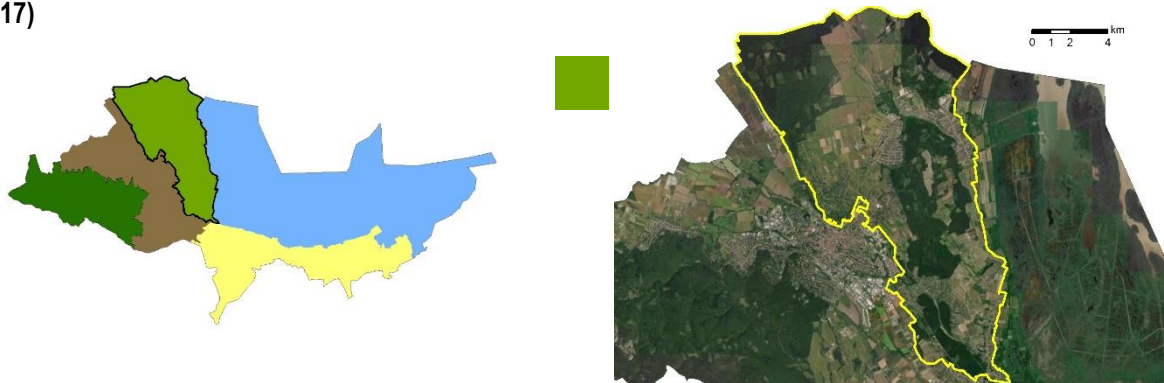
Tájkarakter-terület megnevezése:

Balf-Ruszti dombság tájkarakter terület

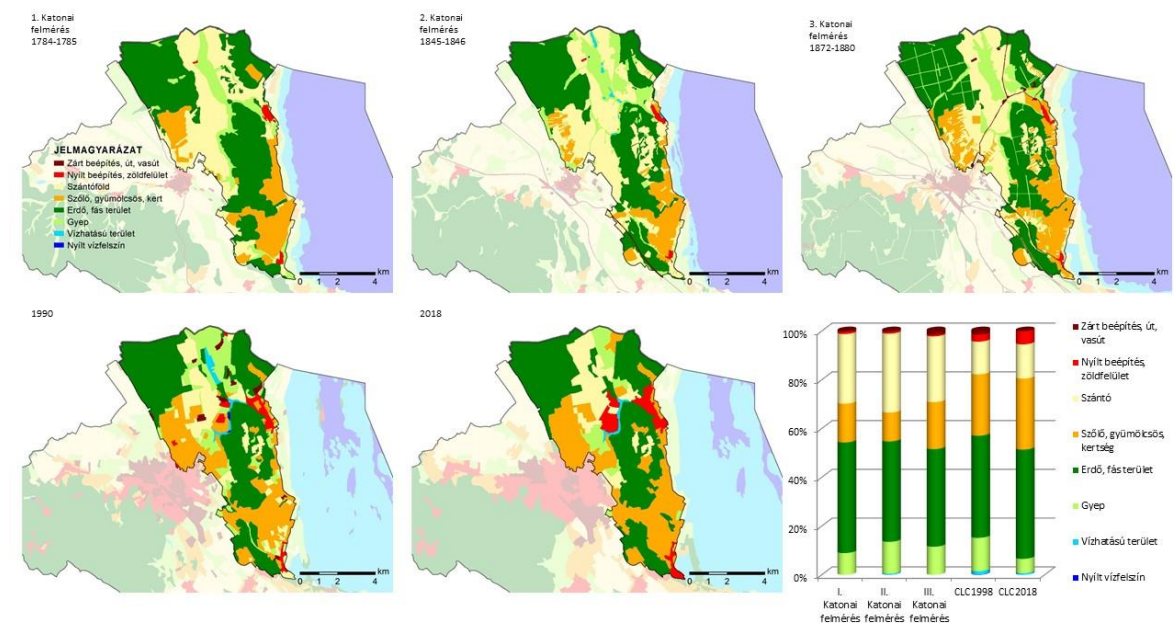
Az előforduló tájkarakter-altípusok:

- Agglomerálódó kertség dombsági településperemen
- Agglomerálódó falusias települési táj medenceperemen
- Gyepek-szántómozaikos medence, völgy
- Szőlő-kertművelésű, mozaikos dombsági táj
- Erdős, mozaikos dombsági táj

Mintaterületi előfordulás, áttekintő úrfelvétel (2016-2017)

Felszínborítás változás a 18. század végétől napjainkig

A dombságon a szőlő- és kertművelés területeinek növekedése figyelhető meg a szántók és a 20. században a gyepek rovására. Az erdőterület nagyrészt állandó, bár a Szárhalomban több szántó és szőlőfolt mutatkozik egyes periódusokban. A települések növekedése tapasztalható és ehhez járul, hogy Sopron város határában, az összefüggő kertségként jelzett terület beépül, a lakóterületté alakulás folyamatban van.

Tájértékek, pozitív változások

- Változatos domborzatú és felszínborítású, magas esztétikai értékű terület.
- Hagyományos, a domborzat által meghatározott, egységes zonáció jellemző. A dombtetőn erdők, alatta szőlőterületek és a dombvonulat alján a települési zóna húzódik, szántókkal és gyepekkel övezetten. A szántók és gyepek jelentik az átmenetet a Fertő medencéje felé.
- Értékesek az extenzív, kistáblás néhol fás vegetációval tarkított mozaikos szőlőterületek.
- A szárhalmi erdő tömbje, a melegkedvelő tölgyesekkel bioszféra rezervátum magterületei.
- A Rákos patak menti nedves gyepek és a Kistóalmi láprét értékes természeti területek.
- A Tómalom fürdő és a Balfi kénes forrásra települt gyógyfürdő fontos üdülési, gyógyászati szereppel bír.
- A településsor jelentős kultúrtörténeti értékeket hordoz, számos épület rekonstrukciója megtörtént, sok új lakóépület a táj építészeti karakterének megfelelően épül.
- A fertőbozi Gloriette kilátó az egyik legkedveltebb tájelem a helyiek számára, ahonnan tágas panoráma nyílik a Fertőre.
- A szőlőművelés és kertművelés hagyományai jelen vannak.
- Az ókor óta létező mészkőbányászat emléke a Fertőrákosi kőfejtő, ma bemutatóhely.
- Az üdülés és a turizmus jelentős szerepű, a hagyományos vízi- és gyógyüdülés mellett a kerékpáros és a kulturizmus jelentősége is nő.

Negatív változási folyamatok, konfliktusok, degradációk, veszélyek

- A tájkarakter elemeket veszélyeztető főbb tényezők közül az intenzív, nagytáblás művelés és a területek művelésének felhagyása, illetve az urbanizációs hatások említhetők.
- Az autópályaépítés átalakítja a Virág völgyet és jelentős zajterhelést jelent a jövőben a kialakuló lakóterületen.
- Az üdülőterületek lakóterületi átalakulása, Sopron város terjeszkedése a szomszédos kertészek felé.
  - o *„Virág völgy, régen Sopron zöldséges- gyümölcsös kertje volt, most már házakat építenek, lakóterületté válik. Városiasodás zajlik a vidéki tájon.”*
  - o *„Keskeny gyalogutak, az autós közlekedés tereinek a terjeszkedése, növényborította felszínek visszaszorulása.”*
- Bányaművelés a Kőfejtő erdőben.
- A Fertő parti települések arculatát rontja a villanyvezetékek és a tartóoszlopok sűrű hálózata és a nagymérvű örökzöld telepítés.

Minőségi célkitűzések:

- Természeti és kulturális örökség fennmaradása, rekonstrukciója.
- A természetközeli gazdálkodás és az általa létrejött élőhelyek távlati fennmaradása.
- A mozaikos kertészek fennmaradása
- Gondozott művelt területek, jól karbantartott antropogén elemek.
- Az autópálya táji integrációja, ökológiai, esztétikai, funkcionális szempontok figyelembevételével, káros hatásainak csökkentése.
- A Sopron környéki települések térbeli különállásának és vidéki karakterének megőrzése, a vidéki karakter pozitív környezetminőséget hordozó mivoltával.
- A kertművelés fenntartása, fejlesztése.

Védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatok:

- Bányák rekultivációja és utóhasznosításukban az üdülési funkció figyelembevétele.
- A felhagyott szőlők újra művelésbe vonása.
- A zöldség- és gyümölcsstermesztés hagyományos formáinak támogatása.
- A nagytáblás, intenzív szőlők tagolása mezsgyékkel, fasorokkal.
- Sopron város településterjeszkedésének oly módon történő szabályozása, hogy az ne alakítsa át a dombsor jelen karakterét.
- Autentikus építészet támogatása és a légvezetékek földkábelre váltása.
- Utcafásítások tervezett, lombos fajokkal történő megoldása.

24. tábla: A Balf-Ruszti domság tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok

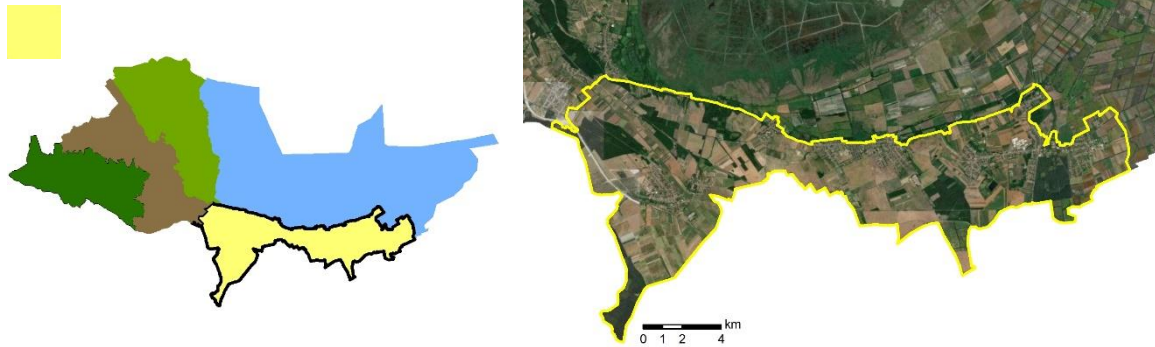
Tájkarakter-terület megnevezése:

Ikva-sík tájkarakter terület

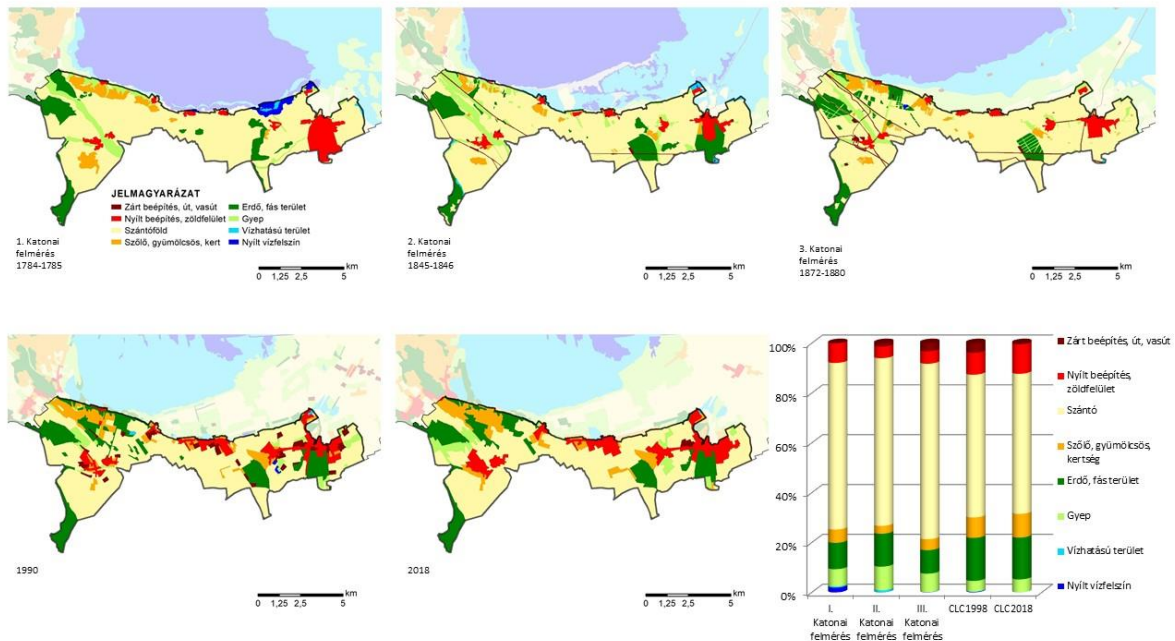
Az előforduló tájkarakter-altípusok:

- Agglomerálódó, városiasodó települési táj síkságon
- Szántóművelésű, homogén síksági táj
- Szántóművelésű, mozaikos hullámos síksági táj
- Gyep-szántómozaikos medence és völgytáj
- Szőlő-kert- és erdőmozaikos medenceperemi táj
- Erdős, homogén síksági táj

Mintaterületi előfordulás, áttekintő úrfelvétel (2016-2017)

Felszínborítás változás a 18. század végétől napjainkig

Az Ikva-menti hullámos síkságon kismértékű felszínborítás változások mutatkoznak. Legjellemzőbb folyamat a települések terjeszkedése, a szőlők-és kertek, valamint az erdők szerény növekedése a szántók rovására.

Tájértékek, pozitív változások

- Mérsékelt változatos domborzatú és felszínborítású terület, a felszínborítás a természeti adottságokhoz összességében jól alkalmazkodik.
- A kastélyok és parkjaik (Kiscenk Széchenyi kastély, Fertőd Eszterházy kastély) és a barokk táj további elemei, a táji látványtengely összeköttetések (Fertőd-Fertőszentmiklós és Fertőszéplak) és a történelmi, valamint jelenkori fasorok (Cenki hársfasor) magas kultúrtörténeti és esztétikai értéket képviselnek.
- Értékesek a fennmaradt kertművelési hagyományok.

Negatív változási folyamatok, konfliktusok, degradációk, veszélyek

- Az agglomerálódó, városiasodó településegüttesek (Fertőd, Fertőszéplak, Sarród; Hidegség, Hegykő és Nagycenk környéki építkezések) és a terület szegélyén épülő autópálya ökológiai barrierhatása említhető elsők között.
- Az intenzív szántóföldi és szőlőművelés erózió és deflációveszélyt jelent, valamint a Fertő vízgyűjtőjében a tó kemikáliákkal történő szennyezésének veszélyét hordozza.

Minőségi célkitűzések:

- A városiasodó települések megfelelő területű és minőségű zöldfelületi ellátottsága és településszegélyeinek táji integrációja.
- A kulturális örökség méltó állapotban tartása, igényes bemutatása.
- A barokk táj elemeinek fennmaradása.
- A települések hagyományos arculatának fennmaradása
- A nagytáblás, intenzív szőlőkben és szántókon mezsgyék létrejötte.
- A természetközeli gazdálkodás és az általa létrejött élőhelyek távlati fennmaradása.
- A település településmagjai esetében a hagyományos arculat megőrzése, autentikus építészet és a légvezetékek földkábelre váltása.
- Egységes utcaképek megvalósítása, különös figyelemmel a zöldsávokra.
- Gondozott művelt területek, jól karbantartott antropogén elemek.
- A külterületi közutak és földutak mentén a hiánytalan fásítások és cserjés mezsgyék.
- Az autópálya táji integrációja, ökológiai, esztétikai, funkcionális szempontok figyelembe vételével.
- Az Ikva mentén természetközeli vegetációjának és kapcsolódó ökológiai hálózat kialakulása.

Védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatok:

- Települési zöldfelületek, településszegélyek tervezése, objektumok környezetrendezése, a részvételi tervezés erősítése.
- Zöldsávok telepítése, helyreállítása, pótlása utak mentén, intenzív természetfelfületeken.
- Utcafásítások tervezett, lombos fajokkal történő megoldása, az örökzöldek visszaszorítása, a kis forgalmú lakóutakon a hagyományos gyümölcsfák sorfakénti alkalmazása.
- Kulturális örökség kezelés, rekonstrukció, a megőrzés és a bemutatás feltételeinek javítása
- A kertművelés fenntartása, fejlesztése, a helyi gazdaság erősítése érdekében is.
- Az Ikva partjának visszatermesztetésének .
- Az autópálya ökológiai barrierhatásának csökkentése ökológiai átjárókkal, zajhatásának csökkentése kísérő növénytelepítéssel.
- Az ökológiai és esztétikai értéknövelés pozitív hatásainak megismertetése a helyi érintettekkel, párbeszéd és szemléletformálás.

25. tábla: Az Ikva-sík tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok

Tájkarakter-terület megnevezése:

Fertő-Hanság medence tájkarakter terület

A Fertő-Hanság medence ma két elkülönülő földrajzi kistájra osztott. Karakter szempontjából alapvetően három részre oszlik. Első a Fertő medence Balf-Ruszti dombsággal övezett nyugati oldala, a második az Ikva síkkal összekapcsolódó déli, sík terület, a harmadik pedig a keleti medence, amely a Hansághoz kapcsolódik és a határvonal megvonása sem természetföldrajzi, sem karakter szempontjából nem egyértelmű. Részben ezért, részben pedig azért is együtt tárgyaljuk e két területet, mert a Hanságnak csak igen kis része található a közigazgatási határok mentén lehatárolt mintaterületünkön. További ok pedig a tény, hogy a Fertő és a Hanság természet-története és tájhasználat változása szorosan összekapcsolódik.

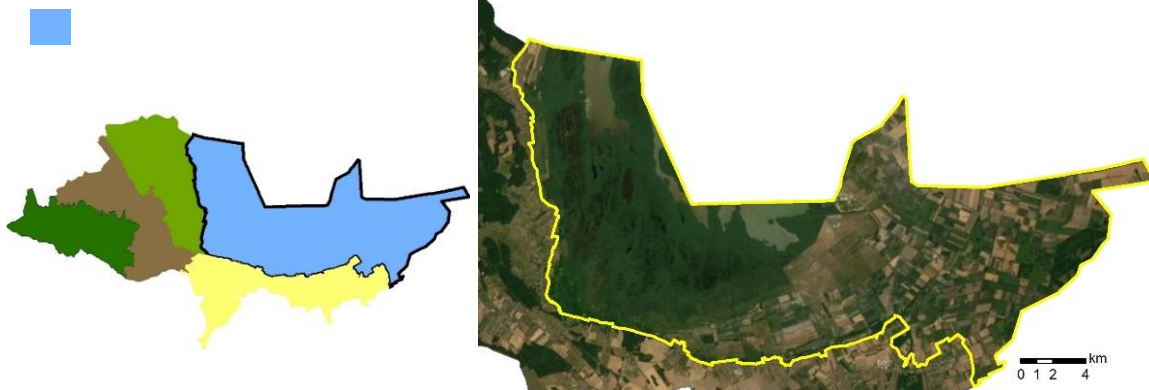
A Fertő-Hanság medencében előforduló tájkarakter-altípusok:

- Nádasborítású tavi táj nyíltvízű szigetekkel
- Gyepes, mozaikos alacsony síksági táj
- Gyep-víz-szántómozaikos síksági táj erdőfoltokkal
- Szőlő-kert- és erdőmozaikos medenceperemi táj
- Szántóművelésű, erdősávokkal tagolt, alacsony síksági táj majorokkal és kistelepülésekkel
- Változatos felszínborítású alacsony síksági táj

A mintaterület más tájkarakter területén is előforduló, illetve ezekbe átnyúló tájkarakter típusok

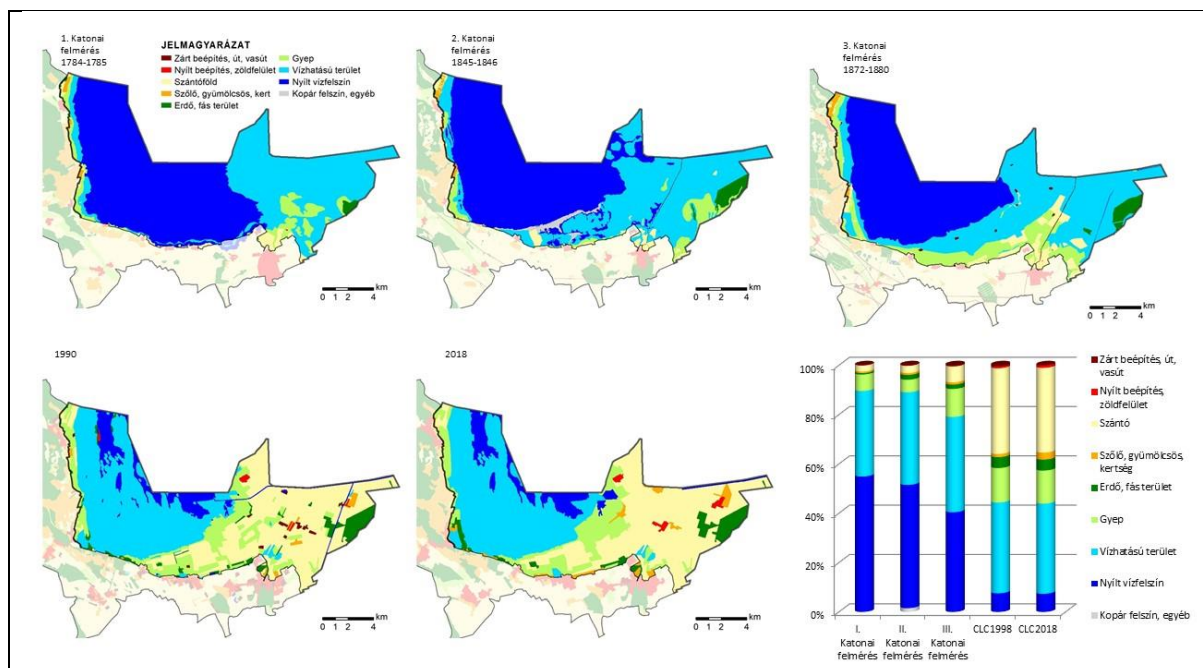
- Agglomerálódó, falusias települési táj medenceperemen (Balf-Ruszti dombságon is előfordul)
- Gyep-szántómozaikos medence és völgytáj Balf-Ruszti dombságra átnyúlóan)
- Szántóművelésű homogén síksági táj (Ikva síkra átnyúlóan)

Mintaterületi előfordulás, áttekintő űrfelvétel (2016-2017)

Felszínborítás változás a 18. század végétől napjainkig

Az egykoron összefüggő vízrendszert alkotó Fertő-Hanság medencében a Hanság lecsapolása után lényegesen eltérő karakterű területek jöttek létre, a felszínborítás drasztikus megváltozása miatt. A Fertő medencében a vízfelszínek helyét a nádasborítás vette át, míg a hansági vizes gyeppek helyét ma többnyire szántók és kisebb részben erdők foglalják el.

Tájértékek, pozitív változások

- A táj öröksége és unikalitása ebben a karakertípusban főként a természeti adottságokhoz kapcsolódik. A Fertő tó a kontinens legnyugatibb sztyepptava, sajátos vízi és sziki élővilággal, védett és ritka növény-és állatfajokkal.
- Nemzetközi jelentőségű vizes élőhely, a vízimadarak számára interkontinentális lépegetőköveket adó élőhelysorozat fontos része.
- Egyedi továbbá a talaj és a víz magas sótartalma, de maga a táj földrajzi helyzete is az Alpok és a Kárpátok közötti síkságon.
- Értékes gyepek és kaszálók maradtak fenn a parti zónától kissé távolabb is, így a Fertőtől északra a Fertőd-Pomogy közötti út mentén levő magassásos kaszálórétkezők idős nyárfákkal és a szellérlegelő, valamint a Holt-Ikva nedves rétjei. Ritkaság az orchideás rét Sarród déli határában és a hansági kaszálók.
- Az ember alkotta örökség részben az állattartás hagyományát őrzi. Megtaláljuk az Esterházyak által jellemző stílusban épített majorságokat, a nádtetes épületeket Mexikópusztán és a már turisztikai látványosságnak számító gémeskutakat.
- A táj legmagasabb létesítményei, a fennmaradt határőrtornyok egyedi tájértékként nyilvántartottak. Jellegzetesek az üdülés létesítményei közül a cölöpökön álló nádfedeles üdülőházak is.

Értékes percepcionális jellemzők

A zártság és határok tekintetében alapvetően azonos jellemzőket találunk a tájtípus egészében, a nagy lépték, nyitottság, a szétterülő, távoli látvány a meghatározó. A vizuális dinamikát a medencejelleg befolyásolja, messze elnyúló a tó felé északon és a Hanság felé keleten, de dombokkal zárt délen. A látványtereket itt erdős, szőlős lankák zárják, de a tó felett a nádtenger és az ég határvonala rajzolódik ki a horizonton. Tiszta időben különleges látványhatárt adnak a nyugaton megjelenő hegységek, az Alpok keleti nyúlványainak hófedte csúcsai.

A térszerkezet és a felszín mintázata alapvetően egységes, ritkák az erős kontrasztot adó, megszakító elemek a tájképben. A formák lágyak, nincsenek éles határok, halványan körvonalazódnak a nádasok közötti nyílt vízfelszínek és csatornák, a gyepek kontúrjai.

A tájat a fertői oldalon festői pasztellszínek uralják minden évszakban, köszönhetően a kiterjedt nádasok halvány drapp árnyalatainak és a páráságnak. Tavasszal a gyepek élénkzöldje ad határozottabb színhatást. A gyepfelszínek árnyalati a vízellátottságtól függően változnak, a szikesekek, a mocsárrétek a legkevésbé egységesek, foltokban többszínűek. Az összefüggő nádas is enyhén változatos, a sötétebb-világosabb árnyalatok a nád állapotára, korára utalnak. A szabad vízfelszínek ezüstké fénylő foltjai igazi impresszionista festmények képi hatását nyújtják a valóságban. A Hanságban a sötét tőzeges feketeföldek vegetációmentes időszakban erősebb, kontrasztosabb képi megjelenést ad, különösen az erdősávokkal tagolt területeken.

A nyílt, messze elnyúló fertői táj békés, megnyugtató, egységes benyomást kelt. A nádtengerben feltűnő vízfoltokon a fény játéka különösen attraktív. Idilli a legelő állatok látványa a gyepeken. A harmóniát tükröző tájképet a természet hangjai, a madárhangok, a nádsusogás, a legelő állatok kolompjai teszik különösen idillivé, igazi „pasztoral”

hangulatúvá. A hansági területen az intenzív agrárhasznosítás által a táj kevésbé archaikus benyomást kelt, jóllehet itt is a békés, csendes vidéki atmoszféra jellemző.

Negatív változási folyamatok, konfliktusok, degradációk, veszélyek

A tájkaraktert veszélyeztető főbb tényezők közül a terület vízháztatását és a természetközeli területeket érintő további változások említendők elsősorban.

- A Fertő a magyar oldalon a feliszapolódás és a szárazodás következtében kiszáradással veszélyeztetett. Tekintettel arra, hogy a történelem során ez többször megtörtént, a jelen változó klímában ez a forgatókönyv nem tekinthető irreálisnak.
- Ha a kiszáradást sikerül elkerülni és a Fertő vízszintje a jelenlegi marad, akkor is gondolni kell a komoly értéket jelentő nádtenger élővilágának veszélyeztetettségére. A nádaratás elégtelen volta miatt a nád minősége romlik és erőteljes a feltöltődés, és az eutrofizáció folyamata, ami távlatban veszélyeztetheti az igen értékes vízi élővilágot.
- A Fertő parti gyepeket érinti a legeltetés és a kaszálás elégtelensége, ami miatt erőteljes a becserjésedés szárazabb, illetve a nádasodás a nedvesebb területeken
- A sík, keleti oldalon és a Hansági területeken szintén problémaként jelenik meg a szárazodás, a talajvíz csökkenése, ami a mezőgazdasági termelés feltéleit és az erdők, erdősávok fennmaradását is veszélyezteti.
- Az Esterházy majorok állaga esetenként igen elhanyagolt, ezzel értékes örökség mehet veszendőbe.
- A bányatavak környékének erős turisztikai terhelése miatt vízszennyezés, hulladékképződés fordul elő.
- A települések arculatát rontja a villanyvezetékek és a tartóoszlopok sűrű hálózata és a nagymérvű örökzöld telepítés.

Minőségi célkitűzések:

- Természeti és kulturális örökség fennmaradása, rekonstrukciója.
- A természetközeli gazdálkodás és az általa létrejött élőhelyek távlati fennmaradása.
- Gondozott művelt területek, jó állapotú antropogén elemek megtartása, helyreállítása.
- A majorok és a települések hagyományos arculatának megőrzése, autentikus építészet és a légvezetékek földkábelre váltása.
- Fasorok és erdősávok fennmaradása.

Védelmi, kezelési és fejlesztési javaslatok:

- A Fertő-Hanság medencében a védett természeti területek mellett megőrzendők az ember alkotta, főként állattartáshoz kötődő, a táj építészeti hagyományait őrző épületek, de a hasonló stílusú üdülési létesítmények és a települések jellege is.
- Az üdülési létesítmények igényes kialakítása, az ökoturizmus környezetbarát fejlesztése.

26. tábla: A Fertő-Hanság medence tájkarakter terület értékelése, célkitűzések és javaslatok

MELLÉKLETEK

WORKSHOPOK ÉS ONLINE KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS SZAKMAI DOKUMENTÁCIÓJA A SOPRON-FERTŐ MINTATERÜLETEN

WORKSHOPOK SZAKMAI DOKUMENTÁCIÓJA

WORKSHOP I.

„Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam... Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, tudom, hogy merre mennek, kik mennek az úton... Ki gépen száll fölőbe, annak térkép e táj... az gyárat lát a látcsőn és szántóföldeket, míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg, erdőt, fűtytős gyümölcsöt, szőlőt és sírokat” Radnóti Miklós

MEGHÍVÓ

HELYI SZINTŰ TÁJKARAKTER KUTATÁSBA TÖRTÉNŐ BEKAPCSOLÓDÁSRA

SZÜLŐFÖLDÜNK, OTTHONUNK A FERTŐ-TÁJ. MIT GONDOLUNK RÓLA?

Ezúton tisztelettel meghívjuk

a **2019. május 13-án 14 órakor**

Fertődön a Kulturális Szolgáltató Központban (Fertőd, Bartók B. u 5.)
tartandó **műhelybeszélgetésre**

2016-2020 között zajlik az az országos kutatás, amely célul tűzte **tájaink karakterének feltárását és bemutatását**, majd erre épülően célkitűzések megfogalmazását a tájak értékeinek védelmében, rehabilitációjuk és fejlesztésük érdekében.

A tájkarakter az **az egyedi, sajátos arculat**, ami a tájakat megkülönböztethetővé, jellegzetessé teszi, amelyben tükröződik a biológiai és a kulturális sokféleség is. A tájra vonatkozó ismeretek bővítése sürgető feladat, mert a **hagyományos tájhasználat, a táj értékvesztő átalakulása** hazánkban is egyre nagyobb méreteket ölt. Ez a tájak egyedi arculatának elvesztéséhez, a biológiai és kulturális sokféleség csökkenéséhez, és a táj egészének leromlásához vezet. Az értékőrző hagyományok eltűnésének megállítása csak jól szervezett, közösségi szinten összehangolt intézkedésekkel érhető el. A megfelelő szintű beavatkozáshoz nélkülözhetetlen a **táj pontosabb ismerete**, természeti tőkénk és a tájhoz kapcsolódó kulturális örökségünk feltérképezése és az azzal kapcsolatos tudás fejlesztése.

A kutatás országos és helyi szinten folyik. 2019-ben érkezünk el a helyi elemzésekhez, amelynek keretében az ország négy kiválasztott mintaterületén végzünk vizsgálatokat. A mintaterületek egyike a **Fertő-táj és Sopron**. A kutatás során törekszünk a **helyben élők, a tájvédelmi feladatokat ellátó állami szervek, valamint a tájvédelem érvényesülését meghatározó ágazatok (pl. mezőgazdaság, vízgazdálkodás, erdészet)** képviselőinek minél szélesebb körű bevonására. Csak így kaphatunk objektív és megalapozott eredményeket, melyek segítségével a tájvédelmet és -fejlesztést országos és helyi szinten is erősíthetjük. Célunk a táj tudatosság növelése, a helyi tudás feltárása és beépítése a hatósági és a tervezési munkába.

2019 folyamán négy találkozót tervezünk és most az első eseményre szóló meghívót tartja kezében. Az **első műhelytalálkozó** során bemutatjuk a kutatás folyamatát, teret adunk a helyben élők, a gazdálkodók és a döntéshozók tájról alkotott véleményének, saját élményeinek és tapasztalatainak megismerésére. Megkezdjük a Fertő-táj főbb megkülönböztető jellegzetességeinek feltérképezését a helyiek szemüvegén át.

Ahhoz, hogy munkánk sikeres legyen és ne pusztán a külső szakértők, de a helyiek látásmódját is tükrözze, fontos, hogy részt vegyen és aktívan közreműködjön a műhelymunkában. Amennyiben lehetősége engedi, **köszönettel vesszük, ha találkozónk sikerét részvételével segíti!**

Bátorítjuk, hogy a meghívó továbbításával ajánlja az eseményt kollégáinak, ismerőseinek és barátainak és kérjük jelezzék részvételi szándékát 2019. május 10-ig a tajtudomany@uni-sopron.hu email címen!

Szeretettel várjuk a téma iránt érdeklődő, elkötelezett érintetteket!

Prof. Konkoly-Gyuró Éva
kutatásvezető
Soproni Egyetem - Tájműhely Kft.

„Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam... Itthon vagyok.
S ha néha lábamhoz térdpel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, tudom, hogy
merre mennek, kik mennek az uton,... Ki gépen száll fölbe, annak térkép e táj,... az
gyárat lát a lárcsón és szántóföldeket, míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, fűtyös gyümölcsöst, szőlőt és sírokat” Radnóti Miklós

Rövid ismertető a kutatási projekt egészéről

Az Agrárminisztérium az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) társfinanszírozásával, a Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program és a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program keretében 2016-ban egy átfogó kutatási projektet indított útjára, melynek címe: **A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok** (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001).

A projektben négy témakör köré épül fel a kutatás:

- a **tájkarakter** alapú tájvédelem megalapozása.
- a hazai zöldinfrastruktúra hálózat tervének elkészítése, valamint
- a Natura 2000 hálózat természeti állapotváltozását leíró adatbázis előállítás, és
- az egész országra kiterjedő ökoszisztéma-szolgáltatási térkép összeállítása,

A projekt keretében elkészülő hazai tájkarakter-rendszer amellelt, hogy eleget tesz az **Európai Tájjegyzményben**, valamint a biológiai sokféleség megőrzéséről szóló hazai stratégiában szereplő kötelezettségeknek, segíti a hazai szabályozási rendszerben általánosan alkalmazott tájfelleg-védelem szakmai megalapozását.

Kitűzött céljainkat a hazai szakmai műhelyek és társadalmi szervezetek bevonása nélkül nem lennénk képesek maradéktalanul elérni. A projekt végrehajtása során valamennyi célterület esetén, több módszerrel (interjúk, kérdőívek, műhelybeszélgetések, konferenciák) igyekszünk megszólítani az érintett szakterületeket.

A kutatás során sokféle eredménnyel gazdagodik a tájakról szerzett tudás.

Országosan előállítjuk a tájkarakter-típusok térinformatikai adatbázisát és leírását. A mintaterületeken sor kerül a tájkarakter-egységek nagyobb részletességű **adatbázisának** létrehozására, ezzel segítve a tájak állapotának, és változási folyamatainak, értékeinek és veszélyeztető tényezőinek beazonosítását. A módszertant **Tájkarakter-típus határozó** ismerteti majd, ami a jövőbeni tájmonitoringhoz, a változások nyomon követéséhez is segítséget ad.

A mintaterületi tájkarakter-egységeket **digitális térképi adatbázis, képi és leíró információk** mutatják be. A mintaterületekre egy-egy, a **helyi-szintű tájkaraktert leíró**, tanulmány készül, amelyben megtörténik a tájkarakter-területek **állapotértékelése**, emellett **minőségi célállapotot**, kezelési-, védelmi és fejlesztési irányokat határozunk meg a helyi érintettek bevonásával.

Regisztráció

A résztvevőket csoportokba sorolva és színes jelölőkkel:

- polgármesterek
- civil szervezet
- szakmai szervezetek
- hatóságok
- fertői lakos –egyéenként

Bevezető előadások

- Kincses Krisztina AM
- Dr. Konkoly-Gyuró KGyÉ, Tájműhely

Mental map, egyéni feldolgozás

Rajzolja be a térképen az eltérő karakterű területegységeket!

Férfi-nő?, Hány éves Ön?

Végzettsége? Foglalkozása, szakterülete?

Mióta él a Fertő tájon?

Melyik a kedvenc tájrészlete? Kérjük jelölje a térképen? Miért?

Van-e meghatározó tájélménye? Ha igen mi az?

Asztalokon fotósorozatok értékelése

24 tabló a legjellemzőbb tájrészletek, tájelemekről, panorámafotókkal ábrázoltan

Wordl Café csoportmunka asztaloknál

Asztalgazdák– flipchart papírra írott jegyzeteket készítenek

Kérdések:

Melyek a Fertőtáj legfőbb jellemzői?

Melyek a büszkeségek, értékek?

Melyek az elrontott, degradálódott dolgok ? (objektumok, élőhelyek, tájrészletek, látványképek)

Mik a fő tájváltósi folyamatok az elmúlt évtizedekben? (20-40 év) témakörök vázlatosan

Mik a fő pozitív befolyásoló tényezők?

Mik a fő negatív befolyásoló tényezők?

SZÜLŐFÖLDÜNK, OTTHONUNK A FERTŐTÁJ. MIT GONDOLUNK RÓLA?

Egyéni feldolgozás (20 p)

Adatok: Férfi-nő?

Hány éves Ön?

Végzettsége:

Foglalkozása, szakterülete?

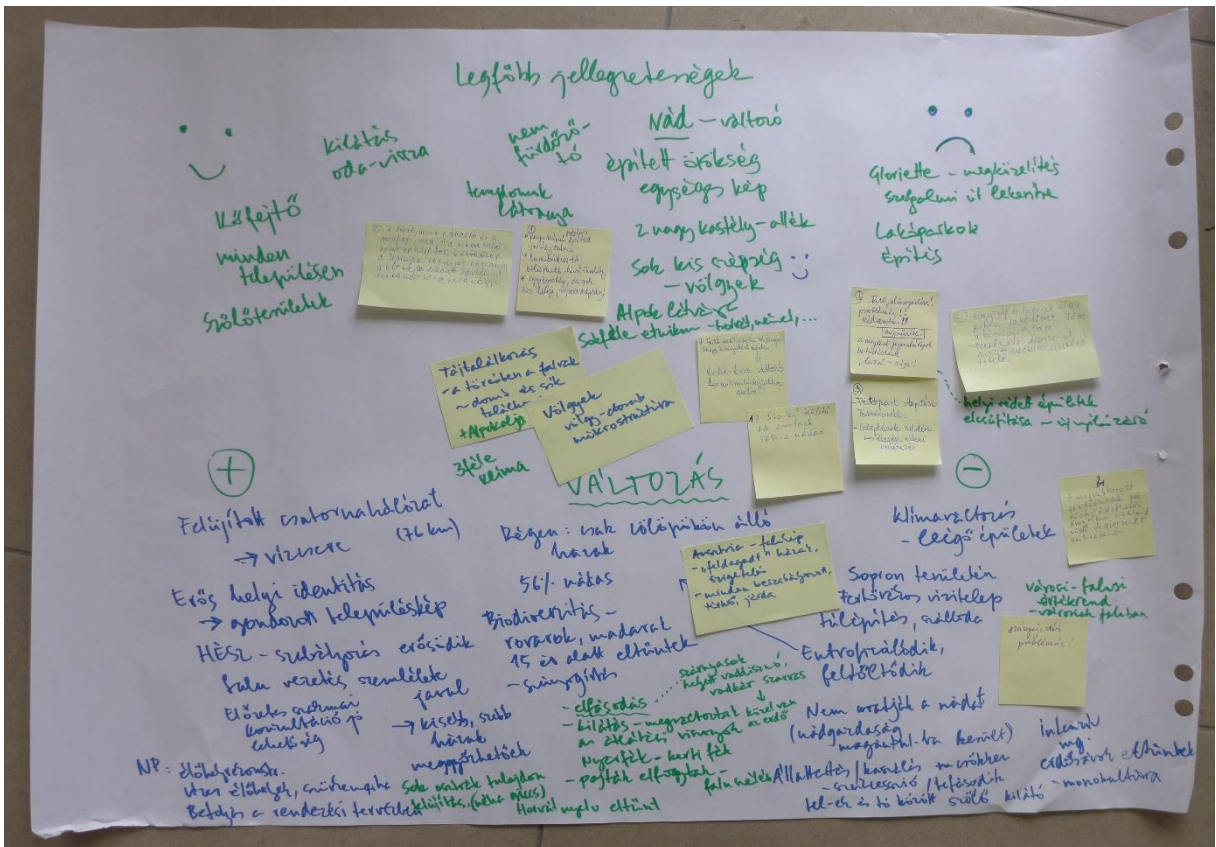
Mióta él a Fertő tájon?

Kérjük rajzolja be a térképen az eltérő karakterű területegységeket!

Melyik a kedvenc tájrészlete? Miért? (Kérjük jelölje a térképen is felkiáltójellel)

Van-e meghatározó tájélménye? Ha igen mi az?

Fertőd, 2019. május 13.

Kérdőívek és kerekasztal összefoglalók:

A Fertő-táj jellegzetességei (más hasonló tájakhoz képest)

- Tó és nádas, élőhelyek
  - Fertő-tó (síksági sztyepp tó) és a csatornák
  - nádas: a nád meghatározó eleme a tájnak (a tó 56 %-a), ráadásul évről-évre változóvá teszi a tájat (beleértve a csatornahálózatot); iszapos, feliszapolódó tó
  - madárvilág
  - legnagyobb nem üdülő-jellegű tavunk,
  - szúnyogok
  - békalagutak
- Domborzat:
  - völgyek – völgy-domb mikrostruktúra, a tóra futó völgyek
- Változatosság:
  - sztyepp tó és szőlő együtt-igazán egyedivé teszi
  - dombok, szántók vizes élőhelyek, szőlők
  - tó, síkság, hegyek találkozási pontja,
  - hármastájtalálkozás: Alpokalja, dombok, síkvidék, a települések a tájtalálkozási pontokon (domb-sík) létesültek; hármastájtalálkozás
- Kultúrtáj épített örökségei:
  - templomos falvak,
  - kiemelkedő régészeti örökség
  - Tájházak
  - Sírdomb
  - nagy kastélyok, amelyeket allék „kötnek be” a tájba (Eszterházy kastély)
  - Fasorok
- Tájhasználat
  - Borkultúra: Kékfrankos
  - Kerékpárút a tó körül
  - mészkő bányászat
  - artézi kutak
  - fürdők (Balf, Hegykő)
- Társadalom
  - vegyes etnikumú, sokféle hagyomány, épített örökségében mégis egységes
- Vizuális jellemzők:
  - Sokféle látvány, átlátás, átláthatóság,
  - kilátás: az Alpok látványa,
  - templomtornyok látványa,
  - a tó látványa felülről, tágas tér nyílik a tó irányába
  - széles táj és mégis szűk

Büszkeségek:

- Természeti értékek:
  - Állatvilág
  - Balfi gyógyvíz
  - Barlang
  - nádas
- Kultúrtörténeti, szellemi értékek
  - Kastélyok (Fertőrákos, Fertőd, Nagycenk)
  - Gloriette
  - Hársfasor Nagycenk és a part között
  - kastélyok és parkok
  - Népi épített örökségek
  - minden településen van valami szép; templomok, tornyok látványa, építészeti örökség
  - rákosi kőfejtő
  - falumúzeum
  - Cölöpházak

- Temetkezési helyek
- Pellengér
- Lovarda
- Széchenyi
- Sopron
- az emberi kultúrák folyamatossága
- Várhely
- Fertőpart népi építészeti, széplaki tájházak
- zarándokútvonal
- Mithrász szentély
- borvidéki csőszházak
- Tájhasználat, gazdálkodással összefüggő értékek
  - szőlőterületek
  - nádfeldolgozás
  - balfi gyógyfürdő
  - kerékpárturizmus
- Változatosság
  - Táj-háromság (Sopronnal együtt)
- Társadalom, rendezvények
  - horvátok
  - Világörökségi programok
  - gyerekprogramok-kastélyban, nemzeti parkban
  - élelmes emberek
- Látványértékek, kedvező benyomások:
  - kilátók, kilátás, átlátás oda-vissza, rálátás a tóra
  - bor, nádas, természet, több kultúra
  - csend, nyugalom
  - templomok dombtetőn
  -

Kedvenc helyek és meghatározó tájélmény:

- Soproni hg.
- Fertőboz Gloriette kilátó-a legjobb kitekintés a Fertő tájra
- Fertőmelléki dombsor az onnan feltároló kilátás miatt
- Eszterházy kastély es a park
- Borvidék, partmenti szőlők
- Hársfasor
- Egyes települések feltároló látványa, templomokkal

A meghatározó tájélményre vonatkozó kérdésre alig érkezett válasz, de azt láthatjuk, hogy meghatározó a természet szeretete, a szép kilátások és egyes kikapcsolódási lehetőségek pl. kulturális programok. Itt is gyakran említik a Gloriette kilátót, valamint megjelenik az ember-természet kapcsolatának eredménye, harmóniája a szőlőművelés vonatkozásában. Továbbá az egyes évszakokban megjelenő különböző feltároló, sajátos hangulatú látványképek is említést kaptak.

☹ Degradált, elrontott elemek:

- Építészeti
  - épített örökség pusztulása
  - új beépítés, lakóparkok (Hidegség, Nagycenk)
  - Fertőrákos Meggyesi út menti beépítés lehetővé tétele
  - Fertőrákosnál az átépített Fertő-part, vízitelep – túlépítés, szállodák (régente csak cölöpökön álló házak voltak)
  - Tájba nem illő építkezések pl. balfi szanatórium nagy kocka épülete
  - tájidegen színhasználatok
  - helyi védett épületek elcsúfítása új tulajdonosok által – pl. nyílászáró-cserével
  - csúnya látványok pl. petőházi siló
  - negatív a járhatatlan kerékpárút Balf-Rákos között

- Közművek
  - o lévkábelek-falukép
  - o rossz helyre épített szélkerék
- Utcai szabad terek, kertek, zöldfelületek
  - o Rendezetlen előkertek, tuják
  - o Vízvezető árkok rendezetlenek
  - o előkertek, utcai zöldfelületek állapota
- Kezelés, gondozás
  - o Gloriette megközelíthetlensége (szolgalmi út lekerítése)
  - o Fakivágások, indokolatlan és nem időben pl. költési időszakban végzett munkák
  - o Sportpályák leromlott állapota
  - o Leromlott épütfállományok-épített örökségek esetében is, pl Fertődi kastély melléképületei, lovarda

Táj állapotváltozási folyamatok

Negatív:

- becserjésedés, befásodás (szukcesszió felgyorsulása); ennek következményei:
  - o a táj lecsökkent átláthatósága, rálátás, kilátás korlátozódik
  - o a települések és a tó között csökken a vizuális kapcsolat
  - o több a vadkár a településeken (közelebb van az erdő a települési telkekhez), elmegy az emberek kedve a gazdálkodástól, így ezek a területek is befásodnak
- az intenzív mezőgazdasági területek ugyanakkor üressé válnak, kis léptékű mezőgazdaság, erdősávok eltűntek
- biodiverzitás nagymértékű csökkenése az elmúlt 15 évben: egyre kevesebb rovar, madár, a gólyák is egyre messzebből hordanak élelmet a fészekbe, így el fognak maradni (fő oka: szúnyogirtás)
- a tó előregedőben van, eutrofizációs folyamatok, feltöltődés
- a falvak körül eltűntek a jószágok, a pajták
- szőlőket kivágták
- házi kertek, gyümölcsösök megszűntek
- új építkezések - sokszor nem tájbaillők
- infrastrukturális lemaradás
- rákosi strand-cölöpházak leégése
- az uradalmi birtokok nagyparcellás művelésűek voltak mindig is, ez nagyon nem változott

Pozitív:

- pozitív a NPI szikes tó és Hanság újraélesztése
- határzár lebontása, kinyílt a határ, jó külföldi kapcsolatok
- kerékpárutak kiépültek-de fenntartásuk nehézkes

Tájváltozás hatótényezői

Negatív befolyásoló tényezők

- tájhasználat gépesítése nagyüzemi módra-kertekben is
- kézimunkaigényes kertészkedés eltűnése
- fásítások újratelepítése elmaradt
- a Fertő kihasználása csökkent, nincs halászat, nádaratás
- munkaerő elvándorlás AU-ba
- tarvágásos erdőkezelés védett területen is
- Fertő holt terület-nem megközelíthető
- növekvő népeség
- a sokféleségből fakadó hátrányok
- drágaság, zsúfoltság
- negatív örökségvédelmi hatóság jogkörének csorbitása
- építési jogszabályok be nem tartása
- életmódváltozás

- hagyományok szerepe csökkent
- a mennyiségi fejlődés túlzott szerepe
- nem aratják a nádat (nádgazdaság privatizálása, „garázdálkodó” szemlélet kezelés helyett – csak ott arat, ahol megéri
- szűnyogírtás: következménye a rovarok, madarak változatosságának és számának drasztikus csökkenése
- állattartás volumene lecsökkent, nem kaszálnak, legeltetnek → szukcessziós folyamatok beindulnak, minden befásodik
- falusi értékrend eltűnése, „városiak faluban”, városias szemléletű vagy máshol dolgozó lakosok nem művelik a kertjeiket → fák nőnek mindenütt, ahol korábban kertgazdasági területek voltak (vagy nyírott gyepek van)
- az osztrák falvak számunkra rossz példát mutatnak: leszívetelt, „felpuffadt”, jellegtelen épületek, minden teljesen leszabályozott, letétkövezett
- osztrák ingatlantulajdonosok felújításai néha giccsesek, építészetileg túlzók („parasztbarokkos”); pl. egykori Klebelsberg-iskola felújítása lakóházas stílusban
- klímaváltozás – pl. leégő házak
- belső migráció
- elvárosiasodás
-

☺ Pozitív befolyásoló tényezők

- az emberek igényesebbek a házuk körül
- a nádasban felújított csatornahálózat (76 km ?) – segíti a vízcserét, lassítja a feltöltődést
- erős helyi identitás, aránylag gondozott településkép
- településvezetés szemlélete javul, az építészeti, településképi szabályozás (HÉSZ) erősödik, az építési engedélyeztetésben az előzetes szakmai konzultáció jó lehetőség → eredmény: kisebb, szebb házak épülnek
- sok osztrák ingatlantulajdonos: minőségi felújítások
- nemzeti park élőhelyrekonstrukciói, vizes élőhelyek fenntartása, hagyományos gazdálkodás (szürkemarka) – „nem látna már senki legelő állatot, ha nem csinálná a NP”
- nemzeti park befolyása a rendezési tervekre (véleményezés)
- nincs munkanélküliség
- NP tevékenysége, területkezelés, állattenyésztés,
- Világörökség és egyéb védettségek

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

MEGHÍVÓ

TÁJKARAKTER MŰHELYTALÁLKOZÓRA

Ezúton tisztelettel meghívom Önt a Sopron és környéke tájkarakter kutatási mintaterület soron következő műhelybeszélgetésére, amelynek témája:

A Soproni táj egyedisége, értékei és változása

Az Agrárminisztérium koordinálásával több éves országos tájkarakter elemzés folyik, amelyben az ember és természet kapcsolatából létrejövő tájak legfontosabb egyedi jellemzőit tárjuk fel. A felmérés egyik mintaterülete Sopron és környéke. Az előadás a kutatás első eredményeit mutatja be, majd ezt követően közös gondolkodásra hívjuk a megjelenteket. Szeretnénk arról beszélgetni, hogy az itt élők számára mik a legfontosabb jellegzetességei e nyugat-dunántúli tájnak, amely magában foglal településeket, erdőket, mezőket, szőlőket, kerteket és megannyi természeti és ember által létrehozott tájelemet. Szeretnénk arról kérdezni a helyben lakókat, hogy mit tekintenek megőrzendő értékeknek és milyen pozitív, illetve negatív változási folyamatokat érzékelnek.

A rendezvény időpontjai:

2020. szeptember 22. (kedd), 18:00 – 20:00

<https://www.facebook.com/events/1650285258479286/>

Helyszín:

Soproni TIT

Nagyterem

Sopron, Várkerület 98.

Az esemény online is követhető lesz

Kérjük a kezdés előtt jelentkezzen be az alábbi web címen

<https://zoom.us/j/4926729135> (Meeting ID: 492 672 9135)

Megköszönjük, ha a rendezvény meghívóját továbbítja a téma iránt érdeklődő munkatársai részére! A műhelybeszélgetésen való részvétel térítésmentes, előzetes regisztrációt nem igényel. Megjelenésére és aktív közreműködésére számítunk.

Köszönettel és üdvözlettel:

Prof. Konkoly-Gyuró Éva
kutatásvezető

A műhelybeszélgetést „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” c. KEHOP 4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 projekt keretében valósítjuk meg.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

MEGHÍVÓ

TÁJKARAKTER MŰHELYTALÁLKOZÓRA

Átfogó hazai tájkarakter kutatásunk részeként mintaterületi műhelybeszélgetéseket szervezünk annak érdekében, hogy a helyi közösségek és települési döntéshozók, érintett szakemberek bevonásával határozhassuk meg és jellemezhessük a helyi tájkarakter-egységeket és ezek jövőjére vonatkozó közös célkitűzéseinket. A mintaterületek egyikeként a Sopront és környékét határoztuk meg.

Ezúton tisztelettel meghívom Önt a Sopron és környéke tájkarakter kutatási mintaterület soron következő két műhelybeszélgetésére!

A rendezvények időpontjai:
2020. szeptember 22. (kedd), 18:00 – 20:00
2020. október 13. (kedd), 18:00 – 20:00

Helyszín:

Soproni TIT
Nagyterem
Sopron, Várkerület 98.

Megköszönjük, ha a rendezvény meghívóját továbbítja a téma iránt érdeklődő munkatársai részére!

A műhelybeszélgetésen való részvétel térítésmentes, előzetes regisztrációt nem igényel.

Megjelenésére és aktív közreműködésére számítunk.

Köszönettel és üdvözlettel:

Dukát Zsófia
főosztályvezető

Agrárminisztérium
Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály

A műhelybeszélgetést „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” c. KEHOP 4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 projekt keretében valósítjuk meg.

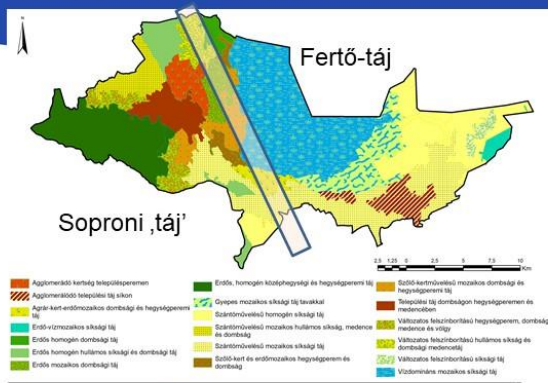

HOGYAN LÁTJÁK ÖNÖK?

A természetvédelem országos programja.

Fertő-táj

Soproni-táj

Szétválasztható a Fertő táj és a Soproni táj ?

Hol van a Soproni táj és a Fertő-táj határa?

Ha nem Soproni táj és a Fertő-táj különül el, akkor melyek a jelentősen eltérő tájrészletek?

Az online résztvevőknek!
<https://forms.gle/tsfKcJ4Cmo54uMc69>

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.09.22..

Négyen egyetértenek azzal, hogy a soproni és a Fertő-táj elválik egymástól.

Hol válik el?

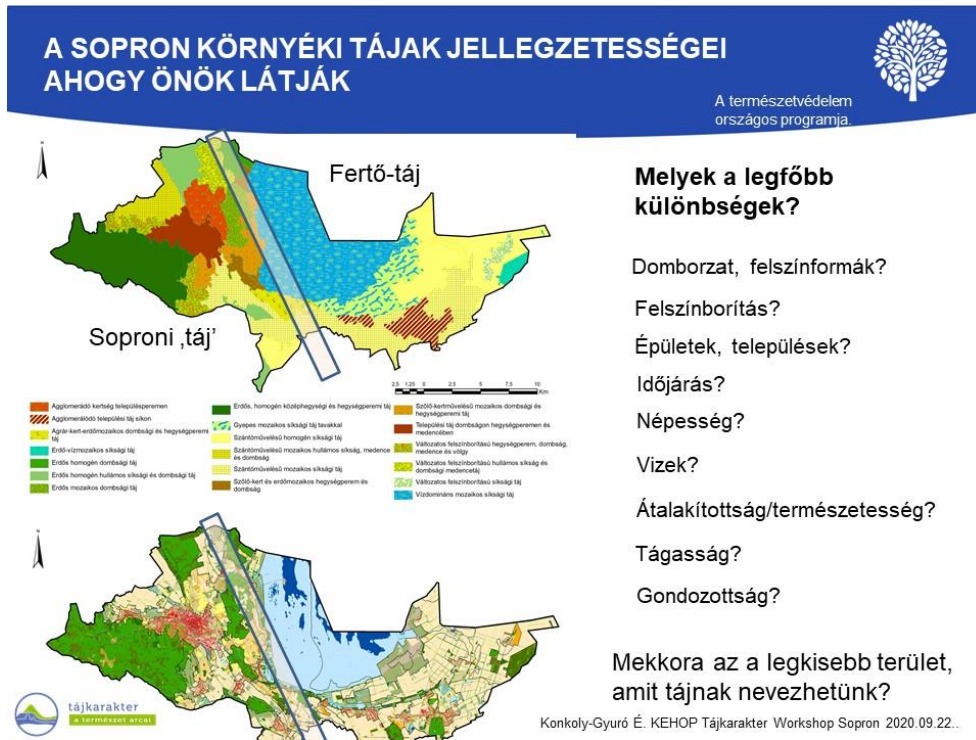
- XY: Fertő-menti települések mások, mint Sopron környéke. Más foglalkozást űznek a helyi lakók. Az a településsor, ami a Fertőt övezi az tartozik a Fertőhöz, a többi pedig tekinthető a Soproni táj részének.
- XY: Nem lehet az országhatárt tekinteni tájhatárnak. Kismarton és a Fertő tartozik egybe, így a kettőt nevezhetjük Sopron környékének, és akkor nem választható el a Fertőtől Sopron. Természetesen, ha a Pihenőkeresztnél átlépünk a Sopron és Fertő közötti dombon teljesen más helyre érkezünk, de azért azt mondjuk, hogy az is Sopron.
- KGyÉ: Fertő-tájról lehet azt mondani, hogy Fertő-táj, mert az egy földrajzi fogalom, egy medence. Soproni tájról azért nehéz beszélni, mert természetföldrajzilag több táj van jelen (hegység, Soproni-medence, Ika-sík, Fertő-melléki dombosor). Hárs HO abból indult ki, hogy közigazgatási határokat, országhatárt ne vegyünk figyelembe. Sajnos a kutatásban az országhatáron belül kellett maradnunk. Tény, hogy a Fertő, Kismarton és Sopron egy természeti és gazdasági rendszert alkottak. Nem feltétlen közigazgatásban, vagy városban kell gondolkodnunk, hanem város és környéke együtt. Amikor átbukunk a dombon, egy másik medencébe jutunk be, az más jellegű, mint az északi, vagy keleti-északkeleti Fertő oldal.
- XYnépművelő: Sopronból érkező ember hallatán az emberek bármely másik pontján az országnak felkapják a fejüket. Értelem és érzelem alapú megközelítés. Gyalogos vándortábor tapasztalata alapján a különböző tájak (összehasonlítva pl. Körösök vidékével) ég és föld. A döntéshozók mennyire vannak benne a projektben? A döntéshozók menjenek el egy-egy ilyen kutatásra, terepi felmérésekre.
- KGyÉ: ... válaszára reflektálva: a foglalkozásszerkezet azért más, mert mások a természeti feltételek.
- XY: időben ez nagyon sokat változott és változni is fog. Itt van nem messze a helyszíntől a jégverem, ahová a Fertő jegét hozták. Ahogy halat is hoztak ide. A borvidék Sopronhoz tartozott. Tehát nagyon szoros volt a kapcsolat a Fertővel. Most másfajta kapcsolatok vannak pl. fürdőzés, de teljesen átalakult. Ugyanakkor most is összetartozik, egy soproni ember nem mondhatja ennek az ellenkezőjét.
- KGyÉ: Fertő-menti lakosok Sopront nem tekintették egy felmérés eredménye alapján a Fertő-táj részének, míg a soproniak a Fertő-tájat is a soproni táj részének tekintik. HO a tájfunkciók változására utalt, ma az üdülés az összekötő kapocs, régen gazdasági kapcsolat volt jellemző. A szomszédos eltérő természeti adottságú tájaknál ez a gazdasági kapocs mindig jellemző volt. Munkamegosztás a különböző funkciójú földrajzi tájak között. Mi lehet az

a közös mezsgye. amely a Fertő-táj és Sopron között lehetséges? Bármilyen értelemben: földrajzilag, használatilag, funkcionálisan.

- XY: Ha a családokra gondolunk és az ingázásra gondolunk, ezek is összekapcsolják a tájrészeket. A gyermekáramlás (iskola), kerékpárutak.
- KGyÉ: tehát gyakorlatilag teljes funkcionális szimbiózisban él ez a két terület. Én úgy látom, hogy a szőlőművelés lehet a közös mezsgye: A Fertő-melléki dombosor szőlői és a Soproni borvidék átszövi az egész tájat. Ez lehet talán a legerőteljesebb összekötő kapocs.
- XY: Nem válik el a kettő. síkság és domboság folyamatos átmenete miatt nem tudnék konkrét vonalat húzni. Nyilván a települések volumene (város és a falvak) szerint éles határt lehetne húzni.

Ha nem Soproni táj és a Fertő-táj különül el, akkor melyek a jelentősen eltérő tájrészletek? Vannak egyáltalán választóvonalak tájjelleg szempontjából? Ami nagyon másként néz ki.

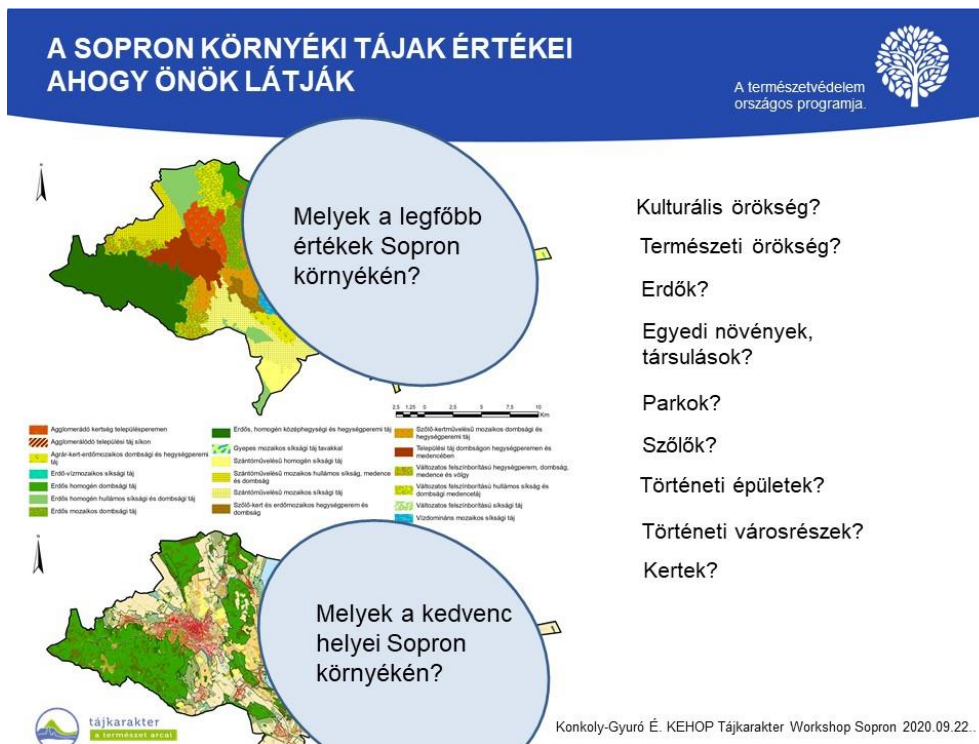
- XY: Ha délnyugatabbra lenne ez az elválasztás... ha csak földrajzilag nézzük a magasabb hegyek egyértelműen elválasztó vonalak.
- KGyÉ: A nagyon egyértelmű válasz a Soproni-hegység és a síkvidék, illetve a mögötte hullámzó dombosor. A Fertő tó és a Soproni hegység, ami nagyban eltér, a közöttük lévő dombosor, medence pedig átmeneti zóna.
- XY: Lőverek - Fertő tó mente, Alpokalja - Hanság

- **Soproni-hegység és a Fertő-medence** a két határozottan elkülönülő, a kettő közötti egy átmeneti zóna, tehát három részlet van. **Melyek a legfőbb különbségek?**
- Mindenki azt mondja, hogy az elkülönítés szempontjából a domborzat meghatározó,
- A többség szerint a felszínborítás is meghatározó
- XY: síkság-domboság, lakottság, népesség
- KGyÉ: Az építészeti karakter, épületek, településképmennyiben tér el a Fertő-menti és nem Fertő-menti települések között?
- A Fertő-menti települések autentikusabbak, épületállományuk jobban megőrizte a hagyományos paraszti kultúra nyomait.

- KGyÉ: Egyrészt az urbanizáció ennek az oka. Mi lehet még az oka annak, hogy a településkép más? A használat, a gazdasági tevékenység, az ingázás is meghatározó. Időjárásban különbség?
- XY: A csapadékösszeg a Soproni medencében nagyobb volt, de most ez lecsökkent és hasonló, mint a Fertőparton.
- Népeség, foglalkozás befolyásolhatja a karaktert.
- Bevándorlás Sopronban jelentősen megváltoztatja az arculatot, sokan csak ugródeszkeként tekintenek a városra és nem vesznek részt a város életében.
- KGyÉ: ez felhívítja a kollektív identitástudatot. Ez sokkal erőteljesebb volt korábban.
- A vizek jelenléte a jelenlévők fele szerint meghatározó a táj karaktere szempontjából.
- Az átalakíttóságban is nagyon jelentős különbségek vannak. A Sopron környéki területen sokkal nagyobb az emberi beavatkozás/kéz nyoma, már ha a római korig, keltákig visszanezünk.
- A tágasság jelentőségével is egyetértenek. Sopron szűkebb, a hegyek által lehatárolt.
- XY: Ugyanakkor vannak olyan magasan fekvő pontok, ahonnan messze ellátni.
- KGyÉ: Az erdők bezárultak, kevés a kilátás a kilátótoronyokon kívül, de pl. Balf fölött pl. nagyon jó kilátás nyílik.
- A gondozottság is meghatározó, a kistelepülések gondozottabbak, több az „öslakó”. De pl. sok helyen a lakótelepeken is vannak gondozott kertek. Nem az a baj, hogy betelepülnek, hanem az, hogy nem veszik tekintetbe a helyi szokásokat. Faluban jobban alkalmazkodnak, könnyebben azonosulnak a helyi hagyományokkal.
- KGyÉ: Ez nagyon fontos eleme a tájnak, ez kapcsolódik ahhoz, hogy mekkora a kötődés, a felelősségérzet, mennyire érzi valaki magáénak a szűkebb magántulajdonon kívül eső területeket is. Mekkora az a legkisebb terület, amit tájnak nevezhetünk? Park? Városrész? Egy település környéke? Medence, látómező?
- Sokan megfestették a brennbergi tájat. Az emberek, a művészek a tudatukban kialakítják a tájhatárt. Egy táj a brennberg környéki hegyek és tavak.
- XY: Egy kisvízgyűjtő a legkisebb táj.
- KGyÉ: Egy vízgyűjtő magában hordozza azt a domborzati formát is, ami belátható tér, ahol nem a hegység pereme a tájhatár, hanem a gerinc.
- XY: szemmel belátható területet

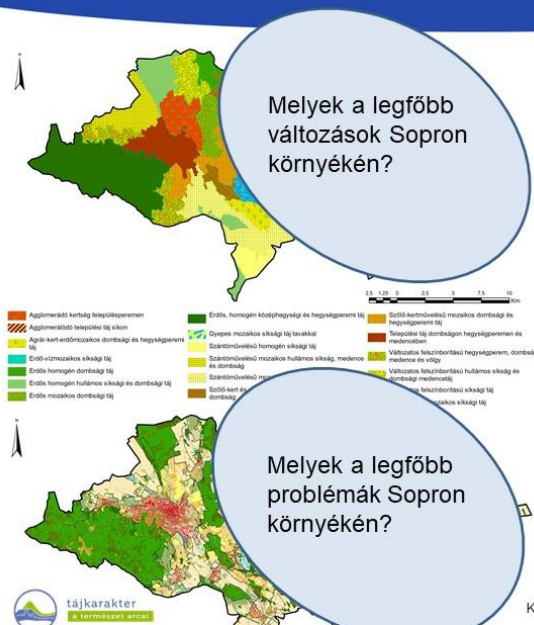
- Legértékesebbet nem tudnak mondani, nem tudnak sorrendet állítani. Minden fontos.
- Valaki szerint a természet, mert az az alapja mindennek
- Valaki szerint a kulturális örökség, úgy, hogy kapcsolódik hozzá a történelmi belváros, a történelmi épületek. Természeti örökséggel, benne a szőlők, kertek, parkok.
- KGyÉ: Gyakorlatilag nem lehet rangsort állítani a természeti és kulturális értékek között. Mindkettő jelen van és egyik sem lenne kerek a másik nélkül.
- 4-en mondják, hogy több kulturális érték van, mint természeti.
- UJ: Nem itt lakók számára Sopron esetében egy nagyon fajsúlyos történelem jelenik meg.
- KGyÉ: Sopron tehát inkább a történelmet idézi.
- DP: erdősültség, domináns a természeti hányad

Kedvenc helyek:

- Belváros
- Erdő, Lőverek
- Bánfalva, Karmelita kolostor
- Lőver
- Kilátók
- Minden együtt „minden zusammen”
- Műemlékek és az erdők
- Bánfalva
- Főtér
- (Harka): Erdők, tavak, bármi ahol közel kerülhetünk a természethez

A SOPRON KÖRNYÉKI TÁJAK VÁLTOZÁSA AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

A természetvédelem
országos programja.

- Kulturális örökség eltűnése?
- Természeti örökség eltűnése?
- Erdők átalakulása?
- Egyedi növények, társulások eltűnése?
- Autópályaépítés?
- Szőlők felhagyása?
- Történelmi épületek leromlása?
- Történelmi városrészek átalakulása?
- Kertek átalakulása?
- Új beépítések?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.09.22..

Legfontosabb változások:

- Településméret növekedése

- Nem olyan nyugalmas a város. Megszűnt a nyugalom
- Tele van autóval
- Sok a szemét
- Megnőttek a fák
- Kevés a virág a városban.
- Nagyon szépek a körforgalmak
- (Harka): épített környezet, az emberi tényező jelentős

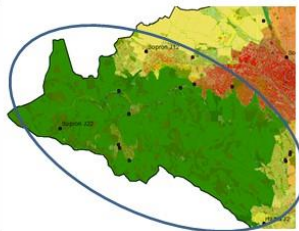
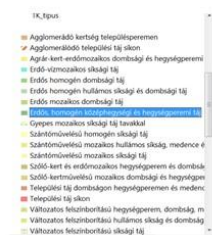
Legfőbb problémák:

- zsúfoltság, zaj
- levegőminőség romlása
- városterjeszkedés

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

REÁLISAK? MIK AZ EGYEDI ÉRTÉKEIK, VÁLTOZÁSUK, KONKLIKTUSAIK?

ERDŐS HOMOGEN HŐZÉPHEGYSÉGI TÁJ

Melyek a legfőbb jellegzetességek?

Melyek a legfőbb értékek?

Melyek a legfőbb változások?

Melyek a legfőbb konfliktusok?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.09.22.

Legfőbb jellemzői:

- Változatos
- Vonzó
- Nyugalmas
- Jó levegő van
- Madárcsicsergés

Legfőbb értékek:

- Nagy tömb erdő szimbiózisban a településsel
- Élő, működő táj/természet

Változás:

- Fenyő visszavonulása
- Szukárosítás

Konfliktus

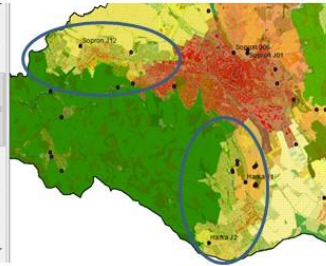
- Erdőirtás: Szukárosításra fogják, de nem azokat vágják.
- Erdőgazdálkodási problémák, fakitermelés ausztriai eladásra

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK REÁLISAK? MIK AZ EGYEDI ÉRTÉKEIK, VÁLTOZÁSUK, KONKLIKTUSAIK?

VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HEGYLÁB

- Agglomeráció kertégy településperem
- Agglomeráció települési táj síkon
- Ágrár-kert-erdőmozaikos dombi és hegyisíperem
- Erdő-vízmozaikos síksági táj
- Erdős homogén dombi táj
- Erdős homogén hullámos síksági és dombi táj
- Erdős mozaikos dombi táj
- Erdős, homogén közpéhegyi és hegyisíperemi t
- Gyepes mozaikos síksági táj tavakkal
- Szántóművelésű homogén síksági táj
- Szántóművelésű mozaikos hullámos síkság, medenc
- Szántóművelésű mozaikos síksági táj
- Szőlő-kert és erdőmozaikos hegyisíperem és domb
- Szőlő-kertművelésű mozaikos dombi és hegyisí
- Települési táj dombon hegyisíperemen és med
- Települési táj síkon
- Változatos felszínborítású hegyisíperem, domb
- Változatos felszínborítású hullámos síkság és domb
- Változatos felszínborítású síksági táj
- Vízdomináns mozaikos síksági táj

Melyek a legfőbb jellegzetességek?

Melyek a legfőbb értékek?

Melyek a legfőbb változások?

Melyek a legfőbb konfliktusok?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.09.22.

Ezeken a hegylábakon régen kiterjedt szőlőművelés volt, most a település terjeszkedik erre.

- UJ: Nem probléma a település terjeszkedése erre

Legfőbb jellegzetességek:

- HO: Extenzív gyümölcsösök, Ágfalván megvannak ennek a maradványai
- Harkán egy újfajta kertművelés terjedt el. Gyümölcsfákat ültetnek, gazdálkodnak.

Értékek a fentiekén túl:

- Rétek. Harkai platót mindenképpen meg kell őrizni. Veszélyeztetheti a település terjeszkedése és a Volt fesztivál.

Változás:

- Falvak, Sopron terjeszkedésével összenőnek a települések

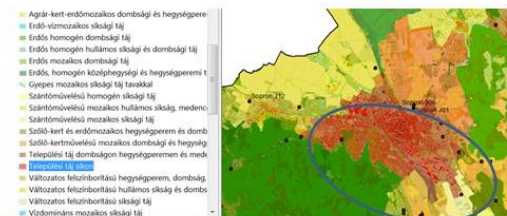
AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

REÁLISAK? MIK AZ EGYEDI ÉRTÉKEIK, VÁLTOZÁSUK, KONFLIKTUSAIK?

A természetvédelem országos programja.

TELEPÜLÉSI TÁJ DOMBSÁGON

Melyek a legfőbb jellegzetességek?

Melyek a legfőbb értékek?

Melyek a legfőbb változások?

Melyek a legfőbb konfliktusok?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.09.22..

Jellegzetességek:

- Zsúfolt
- Jellegtelen
- Szerencsés, hogy körkörösén terjedt kifelé a város, nem alakítottak ki nagy összefüggő lakótelepeket, hanem több kisebbet. Az lenne szerencsés, ha meghagynák a településszerkezetet, a beépítési magasságot, a hagyományos, kis tömegű beépítés megtartása volna jó.
- Jereván: Szelíd. Széles, fás utcákkal
- Aranyhegy: szűk utcák, kis szabad terek
- KGyÉ: zöld területek, a szabad, rekreációra szánt terek hiányoznak az új beépítéseknél.
- Fészekszerű (a medencefekvésből adódóan, hegyekkel körülfogott). Védettséget ad. Túlzásoktól mentes.

Ez a dombor a Fertő- és a soproni táj elválasztása

Jellegzetességek:

-Megőrizte a hangulatát. Hagyományos karakterű. Klímája leginkább termesztésre alkalmas (mivel itt van a legjobb hőmérséklet és fény)

Problémák:

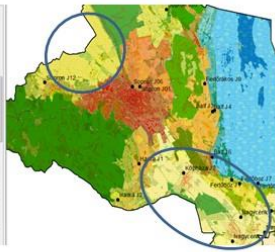
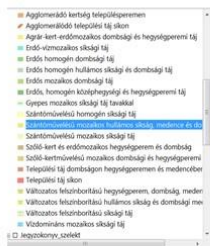
- HO: Megváltozott a művelés, nincsenek mezsgyék, fasorok, kiirtottak mindent. Vegyszereznek, a szőlőket tagoló bokorsorok, erdőcsoportok, gyümölcsfák eltűntek, ezért nem maradt meg a jellegzetes borvidék.

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK REÁLISAK? MIK AZ EGYEDI ÉRTÉKEIK, VÁLTOZÁSUK, KONKLIKTUSAIK?

A természetvédelem
országos programja.

SZÁNTÓMŰVELÉSŰ MOZAIKOS HULLAMOS SÍKSÁG, MEDENCE

Melyek a legfőbb jellegzetességek?

Melyek a legfőbb értékek?

Melyek a legfőbb változások?

Melyek a legfőbb konfliktusok?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.09.22.

KGyÉ: Nagycenki Ikva-sík kicsit hullámosabb, de mindkettő változatos teraszsíkság

Jellegzetesség:

- UJ: Ágfalva felől kerékpárúton közlekedve a lakópark nagyon terjeszkedik, bele az erdőbe. Rossz, hogy megszűnt az a rész. Busszal közlekedve a jobb oldalon nagyon sokáig kinyúlnak Sopron iparterületei, de azután lévő vízenyős réteket kimondottan nagyon szereti.
- HO: **Nem tudunk vele mit kezdeni, holott nagyon jó minőségű a föld, nedvesség is van, de nem tudjuk használni.** Szántóként nem, kertként nem használjuk, így könnyen eszébe jut a befektetőknek, hogy beépítsék ezt, ipari csarnokot húzzanak fel. Szabályozási terv is azt mondja: kereskedelem, ipar.
- UJ: **nem tudjuk megőrizni okosan (KGyÉ: akkor őrizhető meg egy táj karaktere, ha a természeti erőforrásoknak megfelelően használjuk, és ez a hasznosítás gazdaságos lehet).**
- UJ: Jereván: Lakótelep szélén van egy nagy rét, aminek a széle le van kerítve, hogy a kutyákat futtatni lehessen. Ez nagyon rossz. Valamikor működtek közösségi kertek. Közösségi kerteket kellene létrehozni az elburjánzott területeken.
- **A viselkedéskultúra és a döntéshozó felelőssége rendkívül fontos.** Több ismerős leköltözött tanyás területre, gazdálkodnak. A döntéshozó felelőssége, hogy megteremt a lehetőséget.
- **KGyÉ: Mindannyiunk felelőssége, hogy hallassuk a hangunkat.**
- HO: Jobban kellene az önellátásra építeni. A termőterülettel nem tudunk mit kezdeni, mert mindent máshonnan hozunk.
- KGyÉ: nagyjából önellátó tér. Történelmileg is másra specializálódtak a hegyvidéki tájak.

- UJ: A fiatalok irányába elindult valami jó, hogy műveljenek kertet. De nagyon az elején vagyunk. A fogyasztói szemlélet megváltoztatása a tájnak is jót tenne. Megtanulni művelni a területeket. Tényleg élhető kiskertek legyenek, gyümölcsfákkal, ahol dolgozhatnak és akkor nem kellene fitness terembe járni. Mindenki jól járna vele.

WORKSHOP 3.

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

MEGHÍVÓ

TÁJKARAKTER MŰHELYTALÁLKOZÓRA

Ezúton tisztelettel meghívom Önt a Sopron és környéke tájkarakter kutatási mintaterület soron következő műhelybeszélgetésére, amelynek témája:

Milyen jövőt képzelünk el a Soproni tájon?

Az Agrárminisztérium koordinálásával zajló több éves, országos tájfelmérés egyik kiemelt mintaterülete Sopron és környéke. E táj jövőjéről szeretnénk **együtt gondolkodni a megjelentekkel** a szeptember 22-i rendezvény folytatásaként. A kutatók bemutatják a helyiek közreműködésével feltárt jellemzőket és tendenciákat, amikből előre vetíthető hazánk e sok tekintetben különleges tájának jövőbeli állapota. Ezeket szeretnénk összevetni a helyben élő döntéshozók, szakemberek és helyi lakosok meglátásaival, jövőre vonatkozó elképzeléseivel, annak érdekében, hogy megalapozott javaslatokat tudjunk adni a tervezők és döntéshozók számára a táj védelmére, kezelésére és fejlesztésére.

A rendezvény időpontja: 2020. október 13. (kedd), 18:00 – 20:00

Helyszín: **Soproni TIT Nagyterem, Sopron, Várkerület 98.**

Az esemény online is követhető lesz,
amelybe az alábbi linkre kattintva bármikor bekapcsolódhat!
<https://zoom.us/j/4926729135> (Meeting ID: 492 672 9135)

Megköszönjük, ha a rendezvény meghívóját továbbítja a téma iránt érdeklődő munkatársai részére! A műhelybeszélgetésen való részvétel térítésmentes, előzetes regisztrációt nem igényel. Kérjük, hogy megjelenésével és aktív közreműködésére segítse elő szűkebb pátriájának jövőbeni harmonikus fejlődését!

Köszönettel és üdvözlettel:
Prof. Konkoly-Gyuró Éva
kutatásvezető és munkatársai

A műhelybeszélgetést „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” c. KEHOP 4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 projekt keretében valósítjuk meg.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

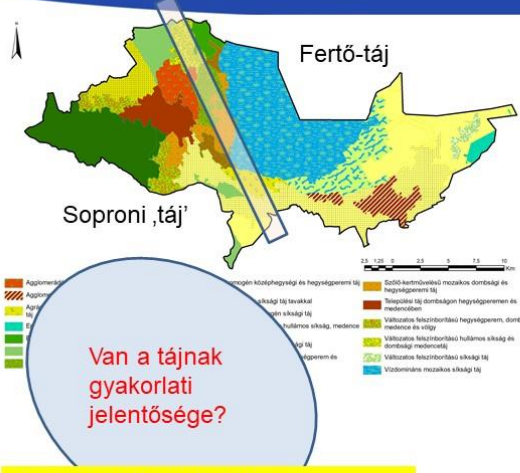
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A SOPRON KÖRNYÉKI TÁJAK JELLEGZETESSÉGEI AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

A természetvédelem
országos programja

Van a tájnak
gyakorlati
jelentősége?

Az online résztvevőknek!
<https://forms.gle/6Jz71946uwqaakMB6>

Mekkora az a legkisebb terület, amit tájnak nevezhetünk?

- Az emberek, a művészek a tudatukban kialakítják a tájhatárt. pl. Brennbergi völgy
- A soproni belváros
- Egy kisvízgyűjtő

- A döntéshozók számára?
- A kutatók számára?
- A tájat használó mezőgazda, erdőgazda, turizmusból élő stb. számára?
- A civilek, laikusok számára?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13..

Mi a gyakorlati jelentősége a táj komplex szemléletének az ágazati megközelítéshez képest? Miért fontos, ha tudjuk, milyen a táj jellegzetessége?

- XY: Beépíthető terület meghatározásánál, mert a beépített tér terjeszkedését aggályosnak találja
- XY: A táj meghatározza azt, mennyire képesek az emberek valahol élni, meghatározza az emberek mobilitását (pl. megélhetés miatt) – az életlehetőségek, amit egy táj kínál, ez okozza a kötődést, vagy az elvándorlást
- XY: Minden tájnak van egy (vagy több) rendeltetése, ami beépül az ember lényébe. Nemcsak az ember alakítja a tájat, hanem fordítva is igaz.
- XY: A döntéshozók ne felejtsek el, hogy honnan jöttek. Jó volna, ha az emberek tudnák, honnan jönnek és hova tartanak. Fontos, hogy akik idejönnek érezzék, hogy ez a táj a nyugat és kelet határa.
- Fontos, hogy a bevándorlók is tudják, és megbecsüljék, hogy hol vannak.

A SOPRON KÖRNYÉKI TÁJAK ÉRTÉKEI AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

A természetvédelem
országos programja.

Természet:
mert az az alapja mindennek

Kulturális örökség:

- benne a szőlők, kertek, parkok,
- több kulturális érték van, mint természeti

Legértékesebbet sokan nem tudnak mondani, nem tudnak sorrendet állítani.

Mit kellene tenni a megőrzésük érdekében?

- A döntéshozóknak?
- A tervezőknek?
- A kutatóknak?
- A tájat használó mezőgazdának, erdőgazdának, turizmusból élőknek stb.?
- A civileknek, laikusoknak?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13..

Mit lehet tenni, hogy akár a természeti, akár a mesterséges tájalelemek megőrződjenek?

- XY: A döntéshozók alapján véve meghatározzák a jövőt. Ha számunkra is lakható a táj és olyan, amelyet szeretnénk, az már jó. Az embereknek helyben kellene saját arcukra alakítani a helyeket, nem a kívülállók döntései vagy az idegenforgalom igényei alakítaniuk a helyszínt.
- XY: A döntéshozóknak abban is nagy a felelősségük, hogy mennyire hallgatják meg az embereket. Ennél fogva a tervezőknek még nagyobb a felelősségük, akik javaslatot tesznek a döntéshozóknak. Pl. Széchenyi tér átépítése, hiába marad meg a zöldterület százalékosan, teljesen más lesz. A tervező tudja fenntartani az összhangot és javaslatot adni a döntéshozóknak. A helyieknek jobban kellene hallgatni a hangjukat
- XY: a jelen beszélgetés, eljut a döntéshozókhoz? Meg kell hallgatni az embereket, nem mindegy miből táplálkozik a döntéshozó.
- Kérdés, hogy mennyire van beleszólás a döntéshozatalba?
- XY: nagyon vegyes az épületállomány. A pénz beszél...nagyban befolyásolja azt, hogy mi valósul meg.
- KGyÉ: A pénzügyi és a gazdasági szempontok jelen vannak az életünkben. Ahhoz hogy ne így legyen, nagyon erős társadalomra van szükség. A pénzügyi folyamatok dominanciáját a nagyon erős helyi összefogás tudná kompenzálni. A településarculati kézikönyv egy eszköz, amely meghatározza, hogy miféle stílusú épületek azok, amelyek elfogadottak. Olyan építési kultúra az igazán megfelelő, amely a helyi adottságokra épül és funkcionálisan is megfelel.
- A TAK kidolgozásában is jó volna, ha a helyiek véleménye megjelenne. Ausztriában pl. kialakult egy mélyen gyökerező helyi társadalom, ami a hagyományokat őrzi
- Bizonyos jellegzetességeket meg kell őrizni, de bizonyos jellegzetességekhez nem feltétlen kell ragaszkodni, pl. a klímaváltozás miatt sem lehet mindent megőrizni, a természet karakterébe bele kell kalkulálni, hogy változik
- XY: A hosszú távon gondolkodó kutató véleményét vegye figyelembe a rövid távon gondolkodó döntéshozó
- Rendszeressé kellene tenni az ilyen beszélgetéseket (pl. az egyetem is felvállalhatja egy ilyen szerepet), persze ehhez kell, hogy legyen visszacsatolás arról, hogy az elhangzottak meghallgattak.
- Az autóknak jelenleg prioritása van. Balfi út katasztrófa reggelente. Hiányoznak a parkolók a város pereméről és szükség lenne jobb tömegközlekedésre. A belvárosból ki lehetne tiltani az autókat.

- Kell hogy legyen a növekedésnek egy határa.

A SOPRON KÖRNYÉKI TÁJAK ÉRTÉKEI AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

A természetvédelem országos programja.

Mit kellene tenni a megőrzésük érdekében?

Kedvenc helyek:

- Belváros
- Lőverek - erdő
- Karmelita kolostor
- Kilátók
- Minden együtt
- Műemlékek és az erdők
- Bánfalva
- Főtér

- A döntéshozóknak?
- A tervezőknek?
- A kutatóknak?
- A tájat használó mezőgazda, erdőgazda, turizmusból élőknek stb.?
- A civileknek, laikusoknak?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13.

Mi az, ami jelentősen hozzájárul a soproni táj arculatához?

- Kis tavak
- A belvárosban egyre több az autó, pedig ez nem a soproniak érdeke. A P+R parkolók hiányoznak a város pereméről
- Közben nem lehet kerékpárral eljutni a környező településekre
- A kedves helyek a rossz közlekedésszervezés és rossz településfejlesztés miatt kerülnek veszélybe
- Kevés a városban a zöldfelület és a víz
- A listából hiányzik a Fertő
- Az autók túlsúlya meghatározza a tájkaraktert, a tájat formálja a közlekedésszervezés – milyen területet foglal, elkerül, de az elkerülő a beépítést vonzza. És ezek abroncsként körülveszik a várost.
- Mindenki éljen meg abból a tájból, ahol él?

A SOPRON KÖRNYÉKI TÁJAK VÁLTOZÁSA AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

A természetvédelem
országos programja.

Legfontosabb változások:

- Településméret növekedése
- Megszűnt a nyugalom
- Sok a szemét
- Megnőttek a fák
- Kevés a virág

Milyenek szeretné
láttni Sopront és
környékét a jövőben?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13.

- Programszervezés, programok által hívja fel a figyelmet a helyi értékekre
- Illegális hulladék megszüntetése
- Mentális változás, a gondolkodásmód megváltoztatása, a hosszú távú gondolkodás elősegítése (gyerekek fogókonyak, vinni kell kirándulni), enélkül mindenhol elér a tőke szava
- Erdei, üdülési, parkerdei fejlesztések
- Zöldebb, növényzettel jobban átszőtt táj, város
- Tájkaraktervédelmi övezetek létrehozása
- A kerteket őshonos növényekkel ültessük be (kevés vegyszerrel, biztonságosan)
- Svájci példa: ökológikus, öfenntartó kert

A SOPRON KÖRNYÉKI TÁJAK VÁLTOZÁSA AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

A természetvédelem

Melyek a legfőbb problémák Sopron környékén?

Legfőbb problémák:

- zsúfoltság, zaj
- városterjeszkedés

Van lehetőség a döntésekben való részvételre?

Hogyan lehetne a helyieket megszólítani?

Mit tehetnénk a problémák ovoslására?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.22.

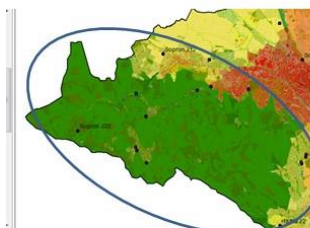
- A társadalmi vita a valós térből áttevődik a virtuális térbe
- Civilek véleményének kikérésére kötelezve vannak, de nem kell megfogadni.
- Tapasztalat az, hogy nincs eredménye, következménye a véleménynyilvánításnak. Az embereknek egy kész tervet mutatnak, amibe már nincs, vagy alig van befolyásuk.
- Volna szélesebb körben igény a véleménynyilvánításra?
- Angliában bevett gyakorlat az emberek véleményének gyűjtésére (internetes oldal üzemeltetése)
- Mi ebből készítünk egy összefoglaló anyagot, és megküldjük a döntéshozóknak.

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

A természetvédelem országos programja.

ERDŐS HOMOGÉN KÖZÉPHEGYSÉGI TÁJ

JÖVŐKÉP?

Legfőbb jellemzők:

- Változatos
- Vonzó
- Nyugalmas
- Jó levegő van
- Madár-csicsergés

Legfőbb értékek:

- Nagy tömb erdő szimbiózisban a településsel
- Élő működő táj, természet

Változás:

- Fenyő visszavonulása
- Szukárosítás

Konfliktus

- Erdőirtás
- Fakitermelés ausztriai eladásra

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13..

- A település kiterjeszkedik majd erre a területre
- Az erdő, mint életközösség jelentősége megnő és nem a gazdasági érdekek fognak dominálni
- Legyenek erdőrezervátumszerű védett területek, ahová pl. a quadosok nem mehetnek be.
- Turistaútak, jelzések karbantartása hiányzik
- Közösségi létesítmények hiányoznak (ehhez kapcsolódhatna a tudatos programszervezés)

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

A természetvédelem országos programja.

VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HEGYLÁB

Legfőbb jellegzetességek:

- Extenzív gyümölcsösök (főleg Ágfalva),
- A terjeszkedés miatt újfajta kertművelés terjedt el

Értékek a fentiekén túl: rétek

Változás:

- Falvak, Sopron terjeszkedésével összenőnek a települések
- Régen kiterjedt szőlőművelés volt, most a település terjeszkedik erre. (Nem probléma)

Problémák:

- Volt fesztivál

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13.

- Kiskertek megőrzése kellene
- Gyepes területek megőrzése legeltetéssel. Legeltetés biztosítása (korábban ez működött)
- Gyógynövénykultúra erősítése

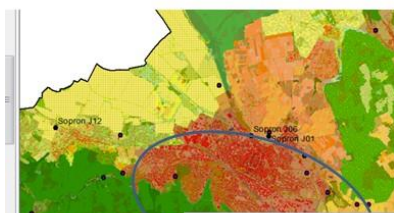

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

A természetvédelem országos programja.

TELEPÜLÉSI TÁJ DOMBSÁGON

Jellegzetességek:

- zsúfolt, jellegtelen, szelíd
- tűzásoktól mentes, fészektelen
- Jereván széles, fás utcák
- Aranyhegy szűk utcák, kis szabad terek

Változás

- Körkörösen terjedt kifelé a város

JÖVŐKÉP?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13

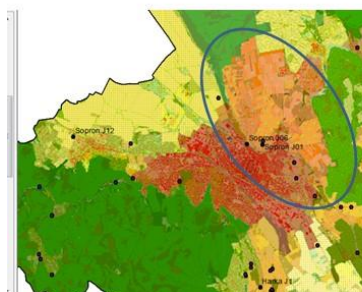
- Zöldtető, zöldhomlokzat
- Közösségi terek (fákkal) kialakítása a foghijakban, város-rehabilitáció keretében foghijtelkeken
- Közösségi kertek kialakítása, pl. ahol van önkormányzati terület parlagon, különösen ott, ahol korábban is kert volt
- A nem használt épületeket le lehet bontani és visszaadni a természetnek, megnyitni a közösség számára.
- Olyan találkozási pontokra is szükség van, amelyek fedettek

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

A természetvédelem országos programja.

AGGLOMERÁLÓDÓ KERTSÉG TELEPÜLÉSPEREMÉN

Változás:

- régen Sopron zöldséges és gyümölcsöskertje volt a Virág völgy

- városiasodás

Konfliktusok:

- keskeny gyalogutak az autós közlekedés terjedéséhez viszonyítva

JÖVŐKÉP?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13.

- Szabályozás ne engedje a telekmegosztást, hogy megmaradjon a nagy telekméret, és nagy zöldfelületi arány (legelső tájvédelmi rendelet erre vonatkozott)
- Maradjanak földszintes házak
- Maradjon meg a kertes jelleg
- Legyen tudatos jövőépítés, merre tart a város.
- A településfejlesztési terveket közérthetőbb nyelven kellene bemutatni.
- Korábban volt építész fórum, ahol meg lehetett fogalmazni egyes területegységek arculatára vonatkozó javaslatokat.
- Nagyon sok stílus keveredik, elkéstünk....

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

A természetvédelem országos programja

VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HULLÁMOS SÍKSÁG ÉS DOMBSÁGI MEDENCETÁJ

JÖVŐKÉP?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13..

- Ez a hagyományos használatú terület vajon meg tud maradni?
- Valószínűleg átalakul, megközelíti a beépítés
- Ingázó panelrengeteg megjelenése várható, Minihotel az autópálya mellett, Lakópark. De nem ezeket szeretnék. Ennek szeretnének gátat szabni.

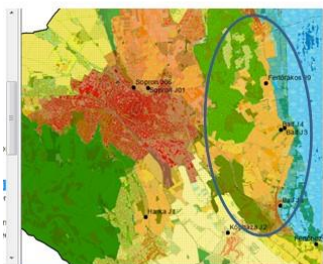
AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

REÁLISAK? MIK AZ EGYEDI ÉRTÉKEIK, VÁLTOZÁSUK, KONFLIKTUSAIK?

A természetvédelem
országos programja.

SZŐLŐ-KERTMŰVELÉSŰ MOZAIKOS DOMBSÁGI TÁJ

Jellegzetességek:

- hagyományos karakterű (mivel itt van a legjobb hőmérséklet és fény)

Problémák:

- Megváltozott a művelés, nincsenek mezsgyék, fasorok, vegyszereznek, bokorsorok, erdőcsoportok eltűntek, ezért nem maradt meg a jellegzetes borvidék.

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13..

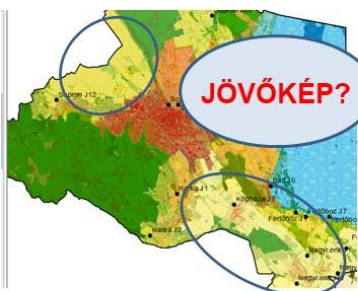
- Pályázatokkal lehetne irányítani, hogy megmaradjon a szőlőművelés
- Át fog alakulni üdülőtájjá, a fertő parti beruházáshoz kapcsolódóan
- A várostervezési tervek utol sem érik a beépítési fejlesztést, ezért a kapcsolódó szolgáltatások (park, intézmény, járda, stb.) hiányoznak.
- Nemcsak bor, nemcsak export, hanem minden más jöhet ide, ami a szőlőhöz kapcsolódik

AZ ELKÜLÖNÍTETT TÁJKARAKTER EGYSÉGEK

A természetvédelem
országos programja.

SZÁNTÓMŰVELÉSŰ MOZAIKOS HULLÁMOS SÍKSÁG, MEDENCE

Jellegzetesség:

- Ágfalva felől kerékpárúton közlekedve a lakópark nagyon terjeszkedik, rossz, hogy megszűnt a korábbi.

- Rosszak az iparterületek, de jók a vizenyős területek

- Könnyen eszébe jut a befektetőknek, hogy beépítsék, ahelyett, hogy használnák a termőföldet.

- Lakótelepen lévő sportterület lekerítése nagyon rossz

- **Közösségi kertet kellene létrehozni az elburjándzott területeken.**

- **Jobban kellene az önellátásra építeni.**

- A fogyasztói szemlélet megváltoztatása a tájnak is jót tenne. Megtanulni művelni a területeket.

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.10.13..

- Községeknek is kellene pályázatokat biztosítani, illetve ösztönözni a pályázásra
- Utak és kerékpárutak elválasztása magas bokrokkal.

GOOGLE kérdőívre beküldött online válaszok

Van a tájnak gyakorlati jelentősége?

elfogadható felosztás, de nem tartom ennyire szeparátnak

Mit kellene tenni az értékek megőrzése érdekében?

természeti és építészeti, történelmi értékek is, szerencsére jobban ismerem a környeket, mintsem egyet egyet kiragadhatnék

Mit kellene tenni a kedvenc helyek megőrzése érdekében?

sok és sokféle kedvenc van, ezek megőrzése, fejlesztése is sokféle feladatot jelent..

Milyennek szeretné látni Sopront és környékét a jövőben?

hmm ... jónéhány rossz irányba mutató változás, rosszul összehangolt, időzített fejlesztések és sok sok olyan döntéshozó által közvetített idegen érdeke, amelyek jelentősen rontják a hely színvonalát és majdani turisztikai, vagy potenciális lakossági megítélését..

Mit tehetnének a problémák ovoslására?

amíg hallgattam a beszélgetést, azt éreztem, hogy mindeki a saját lovanak drukkol, de rendszerszinten, a másik érdekeibe bele nem gondolva... ezért ki is szálltam a hallgatásból

Milyen jövőképet lát az "ERDŐS HOMOGEN KÖZÉPHEGYSÉGI TÁJ"-ban?

nem tudom megmondani, a klimatikus viszonyok változása ebben generációknál rövidebb idő alatt fog változást hozni... ezt elsődlegesen erdészeti kutatások és kísérletek eredményei tudják megválaszolni.. valamint komoly változást jelent a tó vízszint csökkenése, illetve a nádas visszaszorulása, a nád minőségének változása

Milyen jövőképet lát a "VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HEGYLÁB" tájban?

ez attól is függ, hogy az agglomerációs beépítéseknek hol szabnak határt... illetve meddig és mennyire lesz értek a borvidék és annak termése

Milyen jövőképet lát a "TELEPÜLÉSI TÁJ DOMBSÁGON" tájban

no comment, elolvastam, átneztem a településfejlesztési koncepciót és a rendezési tervet... nincs benne értelmes válasz

Milyen jövőképet lát az "AGGLOMERÁLÓDÓ KERTSÉG TELEPÜLÉSPEREMEN" tájban

ezt leginkább az elkerülő út és az arra ráépülő elemek rendszere fogja megválaszolni, elsősorban főépítési, városvezetési irányelvek szerint - ez egyelőre nem elég szigorú és tulságosan kezivezert

Milyen jövőképet lát a "VÁLTOZATOS FELSZÍNBORÍTÁSÚ HULLÁMOS SÍKSÁG ÉS DOMBSÁGI MEDENCETÁJ"-ban?

távolai agglomerációs terület képet, ami sajnos "alvóváros" funkciót takar, kb mint most Harka... a tomalom, kőfejto, az emlékpark meg csak ismert pár embernek, de pld piuszpuszta repuloter egy fehér folt, vagy a tomalom feletti évek óta bezart leromlott kilato sem a turisztika fejlesztését deklarálja

Milyen jövőképet lát a "SZŐLŐ-KERTMŰVELÉSŰ MOZAIKOS DOMBSÁGI TÁJ"-ban?

ez a reméljük megmarad kategória, persze kell hozzá a tó és a nádas mikroklímája, meg felelős talajgazdálkodás...

Milyen jövőképet lát a "SZÁNTÓMŰVELÉSŰ MOZAIKOS HULLÁMOS SÍKSÁG, MEDENCE" tájban?

nem tudom,, ezek számomra kieső, kevesbe ismert területek

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

MEGHÍVÓ

TÁJKARAKTER MŰHELYTALÁLKOZÓRA

A KUTATÓK ÉJSZAKÁJA SOPRONI TIT ÁLTAL SZERVEZETT PROGRAMJAI KERETÉBEN

Ezúton tisztelettel meghívom Önt a Sopron és a Fertő táj tájkarakter kutatási mintaterület soron következő műhelybeszélgetésére, amelynek témája:

Hogyan él együtt Sopron és a Fertő táj?

Az Agrárminisztérium koordinálásával zajló, több éves, országos tájfelmérés keretében a Lóverektől a Fertőig terjedő tájak jelenével és jövőjével foglalkozunk.

Sopron városa a Kárpát medence határán, változatos földrajzi tájak találkozásánál fekszik. Itt emelkednek ki a Pannon síkságból az Alpok előhegyei. A különböző jellegű tájak átmeneti zónái természeti és kultúrtörténeti értékekben is különösen gazdag térségek. Vajon hogyan élnek együtt és hatnak egymásra e különféle adottságú tájak és hogyan tudják az itt élők a legjobban hasznosítani a sajátos adottságokat, a természet és az emberek együttéléséből kialakult változatosságot? Mit jelent Sopron és a környező hegyek a Fertő mentén élőknek és mit ad a Fertő-táj Sopronnak? Milyen tényezők gátolják a pozitív kölcsönhatásokat és miként alakulhatnak ki a harmonikus fejlődést előmozdító folyamatok?

A TIT szervezésében, a soproni tájról megrendezett korábbi két előadást és beszélgetést követően, a kutatók és a helyi lakosok között megkezdett párbeszédet folytatva, e kérdések mentén hívjuk közös gondolkodásra a Kutatók éjszakáján a Sopronban és a Fertő mentén élőket. Örömmel látjuk a döntéshozókat, az intézmények képviselőit, a témában jártas szakembereket és minden érdeklődő, szűkebb pátriájának sorsa iránt elkötelezett helyi lakost.

A rendezvény időpontja: **2020. november 27. (péntek), 18:00 – 20:00**

Helyszíne az online tér,

amelybe az alábbi linkre kattintva bármikor bekapcsolódhat!

<https://zoom.us/j/4926729135> (Meeting ID: 492 672 9135)

Megköszönjük, ha a rendezvény meghívóját továbbítja a téma iránt érdeklődő munkatársai részére! A műhelybeszélgetésen való részvétel térítésmentes, előzetes regisztrációt nem igényel. Kérjük, hogy megjelenésével és aktív közreműködésével segítse elő a szűkebb pátriájának jövőbeni harmonikus fejlődését!

Köszönettel és üdvözlettel:

Prof. Konkoly-Gyuró Éva
kutatásvezető és munkatársai

A műhelybeszélgetést „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” c. KEHOP 4.3.0-VEKOP-15-2016-00001 projekt keretében valósítjuk meg.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

...hogy élni tudjunk
a természet adta
lehetőségekkel

HOGYAN ÉL EGYÜTT SOPRON ÉS A FERTŐ TÁJ?

TÁJKARAKTER MŰHELYTALÁLKOZÓ
Sopron, 2020. november 27.

Dr. Konkoly-Gyuró Éva
SOE – Lechner Tudásközpont

A kutatásban közreműködtek:
Dr. Balázs Pál, Dr. Tirászi Ágnes,
Csósz Mónika és a Lechner Tudásközpont
további munkatársai

tájkarakter
a természet arcai

SZÉCHENYI 2020

Magyarország Kormánya

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1

ALAPVETŐ INFORMÁCIÓK A KEHOP PROJEKTRŐL

A természetvédelem országos programja.

A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzésének hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001)

Kedvezményezett (konzorciumvezető): AGRÁRMINISZTERIUM

Konzorciumi partnerek:

- Ökológiai Kutató Központ
- Agrártudományi Kutatóközpont Talajtani és Agrokémiai Intézet
- Agrárgazdasági Kutatóintézet
- Lechner Tudásközpont
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Időtartam: 2016.oct.1. – 2020. dec.31.

Költségvetés: 1,07 milliárd Ft (ebből TK: kb. 7,6%)

Finanszírozás:

Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program;
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program
Az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával

A PROJEKT NÉGY FEJLESZTÉSI ELEME

A természetvédelem országos programja.

tájkarakter
a természet arcai

Természeti és táji értékek táji léptékű megőrzésének stratégiai megalapozása

natura
a természet értékei

A közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek megőrzését szolgáló tudásbázis fejlesztése

ökoszisztéma-szolgáltatás
a természet ajándékai

Nemzeti ökoszisztéma szolgáltatás-térképezés és -értékelés

zöldinfrastruktúra
a természet hálózatai

A zöldinfrastruktúra megőrzését és fejlesztését megalapozó stratégiai keretek meghatározása

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27..

MI A TÁJKARAKTER?

A természetvédelem országos programja.

A természeti és antropogén tájalkotó elemek elkülöníthető, felismerhető, konzisztens rendszeréből, sajátos együtteseiből kialakult **jellemzők összessége**, amely a tájakat **egyedivé**, megkülönböztethetővé teszi.

Kifejezi hogyan **kombinálódnak** a természeti és kulturális elemek, létrehozva a speciális ökológiai, gazdasági és szociális funkciókkal és értékekkel bíró, egyedi térségeket. (Swanwick 2002., Konkoly-Gyuró 2013)

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27..

4

MIÉRT FONTOS A TÁJKARAKTERREL FOGLALKOZNI?

A természetvédelem országos programja.

- A tájak **ember és természet** kapcsolatának lenyomatai
- Egyediségük, sajátosságai **értéket** hordoznak, tőkét jelentenek – és mutatják a **degradáltságot** is
- Ha számba vesszük az egyediséget, az értékeket és a leromlást, konfliktusokat, akkor egy **harmonikus fejlődés** irányait jelölhetjük ki.

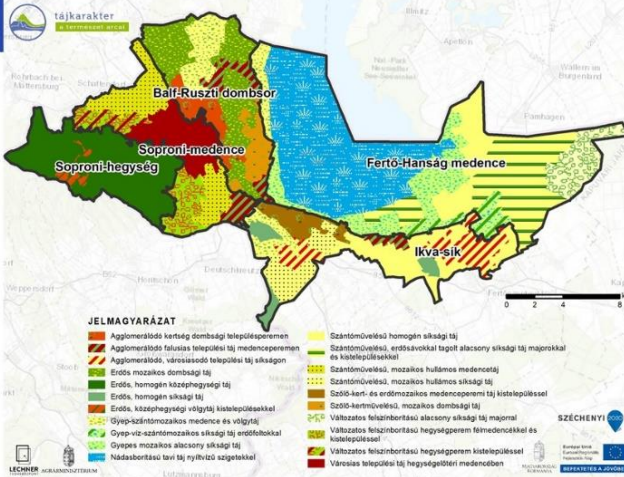

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27..

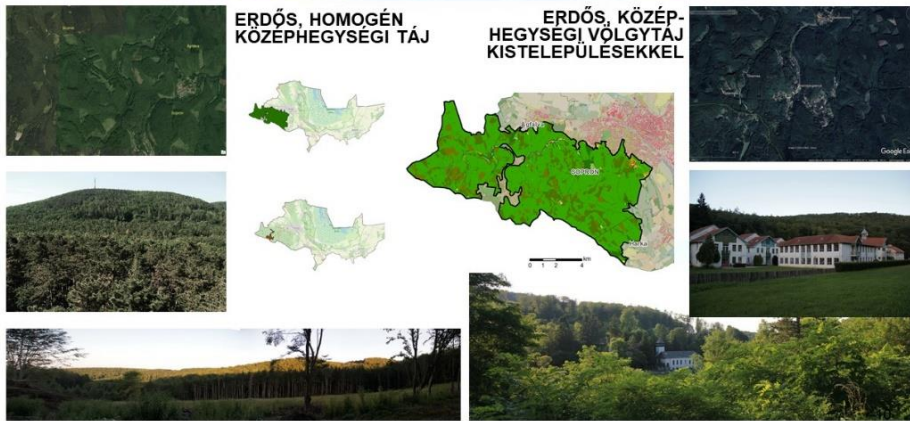
Helyi tájkarakter típusok és területek

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27.

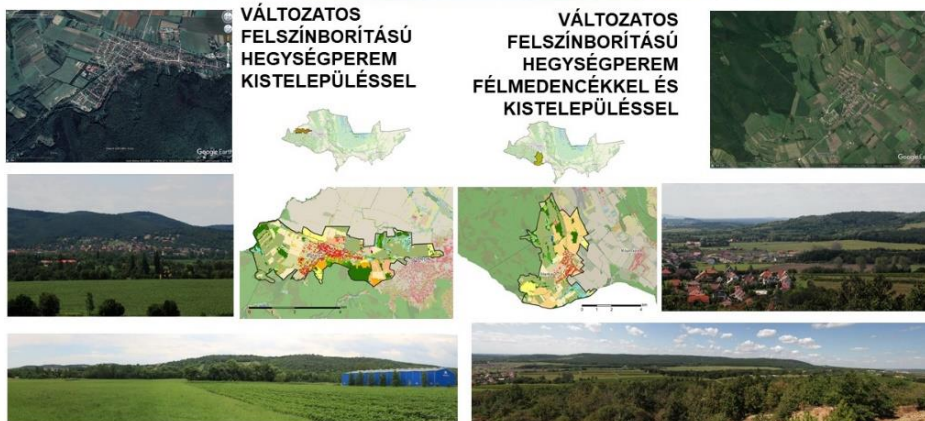
9

A SOPRONI-HEGYSÉG TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27.

A SOPRONI-MEDENCE TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27.

A SOPRONI-MEDENCE TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

A természetvédelem országos programja.

**TELEPÜLÉSI TÁJ
HEGYSÉGELŐTÉRI
MEDENCÉBEN**

**SZÁNTÓMŰVELÉSŰ,
MOZAIKOS,
MEDENCETÁJ**

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

A BALF-RUSZTI DOMBSÁG TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

A természetvédelem országos programja.

**AGGLOMERÁDÓ KERTSÉG
DOMBSÁGI
TELEPÜLÉSPEREMEN**

**SZŐLŐ-
KERTMŰVELÉSŰ
MOZAIKOS
DOMBSÁGI TÁJ**

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

A BALF-RUSZTI DOMBSÁG TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

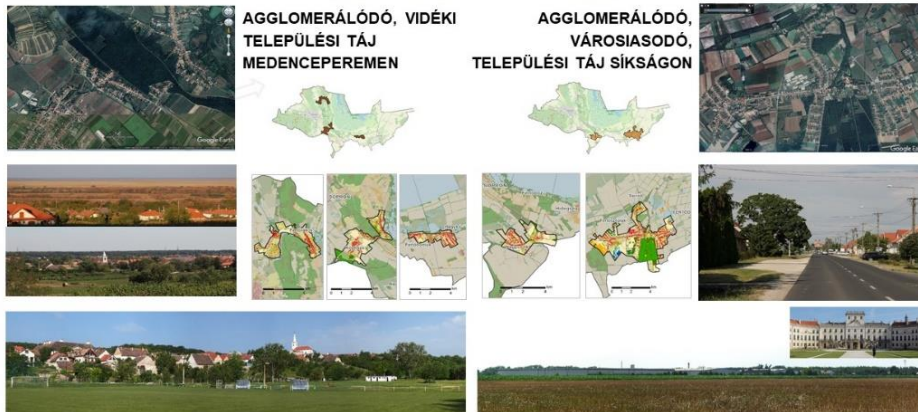
A természetvédelem országos programja.

**GYEP-SZÁNTÓMOZAIKOS
MEDENCE ÉS VÖLGY**

**ERDŐS MOZAIKOS
DOMBSÁGI TÁJ**

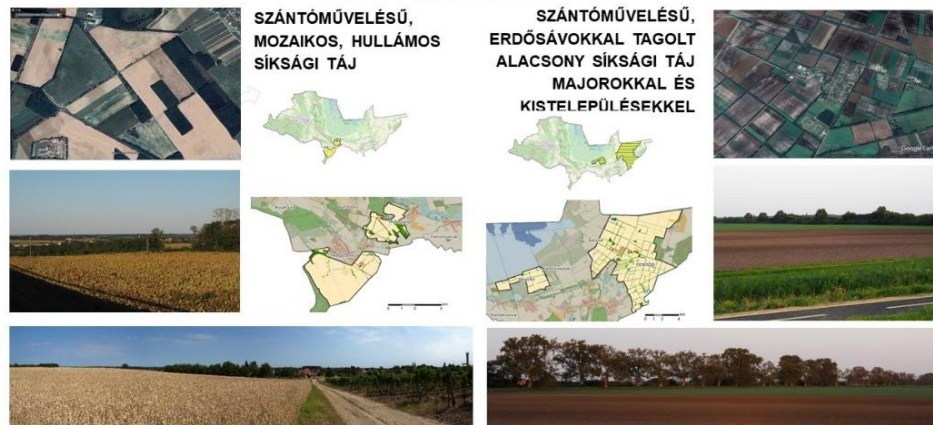
Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

A BALF-RUSZTI DOMBSÁG ÉS PEREMVIDÉKE TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27.

AZ IKVA SÍK ÉS A FERTŐ-HANSÁG MEDENCE TÁJKARAKTER-TÍPUSAI

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27.

A FERTŐ-TÁJ TÁJTÍPUSAI

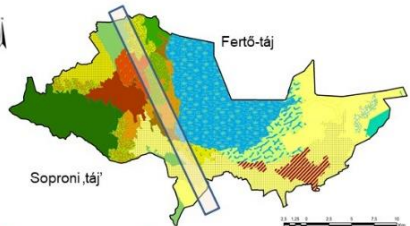
Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkarakter Workshop Sopron 2020.11.27.

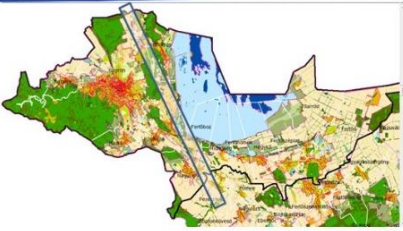
HOGYAN LÁTJÁK ÖNÖK?

A természetvédelem országos programja

Agglomeráció kertvárosi településjellemzőkkel	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Agglomeráció települései és szomszédos területek	Erdős, mozaikos síksági táj	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Agglomeráció települései és szomszédos területek	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő

Szétválasztható a Fertő táj és a Soproni táj ? 40% igen

Hol van a határuk?
„A Fertő-menti települések mások, más foglalkozást űznek a helyi lakók.
Fertő Kismarton Sopron egy gazdasági rendszert alkottak, Sopronból nézve mások az összefüggések, város és környéke.
Amikor átbukunk a dombon, más jellegű tájra érkezünk.”

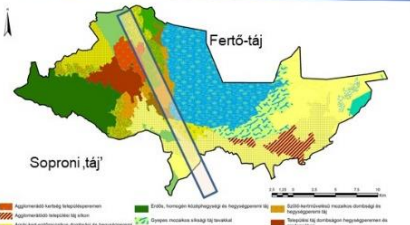
Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

18

A SOPRONI KÖRNYÉKI TÁJAK JELLEGZETESSÉGEI AHOGY ÖNÖK LÁTJÁK

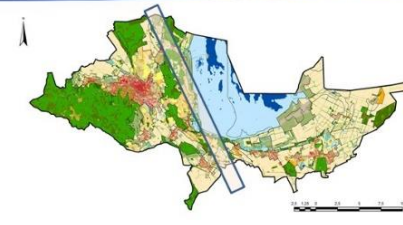

A természetvédelem országos programja

Agglomeráció kertvárosi településjellemzőkkel	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Agglomeráció települései és szomszédos területek	Erdős, mozaikos síksági táj	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Agglomeráció települései és szomszédos területek	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő
Erdős, közepesmagasságú erdő	Erdős, homogén közepesmagasságú és hegyvidéki erdő	Szőlőtermesztésű mezőgazdasági és hegyvidéki erdő

Melyek a legfőbb különbségek?

- **Domborzat 100%**
- **Felszínborítás 60%**
- Fertő épületei, települései hagyományosabbak.
- Időjárás kevésbé számottevő a különbözőségben.
- **A népesség a foglalkozás befolyásolhatja a karaktert**
  - **A vizek** jelenléte meghatározó
- **A tágasság** jelentőségével is egyetértnek. Az erdők bezárják a tájképet, de Balf fölött pl. nagyon jó kilátás nyílik.

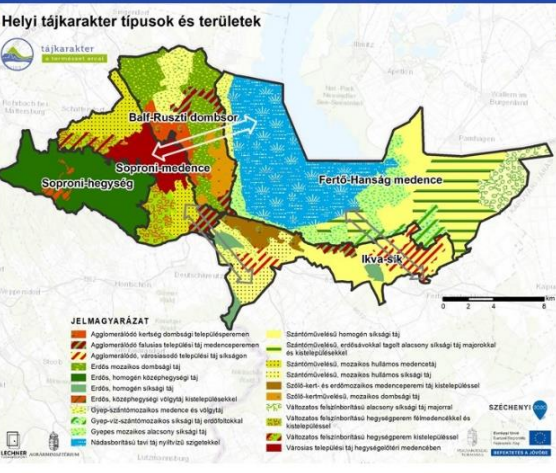
Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

19

TÉRKAPCSOLATOK

A természetvédelem országos programja

Mi a kapcsolat lényege az Önök számára a Soproni-hegység/medence és a Fertő-medence között?

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

20

- XY: A látkép egy összekötő elem, ha letekintünk valamely kilátóról. A víz (turisztikai rész/ vitorlástelep illetve mint élőhely) is egy összekötő elem.

- XY: A soproni polgároknak kellene összekötni ezt a két rész. Nincs meggyőződve róla, hogy el kell-e választani a két területet. A termék szállítása összekötő vonalakat teremt, termékcserék kapcsolatát teremtenek.
- KGyÉ: Egymás melletti különböző tájak között az adottságokra épülő tájhasználat jellegéből adódóan kialakul egy együttműködés, ami összekovácsolja a környező térségeket.
- XY: Térviszonyok fontosságára hívja fel a figyelmet. Különböző zónák közötti folytonosság az útvonalaktól nagyban függ.
- XY: a két tájegység teljes kontraszt, egy legkeletibb és egy legnyugatibb tájtípus találkozási. Érdekes viszonyt mutat, amelyeket közelebb kellene hozni.

MI A KAPCSOLAT A LŐVEREK ÉS A FERTŐ KÖZÖTT?

ÖKOLÓGIAILAG: klíma, vízháztartás, ökoszisztéma különbségek, barrier
 FUNKCIONÁLISAN: turizmus, termékcseré
 LÁTVÁNYBAN: nagytájhatár

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

MI A KAPCSOLAT SOPRON VÁROSA ÉS A FERTŐ KÖZÖTT?

ÖKOLÓGIAILAG:
 FUNKCIONÁLISAN:
 LÁTVÁNYBAN:

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

- Fertőbe kerülő szennyeződés Sopron felől lehet?
- XY: antropogén szennyeződése a tónak a városiakok részéről
- XY: A dombors elválaszt és összeköt. A kapcsolatot mutatja a Sopronban jellemző szűnyog mennyisége, amelyek a Fertőről jönnek.
- XY: a tó klimatikus hatása a városra? Nád, mint építőanyag előfordult Sopronban?
- XY: amikor 1865-ben kiszáradt, a szőlőtermést tönkretette a mikroklimatikus hatás miatt (Széchenyi Béla tanulmányára hivatkozva állítja) – hőkiegyenlítő hatás, páratartalom – a szőlő élőhelye szempontjából meghatározó

- XY: Lehet, hogy a nádas a szőlő szerencséje, mivel szabályozza a párolgást. A magas páratartalom melegítja a szőlő betegségeinek.

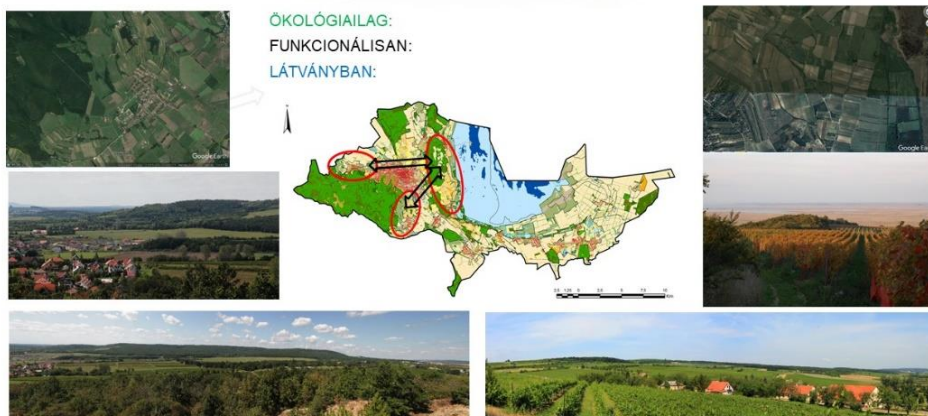

- A gazdák biztonságosabbnak ítélték, hogy a városi pincében tartsák a borukat.
- XY: A borvidék keleten, olyan funkciót tölt be, mint a Lővérek nyugaton.
- XY: A soproni borvidék 3 részre osztható. Harka: szubalpin, tájformáló szempontból inkább a határon túli vagy kőszegihez hasonló. A Fertő-tavi, ami élesen elválik a harkaitól inkább szubmediterrán a dombosra jellemző, a Fertő túlszéli pedig egy pannoni táj. Sokszerű: karakterben, népcsoportilag és szőlészeti-borászati szempontból is különböznek.
- A kertés zónák tájkarakterváltozáson mennek át a beépülés miatt.
- KGYÉ: A rendszerváltás után a szőlővidék változása?
- XY.: a város lakosságának átalakulása a rendszerváltás legnagyobb utóhatása. Rengetegen költöznek ide.
- XY: szőlészként pesszimistábban látja a tájat. A rendszerváltás utáni mélypontból jövünk fel. A nagyon elhanyagolt terület csökkent, de összességében a szőlőterület kiterjedése is csökkent. A soproniaknak a domboson lévő szőlőre („mag része a borvidéknek”) kell koncentrálni, mert ez megőrzendő érték.
- XY: Kárpótlásnak mekkora szerepe volt ebben?
- XY: A nagyüzemi struktúra összeomlása után szaktudással emberi és anyagi forrásokkal nem rendelkező emberek kezébe került. Sokan ebben ingatlanbefektetést láttak. A tulajdonosi struktúra változik az elmúlt években, ez okoz egy pozitív képet. A nadrágszíjparcellákból nagytábla lett a nagyüzemben, utána kárpótlásnál újra felaprózódott, most (elmúlt 10-15 évet tekintve) megint birtokkoncentráció zajlik, ami jó hatással van a szőlőhegyek karakterére.
- XY: Az új út jelentősen szétválasztja a két területet majd

MI A KAPCSOLAT A LŐVEREK HEGYLÁBA ÉS A SZŐLŐS DOMBVIDÉK KÖZÖTT?

A természetvédelem országos programja

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

- XY: Kistóalmi láprét, növényritkaságok
- XY ezek inkább a vízfolyásokhoz kötődnek.

MI A KAPCSOLAT A FERTŐ ÉS A HANSÁG KÖZÖTT?

A természetvédelem országos programja

Konkoly-Gyuró É. KEHOP Tájkaraktér Workshop Sopron 2020.11.27.

- XY: A hidrológiai kapcsolat rendkívül fontos. A nádasodás emberi beavatkozás következménye (pl. főcsatorna kiépítése). Vízvisszatartást kellene javítani.

A Fertő tó és a Hanság összefüggő vízrendszere 1783-ban

A medenceperemi hordalékkúpok megakadályozták a víz lefolyását és számos tó keletkezett (Seewinkel, Tóköz), amelyek nagysága a vízállástól függött. Többségük a vízrendezések után kiszáradt. A Fertő-Hanság medence a Duna-Rába természetes árapasztója volt. A Fertő tóban szeszélyesen változó vízfelszín volt jellemző.

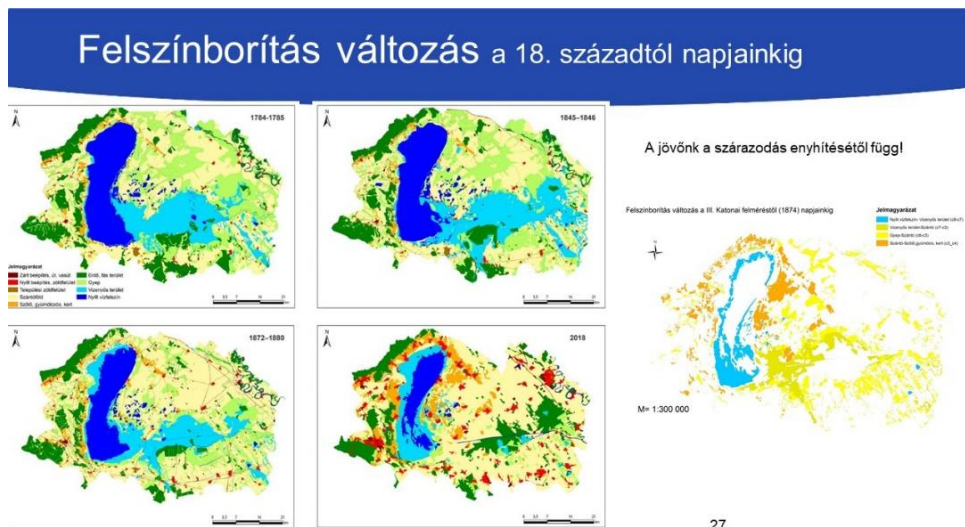

Évszám	Esemény	Állomány (m)
XVI sz.	Adriánus apósti a Fertőn. A hal-élelmény nagy része kigyűződik.	
XVII sz.	Magas volt a Fertő vízszintje	
1687	Fertő teljes kiszáradása	
1708-1742	Fertő teljes kiszáradása	
1785-1786	Fertő jelentős áradása	
1790	Haggenlocher A. felmérése	418
1804	Fertő medence teraszozása	
1811	Fertő csokanói völgy kialakítása	
1813	Ósoti árterek a Hanságban, elszáradnak a legmagasabb teraszokon	
1832	Kacskócs K. felmérése	279
1853	Hatvanos árvíz, a Fertő vízszintje 110,92 m alatti szintre esik	
1867-1868	Fertő teljes kiszáradása	
1878	Fertő vízszintje erősen kiszáradt	
1883	Hatvanos árvíz a Dunaon	
1917	Magas vízszint mellett teraszok elszáradnak, a jobb parti völgyek is elszáradnak a Rábán	
1941	Székelyföld nagyszemélyes árvízét a Fertő vizén. A Kőszegi síkságonál beköszörög.	

A Fertő és a Hanság jelentősebb vízszintváltozásai (Takács 2011)

26

- XY: Ma az osztrák részen intenzív öntözés, beláthatatlan károkat okoz. Korábban egy természetes víztározó rendszer volt jellemző, apró mozaikos elemekből állt.

27

- TG: Hanság lecsapolása, Fertő szabályozása drasztikus változás. Az árvizek kitakarították a medret, a meder kiszáradás is elmarad. Az állandó vízszint hozzájárul a Fertő feltöltődéséhez. Festetics György fotósorozata a Fertőzugi szikes tavokról: elvesztette a szikes jellegét (kiszáradt vagy bebarnult). A felfelé áramló vizek megszűntek, ami lehet az intenzív öntözés következménye, vagy a Hanság lecsapolása is lehet az oka, ami most ütközött ki.
- KGYÉ: több tárolókapacitásra lenne szükség
- TG: a nemesnyárgazdálkodást el kell felejtetni a víztározó esetében. Néhány 100 hektáros rekonstrukció nem fogja befolyásolni a Kisalföld éghajlatát, 50e hektárnak már lenne hatása.
- KGYÉ: tájhasználatváltással összekapcsolt víztározás, ami a helyben tartást szolgálja, fontos mint jövőbeni célkitűzés.

- AM: Ha belefér az időbe, szeretném, ha a soproniak (helyiek) elmondanák ki-ki hol érzi azt a tájban, hogy "hazaért" - egy hosszabb út után.
- XY: amikor meglátjuk a TV tornyot.
- XY: TV torony
- Fertőmelléki-dombságot elhagyjuk és kanyarodik a vonat.
- A határellenőrzés volt korábban, ma 84-85-ös út találkozása.
- XY: TV torony nagyon emblemikus elem a környezetével.
- Balf és Rákos között, a préháznál letekint, az egy otthonos érzést ad.
- XY: Sopron: Kópháza soproni oldala mikor meglátom a hegyvonulatot
- XY: amikor a tv tornyot és a Schneeberget látom
- XY Sopron: Nagycenk és Kópháza közötti erdősáv elhagyása után érzem magam Sopronban.
- XY Sopron: Én amikor közeledem a városhoz, akár Balf felől, akár máshonnan, amint a völgyben meglátom a várost, akkor érzem a "megérkezést",
- XY: Harkai csúcs is egy jellegzetes kiemelkedés ha kelet felől érkezünk
- XY: Pinnye: Sopronkövesd és Nagylózs közötti szélrómúvek látványa (pinnyei lakosként)

ONLINE KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS DOKUMENTÁCIÓJA

A Fertő-táj, ahogy én látom

A Sopron-Fertő mintaterületen célzott online kérdőíves felmérés folyt 2020. március 12. és 2020. június 14. között. Az online kérdőívek elérési útvonalát közel 140 érintett kapta meg, emellett a Fertődi középiskolában tanóra keretében diákcsoportoknak is lehetőségük volt kitölteni a kérdéssort. Összesen 70 felnőtt és 68 diák válasz érkezett, utóbbiak közül 2 válaszsor törlésre került az 50%-ot meghaladó hiányos kitöltés miatt.

A kérdőív bevezető ismertetője:

Kedves Válaszadó!

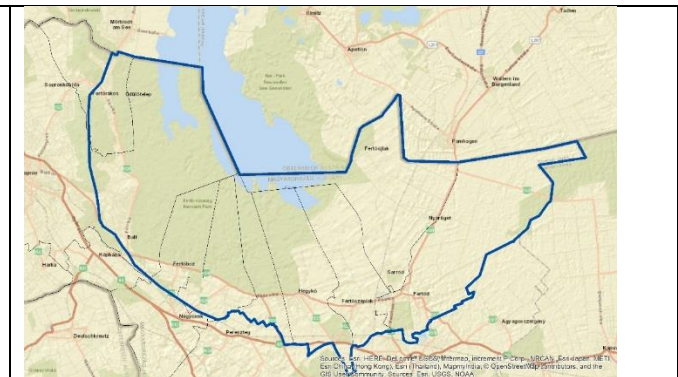
Az Agrárminisztérium koordinációjában folyik egy kutatás, amelynek feladata, hogy **a hazai tájakat karakterük alapján tipizálja**. A munka célja tájaink értékeinek védelme, harmonikus fejlődésük elősegítése. A kutatásról további, részletesebb információkat [itt](#) talál.

Túl azon, hogy országos léptékben lehatároljuk a főbb tájkarakter-egységeket, és ezek állapotáról, védelmi és fejlesztési céljairól is megállapításokat teszünk, hosszabb távon cél az is, hogy a lakosság bevonásával helyi szinten is beazonosíthatók legyenek a táj speciális karakterjegyei, legfőbb értékei, veszélyeztetett elemei. Ez a kérdőív a tájkarakter-elemzés része, ami kiegészül egyebek mellett egy részletes tájtörténeti kutatással, amelyben megpróbáljuk összevetni a táj múltbeli és jelenlegi állapotát. Az egyes tájakra vonatkozó felismerések segítik a helyi közösséget, a döntéshozókat és a befektetőket abban, hogy a táj értékeit hosszú távon megőrizzék, értékörző módon fejlesszék, hiszen a táj életünk és gazdaságunk alapja, kerete.

Fontos hogy a lakosság bevonásával helyi szintről is kapjunk visszajelzéseket. Kérjük, válaszaival segítse az Önhöz kötődő tájegységek jellemzését! Meséljen, milyennek látja a **Fertő-táj** jellegzetességeit, sajátosságait! Tárja fel mi az, amit értékesnek, mi az, amit problémásnak tart, hogy javaslatainkkal úgy alakíthassuk, ahogy Ön szeretné!

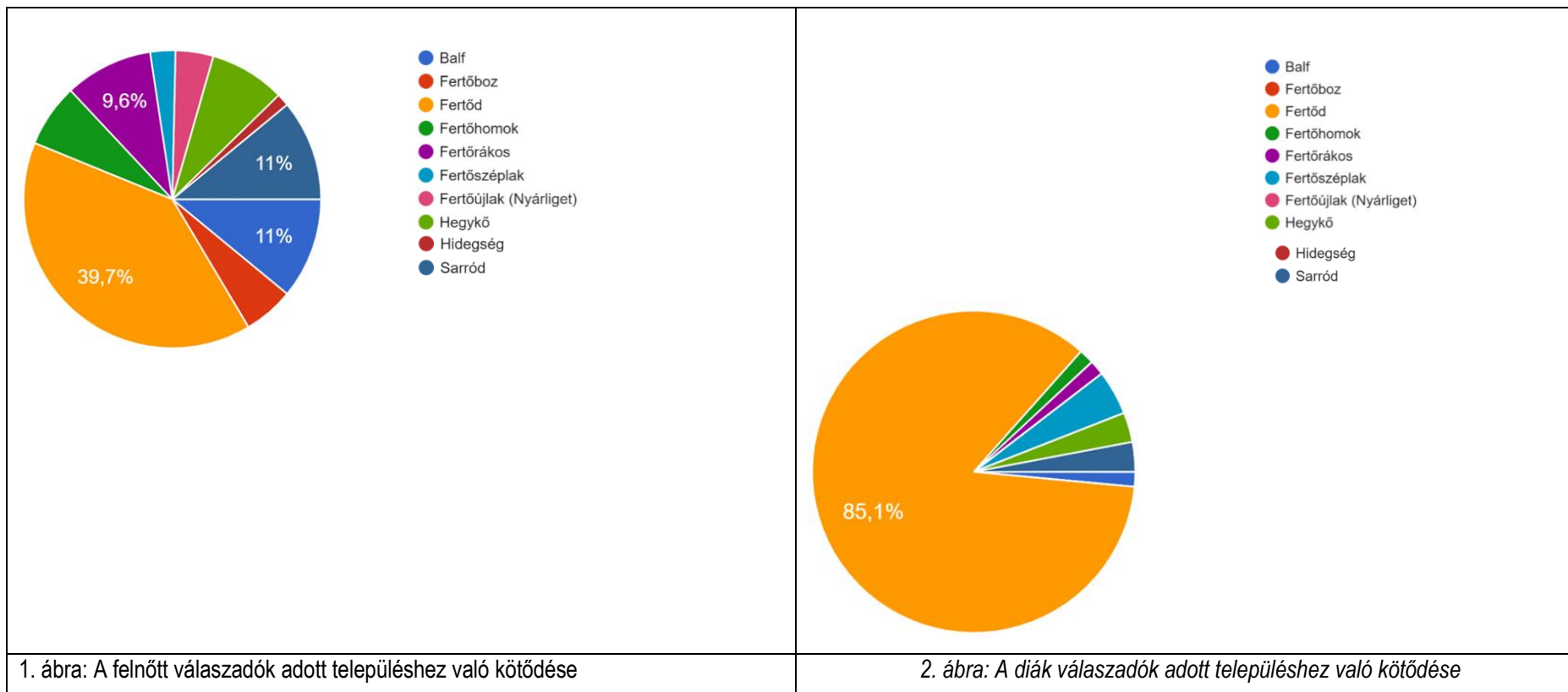
A felmérésben érintett terület

I. Tájhoz/településhez való kötődésre, korra, nemre és szakmai háttérre vonatkozó információk

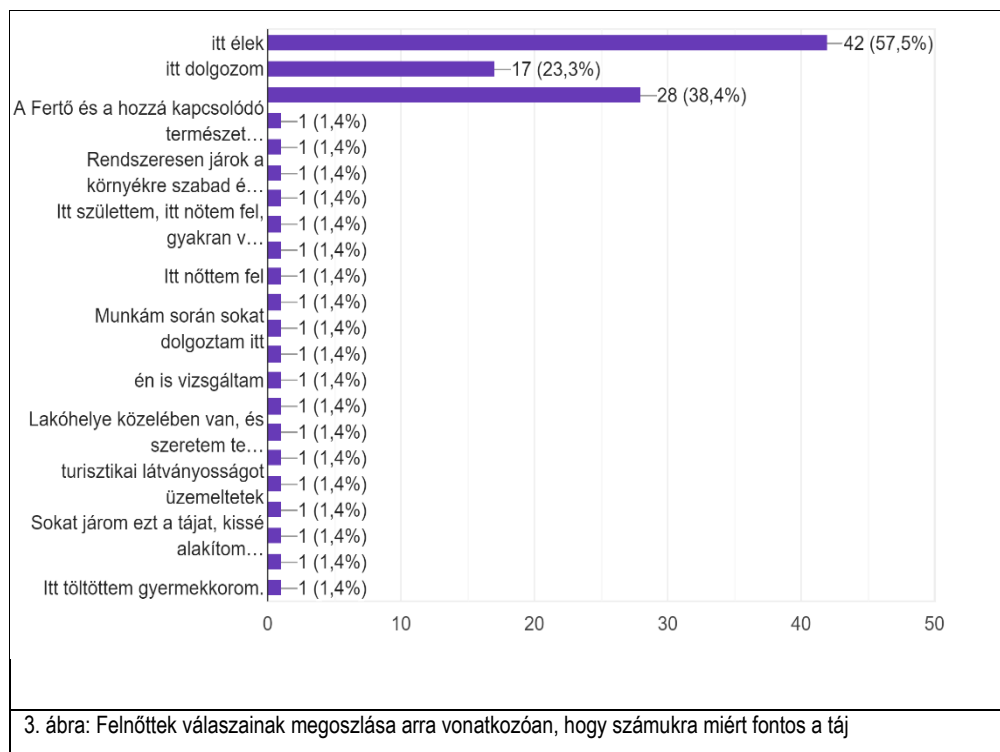
<p>1. A Fertő-táj települései közül melyikhez kötődik leginkább? Települések legördülő menüben</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Fertőrákos ▪ Balf ▪ Fertőboz ▪ Hidegség ▪ Fertőhomok ▪ Hegykő ▪ Fertőszéplak ▪ Fertőd ▪ Sarród ▪ Fertőújlak (Nyárliget)	<p>2. Miért fontos ez a táj Ön számára? Több választ is jelölhet</p> <ul style="list-style-type: none"> • itt születtem • itt élek • itt dolgozom • szabadidőmet gyakran itt töltöm • egyéb
--	--

A felnőtt kitöltők mintegy 40%-a Fertődhöz kötődik leginkább, ezt követi Sarród, Balf és Fertőrákos hozzávetőleg 10-10%-os hányaddal (1. ábra). A felnőttek 57%-a itt él, 38%-a gyakran tölti itt a szabadidejét és 23%-a itt dolgozik. A tájhoz való kötődés kapcsán néhányan konkrét okot, többnyire jellemzőket, értékeket is felsoroltak arra a kérdésre válaszolva, hogy miért fontos számukra a táj. Egyesek kiemelték, hogy itt születtek, itt töltötték a gyermekkorukat, mások a művészeti eseményeket, egyéb turisztikai programokat, madárleleteket vagy a gyógyvizeket, a gyógykórház szolgáltatásait emelték ki.

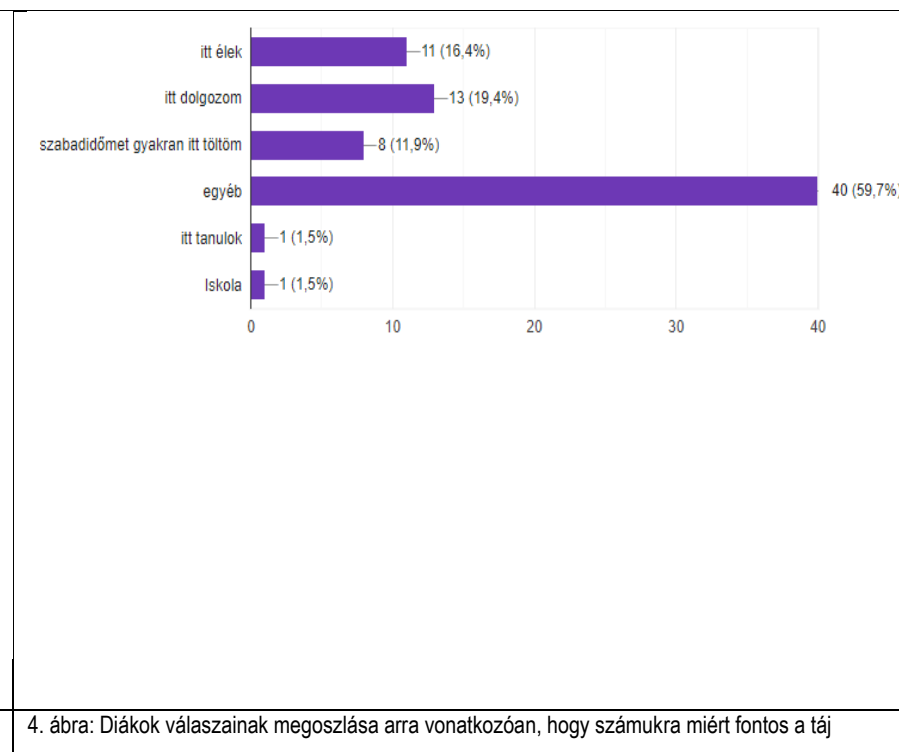

A diákok mintegy 85%-a fertődi kötődésű (2. ábra). A felnőttek 57%-a él itt, 38%-a gyakran itt tölti a szabadidejét és 23%-a itt dolgozik. A felnőtt válaszadókkal ellentétben a diákok 16%-a él itt, 19%-a itt dolgozik és 12%-a tölti itt gyakran a szabadidejét. A nem részletezett egyéb válaszok feltehetően a tanulásaikra vonatkoznak, amely arra enged következtetni, hogy 60% számára a középiskola miatt fontos a táj.

3. ábra: Felnőttek válaszainak megoszlása arra vonatkozóan, hogy számukra miért fontos a táj

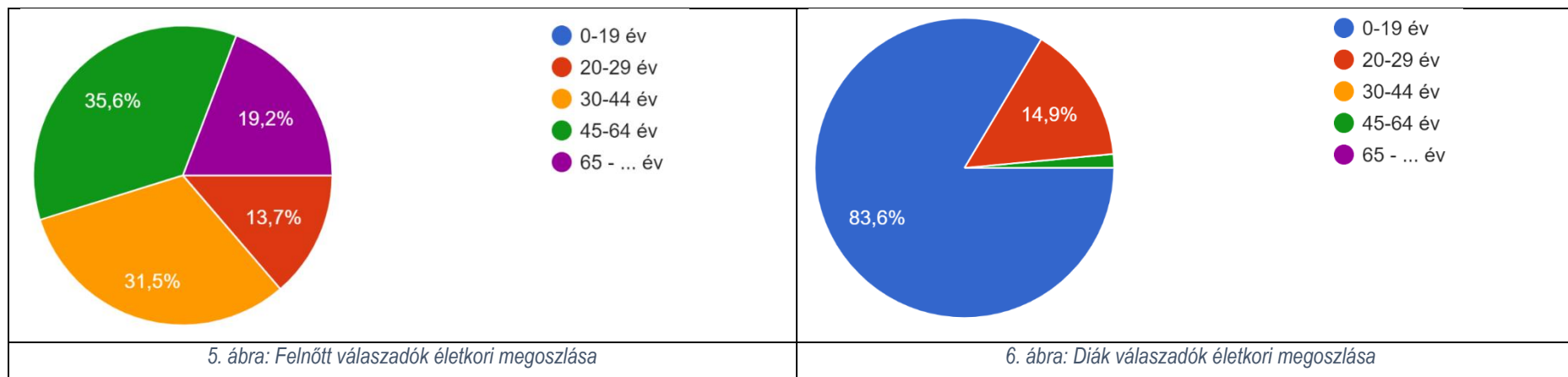

4. ábra: Diákok válaszainak megoszlása arra vonatkozóan, hogy számukra miért fontos a táj

További zárt kérdések a válaszadókra vonatkozóan a kérdőív végén:

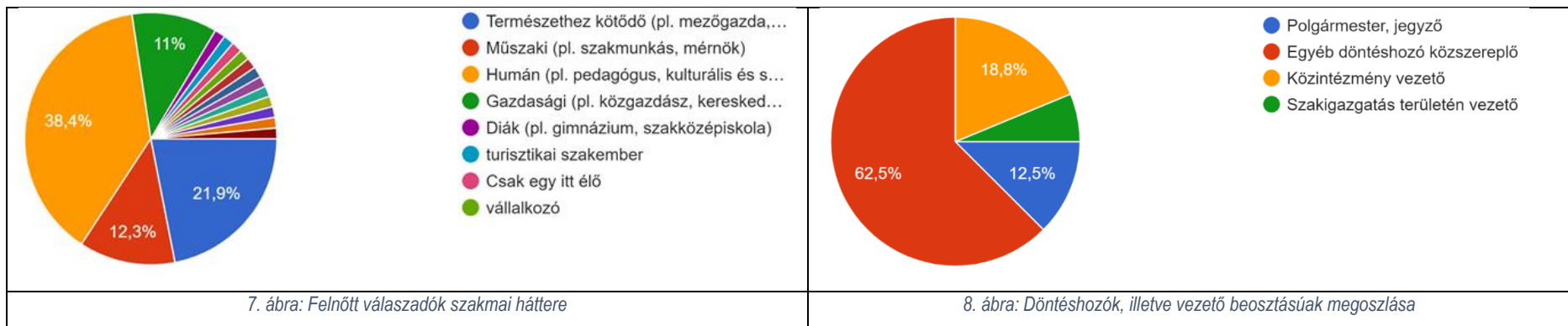
<p>Életkor</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0-19 év • 20-29 év • 30-44 év • 45-64 év • 65 - ... év <p>Nem</p> <ul style="list-style-type: none"> • nő • férfi 	<p>Szakmai háttér, szakértelem</p> <ul style="list-style-type: none"> • Természethez kötődő (pl. mezőgazda, kertész, erdész, természet-, környezetvédelemben, vízügyben dolgozó, oktató, hallgató) • Műszaki (pl. szakmunkás, mérnök) • Humán (pl. pedagógus, kulturális és szociális téren dolgozó) • Gazdasági (pl. közgazdász, kereskedő, könyvelő) • Diák (pl. gimnázium, szakközépiskola) <p>Egyéb: .....</p>	<p>Amennyiben vezető, vagy döntéshozó, kérjük, válasszon az alábbiak közül:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polgármester, jegyző • Egyéb döntéshozó közszereplő • Közintézmény vezető • Szakigazgatás területén vezető
--	--	--

A felnőtt válaszadók közel fele 45 év alatti, 56%-a nő, 44%-a férfi (5. ábra). A diák kitöltők szinte mindegyike 30 év alatti, 83%-a pedig 20 év alatti, 63%-a nő és 27%-a férfi (6. ábra).

A felnőtt válaszadók 38%-a humán szakmai háttérű, 22%-a munkája kötődik a természethez, 12%-a műszaki, 11%-a pedig gazdasági területen dolgozik (7. ábra).

A felnőtt válaszadók **23%-a (16 személy) vallotta magát döntéshozónak**, illetve vezetőnek. Közülük 10 egyéb döntéshozó közszereplő, 3 közintézmény vezető, 2 polgármester, jegyző és 1 személy szakigazgatás területén vezető beosztású (8. ábra).

II. Kedvenc helyek a tájban

3. Melyik a kedvenc hely a tájban? kérjük nevezze meg. Nyitott kérdés

A felnőttek legtöbb esetben személyenként **különböző helyeket, tájrészleteket, tájakat** adtak meg kedvencükként. Csupán néhány olyan hely akadt, amely **több személy esetében is kedvencként** szerepel.

- Ez utóbbiak közül az **Eszterházy kastély** és a hozzá tartozó park együttese fordult elő legtöbbször (10 személy, illetve a felnőtt válaszadók 14%-a) a válaszok között. A kastély és a park elsősorban a táji szépség, a kulturális érték, valamint a jelentős történelmi emlék miatt fontos a válaszadók számára.
- Ezt követi a **Hanság főcsatorna** (8 személy - 11%), ahol a természetességet, a nyugalmat és a táji szépséget emelték ki.
- A fertőbozi **Gloriette**-t és környékét 7 személy (a felnőtt válaszadók 10%-a) adta meg kedven helyként, ahol a táji szépség, a tágas panoráma és a nyugalom szerepelt kiemelt jellemzőként.
- A **Fertő tavat és a hozzá kapcsolódó déli nádast**, valamint **Fertőújlak és környékét** 5-5 személy (7-7%) választotta. A további, csupán egy-egy személyhez kapcsolódó válaszok csoportosítva a következők:

Kulturális örökség: Tájházak, Fertőrákosi Kőfejtő, Fertőszéplaki tájházak, Fertőrákosi főutca, Papkert (Hidegség), Templom domb (Hidegség)

Település(ek): Fertő parti települések, Fertőrákos, Süttör, Fertőboz, Fertőszéplak, épített környezet, falvak

Tájrészlet: Fertőzug szikes tavai, Fertő tó partja, Fertőrákosi tópart, Balf-Fertőrákos vonala, Fertőrákost a Fertő-tóval összekötő terület, amelynek gyalogösvénye összeköti a települést a tóval; Nemzeti Park Fertőújlakhoz vezető területe, Mekszikópuszta, Fertő Hanság zsilip, Madárles, Kócsagvár és környéke, Kámpits tó környéke, az úgynevezett "Szűnyogakol" nevű hely (Lászlómajor mögött elterülő szikes), "Katlan" avagy Madárvölgy, Julián völgy, Fertőújlaki- zsilip környéke, Hídi-major környéke, Borsodi dűlő, szőlőskertek közti sétány, a nemzeti park lába a kertek végében, közeli kilátók, Szárhalmi erdő, Horgásztó (Hegykő), Hegykői strand, mogyoróbokor a balfi szőlők mellett (Új-hegy csúcs).

A táj jelentős része, illetve egésze: Fertő-Hanság Nemzeti Park területe, „Az egész, Az erős helyek, ahol az ember a lényegét véli érezni. A sajátos kilátások fentről és a nádasból egyaránt, Nem tudnék egyet megnevezni, hisz itt nőttem fel, és minden ide köt.”

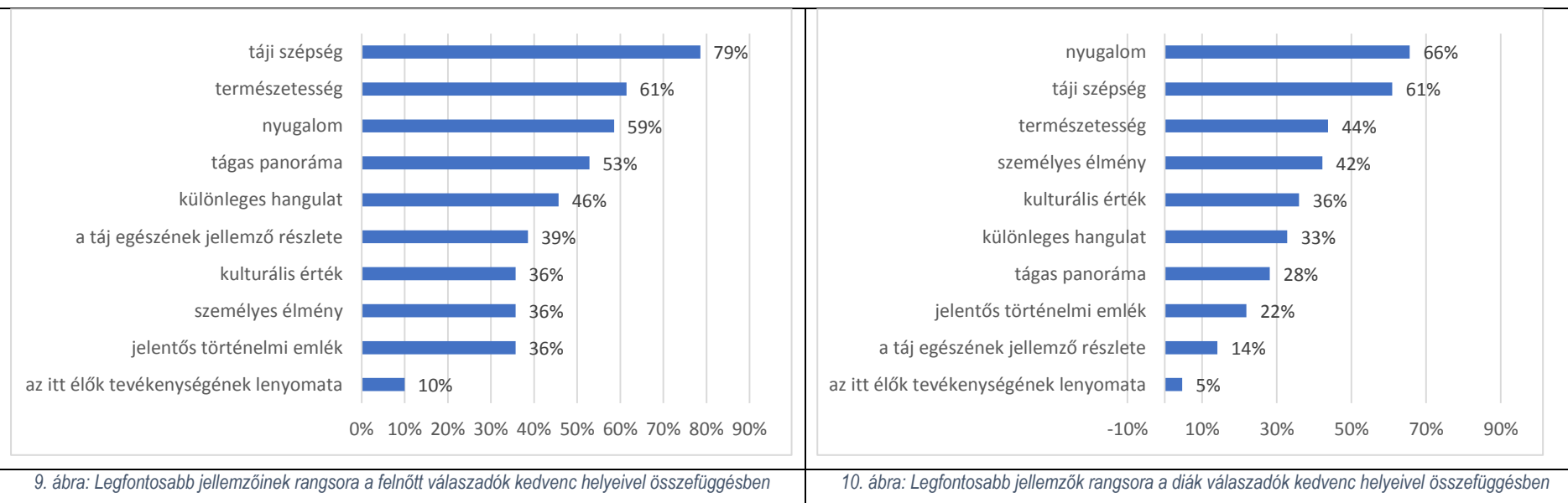

A **diák válaszadók** valamivel több, mint fele (34 fő - **53%**) adta meg a **Fertői kastélyt** és a hozzá tartozó parkot kedvenc helyként. A kedvenc helyhez kapcsolódó legfontosabb jellemzőkként a táji szépséget, a nyugalmat, valamint a jelentős kulturális értéket adták meg. A **Fertő tavat és a déli nádas**t 7 személy (**11%**) adta meg, ahol elsősorban a természetességet, a táji szépséget és a nyugalmat tartják a legfontosabb jellemzőnek.

4. Miért kedveli ezt a helyet? Kérjük jelölje be az alábbiakból, azt, amit fontosnak tart! Többszörös választás is lehet. Zárt kérdés

A **felnőttek** esetében a kedvenc helynek való **választás oka** legtöbbször a **táji szépség volt, amelyet a természetesség és a nyugalom** követ. A tágas panoráma és a különleges hangulat ugyancsak jelentős hányaduk számára kiemelt jellemző (9. ábra). A **diákok** esetében a **nyugalom, a táji szépség, a természetesség**, valamint a **személyes élmény** kiemelkedő fontosságú a kedvenc helyek jellemzői között (10. ábra).

Gyakorlatilag ugyanaz a felnőtt és a diák, utóbbiaknál a személyes élmény is számottevő – nem meglepő, de mutatja, a kötődés okát, ami nem feltétlenül objektív. Élményt adó tájak kelljenek.

A táj legfontosabb jellemzői, értékei

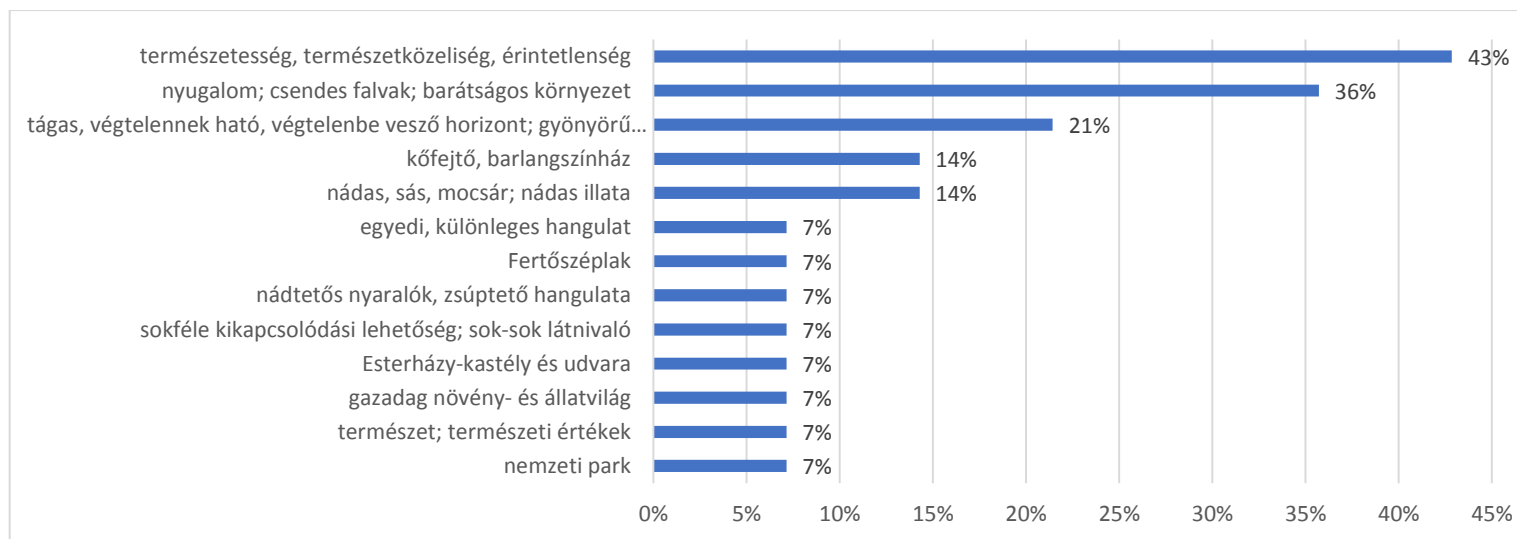
5. Kérjük írja le néhány szóban a Fertő-táj Ön számára legfontosabb, meghatározó jellemzőit! Nyitott kérdés (Ha a kérdésre nem kíván vagy nem tud válaszolni, továbbléphet a következő kérdésre.)

A felnőttek 64%-a válaszolt a legfontosabb jellemzőkre vonatkozó kérdésre, a fennmaradó hányaduk figyelmen kívül hagyta a kérdést. A felnőtt válaszadók a **kulturális értékeket** tartják a legfontosabb tájjellemzőnek a Fertő-tájban, **mintegy 32%** emelte ki a táj kulturális és néprajzi értékeit, gazdag történelmi örökségét vagy a kézművességet. A nyugalmat, csendes falvakat és a barátságos környezetet 26% adta meg fontos jellemzőként. Ezt követi a természetesség, a gazdag élővilág, valamint a **természeti értékek 23%-al**. A kérdésre választ adó felnőttek (12. ábra).

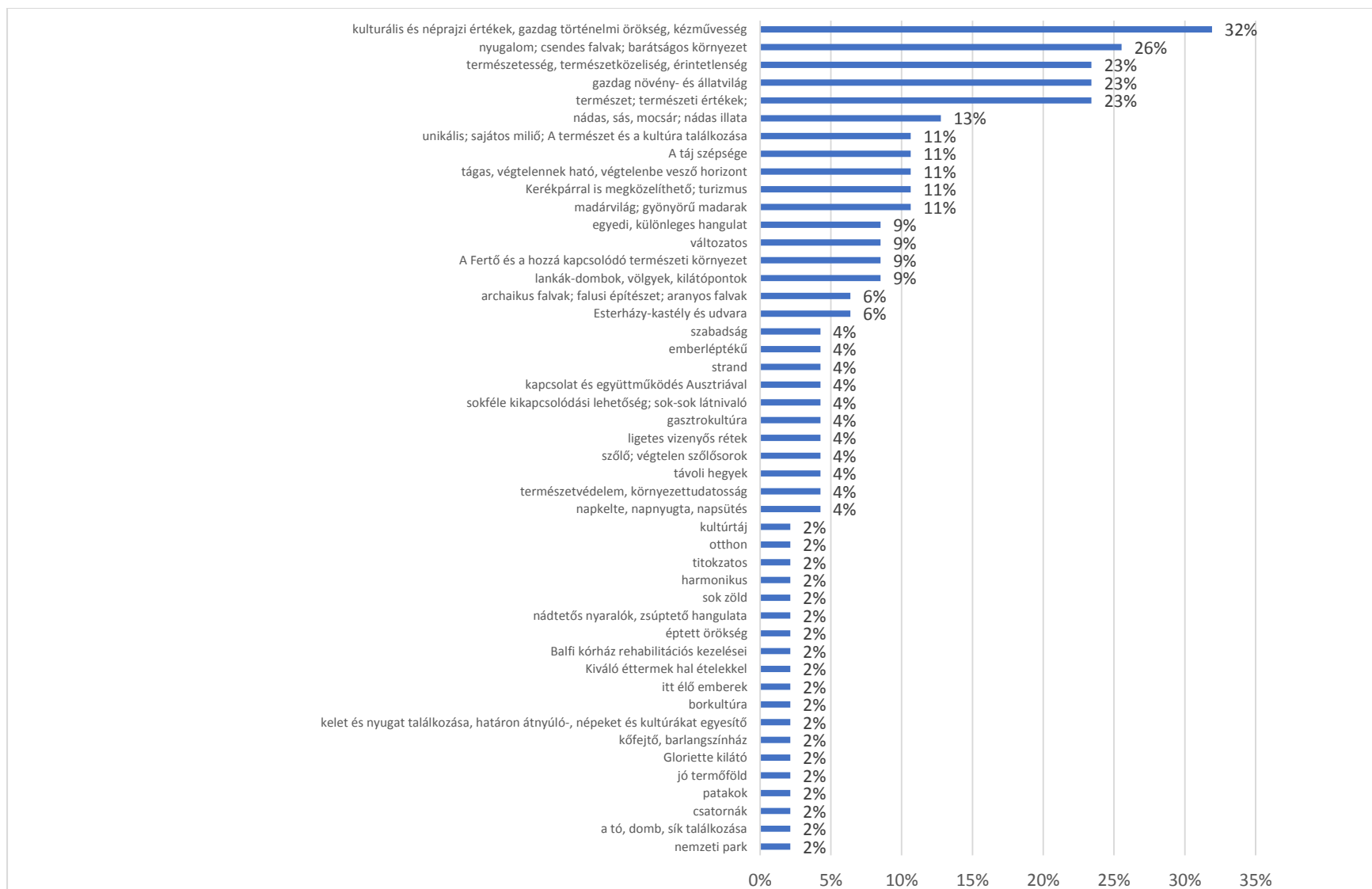
„A szelíd emberi munkálkodás egybegyűjtöje a Fertő, a buja élettér, ahol az emberi komposztálódik, átváltozik természetessé. (A vízzel magába sűríti évezredek gazdálkodását, életjeleit.) Az óriás lábanyoma letről nem látható, mégis érzékelhető. Az elérhetetlenség, az érintetlenség jelképe a nádas végtelenje. Osztrák része inkább tó, a miénk ezt a sejtelmes másik világot idézi, aminek itt kivételes részesei lehetünk.” (egy természethez kötődő szakmai háttérű válaszadó megfogalmazása).

„A tó és a dombok, vagy a sík találkozási határon, amelyet oda-vissza látni, érzékelni lehet. A dombok, a kilátó pontok, a dombról lefutó völgyek, a nádas magánya, amiben élet nyüzsgő, A történelemben a kőkor óta ezzel együtt tudunk élni, és ma újra vannak Emberek, akikkel meg lehet próbálni mai módon, büszke alázattal, a méltó együtt-élést.” (egy műszaki szakmai háttérű válaszadó megfogalmazása)

A diákok esetében a legfontosabb tájjellemzők a természetesség (43%), a nyugalom (36%), valamint a tágas panoráma (21%) (11. ábra).

11. ábra: A táj legfontosabb jellemzői diák válaszadók szerint

12. ábra: A táj legfontosabb jellemzői a felnőtt válaszadók szerint

6. Kérjük mondja el véleményét a Fertő-táj alábbi fotókon ábrázolt részleteiről és tájelemeiről!

A diagramok függőleges tengelyén a válaszadók száma látható. A kérdésre választ adók száma felnőttek esetében 70 fő, diákoknál pedig 67 fő.

Összevont értékelés során a válaszokhoz a következő pontszámokat rendeltük hozzá:

Nem: -1, Mérsékelten: 0.5, Nagyon: 1, Nem tudom: 0.

Mindkét csoport esetében az így kapott maximális pontszámhoz viszonyítva határoztuk meg az egyes képekre adott válaszokat egy 0-10 pontig terjedő skálán.

Az értékelés értelmezése a következő:

Első blokk: első kép: Jellemző-e a tájra? 10/9pont; Mennyire tetszik Önnek? 10/10 pont

I. Gyeppek

1

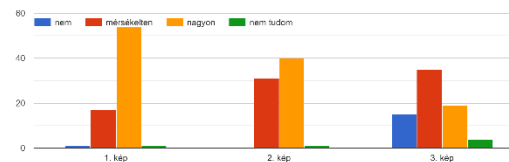

2

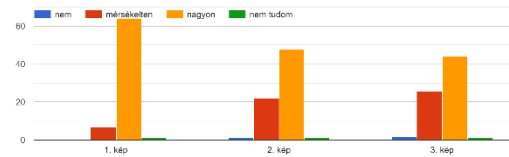

3

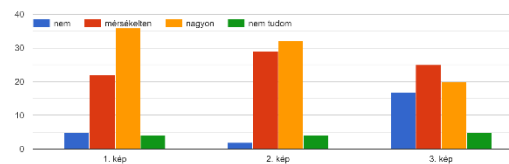
1.) Jellemző-e a tájra?

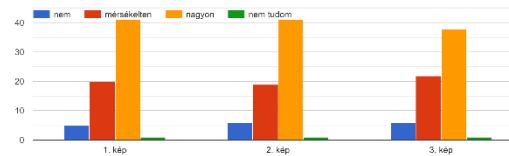
1.) Mennyire tetszik Önnek?

1.) Jellemző-e a tájra?

1.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

I/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/10

I/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/9

I/3: Jellemző 10/3; Tetszés 10/8

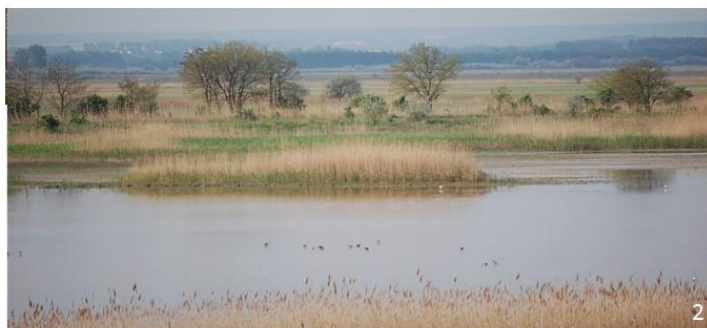
Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

I/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/7

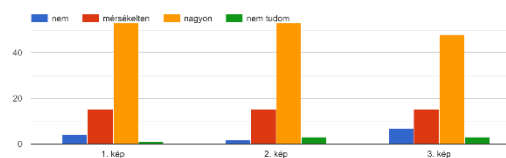
I/2: Jellemző 10/2; Tetszés 10/7

I/3: Jellemző 10/2; Tetszés 10/7

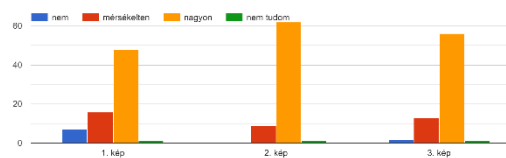
II. Vizes élőhelyek

II.) Jellemző-e a tájra?

II.) Mennyire tetszik Önnek?

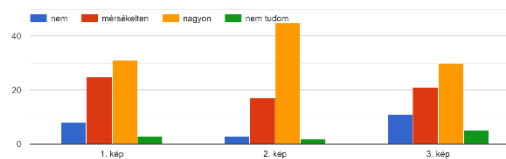
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

II/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/7

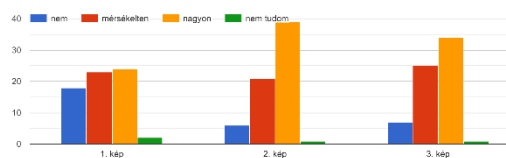
II/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/10

II/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/9

II.) Jellemző-e a tájra?

II.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

II/1: Jellemző 10/6; Tetszés 10/3

II/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/7

II/3: Jellemző 10/5; Tetszés 10/6

III. Nád

1

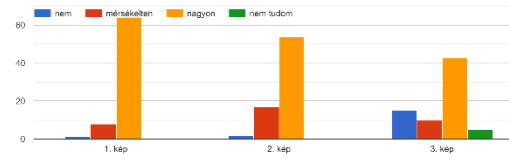

2

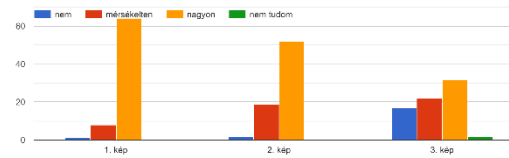

3

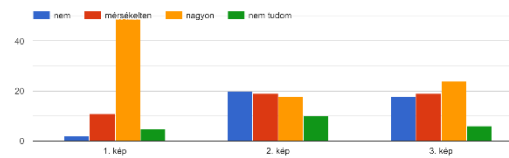
III.) Jellemző-e a tájra?

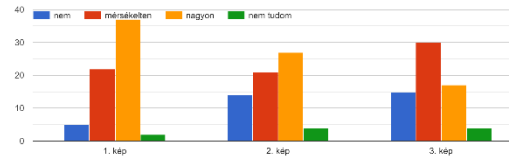
III.) Mennyire tetszik Önnek?

III.) Jellemző-e a tájra?

III.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

III/1: Jellemző 10/10; Tetszés 10/10

III/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

III/3: Jellemző 10/5; Tetszés 10/4

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

III/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/7

III/2: Jellemző 10/1; Tetszés 10/4

III/3: Jellemző 10/2; Tetszés 10/3

IV. Szőlők

1

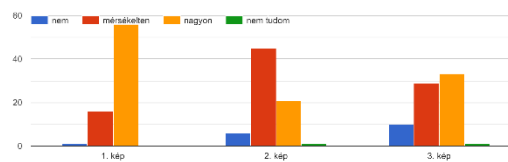

2

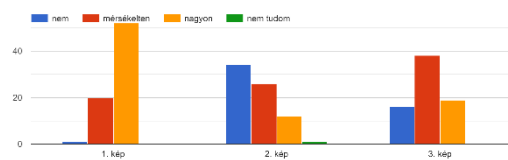

3

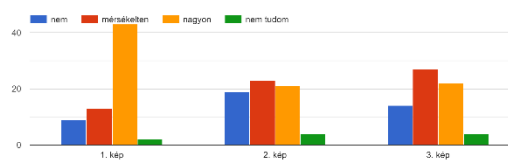
IV.) Jellemző-e a tájra?

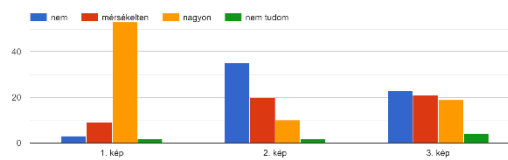
IV.) Mennyire tetszik Önnek?

IV.) Jellemző-e a tájra?

IV.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

IV/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

IV/2: Jellemző 10/6; Tetszés 10/0

IV/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/3

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

IV/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/9

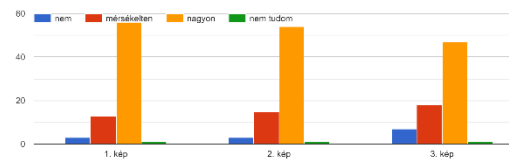
IV/2: Jellemző 10/2; Tetszés 10/0

IV/3: Jellemző 10/3; Tetszés 10/1

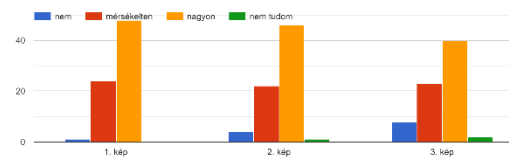
V. Szántók

V.) Jellemző-e a tájra?

V.) Mennyire tetszik Önnek?

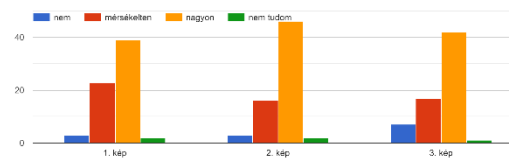
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

V/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

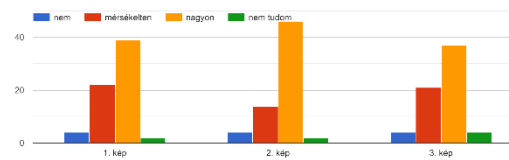
V/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/8

V/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/6

V.) Jellemző-e a tájra?

V.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

V/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/7

V/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/8

V/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/7

VI. Kertek

1

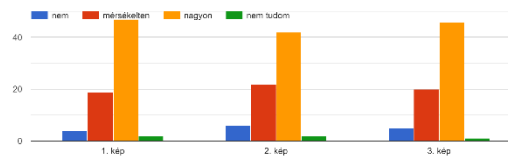

2

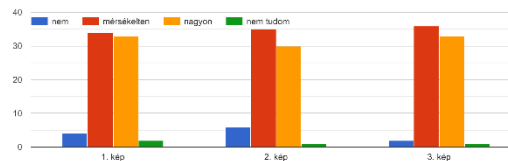

3

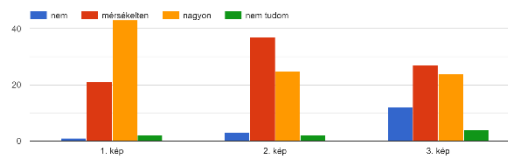
VI.) Jellemző-e a tájra?

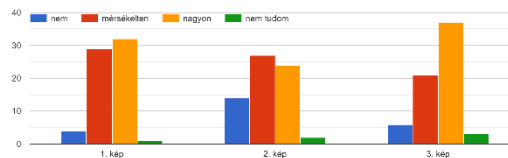
VI.) Mennyire tetszik Önnek?

VI.) Jellemző-e a tájra?

VI.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

VI/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/7

VI/2: Jellemző 10/7; Tetszés 10/6

VI/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/7

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

VI/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/7

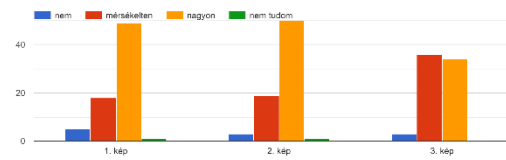
VI/2: Jellemző 10/4; Tetszés 10/4

VI/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/7

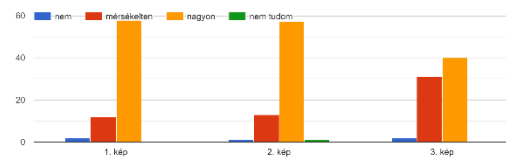
VII. Fasorok

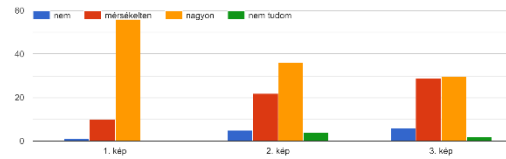
VII.) Jellemző-e a tájra?

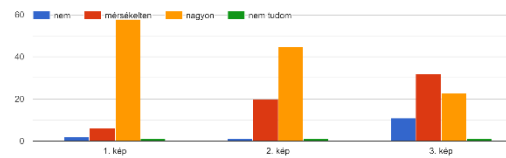
VII.) Mennyire tetszik Önnek?

VII.) Jellemző-e a tájra?

VII.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

VII/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/9

VII/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/9

VII/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/8

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

VII/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/10

VII/2: Jellemző 10/7; Tetszés 10/9

VII/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/5

VIII. Külterületi épületek

1

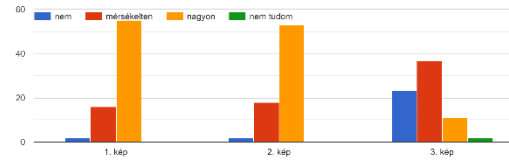

2

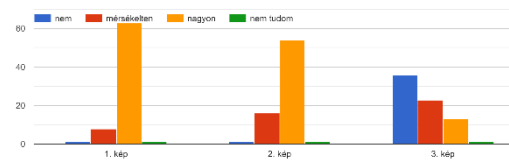

3

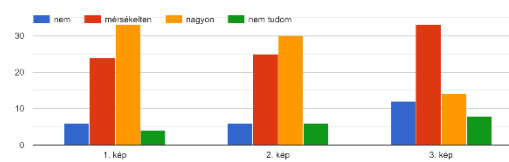
VIII.) Jellemző-e a tájra?

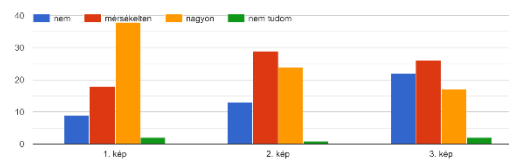
VIII.) Mennyire tetszik Önnek?

VIII.) Jellemző-e a tájra?

VIII.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

VIII/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/10

VIII/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

VIII/3: Jellemző 10/1; Tetszés 10/0

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

VIII/1: Jellemző 10/6; Tetszés 10/6

VIII/2: Jellemző 10/6; Tetszés 10/4

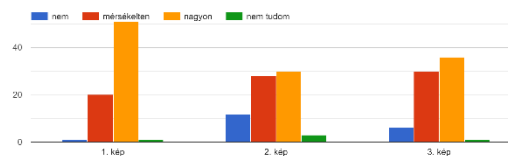
VIII/3: Jellemző 10/3; Tetszés 10/1

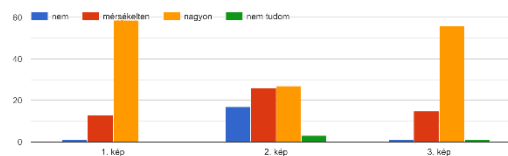
IX. Külterületi objektumok

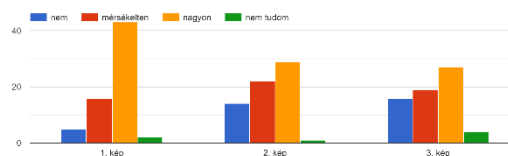
IX.) Jellemző-e a tájra?

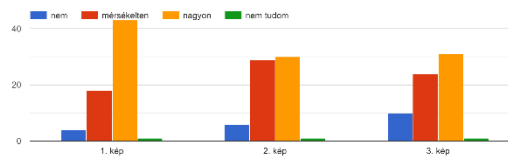
IX.) Mennyire tetszik Önnek?

IX.) Jellemző-e a tájra?

IX.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

IX/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

IX/2: Jellemző 10/4; Tetszés 10/4

IX/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/9

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

IX/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/8

IX/2: Jellemző 10/4; Tetszés 10/6

IX/3: Jellemző 10/4; Tetszés 10/6

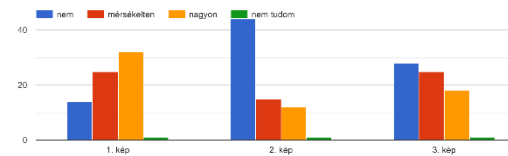
X. Településszegély

X.) Jellemző-e a tájra?

X.) Mennyire tetszik Önnek?

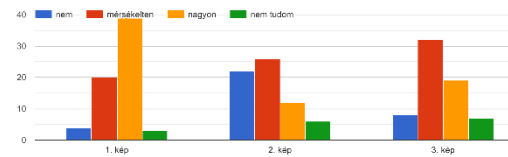
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

X/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/5

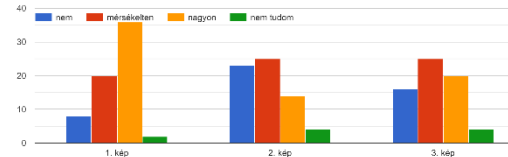
X/2: Jellemző 10/3; Tetszés 10/0

X/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/1

X.) Jellemző-e a tájra?

X.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

X/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/6

X/2: Jellemző 10/0; Tetszés 10/0

X/3: Jellemző 10/4; Tetszés 10/2

XI. Településszegély

1

2

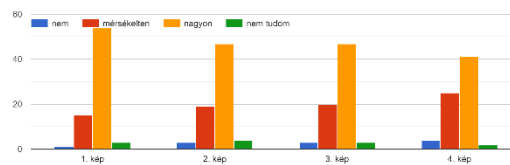

3

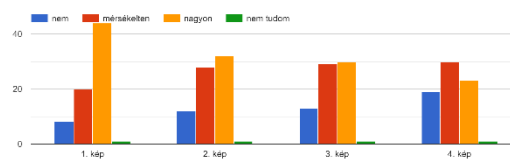

4

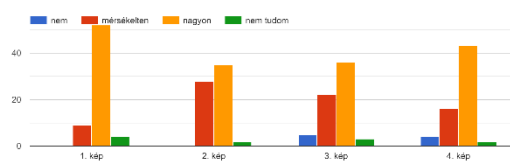
XI.) Jellemző-e a tájra?

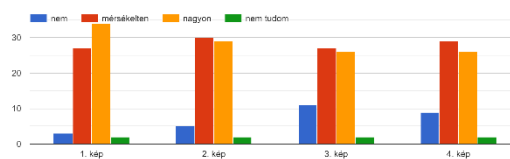
XI.) Mennyire tetszik Önnek?

XI.) Jellemző-e a tájra?

XI.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XI/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/7

XI/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/5

XI/3: Jellemző 10/8; Tetszés 10/5

XI/4: Jellemző 10/7; Tetszés 10/3

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XI/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/7

XI/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

XI/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/4

XI/4: Jellemző 10/7; Tetszés 10/5

XII. Utcakép

1

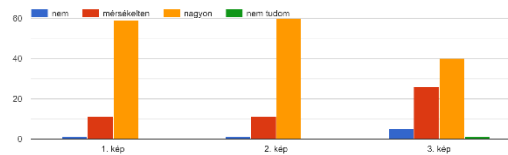

2

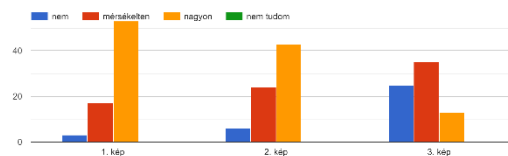

3

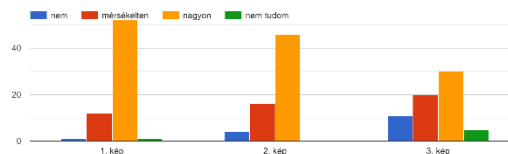
XII.) Jellemző-e a tájra?

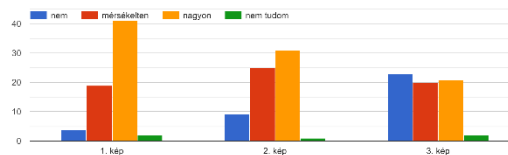
XII.) Mennyire tetszik Önnek?

XII.) Jellemző-e a tájra?

XII.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XII/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

XII/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/7

XII/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/1

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XII/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/8

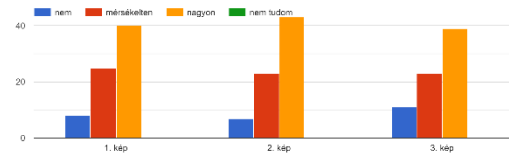
XII/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

XII/3: Jellemző 10/5; Tetszés 10/1

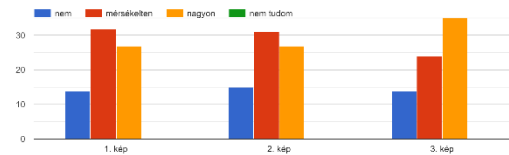
XIII. Utcakép-zöldsáv

XIII.) Jellemző-e a tájra?

XIII.) Mennyire tetszik Önnek?

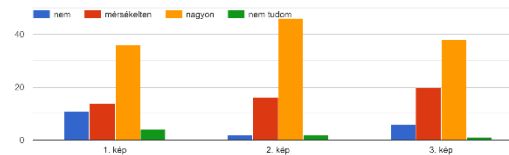
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XIII/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/4

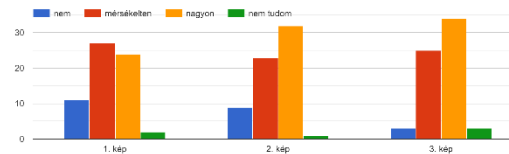
XIII/2: Jellemző 10/7; Tetszés 10/4

XIII/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/5

XIII.) Jellemző-e a tájra?

XIII.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XIII/1: Jellemző 10/5; Tetszés 10/4

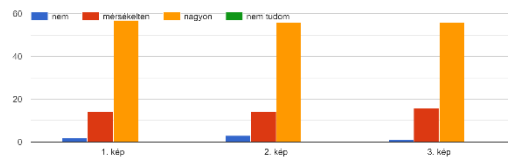
XIII/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/5

XIII/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/7

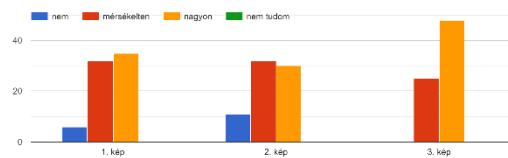
XIV. Utcakép

XIV.) Jellemző-e a tájra?

XIV.) Mennyire tetszik Önnek?

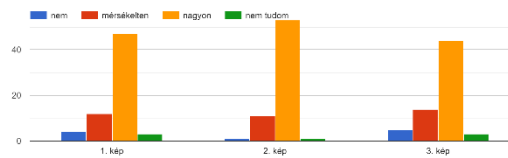
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XIV/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/6

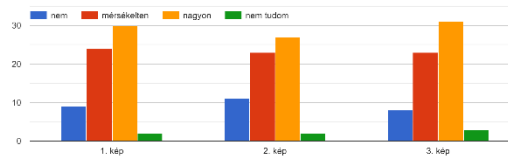
XIV/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/5

XIV/3: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

XIV.) Jellemző-e a tájra?

XIV.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XIV/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/5

XIV/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/4

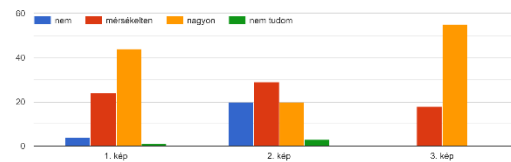
XIV/3: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

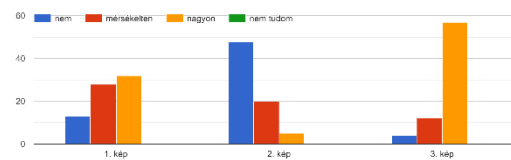
XV. Lakóházak

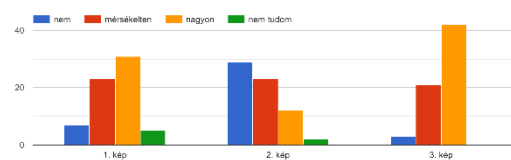
XV.) Jellemző-e a tájra?

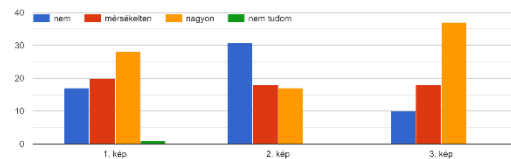
XV.) Mennyire tetszik Önnek?

XV.) Jellemző-e a tájra?

XV.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XV/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/5

XV/2: Jellemző 10/2; Tetszés 10/0

XV/3: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XV/1: Jellemző 10/6; Tetszés 10/3

XV/2: Jellemző 10/0; Tetszés 10/0

XV/3: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

XVI. Templomok

1

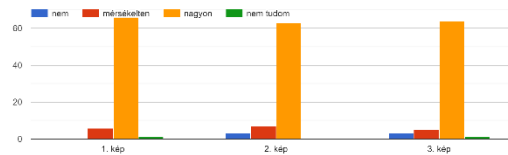

2

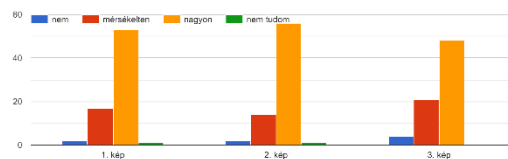

3

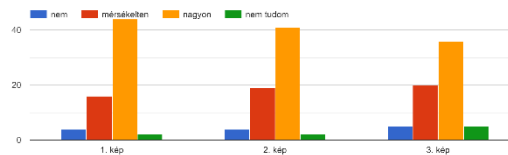
XVI.) Jellemző-e a tájra?

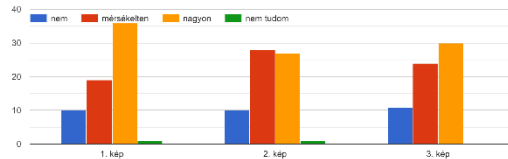
XVI.) Mennyire tetszik Önnek?

XVI.) Jellemző-e a tájra?

XVI.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XVI/1: Jellemző 10/10; Tetszés 10/9

XVI/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

XVI/3: Jellemző 10/9; Tetszés 10/8

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XVI/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

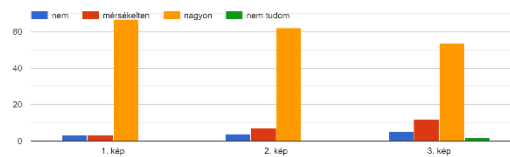
XVI/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/5

XVI/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/5

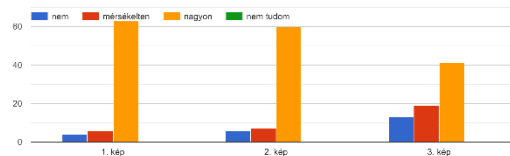
XVII. Kastély és park

XVII.) Jellemző-e a tájra?

XVII.) Mennyire tetszik Önnek?

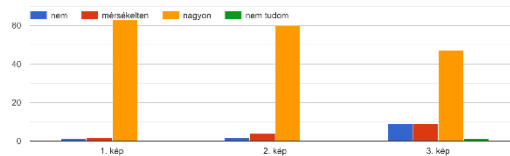
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XVII/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

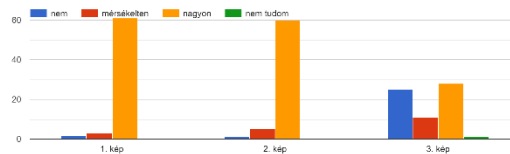
XVII/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

XVII/3: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

XVII.) Jellemző-e a tájra?

XVII.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XVII/1: Jellemző 10/10; Tetszés 10/10

XVII/2: Jellemző 10/10; Tetszés 10/10

XVII/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/1

XVIII. Egyedi épületek

1

2

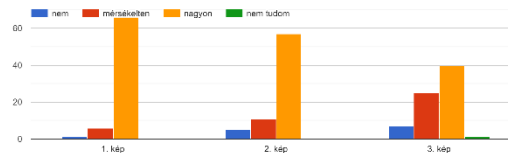

3

XVIII.) Jellemző-e a tájra?

XVIII.) Mennyire tetszik Önnek?

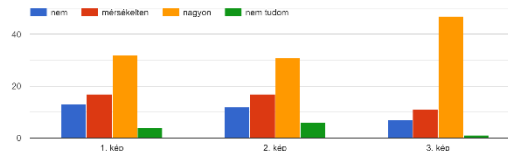
Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XVIII/1: Jellemző 10/9; Tetszés 10/10

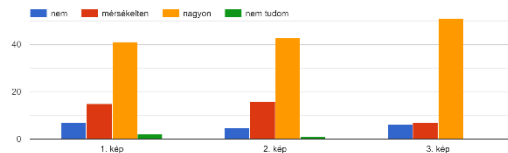
XVIII/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/8

XVIII/3: Jellemző 10/5; Tetszés 10/7

XVIII.) Jellemző-e a tájra?

XVIII.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XVIII/1: Jellemző 10/4; Tetszés 10/7

XVIII/2: Jellemző 10/4; Tetszés 10/8

XVIII/3: Jellemző 10/7; Tetszés 10/8

XIX. Távlati tájkép, komplex tájrészlet

1

2

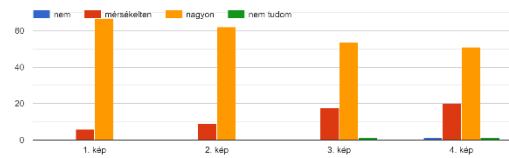

3

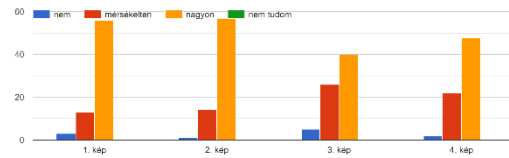

4

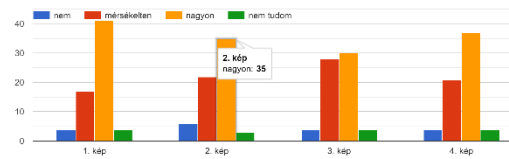
XIX.) Jellemző-e a tájra?

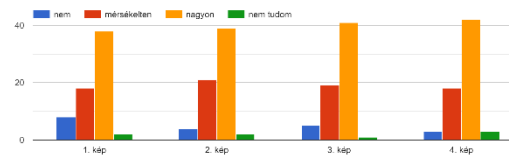
XIX.) Mennyire tetszik Önnek?

XIX.) Jellemző-e a tájra?

XIX.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XIX/1: Jellemző 10/10; Tetszés 10/9

XIX/2: Jellemző 10/9; Tetszés 10/9

XIX/3: Jellemző 10/9; Tetszés 10/7

XIX/4: Jellemző 10/9; Tetszés 10/8

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XIX/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/6

XIX/2: Jellemző 10/6; Tetszés 10/7

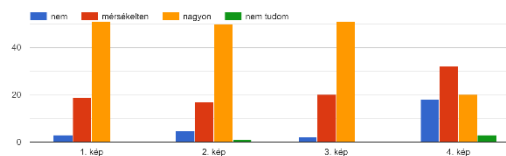
XIX/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/7

XIX/4: Jellemző 10/7; Tetszés 10/8

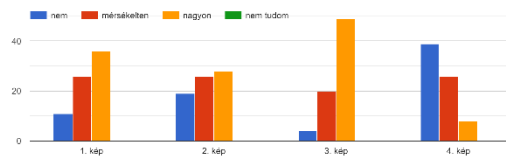
XX. Távlati tájkép, komplex tájrészlet

XX.) Jellemző-e a tájra?

XX.) Mennyire tetszik Önnek?

Felnőttek válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

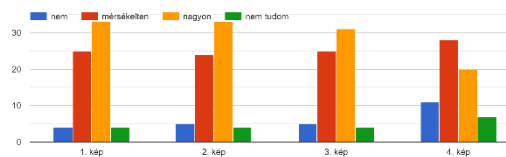
XX/1: Jellemző 10/8; Tetszés 10/6

XX/2: Jellemző 10/8; Tetszés 10/3

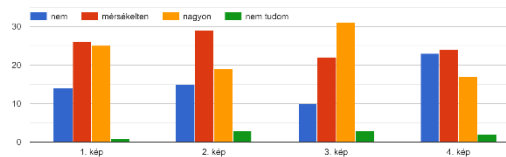
XX/3: Jellemző 10/8; Tetszés 10/8

XX/4: Jellemző 10/3; Tetszés 10/0

XX.) Jellemző-e a tájra?

XX.) Mennyire tetszik Önnek?

Diákok válaszainak összevont értékelése képenként (max. 10 pont):

XX/1: Jellemző 10/7; Tetszés 10/4

XX/2: Jellemző 10/6; Tetszés 10/3

XX/3: Jellemző 10/6; Tetszés 10/5

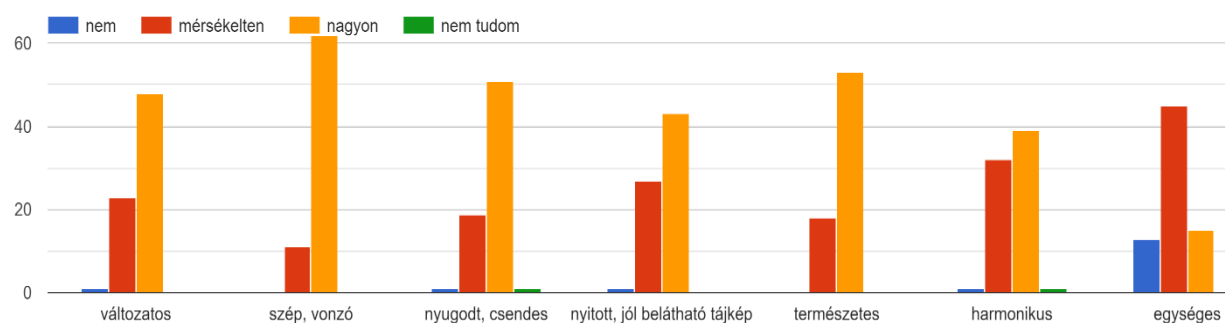
XX/4: Jellemző 10/4; Tetszés 10/1

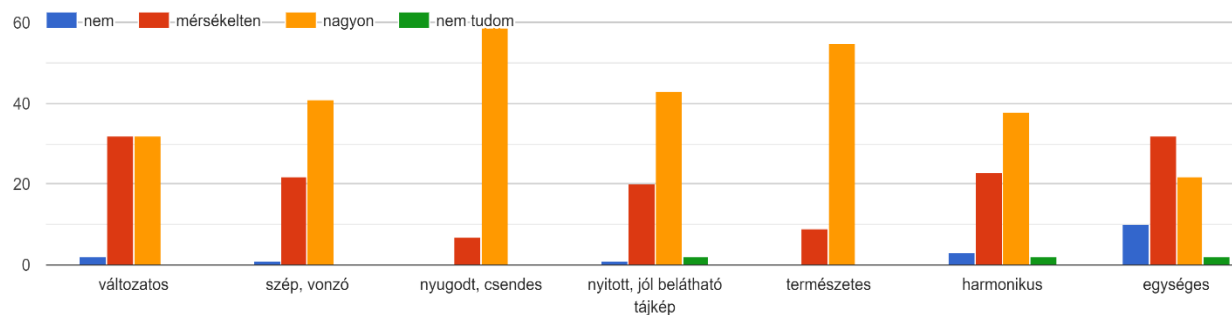
7. Milyen főbb benyomásai vannak a Fertő-tájról? Zárt kérdés

Jelölje, hogy mennyire jellemzőek az alábbiakban felsorolt tulajdonságok!

A Fertő-tajat érintő benyomások nagyban hasonlítanak a nyitott kérdések kapcsolódó válaszaira. A felnőttek a „szép, vonzó” (62 fő – 89%), a „természetes” (53 fő- 76%) és a „nyugodt, csendes” (51 fő – 73%) elemeket jelölték meg nagyon jellemzőnek (13. ábra). Előbbiek mellett a változatos (48fő - 69%); a nyitott, a jól elátható látkép (43fő - 61%) valamint a harmonikus (39fő - 56%) jellemzők is a válaszadók több mint felénél szerepelt. A diákok esetében a „nyugodt, csendes” (59 fő – 89%), a „természetes” (55 fő – 83%), valamint a „nyitott, jól belátható tájkép” (43 fő – 65%) jellemzők a legfontosabbak (14. ábra). Ezek mellett még a szép, vonzó (41fő – 61%), valamint a harmonikus jellemzők (38fő – 57%) szerepeltek a diák válaszadók több, mint felénél. A felnőttekkel ellentétben a diákok kevesebb, mint fele (32fő -47%) véli a tájat nagyon változatosnak. A felnőttek és a diákok esetében is az egységesség az a tulajdonság, amelyet leginkább nem kötnek a Fertő tájhoz.

13. ábra: A felnőttek tájjal kapcsolatos benyomásai (A grafikon a válaszok számát mutatja)

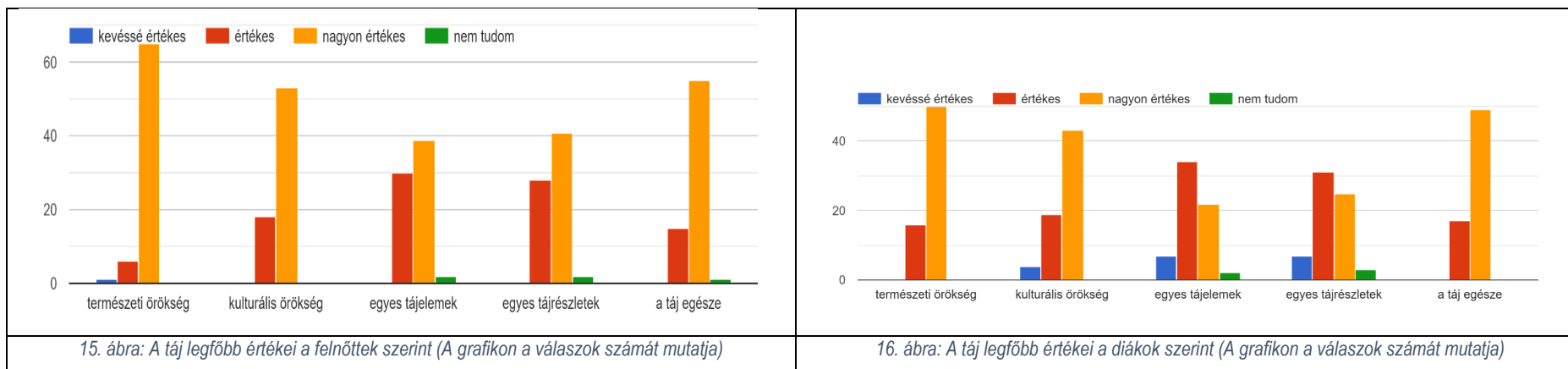

14. ábra: A diákok tájjal kapcsolatos benyomásai (A grafikon a válaszok számát mutatja)

Minden jelzőnél a nagyon kapott többséget, kivéve az egységesség, ami kevésbé releváns. A „nagyon jellemző válaszok között a szépség, nyugodtság, természetesség és a nyitottság vezet.

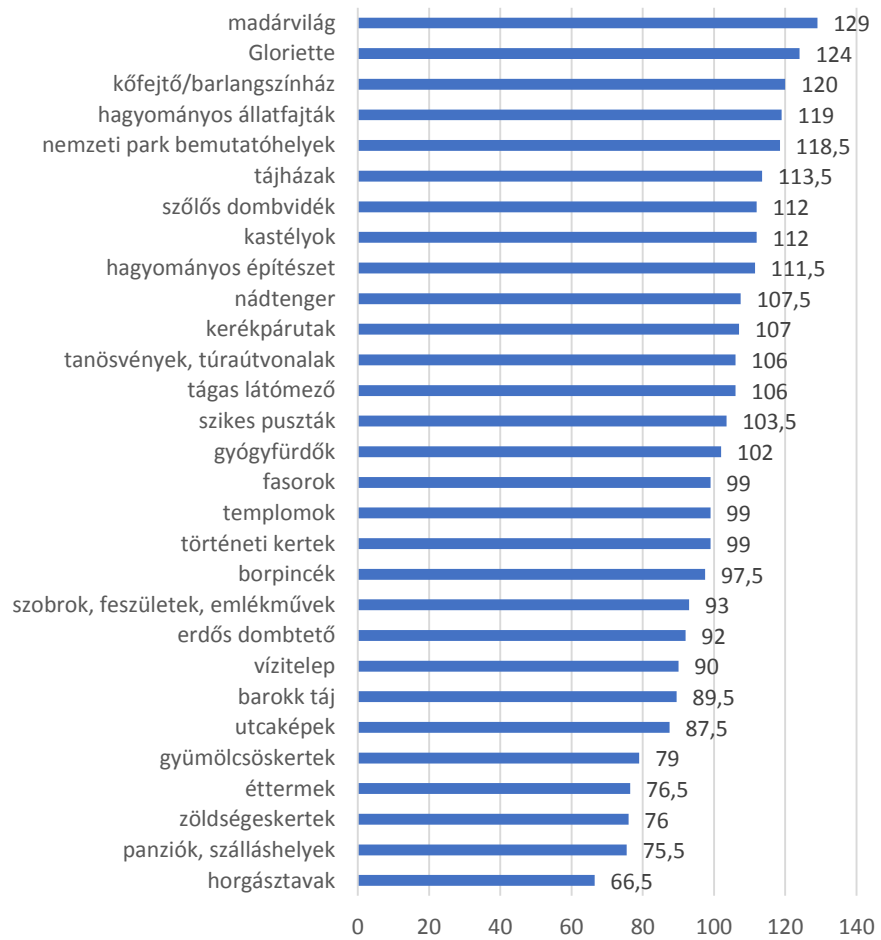
8. Melyek a legfőbb értékek a Fertő tájon? 1. kevésbé értékes, 2. értékes, 3. nagyon értékes, 4. nem tudom - Zárt kérdés

A felnőtt és a diák válaszadók egyaránt a természeti örökséget, a táj egészét, illetve a kulturális örökséget tartják a táj legfőbb értékeinek. A felnőttek esetében a válaszadók több mint fele minden felsorolt elemet nagyon értékesként jelölt meg. A legtöbb „nagyon értékes” megjelölés a természeti örökségre esett, a felnőtt válaszadók (65fő – 93%), és diákok (50fő – 75%) esetében is. A diákok a természeti örökség mellett a táj egészét is kiemelkedően értékesnek tartják, erre 49fő, a diák válaszadók 73%-a szavazott. Mindkét csoport esetében az egyes tájelemek, illetve tájrészletek kapták a legkevesebb „nagyon értékes” megjelölést (15. ábra, 16. ábra).

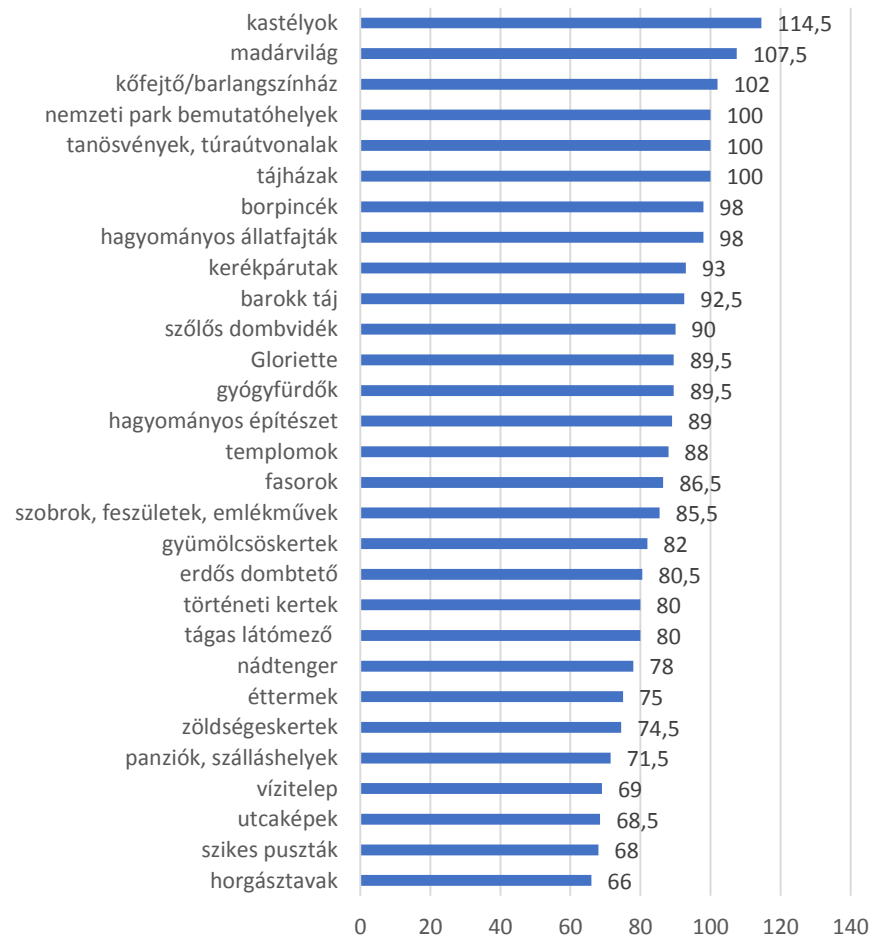

9. Mennyire tartja értékesnek az alábbi tájelemeket, tájjellemzőket? 1. kevésbé értékes, 2. értékes, 3. nagyon értékes, 4. nem tudom Zárt kérdés

A tájelemekre, illetve tájjellemzőkre adott válaszokat egy egységes szempontrendszer szerint súlyoztuk (kevésbé értékes: 0.5 pont; értékes: 1 pont; nagyon értékes: 2 pont; nem tudom: 0 pont), majd az így kapott pontokat csoportosítást követően összegeztük. Az értékeket részletesen tárgyalva a felnőtt válaszadók a legértékesebb tájelemnek, illetve tájjellemzőnek a madárvilágot és a Gloriettet tartják (17. ábra). A diákok a madárvilág és a barlangszínház mellett a kastélyoknak tulajdonítanak nagyobb jelentőséget a táj értékei közül (18. ábra).

17. ábra: Az egyes tájelemek, tájjellemzők értéke a felnőtt válaszadók szerint

18. ábra: Az egyes tájelemek, tájjellemzők értéke a diák válaszadók szerint

Tematizáltan vizsgálva a válaszokat látható, hogy az antropogén, illetve a természethez köthető tájelemeket egyformán értékesnek tartják a felnőttek, esetükben az összesített pontszámok között alig adódik különbség. A diákok esetében a két fő csoport között nagyobb különbség van az antropogén tájelemek javára (1. táblázat, 2. táblázat).

TERMÉSZETI TÁJELEMEK, NÖVÉNYBORÍTOTTA FELSZÍNEK, TERMÉSZETHEZ KAPCSOLÓDÓ BEMUTATÓHELYEK, TÁJ EGÉSZÉ	1436,5	ANTROPOGÉN TÁJELEMEK	1475,5	TERMÉSZETI TÁJELEMEK, NÖVÉNYBORÍTOTTA FELSZÍNEK, TERMÉSZETHEZ KAPCSOLÓDÓ BEMUTATÓHELYEK, TÁJ EGÉSZÉ	1137,5	ANTROPOGÉN TÁJELEMEK	1299
erdős dombtető	92	borpincék	97.5	erdős dombtető	80.5	borpincék	98
fasorok	99	éttermek	76.5	fasorok	86.5	éttermek	75
gyümölcsöskertek	79	Gloriette	124	gyümölcsöskertek	82	Gloriette	89.5
hagyományos állatfajták	119	gyógyfürdők	102	hagyományos állatfajták	98	gyógyfürdők	89.5
madárvilág	129	hagyományos építészet	111.5	madárvilág	107.5	hagyományos építészet	89
nádtenger	107.5	horgásztavak	66.5	nádtenger	78	horgásztavak	66
nemzeti park bemutatóhelyek	118.5	kastélyok	112	nemzeti park bemutatóhelyek	100	kastélyok	114.5
szikes puszták	103.5	kerékpárutak	107	szikes puszták	68	kerékpárutak	93
szőlős dombvidék	112	kőfejtő/barlangszínház	120	szőlős dombvidék	90	kőfejtő/barlangszínház	102
tanösvények, túraútvonalak	106	panziók, szálláshelyek	75.5	tanösvények, túraútvonalak	100	panziók, szálláshelyek	71.5
történeti kertek	99	szobrok, feszületek, emlékművek	93	történeti kertek	80	szobrok, feszületek, emlékművek	85.5
zöldesekertek	76	tájházak	113.5	zöldesekertek	74.5	tájházak	100
barokk táj	89.5	templomok	99	barokk táj	92.5	templomok	88
tágas látómező	106	utcaképek	87.5	tágas látómező	80	utcaképek	68.5
		vízitelep	90			vízitelep	69

1. táblázat: Tájélemekre, táj jellemzőkre vonatkozó értékek csoportosított változata a felnőtt válaszadók esetében

2. táblázat: Tájélemekre, táj jellemzőkre vonatkozó értékek csoportosított változata a diák válaszadók esetében

Negatív folyamatok, problémák a tájban

10. Tapasztal-e leromlást, veszélyeztetést az alábbiakban? 1.kis mértékben, 2 közepesen, 3. nagy mértékben, 4. nem, 5. nem tudom Zárt kérdés

A felnőtt válaszadók közül hozzávetőleg ugyanolyan mértékben tapasztalnak leromlást, illetve veszélyeztetést az egyes tájelemekben, tájrészletekben és a természeti örökségben. A táj egészével, illetve a kulturális örökséggel kapcsolatban érzékelik a legkisebb mértékű leromlást, illetve veszélyeztetést (19-20. ábra).

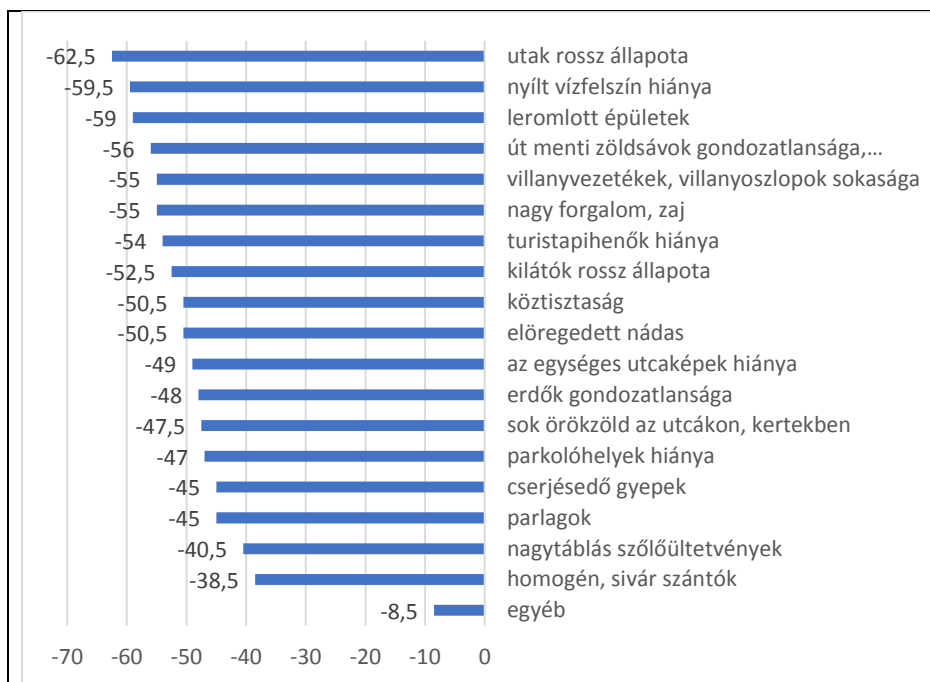

19-20. ábra: Leromlás, illetve veszélyeztetés a felnőtt és a diák válaszadók szerint

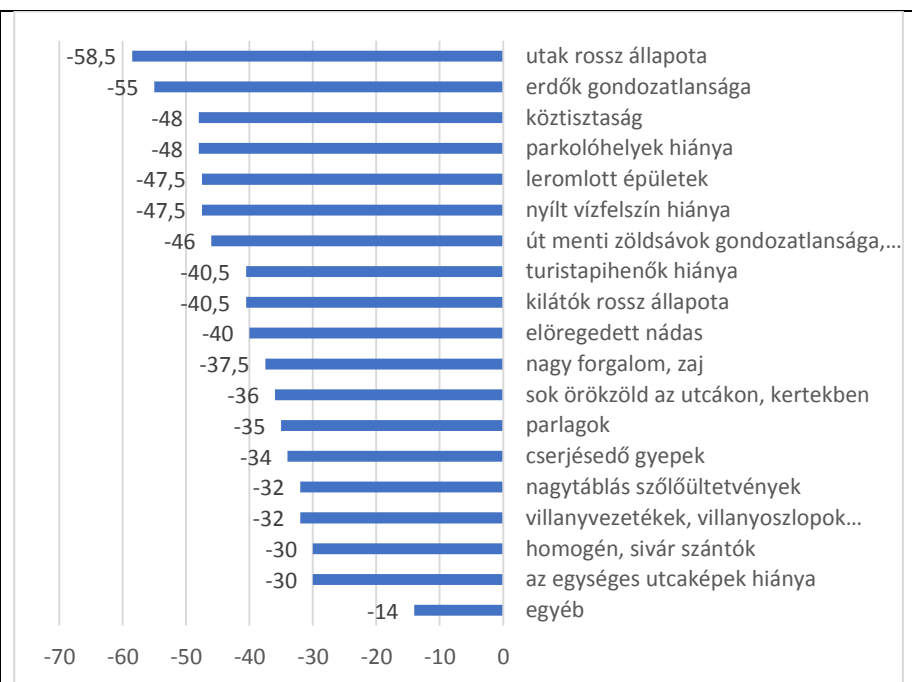
A diákok nem érzékelnek jelentős különbséget a felsorolt elemek leromlásával kapcsolatban. A részleteket látják inkább problémásnak a felnőttek és a diákok is, de ők kisebb különbséggel.

11. Melyek a legfőbb problémák a Fertő tájon? 1. nem fontos, 2. kevésbé fontos, 3 fontos, 4. nem tudom Zárt kérdés

A felnőtt válaszadók szerint az utak rossz állapota, a nyílt vízszív hiánya, valamint a leromlott épületek jelentik a legfőbb problémákat a tájban (20. ábra).

20. ábra: Legfőbb problémák a tájban a felnőtt válaszadók szerint

21. ábra: Legfőbb problémák a tájban a diák válaszadók szerint

A diákok szerint is az utak rossz állapota a legproblémásabb elem, azonban ezt a felnőttek véleményével ellentétben az erdők gondozatlansága követi a rangsorban (21. ábra). Tematizálva, valamint átlagolva az egyes csoportokba tartozó elemeket, a legfőbb problémákat a felnőttek és a diákok is a településképhez és az infrastruktúrához köthető elemek esetében látják. A gazdálkodáshoz, felszínborításhoz köthető elemeket mindkét csoport kevésbé problémásnak ítéli (3. táblázat, 4. táblázat).

GAZDÁLKODÁS, FELSZÍNBORÍTÁS	-46.7	TELEPÜLÉSKÉP	-52.4	INFRASTRUKTÚRA	-54.3
homogén, sivár szántók	-38.5	sok örökzöld az utcákon, kertekben	-47.5	kilátók rossz állapota	-52.5
nagytablás szőlőültetvények	-40.5	az egységes utcafékek hiánya	-49	turistapihenők hiánya	-54
parlagok	-45	leromlott épületek	-59	parkolóhelyek hiánya	-47
cserjésedő gyepek	-45	út menti zöldsávok gondozatlansága, hiánya	-56	villanyvezetékek, villanyoszlopok sokasága	-55

előregedett nádas	-50.5	köztisztaság	-50.5	nagy forgalom, zaj	-55
erdők gondozatlansága	-48			utak rossz állapota	-62.5
nyílt vízfelszín hiánya	-59.5				

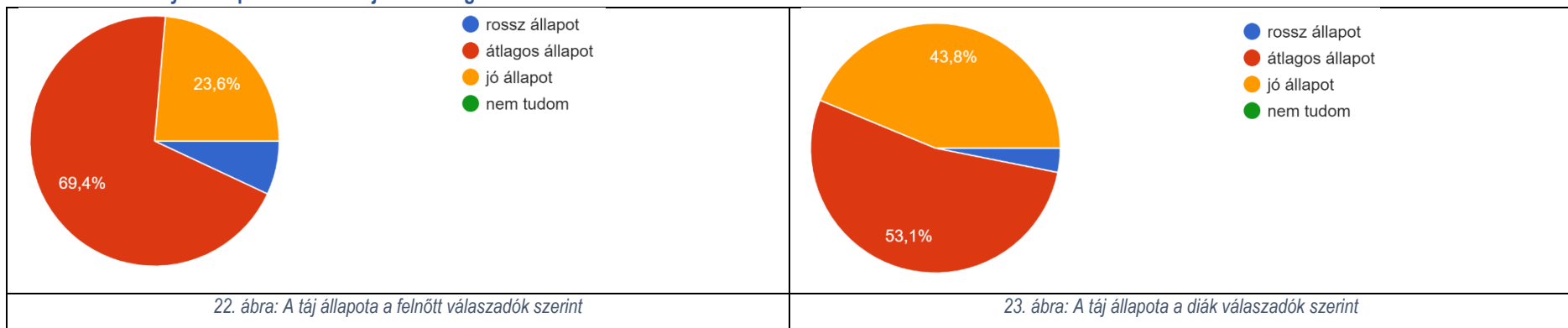
3. táblázat: A felnőtt válaszadók által megjelölt problémák megjelenítése csoportokba szedve

GAZDÁLKODÁS, FELSZÍNBORÍTÁS	-39.1	TELEPÜLÉSKÉP	-41.5	INFRASTRUKTÚRA	-42.8
homogén, sivár szántók	-30	sok örökzöld az utcákon, kertekben	-36	kilátók rossz állapota	-40.5
nagytablás szőlőültetvények	-32	az egységes utcaképek hiánya	-30	turistapihenők hiánya	-40.5
parlagok	-35	leromlott épületek	-47.5	parkolóhelyek hiánya	-48
cserjésedő gyepek	-34	út menti zöldsávok gondozatlansága, hiánya	-46	villanyvezetékek, villanyoszlopok sokasága	-32
előregedett nádas	-40	köztisztaság	-48	nagy forgalom, zaj	-37.5
erdők gondozatlansága	-55			utak rossz állapota	-58.5
nyílt vízfelszín hiánya	-47.5				

4. táblázat: A diák válaszadók által megjelölt problémák megjelenítése csoportokba szedve

A táj állapota

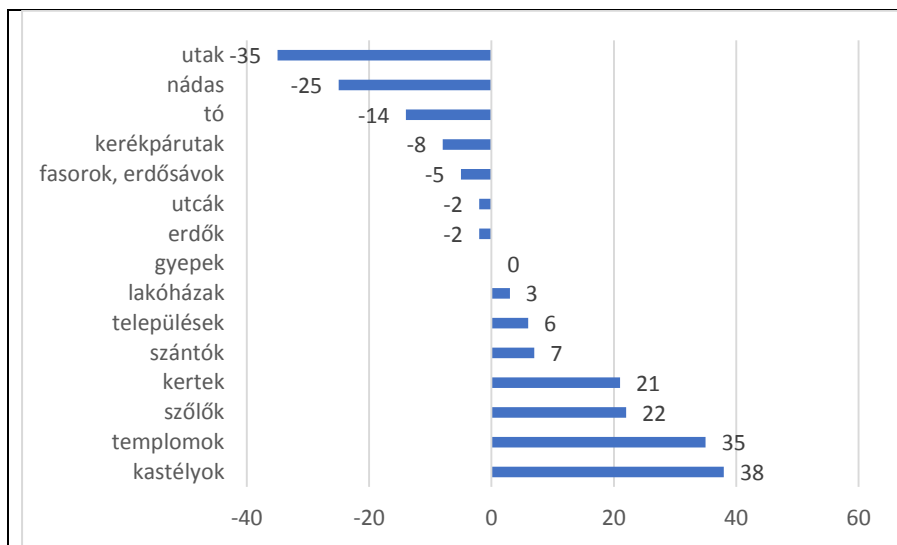
12. Ön szerint milyen állapotban van a táj összességében? Zárt kérdés

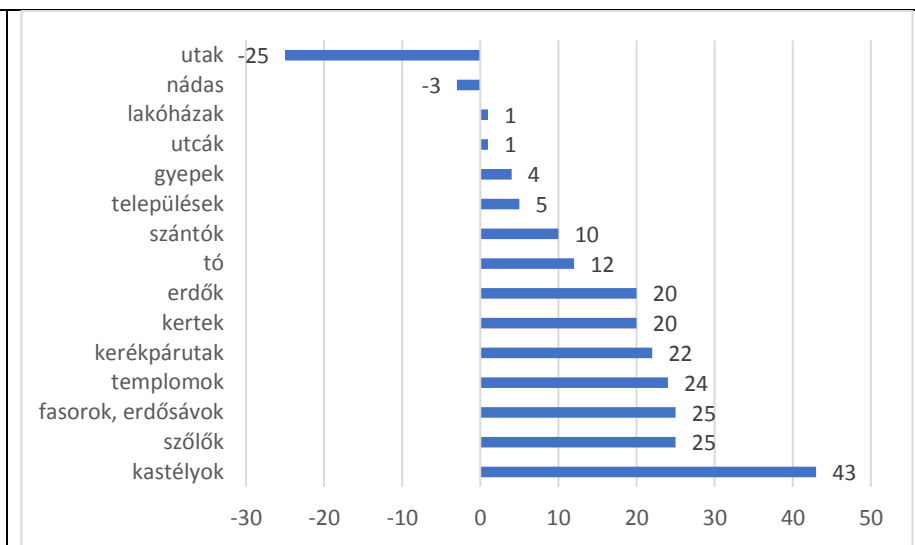
A felnőtt válaszadók 93%-a szerint a táj állapota összességében átlagos vagy jó. Csupán 7%-uk érzékeli, hogy a táj rossz állapotban van (22. ábra). A diákok összességében jobbnak látják a táj állapotát, de az átlagos állapot a többség mindkét csoportnál. A diákok csupán 3%-a érzékeli, hogy a táj rossz állapotban van (23. ábra).

13. Ön szerint milyen állapotban vannak az alábbi felsorolásban szereplő tájelemek, tájrészletek? 1- rossz, 2-átlagos, 3-jó, 4. nem tudom Zárt kérdés

A felnőtt válaszadók szerint - ahogy, azt a problémáknál már láttuk – az utak vannak a legrosszabb állapotban a felsorolt tájelemek közül. Ezt a nádas és a tó követi. A legjobb állapotban a szőlők, a templomok és a kastélyok vannak (24. ábra).

24. ábra: Egyes tájelemek állapota a felnőtt válaszadók szerint

25. ábra: Egyes tájelemek állapota a diák válaszadók szerint

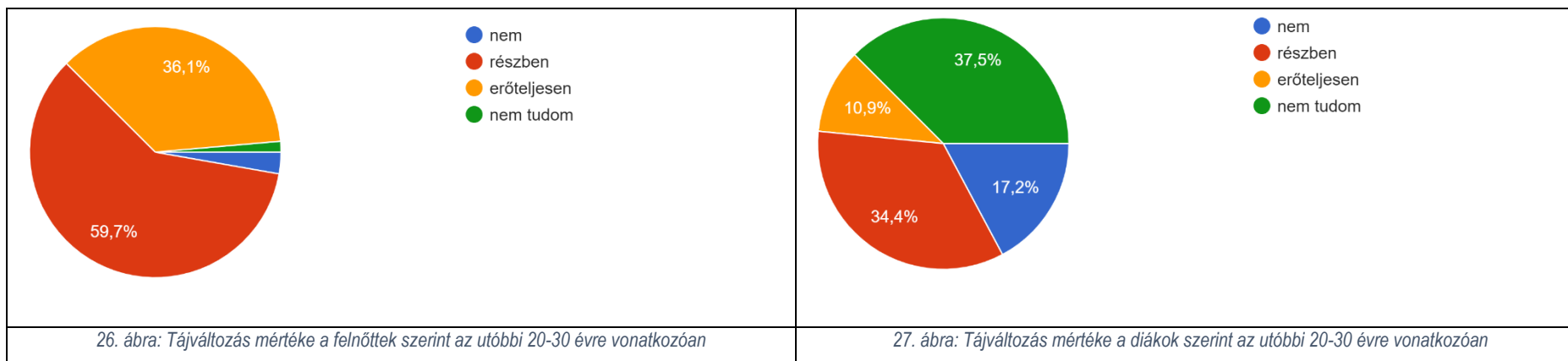
Hasonlóan a felnőttekhez, a diákok is az utak állapotát tartják a legrosszabbnak és a kastélyok állapotát pedig a legjobbnak a felsorolt tájelemek közül (25. ábra).

Több tájelem esik a negatív tartományba a felnőtteknél, náluk az antropogén elemek, az építmények és a művelt területek (szántó, szőlő) jó állapotú, de a természetközeli felszínek és az utak negatívak.

A táj változása

14. Érzékel-e tájváltozást az utóbbi 20-30 évben? Zárt kérdés

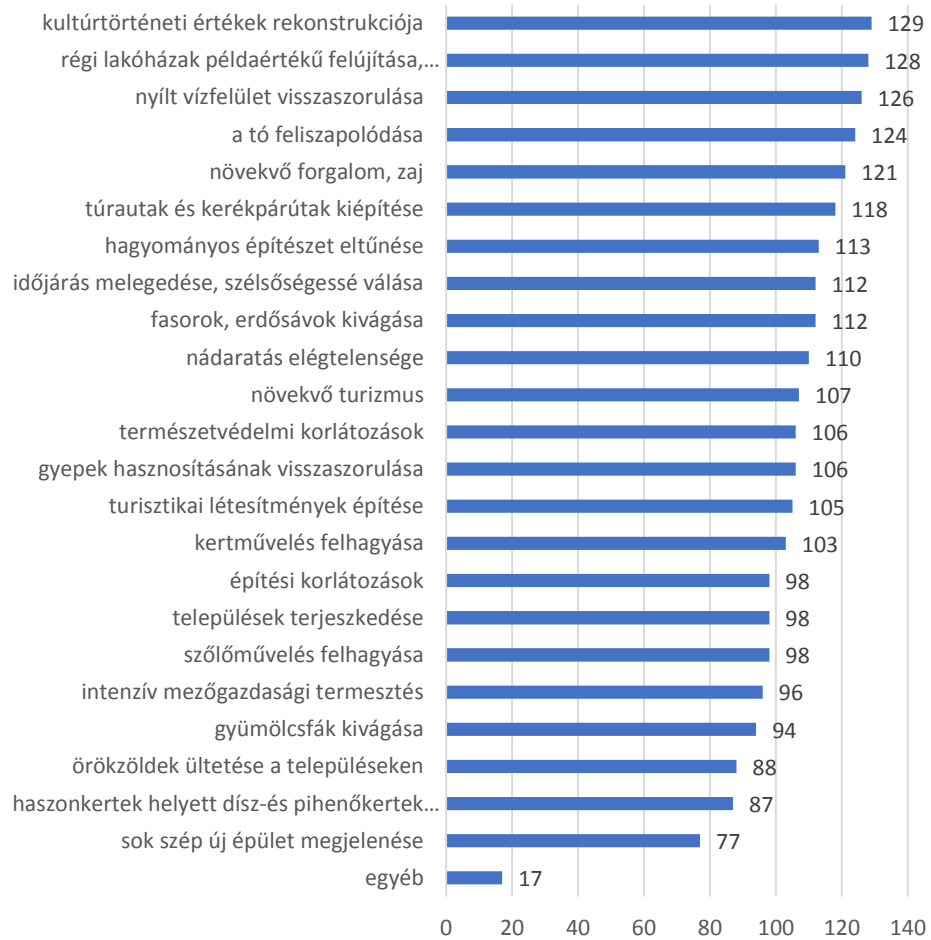
A felnőtt válaszadók 60%-a (43 fő) részben, 36%-a (26 fő) pedig erőteljesen érzékel változásokat az utóbbi 20-30 évben. Csupán 3% (2 fő) nem érzékel változást a tájban (26. ábra). A diákok 37,5%-a (24 fő) nem tudta eldönteni, hogy érzékel-e tájváltozást. 34,4% (22 fő) részben, 10,9% (7 fő) erőteljesen érzékeli a táj változását, míg 17% (11 fő) nem tapasztal változást (27. ábra).

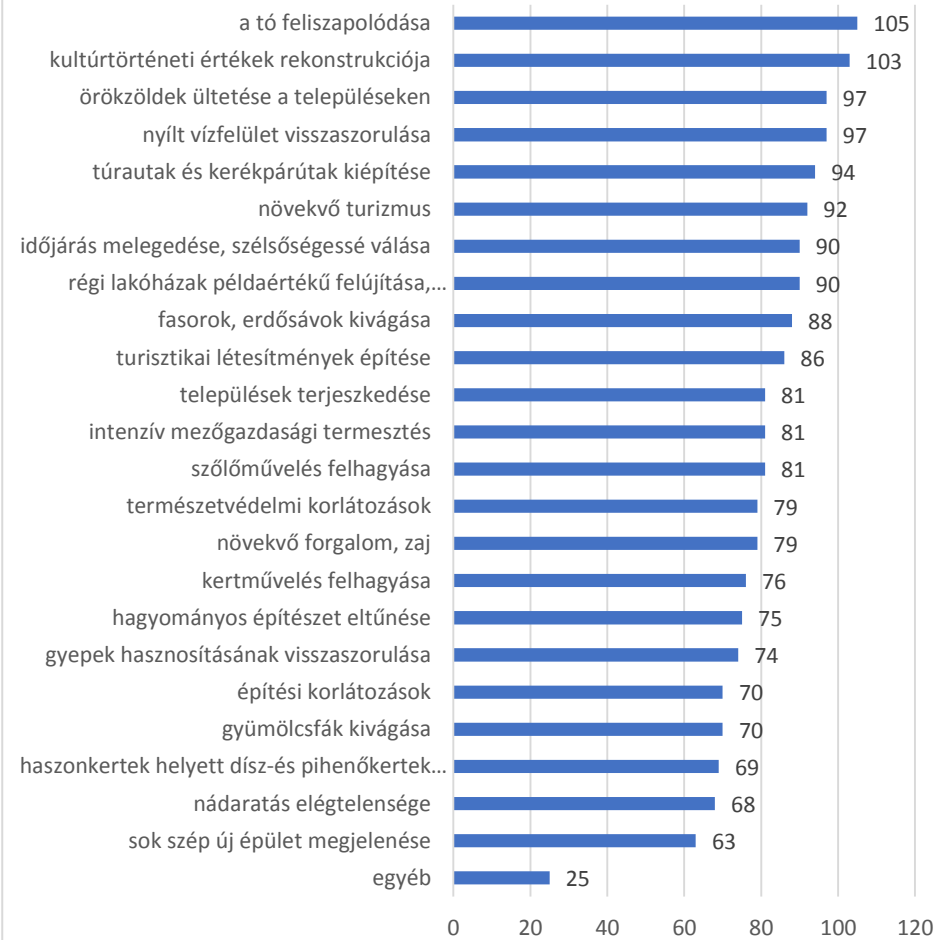
15. Véleménye szerint, mennyire jelentősek az alábbi folyamatok a tájban? 1. nem fontos, 2. kevésbé fontos, 3 fontos 4. nem tudom Zárt kérdés

A felnőtt válaszadók a kulturális értékek rekonstrukcióját és a régi házak példaértékű felújítását tartják a legfontosabb folyamatnak a tájban (28. ábra). Válaszaik alapján a tó feliszapolódása és a nyílt vízfelület visszaszorulása is meghatározó. Emellett a forgalom és zajterhelés növekedése is fontos szerepet tölt be. A diákok szerint az örökzöldek településeken történő ültetése is meghatározó (29. ábra), ezt a felnőttek jóval hátrébb sorolták a fontossági sorrendben. További különbség, hogy a diákok a növekvő turizmust fontosabbnak tartják a felnőttek válaszaival összehasonlítva. A túrautak és kerékpárutak kiépítése, mindkét csoport esetében nagyjából azonos helyet foglal el a folyamatok fontossági rangsorában.

28. ábra: Az egyes folyamatok jelentősége a felnőtt válaszadók szerint

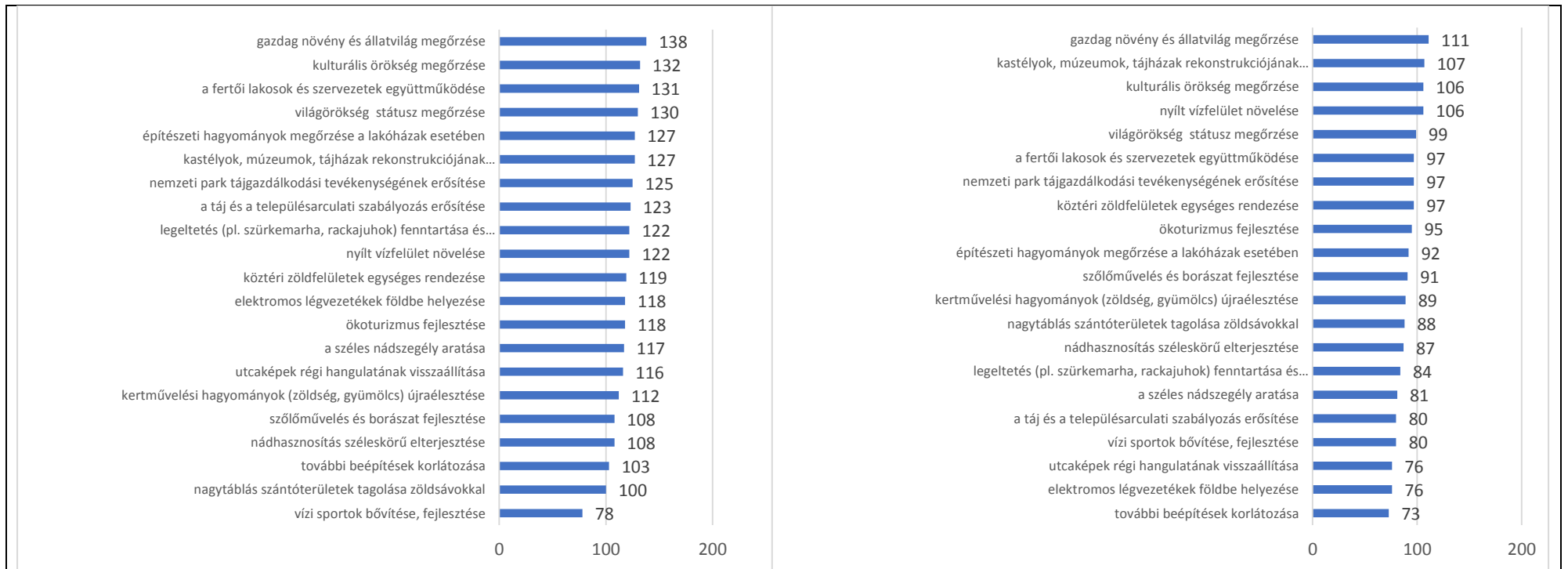

29. ábra: Az egyes folyamatok jelentősége a diák válaszadók szerint

A táj jövője

16. Mit tart fontosnak a táj értékeinek megőrzése és a leromlás megakadályozása, helyreállítása érdekében? 1 nem fontos, 2. kevésbé fontos, 3. fontos, 4. nem tudom

A táj értékeinek megőrzése, a leromlás megakadályozása és az értékek helyreállítása érdekében a felnőtt válaszadók a legfontosabbnak az élővilág és a kulturális örökség megőrzését tartják. Emellett nagy jelentőséget nyilvánítanak a fertői lakosok és a szervezetek együttműködésének, valamint a világörökség státusz megőrzésének (30. ábra). A legkevésbé fontos tényezőnek a felsorolásból a vízi sportok bővítését tartják. Hasonlóan a felnőttekhez, a diákok számára is kiemelt fontosságú az élővilág és a kulturális örökség megőrzése. A fiatalabb korosztály emellett a kastélyok, múzeumok, tájházak rekonstrukcióját és a nyílt vízfelület növelését is kiemelten fontosnak tartja (31. ábra).

30. ábra: A táj értékeinek megőrzése szempontjából kiemelt fontosságú elemek ragsora a felnőtt válaszadók szerint

31. ábra: A táj értékeinek megőrzése szempontjából kiemelt fontosságú elemek ragsora a diák válaszadók szerint

Irodalomjegyzék

- ["Agrárminisztérium \(2019.\): Ökoszisztéma alaptérkép és adatmodell kialakítása."](#) Magyarország Ökoszisztéma Alaptérképe. DOI: [10.34811/osz.alapterkep](#)
- ARCANUM 2004: Első Katonai Felmérés: Magyar Királyság (1763-1787) 1:28.800. Georeferált változat. DVD-ROM. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest
- ARCANUM 2005: Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság (1806-1869) 1:28800. Georeferált változat. DVD-ROM. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest
- ARCANUM 2007: Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887) 1:25 000. Georeferált változat - The Third Military Survey (1869-1887) 1:25.000. Georeferált változat. DVD-ROM. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest
- BOROMISZA ZS, JOMBACH S, ERDEI T, KESZTHELYI Á, MÁTÉ K, FILEPNÉ KOVÁCS K, KOLLÁNYI L 2020: Helyi szintű tájkarakter-egységek azonosítása, lehatárolása a Gerecse és a Tápióság mintaterületen, továbbá ezek védelmére, kezelésére és fejlesztésére vonatkozó módszertan kidolgozása. A természeti és táji értékek táji léptékű megőrzésének stratégiai megalapozása. A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU biológiai sokféleség stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001) Tájkarakter fejlesztési eleme. Agrárminisztérium. Budapest.
- CLC1998-99: CORINE 1:50.000 felbontású felszínborítási adatbázis. FÖMI
- CLC2018: CORINE 1:100.000 felbontású felszínborítási adatbázis. FÖMI, EEA
- CSORBA P., TURI Z., BÁNÓCZKI K. 2020: Helyi szintű tájkarakter-típusok és tájkarakter-területek azonosítása, lehatárolása, valamint azok védelmére, kezelésére és fejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozása Tiszazug mintaterületen. Kutatási jelentés kézirat. A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU biológiai sokféleség stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001) Tájkarakter fejlesztési eleme. Agrárminisztérium. Budapest.
- Győr-Moson-Sopron megye Területrendezési Terve, 5/2020. (V. 5.) önk. rendelet
- Európa Tanács 2000. Táj Egyezmény. Firenze
- Fertő/Neusiedlersee kultúrtáj Ref.sz: 772rev: Felvétel dátuma 2001. Kiemelkedő Egyetemes Értékének Meghatározása.
- KIRÁLY, G., MOLNÁR, ZS., BÖLÖNI, J., VOJTKÓ, A. (szerk.) 2008: Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, MTA ÖBKI, Vácrátót. 248 p.
- KIRÁLY G., KONKOLY-GYURÓ É., MÁRKUS I., NAGY D., SÁGI É. 2013: A Fertő tónak és környékének változásai régi térképek alapján. In: Konkoly-Gyuró É, Tirászi Á, Nagy G M (szerk.) Tájéstudomány - Tájtervezés. V. Magyar Tájökológiai Konferencia Kiadványa. Sopron. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó Sopron. pp.55-61. ISBN: 978-963-334-102-5
- KOCSIS K. főszerk. 2018. Magyarország Nemzeti Atlasza. MTA Budapest.
- KOLLÁNYI L., CSORBA P., MÁTÉ K., TIRÁSZI Á., BALÁZS P., KONKOLY-GYURÓ É. 2017: A tájkarakter alapú tájtipizálási rendszerek felhasználásával kapcsolatos hazai és nemzetközi módszertanok elemzése. A tanulmány a KEHOP 4.3.0-15-2016-00001 azonosítószámú, „A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok” elnevezésű projekt megvalósítása keretében készült. Tájműhely Kft., Ormos Imre Alapítvány, Meridián Alapítvány. Megbízó: Agrárminisztérium.
- KONKOLY-GYURÓ É. 2003: Tájkaraktert formáló történelem – Történeti tájalakítás és jelenkori konfliktusok a Fertő-Hanság vidékén In: Frisnyák Sándor - Tóth József (szerk.) A Dunántúl és a Kisalföld történeti

- földrajza: A Budapesten és Pécsen 2002. november 25-26-án megtartott tudományos konferencia előadásai. Nyíregyháza – Pécs, 95-107.
- KONKOLY-GYURÓ É., TIRÁSZI Á., WRBKA T., PRINZ M., RENETZEDER C. 2010: Határon átívelő tájak karaktere. A Fertő-Hanság medence és Sopron térsége. / Der Charakter grenzüberschreitender Landschaften. Das Fertő/Neusiedlersee-Hanság-Becken und die Region Sopron. Nyugat-Magyarországi Egyetem Kiadó (Lővérprint), Sopron. p.43. A kétnyelvű kiadvány az Osztrák-Magyar Akció Alapítvány támogatásával készült. <http://mek.oszk.hu/11300/11378/11378.pdf>
- KONKOLY-GYURÓ É., NAGY D., BALÁZS P., KIRÁLY G. 2011: Assessment of land cover change in western Hungarian landscapes. In Proceedings of the TransEcoNet Workshop on Landscape History. pp. 75-89., Sopron, Lővér Print. http://transeconet.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/transeconet/04_Prezentaciok/D_6.1.3_WLH_KGYE.pdf
- KONKOLY-GYURÓ É., BACSÁRDI V., TIRÁSZI Á., BALÁZS P., BIANCHI S., HAHN A., VÖLLER S., BURNET J., TORKAR G. 2013: A tájkarakter változás érzékelése határon átnyúló közép-európai térségekben - 20. századi szóbeli történelem In: In: KONKOLY-GYURÓ É., TIRÁSZI Á., NAGY G M (szerk.) Tájtudomány - Tájtervezés. V. Magyar Tájökológiai Konferencia. Konferencia kiadvány. Sopron. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó Sopron. pp. 181-188. ISBN: 978-963-334-102-5
- KONKOLY-GYURÓ É., VÖLLER S., BACSÁRDI V., TIRÁSZI Á. 2017. Recording Perceptions of Landscape Change in Central European Transboundary Areas in the 20th Century – the Oral History Approach. In: Elmar Csaplovics/Anke Hahn/Christopher Marrs/Stephan Schöps (Hrsg.). Transnational Ecological Networks in Central Europe. A Compilation of Results and Outputs from the EU Central Europe TransEcoNet Project. Rhombos-Verlag, Berlin. pp. 194-208.
- KONKOLY-GYURÓ É., TIRÁSZI Á., BALÁZS P., NAGY D., KIRÁLY G. 2014: A vízrendszer, a felszínborítás és a tájkarakter változása a Fertő-Hanság medencében. In: Füleky Gy.(szerk.): A táj változásai a Kárpát-medencében. A vízgazdálkodás története a Kárpát-medencében. X. Tájföldrajzi Konferencia kötete. Környezetkímélő Agrokémiáért Alapítvány. pp. 42-48.
- KONKOLY-GYURÓ É., BALÁZS P., TIRÁSZI Á. 2019: Fertő Tájobszervatórium. A Tájobszervatórium megalapozása és első tájmonitoring jelentés. Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar, EVGI. 68p.
- KONKOLY-GYURÓ É. szerk 2020: Helyi szintű tájkarakter-típusok és tájkarakter területek azonosításának, lehatárolásának, leírásának, valamint a tájkarakter területek védelmi, kezelési és fejlesztési irányelvei kidolgozásának módszertani útmutatója. Kutatási jelentés kézirat. A természeti és táji értékek táji léptékű megőrzésének stratégiai megalapozása. A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU biológiai sokféleség stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001) Tájkarakter fejlesztési eleme. Agrárminisztérium. Budapest.
- KONKOLY-GYURÓ É. szerk. 2021: Tájkarakter Határozó. Kutatási jelentés. A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU biológiai sokféleség stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001) Tájkarakter fejlesztési eleme. Agrárminisztérium. Budapest.
- POPE, A. 2017: EuroGlobalMap - Europe, [Dataset]. University of Edinburgh. <https://doi.org/10.7488/ds/1920>
- SWANWICK, C.; Land Use Consultants. 2002: Landscape Character Assessment. Guidance for England and Scotland. Countryside Agency and Scottish Natural Heritage. 84 p.
- TIRÁSZI A., TERPÓ V., KONKOLY-GYURÓ É. 2013: Tájváltozás vizsgálat múltbéli és jelenkori fényképfelvételek alapján a Fertő tájon. TÁJÖKOLÓGIAI LAPOK 11: (2) pp. 325-334.
- VÁRALLYAY, GY. 1985: Magyarország 1 : 100 000 méretarányú agrotopográfiai térképe. Agrokémia és talajtan, 34 (1-2). pp. 243-248.